

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการศึกษาศักยภาพ
ทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

โดย ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพิณีจ และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อ
กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมือง
ชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

โดย

ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ มหาวิทยาลัยพะเยา

ดร.กรรณิกา พิมลศรี มหาวิทยาลัยพะเยา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการ พัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

ดร.ประกอบศิริ

ภักดีพินิจ

ดร.กรรณิกา

พิมลศรี

1. บทนำ

เมืองชายแดนภูซาง หรือ ชุมชนบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ โดยได้มีการจัดตั้งเป็น หมู่บ้านและตำบลขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์นับแต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านฮวกกลุ่มแรก ณ ที่แห่งนี้ เรียกชื่อว่า “ทุ่งโป่ง” นายพรานหนัก ลินมา ได้มาตั้งบ้านอยู่ที่ริมโป่งเป็นคนแรก คำว่า โป่ง เป็นที่ดินราบดินเค็มไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมีเนื้อที่ราบกว้างประมาณ 1 ไร่เศษ บริเวณโป่งนั้นจะมีน้ำซึมออกมาเป็นหลุม เป็นบ่อเล็กๆ มีรสเค็ม ดินปนแร่หรือทราย ผงสัตว์ต่างๆชอบมาดูด มากิน เช่น กวาง เก้ง หมูป่า ไก่ป่า และฝูงนกต่างๆ รอบๆโป่ง จะเป็นป่าไม้นานาชนิด ทั้งไม้เนื้อแข็ง ไม้เนื้ออ่อน และไม้ชนิดต่างๆ ในบริเวณนั้นมี กอไผ่ชนิดหนึ่งที่โดดเด่นแตกต่างจากไผ่อื่น คือ ไผ่รวก หรือชาวบ้านเรียกว่า ไม้ฮวก(ไม้รวก) นายพรานหนัก ลินมา จึงได้นำเอาชื่อไม้ฮวกมาเป็นชื่อบ้าน เรียกกันต่อๆมาว่า “บ้านฮวก”

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หรือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่แวดล้อมชุมชน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูซาง น้ำตกอุ่น น้ำตกโป่งผา ภูชี้ฟ้า ถ้ำน้ำลอด พระธาตุภูซาง นอกจากนี้ด้วยที่ตั้งของชุมชนติดต่อกับ สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้จังหวัดพะเยา มีเมืองชายแดนภูซางหรือบ้านฮวกแห่งนี้ เป็นจุดผ่อนปรนหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี โดยมีเขตแดนติดกับประเทศลาว และสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางทางการค้าการท่องเที่ยวระหว่างไทย สู่ลาวผ่านไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามได้ รวมทั้งการเชื่อมโยงวัฒนธรรมของผู้คน โดยมีการติดต่อไปมาหาสู่มาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งสามารถสัมผัสได้จาก ตลาดนัดชายแดน และงานตักบาตรสองแผ่นดิน ที่ผู้คนทั้งสองประเทศร่วมใจกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ด้วยจุดเด่นเหล่านี้ทำให้ ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่

เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยเฉพาะ ผู้ว่าราชการจังหวัด(นายเชิดศักดิ์ ชูศรี) ในขณะนั้น จึงมีนโยบายและสร้างความร่วมมือกันที่จะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเป็นไปตามทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษา สืบหาข้อมูลทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวชายแดน การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อันมีกระบวนการศึกษา สืบหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบขององค์กรชุมชนและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองชายแดนแห่งนี้มีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และนโยบายภาครัฐในทุกระดับ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

3. พื้นที่ศึกษา

พื้นที่บ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง

4. ขอบเขตในการดำเนินโครงการ

- 1) สืบค้นและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) สำรวจพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 4) เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา
- 5) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 6) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 7) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 8) หารตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 9) การประชาคมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 10) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน

5. ผลที่ได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

- 1) ได้ข้อมูลพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 2) ได้ทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน
- 3) ได้เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน
- 4) ได้แนวทางทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนกุฉินารายณ์อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อการพิจารณาทิศทางการดำเนินงานพัฒนาต่อไปในอนาคต

6. ผลการศึกษา

6.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน

ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง และพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ได้พิจารณาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตโดยมีแผนงานรองรับจากอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือน้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ พระธาตุภูซาง เหินไถลื้อ งานตักบาตรสองแผ่นดิน งานทานข้าวใหม่ งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน งานเลี้ยงผีต่าน งานเลี้ยงผีตางบ้าน งานบนข้าวจำ งานทานก๋วยสลาก ส่วนการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว

6.2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มากับกลุ่มครอบครัว ทั้งนี้ยังพบข้อสังเกตขณะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านฮวกนั้นมีกลุ่มที่สนใจในแนวทำบุญประกอบกับการได้ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยมีจำนวนมากถึงสิบคณะด้วยกัน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญในการทำการตลาดต่อไป เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็น เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่การเดินทางมาเยือนจะมีเป้าหมายหลักคือ การได้ไปท่องเที่ยวภูซั๊ฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวบ้านฮวก น้ำตกภูซางจัดอยู่ในโปรแกรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต การศึกษาด้านแรงจูงใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนออกเดินทางนั้น พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจด้านการได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติและได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่นในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนสองแผ่นดิน การจำหน่ายของป่า ของพื้นเมือง

ของแปลกที่หายากในเมืองใหญ่ 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน ผู้คนในชุมชนบ้านฮวก และพื้นที่ใกล้เคียงยังคงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับผู้มาเยือนด้วยความจริงใจ สร้างความประทับใจต่อผู้ที่ได้มาสัมผัสอย่างยิ่ง 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชนนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เกิดความประทับใจแล้วนำประชาสัมพันธ์กันปากต่อปาก โดยเฉพาะในสังคมออนไลน์ที่นิยมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ 5) งานตัดบาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว พบว่า ผู้มาเยือนมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรม การบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการชมทิวทัศน์ การถ่ายภาพ ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก เที่ยวชมน้ำตก แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์ เดินป่าระยะไกล เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ปิกนิก/ประกอบอาหาร ขี่จักรยานเสือภูเขา ส่องดูสัตว์ ดูนก เที่ยวชมถ้ำ เที่ยวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลูและการดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์ ในส่วนบริการอื่นๆในอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า การบริการที่นักท่องเที่ยวต้องการหรือให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ด้านบ้านพัก รองลงมาได้แก่ การวางแผนโบราณ / สป่า นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล) ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง และบริการอื่นๆ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ต

ในส่วนที่บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก การวางแผนโบราณ เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การพักค้างคืนเรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง ส่วนบริการอื่นๆในชุมชนบ้านฮวกที่นักท่องเที่ยวต้องการในระดับมากที่สุด คือ นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบสปป.ลาว ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟสด ในด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือ งานตัดบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)

ด้านการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองคอบ สปป.ลาว ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ

สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไซบู่รี การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว และการไป
เยือน เมืองหลวงพระบาง

6.3 ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก
ทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก

1.1) ด้านที่พัก พบว่ามีที่พักที่เป็นให้บริการในรูปแบบของโฮมสเตย์ จำนวน 8
หลังและที่พักในรูปแบบรีสอร์ท จำนวน 1 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน

1.2) ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวกสามารถรองรับ
นักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน

2) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง

2.1) ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน

2.2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว
ที่เข้าไปเยี่ยมชมได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน

2.3) พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น
522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน

2.4) พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150
คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน

2.5) พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน

2.6) ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217
คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน

2.7) ที่พักนักท่องเที่ยวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน

2.8) ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้
ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน

2.9) ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ จะสามารถ
รองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน

6.4 การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของ

ชุมชน

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยหาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำ และสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชนซึ่งผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม หรือประชาชนเป็นผู้คัดเลือก โดยสรุปเครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวกได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก
- 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ
 - 3.1) กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร
 - 3.2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก
 - 3.3) กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง
 - 3.4) กลุ่มคมนาคมขนส่ง (บริการรถสองแถว รถปิกอัพ รถจักรยานเช่า ล้อเกวียน)
 - 3.5) กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว
 - 3.6) กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (หมอมือ นวดแผนโบราณ)
- 4) กลุ่มการต้อนรับของชุมชน
- 5) กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์

โดยสรุปแล้ว ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเครือข่ายทางการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมานั้น ได้เน้นการพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก โดยมีการร่วมศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันเพื่อนำมากำหนดแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากที่สุด จากการดำเนินการพบว่า คณะกรรมการฯ ระดับชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

ในด้านทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำครอบครัวทุกหลังคาเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 324 หลังคาเรือน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 293 ชุด ซึ่งถือเป็นร้อยละ 90.43 ดำเนินการในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 ผลจากการดำเนินงานวิจัยสรุปเป็นสามประเด็นหลัก คือ

1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก ในภาพรวมทั้งหมด จัดอยู่ในระดับที่ดี เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านพบว่า การมีส่วนร่วมที่จัดอยู่ในระดับที่ดีนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมาตามลำดับคือ การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบการดำเนินการโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ การมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุง ตกแต่งคุ่มบ้าน และการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ

2) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนพบว่า ชุมชนให้ความสำคัญและต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือ การเช่าจักรยานชมหมู่บ้าน มีพิพิธภัณฑ์มีชีวิต หรือ การเปิดบ้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว ถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) การวางแผนโบราณ การชมและเรียนรู้การทอผ้า และการพัฒนาที่พัก บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น การพาเที่ยวหน้าตกโปงผา การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง ด้านบริการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก พบว่า ชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง พบว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการจัดงานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม) รองลงมาคือ งานของดีเมืองภูซาง และงานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังเมืองคอบ สปป.ลาว นั้น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว รองลงมาตามลำดับคือ การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว) การเยี่ยมชมภูชี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไชยบุรี และชมงานบุญประเพณี ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว

ในด้านทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมภายในด้านทัศนคติของชุมชนโดยผู้วิจัยได้นำดัชนีวัดความสุขมาเป็นกรอบในการศึกษาโดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ซึ่งขณะนี้ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชนควรมีผลต่อความสุขของคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาด้านการ

ท่องเที่ยว จัดอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าชุมชนยังคงมีความสุขต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เมื่อจำแนกทัศนคติในแต่ละด้านพบว่า ระดับคะแนนที่อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่

- 1) มีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน
- 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
- 3) การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) ดีขึ้น
- 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน
- 5) ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวก และอำเภอภูซางต่อไป
- 6) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
- 7) รู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา

6.5 การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนบ้านฮวก อันประกอบด้วยประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภาครัฐ และคณะกรรมการในอดีตและปัจจุบัน มีความคิดเห็นว่า เมืองชายแดนบ้านฮวกควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

6.5.1) กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซาง สามารถจำแนกเป็นประเด็นกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่น ชัดเจน

แผนงานที่ 1	เมืองแห่งความสงบสุข ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน
แผนงานที่ 2	เมืองแห่งมหัศจรรย์ธรรมชาติงาม จุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(wellness tourism)
แผนงานที่ 3	การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเลาะเลียบบตะเข็บล้านนาตะวันออก
แผนงานที่ 4	ภูซางแหล่งวัฒนธรรมแห่งชนชาติสองแผ่นดิน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมความเข้มแข็งและศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่
- แผนงานที่ 2 การสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวในทุกๆระดับ
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมในผลิตภัณฑ์ การบริการและการรองรับนักท่องเที่ยวของภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว
- แผนงานที่ 4 การพัฒนามาตรฐาน ควบคุมและตรวจสอบการบริการ

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เช่น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้าน การตลาดอย่างจริงจัง
- แผนงานที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของเมืองภูซาง: เมืองแห่งความสุข ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน

กลยุทธ์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมให้งานด้านการท่องเที่ยวได้รับการบรรจุเอาไว้ในแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาเครือข่าย ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวสองแผ่นดินกับประเทศเพื่อนบ้าน(ลาว)
- แผนงานที่ 4 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง ระบบความปลอดภัยและระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมป้องกันมลภาวะในพื้นที่
- แผนงานที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 6 ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น

6.5.2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

ในการดำเนินการประชาคมชุมชนขั้นต้นสุดท้ายได้นำเสนอผลความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง และกลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ต่อประชาคมนำผลการประชาคมเสนอต่อที่ประชุมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ประชาคมส่วนใหญ่มีความต้องการในทิศทาง ดังนี้

1.1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางต้องพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสร้างมลพิษจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารจัดการต้องอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.2) การดำเนินการท่องเที่ยวควรให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มวางแผนและดำเนินการด้วยตนเอง โดยภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนควรเป็นผู้ชี้แนะหรือให้คำปรึกษา มากกว่าการเข้ามาสั่งการให้ปฏิบัติแล้วออกจากชุมชนไป

1.3) การดำเนินงานด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมอบให้กับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการในงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่าบุคคลภายนอกชุมชน

1.4) ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำการวิธีการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชุมชนเชื่อมโยงอื่น

1.5) พัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกยังอยู่ในระดับผลกระทบน้อย

1.6) การดำเนินงานของภาครัฐในการเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นผลชัดเจนและทำด้วยความจริงใจ

1.7) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ทักษะการทอผ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

2.1) การส่งเสริมการตลาดควรทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น กลุ่มถ่ายรูป กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.2) เน้นการส่งเสริมการตลาดเชิงรุก โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

2.3) การสร้างภาพลักษณ์ของเมืองแห่งความสุข: ประตูดูอารยธรรมอินโดจีน

3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพของชุมชน อาทิ

3.1) ถนนปลอดฝุ่น ทางเชื่อมระหว่างวัดบ้านฮวกไปยังตลาดชายแดนบ้านฮวก

3.2) ทางระบายน้ำบริเวณตอนใต้ของชุมชน

3.3) แสงไฟส่องสว่างในชุมชน

3.4) ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะบริเวณตลาดชายแดน

3.5) การพัฒนาโครงการถนนคนเดินในชุมชน

7. สรุป

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ พระธาตุภูซาง เหมินไทลื้อ งานตักบาตรสองแผ่นดิน งานตานข้าวใหม่ งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน งานเลี้ยงผีต่าน งานเลี้ยงผีตางบ้าน งานบนข้าวจำ งานตานก้วยสลาท ส่วนการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มาอยู่กับกลุ่มครอบครัว เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายประการ คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน ผู้คนในชุมชนบ้านฮวกและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน 5) งานตัก

บาทสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พบว่า ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก ด้านที่พัก พบว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวก สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน ด้านขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางสามารถรองรับได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150 คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และ รถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน ที่พักนักท่องเที่ยวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน และ ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน

ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร กลุ่มผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจการการแสดง กลุ่มคมนาคมขนส่ง กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กลุ่มการต้อนรับของชุมชน กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งหมดจัดอยู่ในระดับที่ดี

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น พบว่ามี 4 กลยุทธ์ คือ 1) การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่นชัดเจน 2) การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก 3) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก 4) การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง พบว่ามี 3 แนวทางหลักในการพัฒนา คือ 1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูชมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เป็นประเพณีและวิถีชีวิตของคนบ้านฮวก และการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว ส่วนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวพบว่า ลักษณะการเดินทางมากับกลุ่มครอบครัว การเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่ทำให้รู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือน คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน 5) งานตักบาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พบว่า ด้านที่พักในบ้านฮวก รองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในบ้านฮวก รองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2,214 คน/วัน เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 165 คน/วัน พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3,654 คน/วัน พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูชมดาวรองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,350 คน/วัน พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผารองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,080 คน/วัน ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน ที่พักในอุทยานรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะ

สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 3,567 คน/วัน ห้องอาบน้ำ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 432 คน/วัน
ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ รองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,391 คน/วัน

ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร กลุ่มผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง กลุ่มคมนาคมขนส่ง กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4) กลุ่มการต้อนรับของชุมชน 5) กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาพรวมทั้งหมดจัดอยู่ในระดับที่ดี

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น พบว่ามี 4 กลยุทธ์ คือ 1) การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่นชัดเจน 2) การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก 3) การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก 4) การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง พบว่ามี 3 แนวทางหลักในการพัฒนา คือ 1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

คำสำคัญ: เมืองชายแดนภูซาง ขีดความสามารถในการรองรับได้ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ABSTRACT

The objectives of the investigation on tourism potential to define sustainable tourism development guidelines for the frontier city of Phusang were 1) to investigate and collect tourism data on nature, arts and culture, traditions and lifestyles, and tourism activities of the frontier city; 2) to examine behavior and needs of tourists toward the tourism development; 3) to study physical tourism capacities and facilities; 4) to create a community network for tourism development and community empowerment; and 5) to specify tourism development guidelines with community participation.

It is found from the investigation that the important attractions included Phusang Waterfall, a nature study trail, Huay Pong Pha Waterfall, and Phu Chom Dao viewpoint area. Cultural tourism resources were mainly local traditions and lifestyles of Ban Huak villagers. The frontier city attractions included the Thai-Lao Market and traveling in Laos. Regarding tourist behavior, it is found that they came with their families and visiting the frontier city was a part of their itineraries. Words of mouth and the internet were the media that tourists knew about the city. The attractions drawing tourists to visit the city included the Thai-Lao Market, rural lifestyles, hospitality of the hosts, Ban Huak Homestay and community way of life, the Thai-Lao Merit Making and visiting the neighboring country, and local handicraft, textiles and souvenirs.

In terms of tourism capacities and facilities, it is found that the Ban Huak Homestay could maximally accommodate 44 tourists/day. Restaurants at Ban Huak Village could maximally accommodate 888 tourists/day. The Phusang Waterfall could accommodate 2,214 tourists/day. The nature study trail could accommodate 165 tourists/day. The picnic area could accommodate 3,654 tourists/day. The Phu Chom Dao viewpoint area could accommodate 1,350 tourists/day. The Huay Pong Pha Waterfall could accommodate 1,080 tourists/day. The parking lot could accommodate 357 cars, 217 coaches and 1,813 motorcycles per day. Accommodation in the Phusang National Park could accommodate 2,411 tourists/day. The toilets in the national park would accommodate 3,567 tourists/day. The shower rooms could accommodate 432 tourists/day and the restaurants in the national park could accommodate 1,391 tourists per day.

Regarding the creation of a community network for tourism development and community empowerment, a board of committee was established, consisting of the following divisions: 1) the Ban Huak tourism network management committee; 2) a tourist attraction management group; 3) tourism services groups which were divided into a homestay group, restaurants, a souvenir production group, a performance and guide group, a transportation group, a Laos travel group, and a health tourism group; 4) a community welcome group; and 5) a public relations and marketing development group. Overall, community participation in developing tourism activities was at the high level.

In defining tourism development guidelines with community participation, it is found that there were four strategies. They included distinctly developing strengths of tourism resources, proactively developing tourism and service business sectors, proactively promoting tourism marketing, and changing the internal tourism management system. As for the tourism development guidelines, it is found that there were three major guidelines. They included tourism management, tourism marketing promotion, and physical development of the community.

Keywords: Phusang frontier city, carrying capacities, community participation

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	i
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-2
1.3 แผนการดำเนินการวิจัย	1-2
1.4 การดำเนินงานของงานวิจัย	1-3
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	1-4
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ	1-4
1.7 การถ่ายทอดผลงานไปสู่ผู้ใช้	1-4
บทที่ 2 ทรัพยากรการท่องเที่ยว	2-1
2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา	2-1
2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	2-4
2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	2-15
2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน	2-19
2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	2-22
บทที่ 3 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว	3-1
3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน	3-1
3.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	3-4
3.3 ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน	3-9
3.4 ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว	3-20
3.5 ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	3-24

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	4-1
4.1 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก	4-1
4.2 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง	4-4
บทที่ 5 เครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน	5-1
5.1 เครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก	5-1
5.2 ทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก	5-28
บทที่ 6 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น	6-1
6.1 ผลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน	6-1
6.2 ผลจากการระดมสมองเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา	6-17
6.3 ผลจากการประชุมชมชุมชนและประชุมระดับจังหวัด	6-36
บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	7-1
7.1 ผลการวิจัย	7-1
7.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	7-9

สารบัญตาราง

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 3.1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	3-2
ตารางที่ 3.2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	3-6
ตาราง 3.3 ร้อยละและค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว	3-8
ตารางที่ 3.4 แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมท่องเที่ยวและบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดน3-22 ภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่นักท่องเที่ยวต้องการและให้ความสำคัญ	
ตารางที่ 4.1 รายละเอียดบ้านพักนักท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านฮวก	4-1
ตารางที่ 4.2 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านที่พักในชุมชนบ้านฮวก	4-2
ตารางที่ 4.3 รายละเอียดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวก	4-3
ตารางที่ 4.4 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก	4-3
ตารางที่ 4.5 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกภูซาง	4-5
ตารางที่ 4.6 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณ เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง	4-7
ตารางที่ 4.7 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิก	4-8
ตารางที่ 4.8 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิกภูซาง	4-9
ตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาชี้วัดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตก4-11 ห้วยโป่งผา	
ตารางที่ 4.10 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผา	4-12
ตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาชี้วัดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ลานจอดรถ	4-13
ตารางที่ 4.14 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พักรักนักท่องเที่ยว	4-16
ตารางที่ 4.15 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พักรักนักท่องเที่ยว	4-18

สารบัญตาราง(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ตารางที่ 4.16 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก	4-20
ตาราง 5.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก	5-29
ตาราง 5.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน5-31	
ตาราง 5.3 ทศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง	5-34
ตาราง 6.1 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	6-19
ตาราง 6.2 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านธุรกิจการบริการและการท่องเที่ยว	6-22

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

เมืองชายแดนภูซาง หรือ ชุมชนบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่ โดยได้มีการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านและตำบลขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2445 อีกทั้งมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์นับแต่การตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านฮวกกลุ่มแรก ณ ที่แห่งนี้ เรียกชื่อว่า “ทุ่งโป่ง” นายพรานหนัก ลินมา ได้มาตั้งบ้านอยู่ที่ริมโป่งเป็นคนแรก คำว่า โป่ง เป็นที่ดินราบดินเค็มไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นมีเนื้อที่ราบกว้างประมาณ 1 ไร่เศษ บริเวณโป่งนั้นจะมีน้ำซึมออกมาเป็นหลุม เป็นบ่อเล็กๆ มีรสเค็ม ดินปนแร่หรือทราย ผงสัตว์ต่างๆชอบมาตูด มากิน เช่น กวาง เก้ง หมูป่า ไก่ป่า และฝูงนกต่างๆ รอบๆโป่ง จะเป็นป่าไม้นานาชนิด ทั้งไม้เนื้อแข็ง ไม้เนื้ออ่อน และไม้ชนิดต่างๆ ในบริเวณนั้นมีกอไผ่ชนิดหนึ่งที่โดดเด่นแตกต่างจากไผ่อื่น คือ ไผ่รวก หรือชาวบ้านเรียกว่า ไม้ฮวก(ไม้รวก) นายพรานหนัก ลินมา จึงได้นำเอาชื่อ ไม้ฮวกมาเป็นชื่อบ้าน เรียกกันต่อๆมาว่า “บ้านฮวก”

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หรือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่แวดล้อมชุมชน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติภูซาง น้ำตกอุ้น น้ำตกโป่งผา ภูชี้ฟ้า ถ้ำน้ำลอด พระธาตุภูซาง นอกจากนี้ด้วยที่ตั้งของชุมชนติดต่อกับ สาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว จึงทำให้จังหวัดพะเยา มีเมืองชายแดนภูซางหรือบ้านฮวกแห่งนี้ เป็นจุดผ่อนปรนหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี โดยมีเขตแดนติดกับประเทศลาว และสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางการค้าการท่องเที่ยวระหว่างไทย สู่ลาวผ่านไปยังจีนตอนใต้และเวียดนามได้ รวมทั้งการเชื่อมโยงวัฒนธรรมของผู้คน โดยมีการติดต่อไปมาหาสู่มาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน ซึ่งสามารถสัมผัสได้จาก ตลาดนัดชายแดน และงานตักบาตรสองแผ่นดินที่ผู้คนทั้งสองประเทศร่วมใจกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ด้วยจุดเด่นเหล่านี้ทำให้ ชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และระดับจังหวัด โดยเฉพาะ ผู้ว่าราชการจังหวัด(นายเชิดศักดิ์ ชูศรี) ในขณะนั้น จึงมีนโยบายและสร้างความร่วมมือกันที่จะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นเป็นไปตามทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน โดยมี

การศึกษา สํารวจ ข้อมูลทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวชายแดน การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว และการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว อันมีกระบวนการศึกษา สํารวจโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในรูปแบบขององค์กร ชุมชนและเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนทุกระดับ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการ พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองชายแดนแห่งนี้มีความสอดคล้องและตรงกับความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และนโยบายภาครัฐในทุกระดับ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- 4) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 5) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

3. แผนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในพื้นที่ ศึกษาและพัฒนาเมืองชายแดนภูซาง (บ้านฮวก) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในทุกภาคส่วน กระบวนการวิจัยและพัฒนาประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้

- 1) สืบค้นและรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่อำเภอภูซางและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในรูปแบบของเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ รายงานการศึกษาและอื่น ๆ เช่น ในด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ การบริหารจัดการ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการท่องเที่ยว เป็นต้น
- 2) สํารวจพื้นที่และสถานที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 4) เก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ศึกษา
- 5) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

- 6) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 7) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 8) หาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 9) การประชาคมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 10) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่บ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติภูซาง

ขอบเขตเวลา

เริ่มตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2553 – 31 ธันวาคม 2553

4. การดำเนินงานของงานวิจัย

- 1) สำรวจพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 3) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) ศึกษาและกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
- 6) หาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 7) การประชาคมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 8) เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

- 1) พื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 3) พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 4) ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชน
- 6) เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 7) ข้อคิดเห็นเพื่อการพัฒนาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 8) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังสิ้นสุดโครงการ

- 1) ได้ข้อมูลพื้นที่ สถานที่ หรือกิจกรรมชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการค้าชายแดน
- 2) ได้ทราบสถิติ พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน
- 3) ได้เครือข่ายชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน
- 4) ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อการพิจารณาทิศทางการดำเนินงานพัฒนาต่อไปในอนาคต

7. การถ่ายทอดผลงานไปสู่ผู้ใช้

- 1) งานวิจัยนี้จะถูกจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ และห้องสมุดของสถาบันการศึกษาในจังหวัดพะเยา
- 2) งานวิจัยนี้จะถูกเผยแพร่โดยผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลที่จะทำให้ชุมชนได้เกิดความรู้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากร องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

บทที่ 2

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาทรัพยากรในพื้นที่ศึกษา พบว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญดังนี้ คือ

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

บ้านฮวก หมู่บ้านหนึ่งในอำเภอภูซางจังหวัดพะเยาที่มีชายแดนติดประเทศลาว แต่เดิมนั้นเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ การเกษตร การหากินกับป่า แลกเปลี่ยนค้าขายกับชาวลาว ต่อมาในช่วงสู้รบกับคอมมิวนิสต์ จุดเริ่มต้นการพัฒนาจาก พลโทประหยัด รอดโพธิทอง ที่เล็งเห็นความสำคัญบ้านฮวกในแง่หมู่บ้านยุทธศาสตร์ “เค้ามองเห็นบ้านฮวกเป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เค้ามาระดมเงินให้นักวิชาการมาคำนวณทุกสิ่งทุกอย่าง บ้านฮวกเป็นหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ มีความรู้รักสามัคคี” เสียบบอกเล่าจากพ่อหลวงตุ้ย

ทางแม่ทัพภาคที่สามได้เข้ามาพัฒนาหมู่บ้าน บ้านฮวกจึงเติบโตขึ้นในฐานะที่เป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ทางการทหาร และเป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพของเมืองชายแดน ถนนหนทางได้เข้าสู่บ้านฮวก วิชาการการเพาะเลี้ยงปลา (ประมงน้ำผ่าน) คุณภาพชีวิตของชาวบ้านฮวกเริ่มดีขึ้น

ในขณะที่วิถีชีวิตแบบเกือกลก็ยังคงอยู่ พ่อหลวงต๋อยเล่าว่า “เมื่อก่อนที่บ้านฮวกจะมีน้ำไหลผ่านสองข้างทาง ชาวบ้านแทบทุกหลังคาจะมีบ่อปลาเลี้ยงกัน ซึ่งเรียกว่าประมงน้ำผ่าน ตอนเช้าจะเห็นแม่บ้านออกมากวาดถนนตั้งแต่หัวสะพานที่ป่าช้า ขึ้นมาไปถึงลานต้นโพ ซึ่งเคลื่อนไปด้วยมูลของวัว และควายที่ชาวบ้านเลี้ยงกันไว้ ซึ่งทำกันตั้งแต่ พ.ศ. 2525 – 2531

เมื่อทางกองทัพเข้ามาส่งเสริม และช่วงเวลาแห่งการต่อสู้ทางแนวคิดผ่านพ้นไป บ้านฮวกได้เจริญเติบโตไปเป็นเมืองที่มีวิถีการค้าขายระหว่างชายแดนมากขึ้น ผู้คนจากสองฝั่งประเทศเริ่มไปมาหาสู่กัน ในจุดช่องผ่านเล็ก ๆ ที่เรียกว่า “กิวหก” หรือ ช่องกิวหก ด้วยลักษณะเส้นทางที่ขนาบด้วยทิวเขาเป็นช่องทางเลี้ยวลด ไปมาระหว่างสองประเทศ ช่องกิวหก นี้เป็นจุดแลกเปลี่ยนซื้อขาย สินค้าของป่า อาหาร สมุนไพร ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สวยงาม เช่น ผ้าทอ ไม่นานนักการผสมผสานวัฒนธรรมก็ดำเนินเกิดขึ้นด้วยตัวของมันเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า กว่าครึ่งหมู่บ้านที่มีการแต่งงานกันระหว่างคนไทยคนลาว

จำนวนคนเดินทางเข้าออกผ่านทาง ช่องกิวหก มีแต่จะค่อย ๆ เพิ่ม และเพิ่มมากขึ้นด้วยการค้าขาย และเดินทางเยี่ยมญาติพี่น้อง เขยสะใภ้ ในทุกวันที่ 10, 20, 30 ของทุกเดือน

อีกมุมมองในอดีตเมื่อครั้งยังไม่มีจุดผ่อนปรนชายแดนไทยลาวนั้น ในวันที่ทางการไทย - ลาว ผ่อนผันให้เข้ามาในบ้านฮวกได้ วันนั้นจะเป็นวันที่อบอุ่น มวลแห่งมิตรภาพและความคิดถึงจะครอบคลุมหมู่บ้าน จำนวนชาวลาวที่เข้ามาค้าขายและเยี่ยมเยียนกว่าสองพันคน บ้านหลังใดที่มีเขยมีสะใภ้เป็นชาวลาว จะมีเครื่องนอนมากเป็นพิเศษ ต่างชนกันมาตากแดดรอปูตอนรับญาติมิตรพี่น้องของตน ลายผ้าชิ้นพริ้วไหว โอบกอดสายสัมพันธ์ไทยลาวสานสัมพันธ์สองประเทศวัฒนธรรมต่างเกือกลซึ่งกันและกัน ในการประติสัมพันธ์ของสองสังคมเล็ก ๆ และมูลค่าทางเศรษฐกิจก็เพิ่มพูน “สินค้าจำเป็นจำพวก น้ำมันก๊าด ปลาเค็มเกลือ มีเท่าไรก็ขายหมด มาสองพัน ก็จะต้องหิ้วกลับไปทั้งสองพัน” คำบอกเล่าจากคุณแม่ร้านตัดดา บอกถึงภาพในอดีตของบ้านฮวก

แม้ปัจจุบัน การมีจุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวกนั้นจะมีผลให้คนลาวหลังไหลไปยังเมืองเชียงคำ การค้าขายที่บ้านฮวกจึงซบเซาลง โดยไม่ต้องมีร้านสะดวกซื้อเปิด หรือห้างขายปลีกข้ามชาติมาตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้าน พื้นที่จากเดิมที่ให้เข้ามาได้แค่บ้านฮวก ตอนนี้อยู่ไปถึงเมืองเชียงคำตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัด ส่งผลให้ร้านชำค้าปลีกในบ้านฮวกกิจการซบเซาลงอย่างมาก บางร้านแม่ค้าแก่ตัวลงเข้าป่าหาผักมาขายไม่ได้ จำต้องกู้เงินธนาคารหมู่บ้านมาเป็นทุนค้าขาย หมุนรอบไปเดือนต่อเดือน ความคาดหวังจากการค้าขายของชาวกับคนลาว ดูจะเป็นสิ่งที่เฟื่องฟูในปัจจุบัน กลับกลายเป็นความหวังใหม่ในความเจริญทางการท่องเที่ยวได้เข้ามาอยู่ในใจคนบ้านฮวกแทน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักท่องเที่ยว การเปิดเมืองท่องเที่ยว หรือความคาดหวังที่จะให้บ้านฮวกเจริญเหมือนเมืองปาย

การพัฒนา ความเจริญ การส่งเสริม หรือกระแส สิ่งเหล่านี้ยังเป็นไปได้ในหลายสถานะในความคิดของคนบ้านฮวกเป็นสิ่งที่ต้องการ เป็นความคาดหวัง เป็นคำถามต่อการพัฒนา และยังเป็นการรอคอย

วิถีชีวิตคนบ้านฮวก

ลักษณะคนบ้านฮวกจะผสมผสานกันระหว่างเกษตรกรและคนค้าขาย บางคนก็เก็บหอมรอมริบได้เงินทุน ก็จะเริ่มลงทุนทำอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพเสริม และบางคนทำอาชีพค้าขายมานานจนกลายเป็นอาชีพหลัก

เริ่มจากคนทำการเกษตร

เกษตรกรบ้านฮวกจะปลูกข้าวนาปีเป็นหลัก และเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ส่วนใหญ่จะปลูกถั่วลิสง บางส่วนจะปลูกมันสำปะหลัง มันอะลู และข้าวโพดหวาน ตัวแปรในการเลือกปลูกพืชของเกษตรกร จะผันแปรแล้วแต่ความต้องการและราคาพืชผล ณ เวลานั้น

ถั่วลิสง นิยมปลูกหลังเกี่ยวข้าวเสร็จเพราะความชื้นไม่มากได้ราคาดี ปีหนึ่งปลูกสองครั้ง กรกฎาคม - พฤศจิกายน (เรียกว่าถั่วดอน) มกราคม - มีนาคม (เรียกว่าถั่วนา) ถั่วนาที่ปลูกส่วนหนึ่งที่ได้จะถูกเก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับปลูกถั่วดอน ต่อไป

ข้าวโพด นิยมปลูกในที่สวนรอบนอกหมู่บ้าน พื้นที่ลาดชัน ส่วนมากนิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งกินระยะเวลาประมาณ 4 เดือน

ซึ่งช่วงระยะเวลาการเพาะปลูกนี้เอง จะเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่สืบแห่งวิถีชีวิตของชาวบ้านฮวกจะเบ่งบาน ซึ่งจะพบเห็นวัฒนธรรมการกินที่ได้มาจากป่า เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ คือ ป่าที่โอบล้อมบ้านฮวก เช่น ข้าวหลามบอน จีปูผา(ปูปิ้ง) หรือน้ำพริกปลาย่าง ที่สามารถรับรู้จากกลิ่นมะกอกเผา พริกเผา หอมเผา โขยมาในช่วงเวลาเย็นจรดหัวค่ำ แสดงว่าวันนั้นหากท่านลองเข้าไปเลียบบ ๆ เคี้ยว ๆ พูดคุยกับชาวบ้าน อาจจะได้ลิ้มลองน้ำพริกผกหนึ่งถ้วยนั้นก็ก็ได้ หรือในช่วงกลางวัน ท่านอาจจะพบปะการทำพิธีเลี้ยงผีดวงชาวบ้าน ที่จะมีผู้สื่อสารทางวิญญาณนำพิธีชื่อข้าวจำกำลังบนบานศาลกล่าวในยามที่ลูกหลานจะออกไปเป็นแรงงานในเมืองใหญ่ บางท่านก็ไปทำงานที่ต่างประเทศ จะเห็นพิธีที่ผูกพันความเชื่อของคนในหมู่บ้าน ซึ่งจะขอให้ลูกหลานกลับมาอย่างปลอดภัย หรือขอให้ได้กลับมาบ้าน

ในช่วงที่มีความอุดมสมบูรณ์ หลังฤดูการเก็บเกี่ยว จะเห็นการทำบุญข้าวใหม่ ดานข้าวใหม่ พิธีนี้จะถูกจัดขึ้นในวัด และหากเข้าไปพูดคุยกับคุณลุง หรือคุณปู่ ก็จะได้ทราบประวัติความเป็นมา รวมถึงนัยยะ กุศโลบายที่ซ่อนอยู่ในประเพณี แทบเรียกได้ว่า กิจกรรมคือประเพณีที่ผูกพันความรู้สึก ความคิด และจิตสำนึกร่วมกันของชาวบ้านรวมเข้าไว้ด้วยกัน

หากกล่าวถึงงานที่สำคัญ ประจำบ้านฮวก คงหนีไม่พ้น งานตักบาตรสองแผ่นดินไทย - ลาว งานนี้ถึงจะเป็นงานที่เพิ่งเกิดมาเพียง 4 ครั้ง ในเวลา 4 – 5 ปี แต่ก็มีรากฐานจากความสัมพันธ์ระหว่างคนบ้านฮวกและคนทางฝั่งลาว ที่มักจะไปมาหาสู่ แลกเปลี่ยนซื้อขาย และแต่งงาน บางทีดูคล้ายว่างานตักบาตรสองแผ่นดินเป็นเหมือนสิ่งกระตุ้นย้ำความสัมพันธ์กันอย่างเป็นทางการมากขึ้น

วิถีคนเดินทาง รับจ้าง ค้าขาย ไทย – ลาว

ชาวบ้านส่วนหนึ่งเมื่อมีที่ดินมาก ก็จะปลูกพืชพอขายได้เงินเก็บ และเริ่มผันตัวมาเป็นพ่อค้า ในหมู่บ้านพบรถสิบล้อ หรือหกล้อขนาดใหญ่ วิ่งเข้าออกขนพืชผลทางการเกษตร จนฝุ่นตลบ แม่ลูกอ่อนพากันออกมาเรียกลูกปรามหลานไม่ให้ออกไปเล่นกลางถนนกันให้วุ่น พืชผลที่ขนกันมาส่วนมากจะเป็นข้าวโพด ลูกเดือย

นอกจากนี้คนในพื้นที่อื่นยังเข้ามาค้าขายชายแดนร่วมด้วย โดยมีการว่าจ้างให้คนในชุมชนบ้านฮวกช่วยนำทางเข้าไปค้าขายในลาว ด้วยเพราะคนในชุมชนบ้านฮวกนั้น มีความสัมพันธ์อันดีต่อชาวลาวมาช้านาน บ้างก็ไปเป็นเขยส่งออกแต่ไม่มาก ร่วมครึ่งหมู่บ้านเท่านั้นเอง โดยปรับดุลการค้าด้วยการนำพาสะไ้มาเป็นแรงงานสวนนาบ้านเรา บางคนมีทักษะดี ก็ทอผ้าส่งร้านค้าในหมู่บ้าน สร้างชื่อเสียงกระฉ่อน

อีกอาชีพที่ทำให้การทำมาค้าขายระหว่างไทยลาวสะดวกมากยิ่งขึ้นก็คือ การให้บริการรถรับจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นระกระบะต่อหลังคาสีแดงติดป้าย กิวหก – บ้านฮวก ให้บริการรับจ้างและรับขนพืชผลทางการเกษตร

2.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง และพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ได้พิจารณาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตโดยมีแผนงานรองรับจากอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีดังนี้

- 2.2.1 บริบทของอุทยานแห่งชาติภูซาง
- 2.2.2 น้ำตกภูซาง
- 2.2.3 บ่อน้ำซับอุ่น
- 2.2.4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง
- 2.2.5 น้ำตกห้วยโป่งผา
- 2.2.6 ภูชมดาว
- 2.2.7 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

2.2.1 บริบทของอุทยานแห่งชาติภูซาง

อุทยานแห่งชาติภูซางเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาดอยผาหม่น ซึ่งเป็นเทือกเขายาววางตัวในแนวทิศเหนือจรดใต้ อยู่ในท้องที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อำเภอภูซาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีแนวเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแนวเขตยาวประมาณ 30 กิโลเมตร พื้นที่แห่งนี้ในอดีต (ปี พ.ศ.2510-2525) เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พื้นที่ดังกล่าวมีความโดดเด่นทางธรรมชาติมากมาย อาทิเช่น มีถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยที่งดงาม มีน้ำตกที่มีกระแสน้ำเป็นน้ำอุ่น เป็นต้น กรมป่าไม้เข้ามาดูแลรักษาและจัดการ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2521 ในรูปแบบของวนอุทยาน และได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ.2543 ตามกฎกระทรวง เล่มที่ 117 ตอนที่ 98ก จัดเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 98 ของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมด 178,049.62 ไร่ หรือ 284.8 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลหงาว ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย , ตำบลภูซาง ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา และ ตำบลร่มเย็น ตำบลฝายกวาง ตำบลเวียง ตำบลแม่ลาว อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1) ลักษณะภูมิประเทศ

อุทยานแห่งชาติภูซางมีพื้นที่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนติดเขตแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสูงตั้งแต่ 440-1,548 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขาที่สูงที่สุดคือยอดเขาดอยผาหม่น มีความสูงประมาณ 1,548 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลาว น้ำหงาว น้ำเปือย น้ำบง และน้ำยวน เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชนในเขต อ. ภูซาง, อ. เชียงคำ จ. พะเยา และ อ. เทิง จ. เชียงราย

2) อุทยานแห่งชาติภูซางมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ต.ตับเต่า อ.เทิง จ.เชียงราย
ทิศใต้	ต.แม่ลาว อ. เชียงคำ จ.พะเยา
ทิศตะวันออก	เขตแดนไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	จดหมู่บ้านในท้องที่ ต.ภูซาง ต.ทุ่งกล้วย อ.ภูซาง จ.พะเยา , ต.ร่มเย็น ต.เวียง ต.แม่ลาว ต.ฝายกวาง อ.เชียงคำ จ.พะเยา และ ต.ตับเต่า ต.หงาว อ.เทิง จ.เชียงราย

3) ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้ แบ่งได้ 5 ป่า คือ

3.1) ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีร้อยละ 50 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น สัก, แดง, ประดู่, มะค่าโมง, ตะแบก, เกิดแดง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ไม้ชนิดต่างๆ และหญ้าชนิดต่างๆ

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น หนามหัน, บันไดลิง (เครือบ้า) เป็นต้น

3.2) ป่าเต็งรัง (Dry Dipterocarp Forest) มีร้อยละ 30 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น เต็ง, รัง, เหียง, พลวง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าชนิดต่างๆ

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น บันไดลิง(เครือบ้า), ไม้พุ่ม เช่น มะเมี๊ยะ เป็นต้น

3.3) ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) มีร้อยละ 10 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น ไม้ตระกูลก่อ, ทะโล้, มณฑาป่า, จำปีป่า เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ผักกูด, กล้วยไม้, เฟิร์น, มอส, พืชวงศ์ขิงข่า เป็นต้น

3.4) ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) มีร้อยละ 8 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น เต็ม, ถ่อน, ยางแดง, ยางขาว, ตะเคียนทอง, แดง, มะค่าโมง เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น ไม้บง, ไม้หก, มะพร้าวเต่า, พืชวงศ์ขิงข่า เป็นต้น

ชนิดพันธุ์ไม้เลื้อย เช่น สะบ้าช้าง เป็นต้น

3.5) ป่าสน (Pine Forest) มีร้อยละ 2 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบ เช่น สนสองใบ, สนสามใบ

ชนิดพันธุ์ไม้พื้นล่าง เช่น หญ้าชนิดต่างๆ

4) ข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติด้านสัตว์ป่า

ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูซางมีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เลียงผา, กวาง, เก้ง, หมูป่า, ลิง, ค่าง, ชะนี, กระจง, หม่าโน, ไก่ป่า, ไก่ฟ้า, กระรอก, อีเห็น, กระแตเหนือ และนกชนิดต่างๆ ที่พบเห็นมากกว่า 150 ชนิด และสัตว์เลื้อยคลาน เช่น ตะกวด, เต่าปูลู, ตัวนึ่ง, งูชนิดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอุทยานแห่งชาติภูซางได้กำหนดให้ เต่าปูลู เป็นสัญลักษณ์ประจำอุทยานแห่งชาติภูซาง

เต่าปูลู (วงศ์: PLATYSERNIDAE) *Platysternon megacephalum* (อุทยานแห่งชาติภูซาง, 2553)

เต่าปูลู ได้รับการประกาศให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ประเภทที่ 1 โดยมีลักษณะทั่วไปเป็น สัตว์เลื้อยคลานที่ค่อนข้างแปลก กล่าวคือ มันจะมีหางยาว และส่วนหัวมีขนาดใหญ่ ด้านบนมีแผ่น แข็งปกคลุม ปากงุ้มคล้ายตะขอ มีก้ามใหญ่ และแข็งแรง กระดองมีขนาดเล็ก จึงไม่สามารถหดหัว และคอเข้าในกระดองได้ ส่วนหางมีความยาวมากกว่ากระดอง มีลักษณะเป็นข้อปล้อง รูปสี่เหลี่ยม เรียงต่อกัน ส่วนกระดองหลัง กับกระดองท้อง เชื่อมต่อกันด้วยเนื้อเยื่อที่เหนียวมาก กึ่งกลางของ กระดอง มีสันเล็กๆ ลักษณะสีทั่วไปจะแตกต่างกันไปตามภูมิภาค คือ มีสีเขียวเข้ม สีน้ำตาลแกม แดง และสีดำ กระดองท้องมีสีเหลือง แต้มสีน้ำตาลเข้ม ลูกเต่าเมื่อแรกฟักไข่ จะมีกระดองด้านหลัง หยักคล้ายฟันเลื่อย เต่าชนิดนี้ จะออกหาอาหารในเวลากลางคืน ตามลำธาร หรือบริเวณที่มีน้ำขัง อาหารคือ ปูน้ำตก ปลา หอย และกุ้ง ไม่ชอบกินอาหารประเภทพืชเหมือนเต่าทั่วไป

จากเต่าจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 ชนิด ที่พบในประเทศไทย เต่าปูลูจัดอยู่ในอันดับ Testudines วงศ์ Platysternidae มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Platysternon megacephalum* เป็นเต่าขนาดเล็กที่มีความ ยาวของกระดองเพียง 17 ซม. ทว่ามีรูปร่างแปลกกว่าเต่าอื่น ๆ คือ มีลำตัวและกระดองแบนไม่อ้วน เทอะทะมีส่วนหัวเป็นทรงสามเหลี่ยมขนาดใหญ่มาก และด้านบนมีแผ่นแข็งคลุม ปากงุ้มเป็น ตะขอและมีความแข็งแรงมาก ทำให้ไม่สามารถหดหัว และส่วนคอเข้าภายในกระดองได้ ที่แปลกยิ่ง กว่า คือ เป็นเต่าชนิดเดียวในประเทศไทยที่มีหางยาวมาก ยาวกว่าความยาวของกระดองเสียอีก โดยหางมีลักษณะเป็นข้อปล้องรูปสี่เหลี่ยมเรียงต่อกัน ค่อย ๆ เรียวแหลมไปทางปลาย ส่วนหัว และ กระดองหลังมีสีน้ำตาลเข้ม ลูกเต่าปูลูมักมีสีน้ำตาลอ่อน และชอบกระดองด้านหลังหยักเป็นฟันเลื่อย เต่าปูลูมีเท้าแบบพังพืดช่วยให้ว่ายน้ำได้ดี ซ้ำยังมีเล็บแหลมโค้งยาวออกมาจากนิ้วทุกนิ้ว ช่วยให้มัน สามารถปีนป่ายไปตามโขดหิน หรือปีนขึ้นต้นไม้หนึ่ไฟป่าได้อีกด้วย เต่าชนิดนี้ออกหากินในเวลา กลางคืน กินปูน้ำตก หอยทาก ปลา กุ้ง และกบเล็ก ๆ ไม่ค่อยชอบกินพืช มีรายงานว่าเต่าปูลูวางไข่

บนสันทรายเปียกในปลายเดือนเมษายน วางไข่ครั้งละ 3-4 ฟอง ในประเทศไทยพบเต่าปูลูอาศัยอยู่ตามลำธารน้ำเย็นบนภูเขา ในระดับความสูงกว่า 1,000 เมตรขึ้นไป ทางภาคเหนือ

2.2.2 น้ำตกภูซาง

น้ำตกภูซางเป็นน้ำตกขนาดเล็กมีน้ำไหลสม่ำเสมอตลอดปี สูงประมาณ 25 เมตร จุดเด่นของน้ำตกภูซางอยู่ตรงที่เป็นกระแสน้ำอุ่น อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส น้ำใส ไม่มีกลิ่นของกำมะถันสามารถอาบน้ำ เล่นน้ำ อย่างสบายในช่วงฤดูหนาว อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซางประมาณ 200 เมตร ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก กิจกรรมที่ทำมักเป็นการนั่งพักผ่อนทานอาหาร และเล่นน้ำซึ่งกลุ่มนี้โดยส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วมักจะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการถ่ายรูปและกลุ่มมอเตอร์ไซด์ซิปเปอร์เข้ามาเยือนมากขึ้น

2.2.3 บ่อน้ำซับอุ่น

เป็นบ่อน้ำซับอุ่นตามธรรมชาติ อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส ไม่มีกลิ่นกำมะถัน เป็นต้นกำเนิดของน้ำตกภูซาง บ่อต้นน้ำมีความกว้างประมาณ 10 เมตร ลึกประมาณ 4-5 เมตร สภาพป่าโดยรอบเป็นป่าดิบแล้งและเป็นป่าพรุที่มีความสมบูรณ์ อยู่บริเวณด้านบนของน้ำตกภูซาง ซึ่งทางอุทยานได้จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติผ่านบริเวณบ่อน้ำซับอุ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้อย่างสะดวก

2.2.4 เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง

เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง มีระยะทางประมาณ 996 เมตร เป็นเส้นทางศึกษาต้นกำเนิดของน้ำตกอุ้น บ่อน้ำซับอุ่นตามธรรมชาติ และลักษณะของป่าพรุน้ำจืด ซึ่งอยู่ด้านบนของน้ำตกภูซาง มีป้ายสื่อความหมายในแต่ละสถานีสื่อความหมาย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินศึกษาธรรมชาติเองได้ ใช้ระยะเวลาในเดินประมาณ 40 – 60 นาที

2.2.5 น้ำตกห้วยโป่งผา

น้ำตกห้วยโป่งผา เป็นน้ำตกที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาดอยผาหม่น และเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำเปือย น้ำตกห้วยโป่งผาเป็นน้ำตกที่ใสปราศจากมลภาวะใดๆ มีน้ำไหลตลอดปีมากขึ้นอยู่กับฤดูกาล น้ำตกมีทั้งหมด 22 ชั้น และมีลำห้วยแยกออกมาเป็นน้ำตกอีก 2 สาย แต่ละชั้นของน้ำตกมีความสวยงามแตกต่างกันออกไป ระยะทางจากชั้นแรกถึงชั้นบนสุดประมาณ 1,500 เมตร ใช้เวลาในการเดินชมน้ำตกตลอดสายประมาณ 3 ชั่วโมง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 700 - 900 เมตร น้ำตกห้วยโป่งผานอกจากจะมีความสวยงามทางธรรมชาติแล้ว ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของเต่าปูลู ซึ่งเป็นเต่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์แล้วอีกด้วย ปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติภูซาง กำลังปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของอุทยานแห่งชาติภูซาง

2.2.6 ภูชมดาว

ภูชมดาว หรือ ผาหม่นน้อย ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ หมู่ 16 บ้านไทยสามัคคี ต.ตับเต่า อ.เทิง จ. เชียงราย ปัจจุบันการบริหารจัดการรับผิดชอบโดยอุทยานแห่งชาติภูซาง มีการท่องเที่ยวขึ้นเขาพ ในช่วงฤดูหนาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีต้นไม้อีกชนิดหนึ่งที่ชาวม้งเรียกว่าต้นไม้พันปี ในช่วงเดือนธันวาคม - เดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี และมีนกนานาชนิดที่มีสีสันสวยงามมาก ซึ่งเหมาะแก่การดูนกเป็นอย่างมาก

นักท่องเที่ยวสามารถชมทะเลหมอกที่สวยงามกลางป่าไม้ที่สมบูรณ์ และชมวิวของประเทศลาวได้ ภูชมดาวมีพื้นที่เชื่อมต่อพรมแดนไทย-ลาว เป็นจุดผ่อนปรน มีความสูง สูงกว่าระดับน้ำทะเล โดยประมาณ 1,600 เมตร รองจากภูชี้ฟ้า บริเวณภูชมดาวยังไม่มีที่พัก ร้านอาหาร หรือห้องน้ำไว้บริการนักท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวท่านใดสนใจสามารถเดินทางขึ้นไปชมความงามของภูชมดาว พร้อมสัมผัสกับธรรมชาติที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงได้ สองข้างทางมีความงดงามตามธรรมชาติ มีดอกไม้และต้นไม้หลากหลายชนิด เช่น ต้นดอกกาสะลองคำ ออกดอกสีแดงสดใสในช่วงฤดูฝน-ฤดูหนาว ทุ่งดอกกระเจียว ดอกบัวตอง ดอกนางพญาเสือโคร่ง ดอกไม้ป่า ป่าสนนานาชนิด ฯลฯ

2.2.7 แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับบ้านฮวกและอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก และอีกส่วนหนึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติภูซางแต่ยังไม่ดำเนินการเปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้เอง ต้องขออนุญาตจากทางอุทยานก่อน เนื่องจากระยะทางไกลและเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

1) วังมัจฉาวัดศรีไฮคำ

เป็นเขตอภัยทาน ของวัด ถัดไปเป็นฝายกั้นน้ำ บริเวณคูก้นน้ำนี้มีปลาชุกชุม กระโดดเล่นน้ำให้เห็นเป็นระยะ ทาง อบต.เชียงแรง แนะนำเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พอจะหาได้ ในเขตดูแล หากดูปลาได้ในช่วงน้ำลดจะเห็นปลาเยอะ

2) วังมัจฉาวัดดอนมูล

เป็นเขตอภัยทาน อนุรักษ์พันธ์ปลา อยู่ทางด้านหน้าวัด บริเวณหน้าวัดจะหันหน้าเข้าแม่น้ำมีศาลาไม้ และสะพานไม้เก่า ลงไปยังทำน้ำ ซึ่งปลาชุกชุม เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวของ อบต.เชียงแรง

3) อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ

อ่างเก็บน้ำห้วยไฟเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ความจุ 700,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เกิดขึ้นจากการถวายฎีกาของนาย สนิท คำงาม (ผู้ใหญ่บ้านทุ่งตั่วเดิม) ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ เสด็จทอดพระเนตรอ่างเก็บน้ำร่องสำน ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2523 หลังจากนั้น สำนักชลประทานที่ 2 ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2526 ปัจจุบันได้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมสม่ำเสมอ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่อจากนั้นในปี 2551 เกิดปัญหาการกัดเซาะตลิ่งชำรุด ชาวบ้านยื่นหนังสือต่อสมเด็จพระเทพฯ จึงได้พระราชทานศูนย์การเรียนรู้อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ เพื่อเป็นสถานที่พัฒนาอาชีพต่อยอด สร้างรายได้เพิ่ม เปิดอบรมให้ความรู้ด้านการเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก และเป็นสถานที่อบรมกระเทียมแห่งบ้านทุ่งกระเทียม ผลิตภัณฑ์ได้รับรางวัลระดับท้องถิ่น

4) ถ้ำน้ำตัน

ถ้ำน้ำตันเป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ อยู่ในท้องที่บ้านห้วยปุม หมู่ที่ 13 ตำบลร่มเย็น อำเภอเซียงคำ จังหวัดพะเยา อดีตเคยเป็นที่หลบซ่อนตัวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จุดเด่นของถ้ำน้ำตันคือ มีลำห้วยขนาดใหญ่ไหลลงในถ้ำ เมื่อมองในถ้ำออกมาจะเห็นเป็นน้ำตกสูงประมาณ 40 เมตร ภายในถ้ำ ยังมีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม การคมนาคม ในช่วงฤดูฝนค่อนข้างลำบากเพราะเป็นลูกรัง เส้นทางไปถ้ำน้ำตัน คือ ถนนสายเซียงคำ-บ้านสบสา ประมาณกิโลเมตรที่ 6-7 เลี้ยวขวาไปตามถนนสาย 1160 ประมาณ 8 กิโลเมตร ถึงทางแยกให้เลี้ยวซ้ายไปบ้านห้วยปุม และเดินเท้าต่อไปยังบริเวณปากถ้ำประมาณ 4 กม.

5) ถ้ำผาแดง

ถ้ำผาแดงเป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ อยู่ในท้องที่บ้านปางถ้ำ หมู่ที่ 9 ตำบลร่มเย็น อำเภอเซียงคำ จังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานฯ ที่ 1 (ผาแดง) ประมาณ 1 กิโลเมตร มีความลึกประมาณ 450 เมตร มีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม และตรงเพดานผนังถ้ำมีรอยจุดๆสีน้ำตาลเข้มอยู่ทั่วบริเวณในถ้ำ ซึ่งยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดจากสาเหตุใด ถ้ำผาแดงแห่งนี้ อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซางประมาณ 47 กิโลเมตร

6) ถ้ำน้ำลอด

ถ้ำน้ำลอด เป็นถ้ำหินปูนขนาดเล็ก อยู่ห่างจากถ้ำผาแดง ประมาณ 20 เมตร ถ้ำมีความลึกประมาณ 250 เมตร มีธารน้ำภายในถ้ำ ระดับน้ำลึกประมาณ 50-100 เซนติเมตร การเที่ยวชมภายในถ้ำต้องเดินลุยน้ำ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่แปลกไปอีกรูปแบบหนึ่ง

7) ดอยผาดำ

ดอยผาดำ เป็นภูเขาที่เป็นหน้าผาขนาดใหญ่ เป็นปฏิมากรรมของธรรมชาติที่มีความสวยงามอีกรูปแบบหนึ่ง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,069 เมตร ดอยผาดำนี้ ตั้งตระหง่านอยู่เหนือหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติภูซางที่ 1 (ผาแดง)

2.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านฮวกเป็นชุมชนที่มีกิจกรรมประเพณีประจำปีที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

- 2.3.1 งานตักบาตรสองแผ่นดิน
- 2.3.2 งานทานข้าวใหม่
- 2.3.3 งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน
- 2.3.4 งานเลี้ยงผีด่าน (ชื่อบ้าน)
- 2.3.5 งานเลี้ยงผีตางบ้าน ผีต้นน้ำ ผีคนที่สร้างบ้านสร้างเมือง
- 2.3.6 งานบวชข้าวเจ้า
- 2.3.7 งานทานก๋วยสลาก
- 2.3.8 พระธาตุภูซาง
- 2.3.9 เหมินไทลื้อ

2.3.1 งานตักบาตรสองแผ่นดิน

งานตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นงานประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงสิ้นปี มีวัตถุประสงค์เพื่อสานความสัมพันธ์และมิตรภาพอันดีของสองประเทศ (ลาว – ไทย) และเพื่อเป็นการสร้างส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยช่วงเช้าเป็นการตักบาตรพระสงฆ์สองแผ่นดินท่ามกลางสายหมอก มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมจากทั้งสองฝั่งประเทศ ตลาดนัดชายแดน การแข่งขันมวยทะเล ชิงแชมป์ส้มตำลีลา และมหรสพกลางคืน เวทีสาวรำวง ซึ่งกลายเป็นจุดนัดพบของคนทุกวัย

2.3.2 งานตานข้าวใหม่

งานตานข้าวใหม่หรือที่เรียกว่า “ทำบุญข้าวใหม่” จะเริ่มจัดงานในช่วงต้นปีประมาณเดือนมกราคม (ปี 2554 จัดขึ้นในวันที่ 19 มกราคม) เป็นประเพณีที่จัดขึ้นหลังการเกี่ยวข้าว ด้วยความเชื่อที่ว่าเมื่อพืชผลอุดมสมบูรณ์ ก็ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเอาข้าวไปให้พระเพื่อทำนุบำรุงศาสนา ส่งเสริมให้คนเข้าวัด ในความเชื่อนี้มีนัยยะแฝงอยู่ เพราะสมัยก่อนพ่อแม่ของพระสงฆ์จะขาดแรงงานทำไร่ไถนา ข้าวปลาจึงขาดแคลน ฉะนั้นเพื่อเป็นการช่วยพ่อแม่พระสงฆ์ จึงได้เกิดประเพณีตานข้าวใหม่ แต่ละบ้านจะนำข้าวสารหนึ่งปี๊บ มาถวายพระและข้าวสารนี้เอง จะตกทอดไปถึงพ่อแม่พระสงฆ์ เป็นกุศโลบายที่สืบเนื่องกันมา เพื่อให้ชาวบ้านได้มาประกอบพิธีที่วัด ให้คนใกล้พระใกล้วัดมากขึ้น

2.3.3 งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน

หลังจากเก็บเกี่ยวข้าว คนในชุมชนจะเอาข้าวเอาไก่มาเลี้ยงผีเลี้ยงคน จัดงานกันในเดือนหก (นับแบบล้านนา) และทำที่ตุงชาวบ้าน (อยู่ระหว่างเส้นทางที่จะนำตุงห้วยโป่งผา ละแวกฝายกั้นน้ำ) จุดมุ่งหมายพิธีกรรมเพื่อให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ให้ลูกหลานรักใคร่สามัคคี และเหตุผลการใช้ไก่ใช้ข้าวปลาอาหาร เพราะต้องการดึงดูดให้ชาวบ้านเข้าร่วม และต้องการให้ลูกหลานได้รับสารอาหารครบจากการกินไก่ที่เอามาเช่น ไหว้ผี การให้หัวไก่จะมีนัยยะให้เด็ก คือให้เด็กฉลาด ให้รู้จักสืบต่อประเพณี นอกจากนี้เป็นเหมือนประเพณีเลี้ยงฉลองหลังจากการเหน็ดเหนื่อยจากการเพาะปลูก ดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว ซึ่งพิธีนี้จะทำกันหลังจากเสร็จพิธีกรรมตานข้าวใหม่ได้ซักระยะหนึ่ง วันเวลาไม่กำหนดแน่นอน จะถือกำหนดโดยเมื่อชาวบ้านพร้อมเป็นหลัก

2.3.4 งานเลี้ยงผีด่าน (ชื่อบ้าน)

ชาวบ้านในชุมชนบ้านฮวกจะยึดถือว่ามีวิญญาณที่เฝ้าอยู่ที่ชื่อบ้าน คอยปิดเป่าสิ่งที่ไม่ดีไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้าน เป็นเหมือนผู้รักษาปกป้องหมู่บ้านทางจิตวิญญาณ ทุก ๆ ปีจะมีการเลี้ยงผีด่าน หรือผีชื่อบ้าน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่คนในหมู่บ้าน ซึ่งมีการทำพิธีเลี้ยงผีที่บริเวณด่านเก่า (บริเวณที่เป็นป้อมยามทหารเลยป่าช้าเข้ามาทางหมู่บ้าน) บริเวณนั้นจะเป็นที่ตั้งของชื่อบ้าน (ซึ่งตอนนี้ได้รื้อถอนออกไปและเตรียมนำชื่อบ้านใหม่มาแทนที่) มีการนำสายสิญจน์มาล้อมหมู่บ้าน และทำพิธีบอกกล่าวผีด่านโดยชาวบ้าน (ผู้สื่อสารทางจิตวิญญาณ) เพื่อขอขอบคุณที่คอยเฝ้ารักษาหมู่บ้าน ช่วงเวลาที่จะทำการเลี้ยงผีด่านนั้น แล้วแต่สถานการณ์หมู่บ้านในตอนนั้น หากมีสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นหรือชาวบ้านเกิดเสียขวัญเสียกำลังใจ ด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางหมู่บ้านอาจพิจารณาให้มีการเลี้ยงผีด่าน

2.3.5 งานเลี้ยงฝังขวานบ้าน ฝังหน้า ฝังคนที่สร้างบ้านสร้างเมือง

เป็นการเลี้ยงแค้น เลี้ยงผีบรรพบุรุษ ฝังหน้า หรือฝังคนรุ่นก่อนๆ ที่เชื่อว่ายังคงคอยปกป้องรักษาบ้านฮวงอยู่ การเลี้ยงฝังขวานบ้าน (หรือตำจาวบ้าน) นั้นจะเป็นการเลี้ยงสู่ขวัญ หรือการบนบานศาลกล่าวให้ไปดีมาดี กลับมาแล้วปลอดภัยจะมาแค้นเป็น หมู เห็ด เป็ด ไก่ ซึ่งแล้วแต่ชาวบ้านจะเลือกบน จึงมีโอกาสได้เห็นพิธีกรรมนี้ได้บ่อย เช่น การบนปลุกข้าว ทำไร่ ออกเดินทางไกล หรือเข้ากรุงไปทำงาน

ข้อห้ามในการเลี้ยงผี

สามารถกระทำได้ทุกฤดูกาล แต่มีข้อห้ามเลี้ยงผีในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าจะมีการฆ่าสัตว์เพื่อเลี้ยงแค้น หรือขอบคุณทางจิตวิญญาณ แต่ในช่วงเข้าพรรษาขอให้ละเว้นการฆ่าสัตว์

2.3.6 งานบนข้าวจ้ำ

“ข้าวจ้ำ” เป็นทูตระหว่างคนกับผี ทำหน้าที่เป็นหมอผีหรือคนทรงเจ้า เป็นผู้พูดจาสื่อสารกับวิญญาณ และที่บ้านฮวงจะมีการบนข้าวจ้ำ เป็นพิธีการเลี้ยงขอบคุณทูตสื่อสารระหว่างคนและผี ในทุก ๆ ปี ช่วงเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมไม่กำหนดแน่นอน

2.3.7 งานตานก้วยสลาก

งานตานก้วยสลากเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในบางปี สาเหตุในการจัดงาน เช่น ชาวบ้านค้าขายมีกำไร พืชผลราคาดี ชาวบ้านจะปรึกษาหารือกันว่าจัดตานก้วยสลากหรือไม่ ตานก้วยสลากเป็นการถวายทานด้วยวิธีการจับสลากเครื่องไทยทานที่บรรจุมาในชะลอม โดยการถวายตานก้วยสลากนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 อย่างด้วยกันคือ อย่างหนึ่งเป็นการอุทิศให้เทพยดาและผู้ล่วงลับไปแล้ว และอีกอย่างหนึ่งเป็นการอุทิศไว้ให้ตนเองเมื่อล่วงลับไปในภายหน้า การถวายก้วยสลากถือกันว่าจะได้อานิสงส์แรง เพราะเป็นการทำบุญแบบสังฆทานผู้ถวายไม่ได้เจาะจงตัวผู้รับว่าจะเป็นพระภิกษุหรือสามเณรรูปใด ๆ ชาวบ้านจะมาร่วมกันเตรียมของถวายพระสงฆ์ เป็นปัจจัยอาหารคาวหวาน ของแห้ง โดยไม่เจาะจงว่าจะถวายให้ใคร เรียกว่า ไบสลาก แล้วนำไบรวมกันไว้ พระสงฆ์ก็จะมาหยิบไบสลาก แล้วประกาศหาเจ้าของ ไปฝั่งเทศน์ 1 กัณฑ์ เสร็จแล้วก็ถวายก้วยสลาก รับประทานที่สนุกสนาน

2.3.8 พระธาตุกุชาง

พระธาตุกุชางมีตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า มีปู่กับย่า เป็นนักแสวงบุญได้มาปฏิบัติธรรมอยู่บนภูเขาสูงหนึ่งและได้ก่อสร้างพระธาตุขึ้น ก่อนตายชาวบ้านละแวกนั้นเรียกว่า พระธาตุปู่สร้าง และเพี้ยนมาเป็นกุชาง ปัจจุบันชาวบ้านได้บูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุกุชางเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นโบราณสถาน ที่ควรค่าแก่การเคารพสักการะของชาวพุทธมาจนถึงทุกวันนี้

2.3.9 เฮินไถลื้อ

สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทลื้อ การทอผ้า สถาปัตยกรรม เป็นศูนย์สาธิต และ
จัดกิจกรรมพื้นบ้านของ อบต.ภูซาง

2.4 การท่องเที่ยวเมืองชายแดน

สภาพพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีช่องทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับการค้าชายแดน
ซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนทั้งสองประเทศใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้า-ออก คือ "ก๊วหก" บริเวณบ้าน
ฮวก หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อดีตเมื่อปี 2537 ได้มีการเปิดจุดผ่อนปรน
ชายแดนที่ก๊วหก บ้านฮวก เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้ติดต่อสื่อสารทำการค้าต่อกันและได้มี
การปรับเปลี่ยนสภาพภูมิทัศน์ในเวลาต่อมา บ้านฮวก คือ จุดทำการค้าชายแดนในขณะนี้ เป็นเพียง
จุดผ่อนปรนยังไม่เป็นด่านถาวร ที่ผ่านมาไม่มีเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เป็นแนวร่วมในการดูแลจุดนี้เข้ามาประจำ ขณะนี้ทางกรมการผังเมือง
ได้วางโครงการจัดทำผังเมืองตลาดชายแดนบ้านฮวก เพื่อจัดระบบการค้า สถานที่ราชการต่างๆ ที่
เกี่ยวข้องเป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

2.4.1 ตลาดนัดชายแดนไทย – ลาว

ตลาดนัดชายแดนไทย (บ้านฮวก) – ลาว เปิดให้บริการทุกวันที 10 และ 30 ของทุกเดือน การเปิดตลาดนัดชายแดนเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้าชายแดน ปัจจุบันประชาชนทั้งสองประเทศ ดำเนินการค้าชายภายใต้ข้อตกลงที่จังหวัดพะเยาและแขวงไชยบุรี สปป.ลาวทำการบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว จังหวัดพะเยา สปป.ลาว-ไทย แขวงไชยบุรี เมื่อปี 2538 มีประชาชนมาทำการค้าประมาณวันละ 600-700 คน ทำให้ประชาชนจาก สปป.ลาวต้องมารอทำบัตรผ่านแดนตั้งแต่เวลา 05.00 น. สินค้าที่มีจำหน่ายหากเป็นสินค้าของคนไทยส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน อุปกรณ์การเกษตร อาหารทะเล ส่วนสินค้าที่มาจากประเทศลาวส่วนใหญ่เป็นจำพวกผ้าทอ ผ้าปัก อาหารจากป่า เช่น ปลีปลั้ว หอมแดง เป็นต้น

2.4.2 การท่องเที่ยวเมืองชายแดนไทย - ลาว

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวระหว่างไทย – ลาว ณ จุดผ่านแดนบ้านฮวกยังไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าออกอย่างเป็นทางการ ไม่สามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวต้องมีคนในชุมชนบ้านฮวกนำทางเข้าไป และรถยนต์ที่จะนำเข้าไปต้องได้รับอนุญาตจากนายอำเภอภูซางก่อน ซึ่งในปัจจุบันหากท่องเที่ยวต้องการเข้าไปท่องเที่ยวสามารถติดต่อที่ชุมชนบ้านฮวกได้ ทั้งนี้ชุมชนได้คิดราคาค่าบริการ ดังนี้

	รายการนำเที่ยวแบบค้างคืน	ราคา	2,500 บาท ต่อกลุ่ม (ไม่เกิน 5 คน)
	รายการนำเที่ยวแบบไปกลับ	ราคา	1,500 บาท ต่อกลุ่ม (ไม่เกิน 5 คน)
หรือ	เช่ารถกระบะ	ราคา	800 ต่อวัน
	มัดคุเทศก์	ราคา	300 ต่อคน

คำทำเนียมฝ่งลาว

100 ต่อคน

อาหารแล้วแต่เลือกสรรระดับและคุณภาพ

รูปแบบการท่องเที่ยวในฝ่งลาวนั้นเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิต ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสการกินการอยู่ การทอผ้า รวมถึงนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมแม่น้ำโขงที่อยู่ในฝ่งลาวได้ ซึ่งจุดนี้จะมองเห็นภูเข็ฟ้าในอีกบรรยากาศหนึ่ง

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

- 2.5.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม
- 2.5.2 ร้านจำหน่ายสินสินค้าที่ระลึก
- 2.5.3 ที่พัก
- 2.5.4 ร้านค้าปลีก
- 2.5.5 สถานบริการน้ำมัน
- 2.5.6 อุ้ช่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์
- 2.5.7 ร้านบริการอินเทอร์เน็ต
- 2.5.8 การเข้าถึง

2.5.1 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม

ร้านอาหารเครื่องดื่มที่อยู่ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมด 16 แห่ง ลักษณะของร้านส่วนใหญ่เป็นร้านที่เปิดในบ้านตัวเอง ค้าขายกับผู้คนในหมู่บ้าน รับลูกค้าได้ 5 - 20 คน ราคา 20 - 25 บาท เปิดให้บริการ 07.00 น. - 16.00 น. โดยประมาณ เปิดบริการทุกวัน หรือหยุดในกรณีที่ในหมู่บ้านมีงาน เช่น งานศพ งานทำบุญ งานเลี้ยงผี งานประจำปี เป็นต้น ด้วยความที่บางร้านเปิดร้านอาหารด้วยและมีอาชีพการเกษตรกรรมด้วย ประกอบกับการเข้าร่วมงานพิธีการต่าง ๆ ในหมู่บ้านนั้น ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ฉะนั้นบางวันจะเห็นร้านในหมู่บ้านปิดกันเป็นส่วนใหญ่ และไปรวมตัวกับที่บ้านงาน หรือระหว่างทางร้านรวงผู้คนแลไปก็ต่างแต่งชุดดำ ให้สังเกตไว้ว่า วันนี้เป็นวันเผาศพ จะหาร้านค้าซื้อของหรือหาสิ่งอาหารประทังชีวิตได้ยากเป็นพิเศษ บางร้าน จะปิดในช่วงฤดูกาลเกษตร เช่น ปลูกถั่ว ข้าวโพด หากเสร็จภารกิจก็จะกลับมาเปิดเหมือนเดิม

โดยส่วนใหญ่แล้วบริการอาหารประเภทก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง หากเป็นเมนูก๋วยเตี๋ยวโดยรวมจะเป็น ลูกชิ้น หมูสด เนื้อเปื่อย ฟังด้วยขนมจีนน้ำเงี้ยวเอกลักษณ์อาหารเหนือ รวมทั้งเมนู ผัดกระเพรา คะน้าหมูกรอบ ผัดพริกเผา หมูทอดกระเทียม ข้าวไข่เจียว หากต้องการคุณภาพสูงขึ้นอีกระดับจะต้องไปที่ร้านครัวทองใบ ร้านต้นตากบ ครัวเขยน่าน ซึ่งราคาก็อีกระดับเช่นกัน

ทั้งนี้ในพื้นที่บ้านฮวก มีร้านอาหารอยู่ 2 ร้าน คือ ร้านก๋วยเตี๋ยวเตี้ยวชัยและร้านอาหารตามสั่งแม่จันทร์เพ็ญ และร้านกาแฟ 2 ร้าน คือ ร้านกาแฟบ้านดอยและร้านกาแฟ&เบเกอรี่ที่น้อย

ร้านก๋วยเตี๋ยวเตี้ยวชัย

เปิดเวลา 08.00 น. - 15.00 น. ทุกวัน เมนูเด็ด คือ ก๋วยเตี๋ยวหมู – เนื้อ (สมุนไพร) ซึ่งรสชาติเป็นที่กล่าวขวัญและแนะนำจากคนในอำเภอภูซางและคนในบ้านฮวกเอง ลักษณะของก๋วยเตี๋ยวจะมีรสจัดซึ่งได้มาตรฐานอาหารภาคกลาง สนนราคา 25 - 30 บาท ปริมาณและราคาจัดได้ว่าคุ้มค่า ที่นั่งในร้านรองรับนักท่องเที่ยวประมาณ 30 คน หรือหากมีการติดต่อล่วงหน้า สามารถกางเต็นท์เพิ่มโต๊ะรองรับนักท่องเที่ยวได้ตรงหน้าร้าน ห้องน้ำด้านหลังสะอาด

ร้านอาหารต้นตากบ

เป็นร้านอาหารพื้นเมือง รองรับลูกค้าได้ประมาณ 20 - 30 คน โดยไม่อัดอัดจนเกินไป เมนูเด่น คือ เมนูแมลงทอด ทอดหมูรวม เครื่องในทอด และเมนูเอ็นเปื่อยน้ำพริกข่า ราคาเฉลี่ยที่ จานละ 50 บาท ร้านต้นตากบเป็นร้านที่เปิดเป็นประจำ 08.00 น. - 19.00 น. หรือหากลูกค้ากินดื่มติดลมจะยืดเวลาได้ถึง 21.00 น.

ร้านครัวทองใบ

ตั้งอยู่ใกล้กับที่ว่าการอำเภอภูซาง รองรับลูกค้าได้ 30 - 40 คน บริการอาหารตามสั่ง มีเมนูแนะนำของทางร้านซึ่งจะเป็นเมนูที่ทำจาก "ปลามง" (ปลาจากแม่น้ำโขงฝั่ง อำเภอเทิง) เปิดให้บริการ 10.00 น. - 21.00 น. จอดรถที่หน้าร้านได้ประมาณ 3 - 5 คัน

ร้านอาหารภูซางเอือนไทยรีสอร์ท

เป็นร้านอาหารที่อยู่ในรีสอร์ท ซึ่งทางร้านจะรับจัดงานเลี้ยงทั่วไปควบคู่กัน บรรยากาศริมสระน้ำ มีห้องน้ำเป็นสัดส่วน อุปกรณ์ให้ความบันเทิง คาราโอเกะ เวทีแสดง เมนูอาหารที่ทางร้านแนะนำ เป็นจำพวกปลาหนึ่ง แป๊ะชะ

ร้านครัวเขย่น่าน

เปิดให้บริการ 11.00 น. - 22.00 น. เมนูแนะนำของทางร้าน คือ ยำก้านคะน้ำเห็ดเข็มทอง ต้มส้มปลามง ผัดฉ่าปลามง ปลาหมึกผัดผงกะหรี่ เห็ดหอมผัดกุ้ง ปลาทับทิมหนึ่งมะนาว ไฮไลท์คือ "น้ำจิ้มที่สูตรเด็ด เผ็ดกว่าใคร" อาหารจานละ 70 - 120 โดยประมาณ หากเป็นปลาราคาแล้วแต่ขนาดปลา

ร้านลาบเปิดอีสาน

ร้านลาบเปิดอีสานหรือลาบเปิดภูซาง ขนาดของร้านสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ ประมาณ 20 - 50 คน

ร้านอาหารตามสั่งแม่จันทร์ดี

เปิดให้บริการ 08.00 น. - 17.00 น. รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 16 คนโดยประมาณ สามารถจอดรถได้หน้าร้าน ร้านนี้เป็นหนึ่งในสองร้านอาหาร ในหมู่บ้านของบ้านฮวก ทางร้านขายอาหารตามสั่ง ก๋วยเตี๋ยว ราคา 25 - 30 บาท

ครัวห้องใหญ่

เปิดให้บริการ 08.00 น. - 17.00 น. รองรับนักท่องเที่ยวได้ 50 - 60 คน จอดรถได้หน้าร้าน 3 คัน และด้านหลังร้านเป็นพื้นที่ว่างสามารถจอดเพิ่มได้อีก ที่ตั้งร้านอยู่ก่อนถึง น้ำตกภูซาง บริการอาหารประเภทน้ำเงี้ยว ก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง ราคาอาหาร 25 - 30 บาท เครื่องแอลกอฮอล์

ทางร้านครัวห้องใหญ่ ได้ผ่านการประเมินเกณฑ์มาตรฐาน สถานที่จำหน่ายอาหาร โดยสำนักงานสาธารณสุขพะเยา

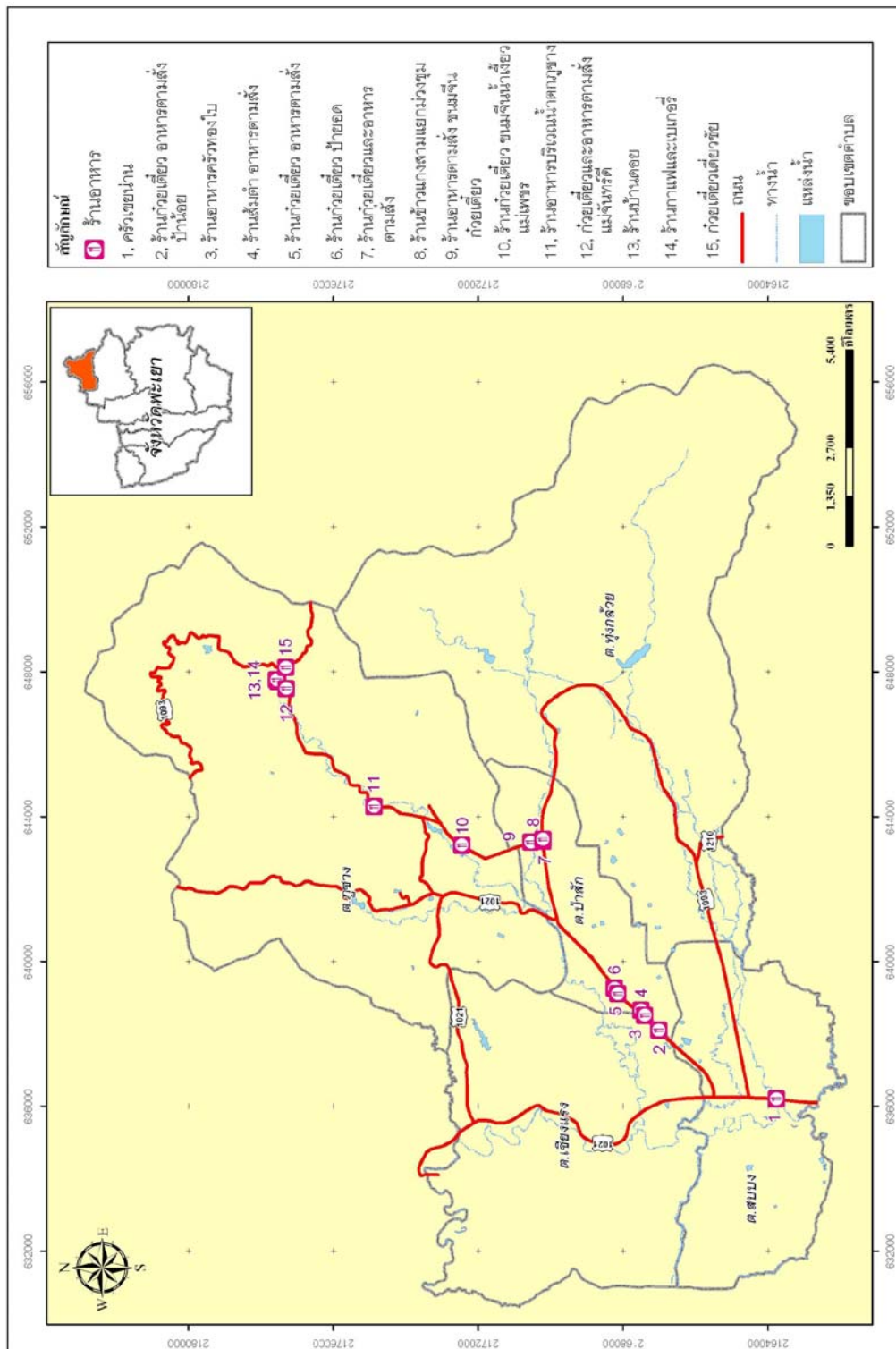
ร้านบ้านดอย กาแฟและของที่ระลึก

ร้านกาแฟบ้านดอยอยู่ในตัวบ้านฮวก เป็นร้านสไตล์ร่วมสมัย เป็นจุดน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวบริการกาแฟรสชาติดี และสินค้าทำมือ รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 20 คน

ร้านกาแฟและเบอเกอร์รี่ ฟีน้อย

ร้านกาแฟฟีน้อย อยู่ในตัวบ้านฮวก จะเป็นร้านเน้นขายคนในหมู่บ้าน และนักท่องเที่ยว กาแฟรสชาติดี ราคาดี 15 - 20 บาท มีการอบเบอเกอร์รี่ขายเอง ด้วยเตาที่เช่าจากกลุ่มอาชีพ แม่บ้านที่เลิกไปแล้ว ขนมปัง ราคาชิ้นละ 5 บาท เค้กราคาขึ้นอยู่กับขนาด

แผนที่ร้านอาหารในเส้นทางอำเภอดูช้าง - บ้านฮวก

2.5.2 ร้านจำหน่ายสินค้านานาชาติที่ระลึก

ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในบ้านฮวกมีทั้งหมด 9 ร้าน ส่วนใหญ่แล้วเป็นร้านที่จำหน่ายผ้าทอพื้นเมือง เสื้อผ้า กระเป๋า งานถักโครเช ซึ่งมีทั้งผ้าที่ทอในบ้านฮวก ผ้าที่ทอจากประเทศลาว และผ้าชาวเขาจากประเทศลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าทอที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านฮวก คือ ผ้าทอเจ็ดสี

ร้านช่อลัดดาขายผ้า
ขายผ้าพื้นเมือง

ร้านดอยโตงงานมือ
ขายสินค้าทำมือ สินค้าพื้นเมืองประยุกต์

ร้านขายช่ออุ้วพ่อจำเนียร ผ้าเต็ม

ขายช่ออุ้ว

ร้านบ้านดอย กาแฟและของที่ระลึก
ขายกาแฟและสินค้าแฮนด์เมดที่ประยุกต์จาก
วัสดุงานฝีมือพื้นบ้าน

ร้านตัดดาขายผ้าทอ
ขายผ้าพื้นเมือง และเป็นร้านค้าปลีกในตัว

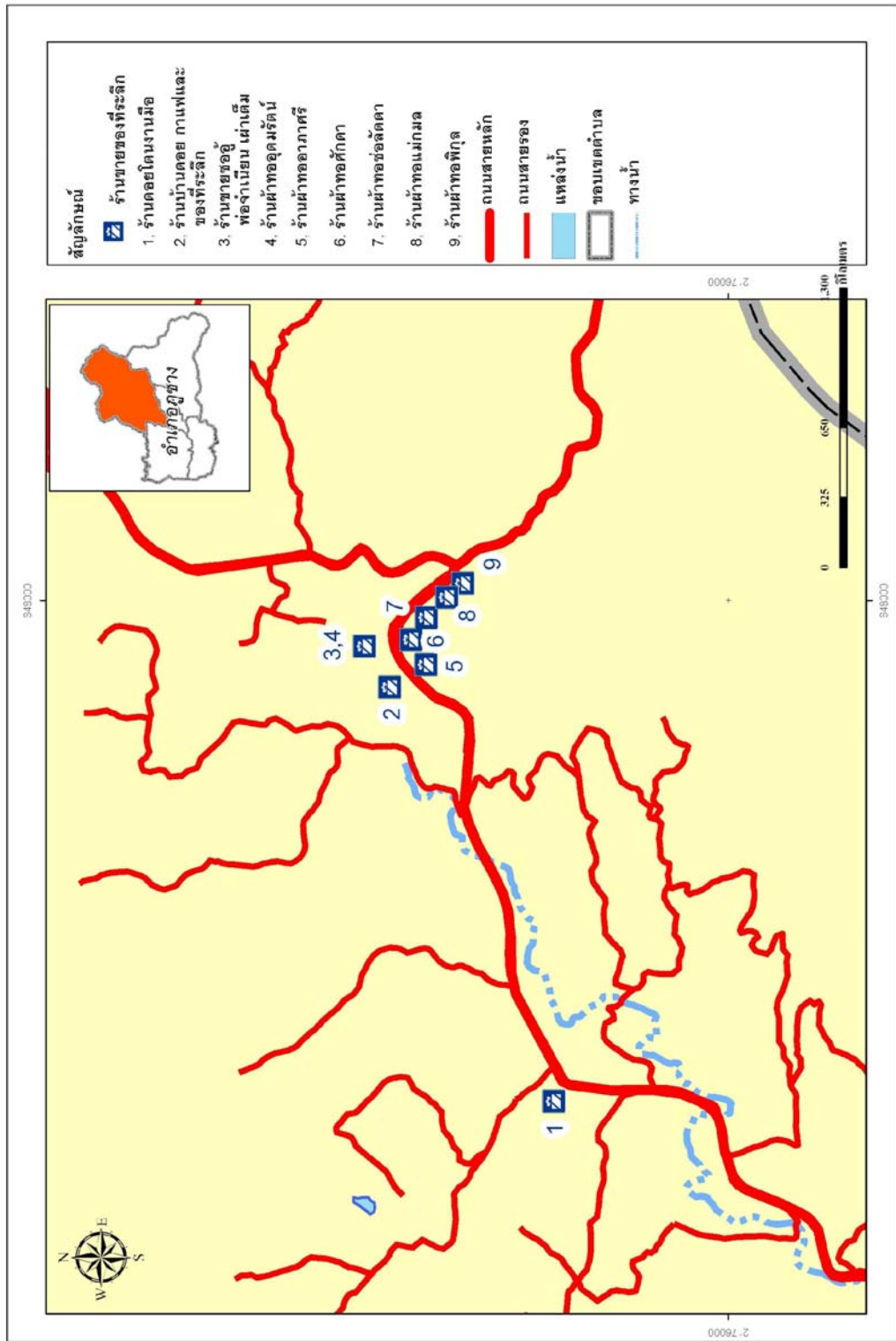
ร้านพิบูล
ขายผ้าทอ ตัดเย็บชุดผ้าพื้นเมืองประยุกต์

ร้านอภาศรีขายผ้า

จำหน่ายผ้าทอพื้นเมือง สินค้าแต่งบ้าน

แผนที่ร้านจำหน่ายของที่ระลึกในสวนรุกขชาติบ้านสวน ตำบลอุยง อำเภอกุยบุรี จังหวัดพะเยา

2.5.3 ที่พักร

ที่พักที่มีให้บริการในบ้านฮวกโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโฮมสเตย์ คือการพักอยู่ในบ้านร่วมกับเจ้าของเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนบ้านฮวก บ้าน 1 หลังรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 1 - 5 คน โดยที่พักที่ให้บริการในบ้านฮวกมีทั้งหมด 12 หลัง ส่วนที่พักอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นลักษณะรีสอร์ท มีทั้งหมด 6 แห่ง

ลักษณะโฮมสเตย์ที่บ้านฮวก เป็นการเปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักกับชาวบ้านเพื่อให้ได้สัมผัสวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านฮวกโดยตรง สัมผัสวัฒนธรรมการต้อนรับ อาหารการกิน ภาษาพูด และมีตรึมมิตรไมตรีตามแบบฉบับของคนบ้านฮวก ซึ่งเป็นจุดขายของกลุ่มโฮมสเตย์ และทางกลุ่มโฮมสเตย์ได้ผ่านการอบรมศึกษาดูงาน ด้านมาตรฐานการบริการและความสะอาด ได้รับใบรับรอง จำนวน 9 หลัง เป็นหลักประกันด้านมาตรฐานการบริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้าพัก อาทิ

อารีรีสอร์ท

บ้านพัก ราคาหลังละ 400 บาท ติดต่อเข้าพักได้ที่ พ่อหลวงวิรัตน์ 086 - 1150584

ดีแอลโฮมสเตย์

มี 4 ห้องพัก ราคา 280 บาท พักได้ห้องละ 2 คน ติดต่อเข้าพัก

โทร. 081 - 7683725 fax. 054 - 880551, 054 - 880547

โฮมสเตย์ พี่จูน

มี 2 ห้อง รองรับได้สูงสุด 5 - 6 คน

โฮมสเตย์ป่าใบ

มี 2 ห้อง พักได้ห้องละ 3 คน อาหารคืดหัวละ 50 บาท เป็นอาหารพื้นเมืองบ้านฮวกที่ทำกินอยู่ทุกวัน

โฮมสเตย์ ทุ่งตาทอง

บ้านพักสำรอง 2 หลัง ราคาหลังละ 300 บาท (พัสดม ห้องน้ำรวม)

บ้านพักสำรอง 1 หลัง ราคาหลังละ 250 บาท (พัสดม ห้องน้ำแยก)

บ้านพักพื้นเมือง 1 หลัง ราคาหลังละ 250 บาท (พักแบบโฮมสเตย์)

ที่พักบนเส้นทางท่องเที่ยว อำเภอภูซาง – บ้านฮวก

บ้านพักศรีจันทร์

เปิดเป็นบ้านพัก 3 หลัง เตียงเตี้ยห้องน้ำในตัว

รีสอร์ตบ้านสวนชมห้า

อยู่ในระหว่างการก่อสร้าง

เฮือนไม้ไผ่รีสอร์ต (รง145)

บริการห้องพัก เตียงคู่ คั้นละ 800 บาท / 2 คน พัดลมเครื่องทำน้ำอุ่น ติดต่อ 086 - 0455123

ภูจินดารีสอร์ต (รง146)

บริการห้องพักมี 8 ห้องพัก ราคา 500 บาท / 2 คน แอร์ พัดลม น้ำอุ่น มีร้านอาหารบริการ บริการเต็นท์เช่า ราคา 350 บาท / 4 คน ราคา 250 บาท / 3 คน ติดต่อ 089 - 8358229

กันเองรีสอร์ต (รง147)

บริการบ้านพัก รายเดือน 6,000 รายวัน 300 บาท พักได้ 2 - 4 คน มีทั้งหมด 6 หลัง ติดต่อ คุณพ่อสำราญ รวมสุข 089 - 5608712

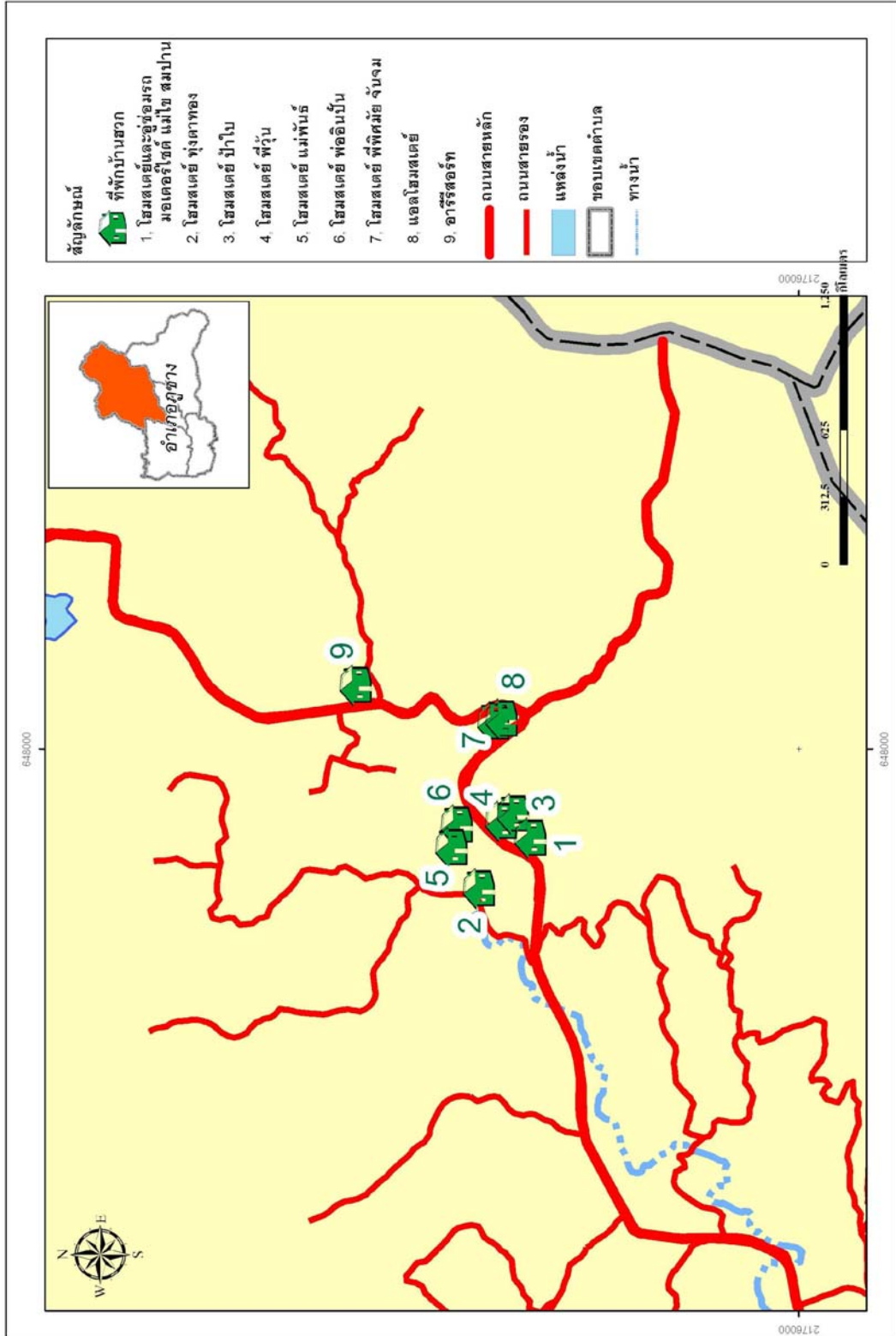
ภูเมืองแก้วรีสอร์ต (รง149)

บริการห้องพัก มีทั้งหมด 7 ห้องพัก 1 ห้องพักได้ 2 คน ราคา 400 บาท แอร์ และน้ำอุ่น ราคา 300 บาท พัดลม มีอาหารจานเดียวบริการ ติดต่อคุณวัชระ มังคลาด 086 – 9176131 ,084 - 7418626

ภูซางเฮือนไทยรีสอร์ต

เป็นรีสอร์ตใหญ่ที่สุดในภูซาง ให้บริการบ้านพักเป็นหลังรวม 17 หลัง ร้านอาหาร ห้องจัดเลี้ยง ห้องคาราโอเกะ บริการนวดสปา ราคาห้องพักเตียงเตี้ย 400 บาท / 2 คน ราคาห้องพักเตียงคู่ 500 บาท/พักไม่เกิน 4 คน บุฟเฟ่ หัวละ 60 บาท บริหารงานโดยคุณปราณี กมลจิตรประภา 081 - 672202, 087 - 1778963

แผนที่ที่พิทักษ์บ้านสวน ตำบลคูข่าง อำเภอกูข่าง จังหวัดพะเยา

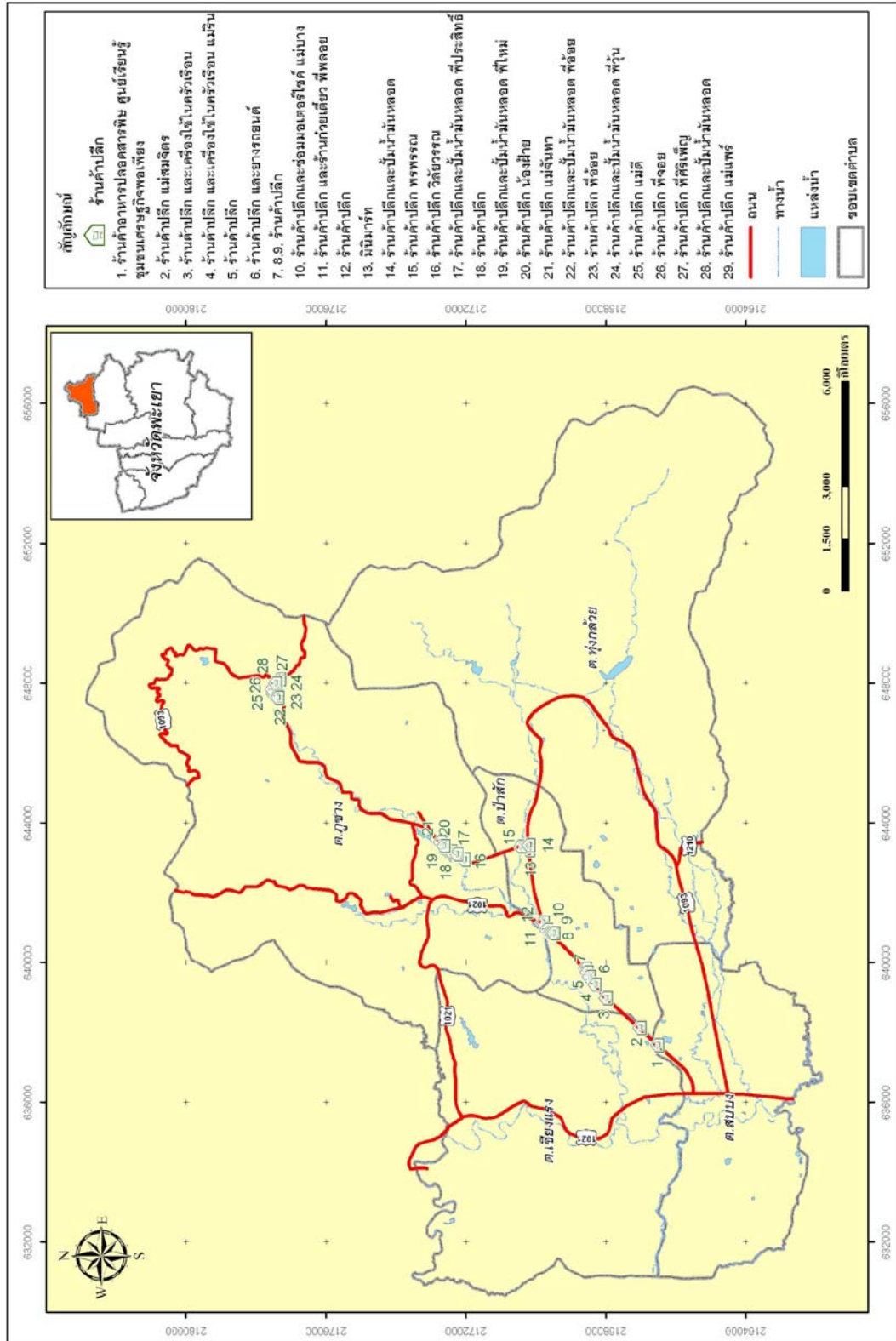

2.5.4 ร้านค้าปลีก

ร้านค้าปลีกหรือร้านขายของชำ โดยส่วนใหญ่แล้วจะขายของกินของใช้สำเร็จรูป ของใช้ในครัวเรือน บางร้านอาจมีเพิ่มในส่วนของอาหารสด ผักสด บางร้านเปิดขายก๋วยเตี๋ยวร่วมด้วย หรือบางร้านมีบริการปั้มน้ำมันขนาดเล็ก หรือที่คนในชุมชนเรียกว่า ปั้มน้ำมันหลอด ลูกค้าโดยส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน

แผนที่ร้านค้าปลีกในเส้นทางอำเภออุซาง - บ้านสวก

2.5.5 สถานบริการน้ำมัน

สถานบริการน้ำมันในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก โดยเป็นสถานี LPG Unigas จำนวน 1 แห่ง และน้ำมัน 3 แห่ง

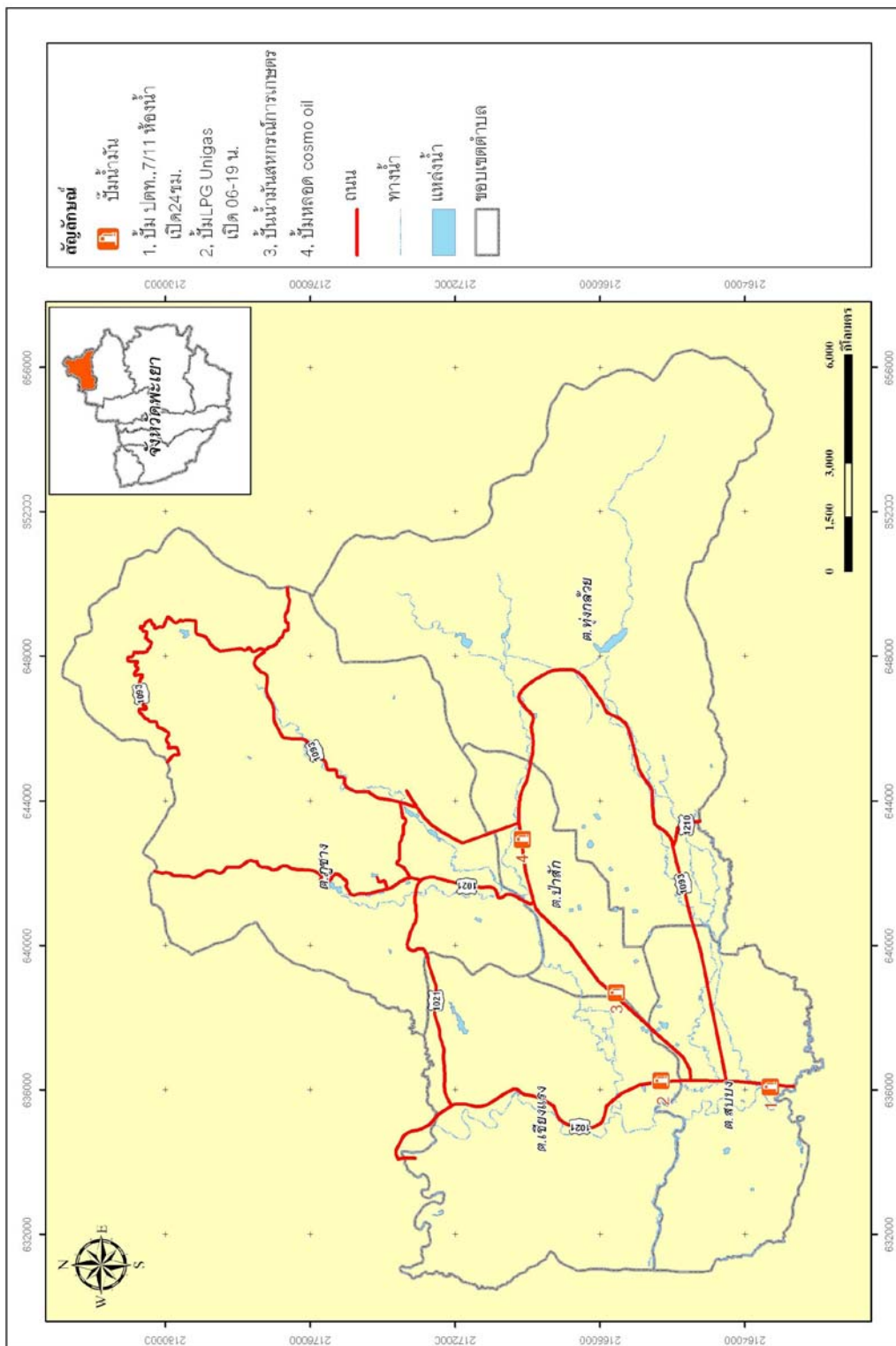
2.5.6 อุ้งซ่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์

อุ้งซ่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์ในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมดจำนวน 14 แห่ง โดยปกติเปิดให้บริการในช่วงเวลา 08.00 – 17.00น. แต่ทั้งนี้ผู้ใช้บริการสามารถเรียกใช้บริการในช่วงเวลาฉุกเฉินได้

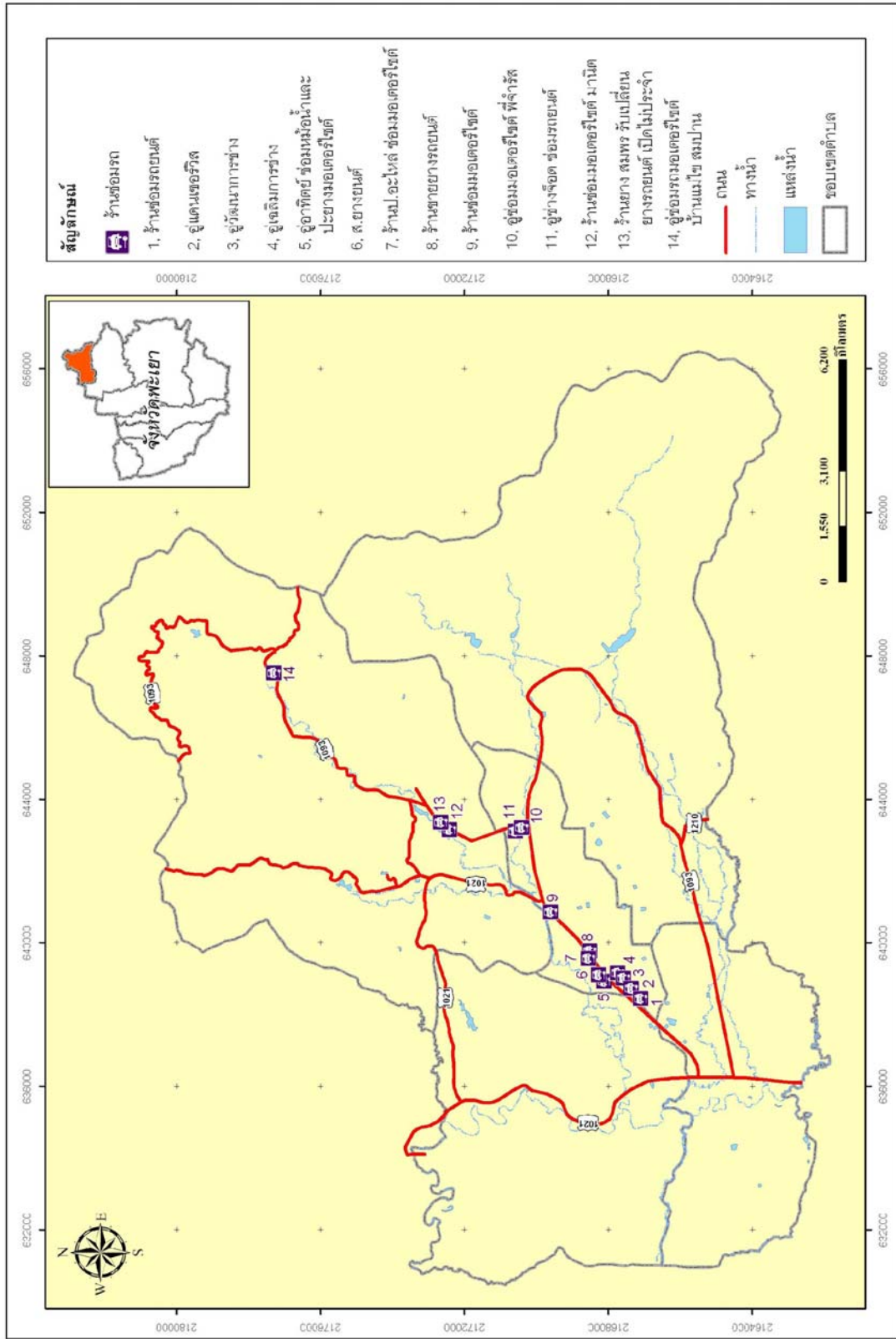
2.5.7 ร้านบริการอินเทอร์เน็ต

ร้านบริการอินเทอร์เน็ตในเส้นทางอำเภอภูซาง – บ้านฮวก มีทั้งหมด 3 ร้าน เปิดบริการ ช่วงเวลา 08.00 – 21.00น.

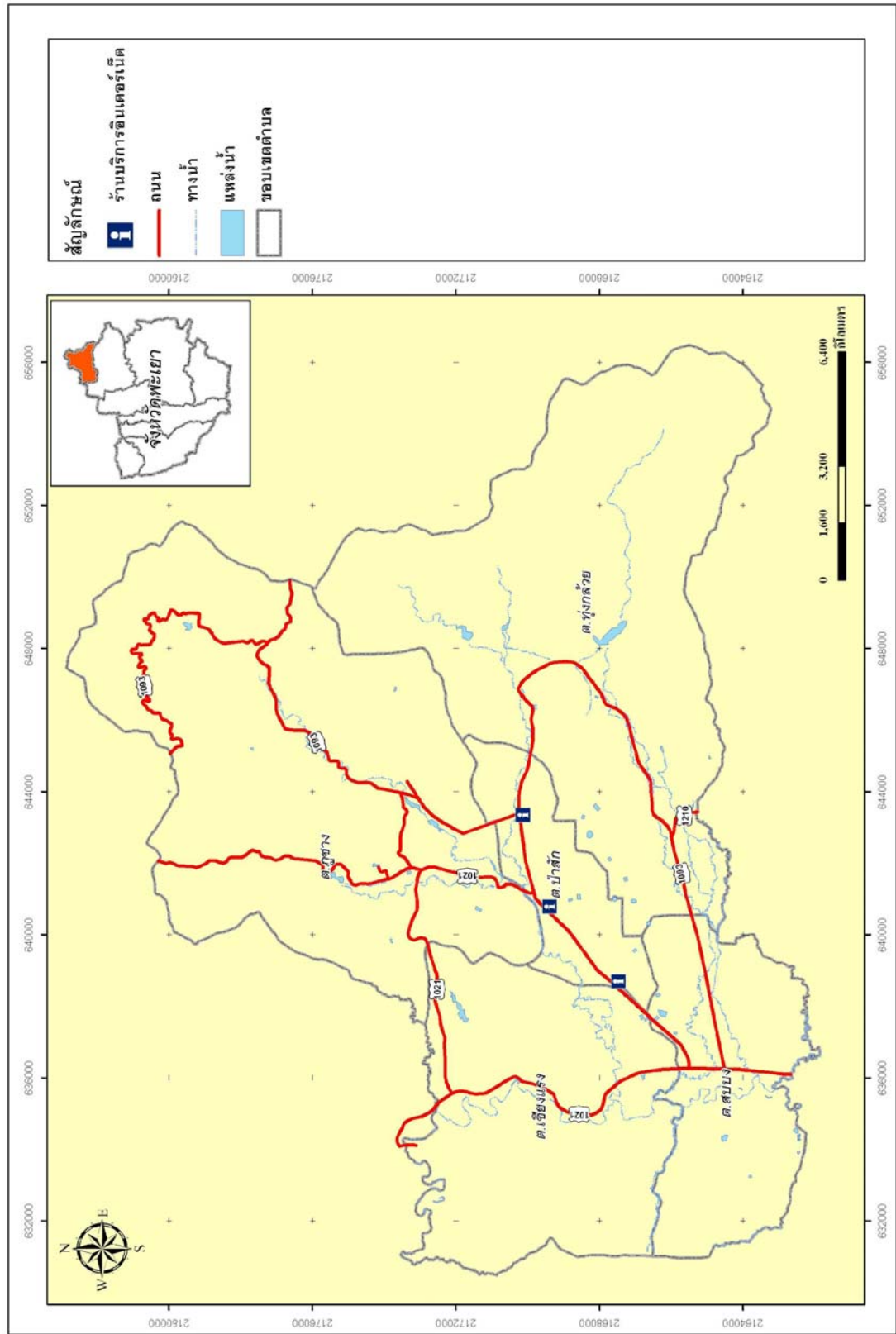
แผนที่ป้อนน้ำมันเป็นเส้นทางอำเภออุ้มผาง - บ้านฮวก

แผนที่ผู้ซ่อมรถยนต์และมอเตอร์ไซด์ในเส้นทางอำเภอคูข่าง - บ้านสาว จังหวัดพะเยา

แผนที่ร้านบริการอินเทอร์เน็ตทางอำเภออุซาง - บ้านฮวก จังหวัดพะเยา

2.5.8 การเข้าถึง

การเข้าถึงบ้านฮวกสามารถขั้บรถยนต์โดยใช้เส้นทางพะเยา – จุน – เชียงคำ – ภูซาง – บ้านฮวก หากเป็นการบริการรถสาธารณะที่ไปถึงบ้านฮวกสามารถต่อรถได้ที่อำเภอเชียงคำ ทั้งนี้มีเส้นทางเดินรถโดยสารกรีนบัส (รถเมล์เขียว) ที่ผ่าน อ.เชียงคำ มีสองสาย คือ 1) เชียงใหม่ - เชียงของ และ 2) เชียงใหม่ – เทิง ซึ่งรถทั้งสองสายนี้จอดรับผู้โดยสารที่สถานีขนส่งพะเยาด้วย ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจขึ้นรถ ณ จุดนี้ได้ และจากนั้นต่อรถรับจ้างจากเชียงคำไปยังบ้าน ฮวกอีกครั้ง โดยมีรับจ้างประจำทางป้ายเหลือง มีอยู่ทั้งหมด 24 คัน

บทที่ 3

พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางครั้งนี้ ได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณประกอบกัน สำหรับประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซาง หรือบ้านฮวก และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง อาทิ น้ำตกภูซาง อุทยานแห่งชาติภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถามได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวนทั้งสิ้น 216 ชุด ทั้งนี้ ได้มีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต ประกอบกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลขณะที่นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต หรือห้องสนทนา หรือบล็อกที่กล่าวถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ซึ่งมีผู้สนใจเข้ามาตั้งกระทู้ตอบคำถามในประเด็นนี้กันพอสมควร โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเปิดตัวเมืองชายแดนภูซางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา และมีสื่อหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวประชาสัมพันธ์

ส่วนระยะเวลาดำเนินการ คือ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2553 – มกราคม 2554 หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว คณะผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทางสถิติ คือ สถิติพรรณนาโดยมีสูตรที่ใช้ในการคำนวณหาค่าร้อยละคือ ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีรายละเอียด มีเกณฑ์การแปลผลคือ 0 หมายถึง ไม่เลย/น้อยมาก 0.81 – 1.60 หมายถึง น้อย 1.67 – 2.40 หมายถึง ปานกลาง 2.41 – 3.20 หมายถึง มาก และ 3.21 – 4.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลการศึกษาจำแนกเป็น 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน
- ส่วนที่ 4 ความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้มาเยือน

การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา คือ ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากรของนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่าง 216 คน นั้นมีกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 42.6 เพศหญิง จำนวนร้อยละ 57.40 และอยู่ในช่วงอายุ 20 - 30 ปี (ผู้ใหญ่ตอนต้น)จำนวน 98คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมาคือ วัยรุ่น (14-19 ปี) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 วัยกลางคน (31-49 ปี) ร้อยละ 17.1 โดยเฉลี่ยแล้วมีอายุ 29 ปี และส่วนใหญ่อยู่

ในสถานภาพโสดจำนวน 154 คน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 71.3 รองลงมาได้แก่ สมรส จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 หม้าย จำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 3.2 สำหรับระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 56.91 รองลงมาได้แก่ อนุปริญญาหรือ ปวส จำนวน 48 คิดเป็นร้อยละ 22.2 ประถมศึกษา จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช จำนวน 8 คิดเป็นร้อยละ 3.7 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 7 คิดเป็นร้อยละ 3.2 สำหรับอาชีพพบว่าส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 31.0 รับราชการ จำนวน 41 คิดเป็นร้อยละ 19.0 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 40 คิดเป็นร้อยละ 18.5 เกษตรกร จำนวน 26 คิดเป็นร้อยละ 12.0 นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 11.6 นอกจากนั้นคือ อาชีพแม่บ้าน เกษียณอายุ ,ไม่มีงานทำ

ในด้านรายได้พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาทจำนวน 100 คิดเป็นร้อยละ 46.3 รองลงมาคือ 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.2 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.0 รายได้ 20,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.1 และสูงกว่า 50,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 2.9 โดยเฉลี่ยมีรายได้อยู่ที่ 11,579.67 บาท

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดพะเยา จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 31.0 รองลงมาคือ เชียงราย จำนวน 21 คิดเป็นร้อยละ 9.7 เชียงใหม่ ร้อยละ 7.4 แพร่ ร้อยละ 7.4 ลำพูน ร้อยละ 6.5 สุโขทัย ร้อยละ 5.6 ตาก ร้อยละ 4.2 อุตรดิตถ์ ร้อยละ 3.2 นครสวรรค์ ลำปาง ระยองเท่ากันคือ ร้อยละ 2.88 กรุงเทพมหานครและน่าน ร้อยละ 2.3 เลย ปทุมธานี และพิษณุโลก เท่ากันคือ ร้อยละ 1.9 สมุทรปราการ เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ลพบุรีและสุราษฎร์ธานี มีจำนวน ร้อยละ 0.9 นอกจากนี้ยังมีจังหวัด ยะลา สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยภูมิและกำแพงเพชร ร้อยละ 0.5 รายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3.1 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวตามลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร

	n= 216	
ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	92	42.6
หญิง	124	57.4
อายุ		
14 - 19 ปี (วัยรุ่น)	44	22.3
20 – 30 ปี (วัยผู้ใหญ่ตอนต้น)	98	45.3
31 – 49 ปี (วัยกลางคน)	37	17.1
50 - 59 ปี (วัยผู้ใหญ่ตอนปลาย)	32	15.1
60 ปีขึ้นไป (วัยชรา)	5	2.4
\bar{X} = 29.91 SD = 11.38 Range = 15-64		

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	154	71.3
สมรส	50	23.1
หม้าย หย่า	7	3.2
อื่นๆ	2	.9
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	21	9.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	123	56.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	8	3.7
อนุปริญญา หรือ ปวส	48	22.2
สูงกว่าปริญญาตรี	7	3.2
อาชีพ		
พนักงานบริษัทเอกชน	67	31.0
รับราชการ	41	19.0
ธุรกิจส่วนตัว	40	18.5
เกษตรกร	26	12.0
นักเรียน	25	11.6
แม่บ้าน	2	.9
อื่นๆ ได้แก่ เกษียณอายุ , ไม่มีงานทำ	15	6.9
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	100	46.3
5,001 – 10,000 บาท	58	27.2
10,001 – 20,000 บาท	32	15.0
20,001 – 50,000 บาท	19	9.1
สูงกว่า 50,000 บาท	6	2.9
\bar{X} = 11,579.67 SD = 29327.91 Range = 0-400,000		
จังหวัดที่อาศัยอยู่		
พะเยา	67	31.0
เชียงราย	21	9.7
เชียงใหม่	16	7.4
แพร่	16	7.4

ลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จังหวัด(ต่อ)		
ลำพูน	14	6.5
สุโขทัย	12	5.6
ตาก	9	4.2
อุตรดิตถ์	7	3.2
ลำปาง	6	2.8
นครสวรรค์	6	2.8
ระยอง	6	2.8
กรุงเทพมหานคร	5	2.3
น่าน	5	2.3
เลย	4	1.9
ปทุมธานี	4	1.9
พิษณุโลก	4	1.9
สมุทรปราการ	2	.9
เพชรบูรณ์	2	.9
นครราชสีมา	2	.9
ลพบุรี	2	.9
สุราษฎร์ธานี	1	.5
ยะลา	1	.5
สุพรรณบุรี	1	.5
ฉะเชิงเทรา	1	.5
ชัยภูมิ	1	.5
กำแพงเพชร	1	.5

3.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยทั้งหมดคือ 5 ครั้งต่อปี

สำหรับประสบการณ์ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยมา 172 คน คิดเป็นร้อยละ 79.6 ไม่เคยมาเยือน คิดเป็นร้อยละ 20.4

ลักษณะกลุ่มเดินทาง พบว่าส่วนใหญ่มากับกลุ่มครอบครัว 82 คน คิดเป็นร้อยละ 38 อันดับ 2 คือ กลุ่มเพื่อน อันดับ 3 คือ กลุ่มคณะทำบุญ ทอดผ้าป่า อันดับ 4 กลุ่มครอบครัวและกลุ่มเพื่อน อันดับ 5 คือ เดินทางมาคนเดียว ทั้งนี้ยังพบข้อสังเกตขณะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ว่า กลุ่ม

นักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านฮวกนั้นมีกลุ่มที่สนใจในแนวทำบุญประกอบกับการได้ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยมีจำนวนมากถึงสิบคณะด้วยกัน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญในการทำตลาดต่อไป

เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็น เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวคือส่วนใหญ่การเดินทางมาเยือนจะมีเป้าหมายหลักคือ การได้ไปท่องเที่ยวภูชี้ฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวบ้านฮวก น้ำตกภูซางจัดอยู่ในโปรแกรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง ส่วนการเป็นจุดหมายปลายทางหลัก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทาง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และเป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมืองชายแดนภูซางจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยว การคิดเป็นแค่ทางผ่านมีเพียงจำนวนร้อยละ 1.9 เท่านั้น สำหรับระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวคือ 2-3 วัน และมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 3,481.94 บาท

สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ จำนวน 85 คิดเป็นร้อยละ 39.4 อันดับ 2 คือ สื่ออินเทอร์เน็ตมีจำนวนมากถึงร้อยละ 24.5 รองลงมาตามลำดับได้แก่ ป้ายบอกทาง หนังสือวารสารท่องเที่ยว สื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และแผ่นพับโบชัวร์ ในยุคปัจจุบันสื่อที่ทำให้เกิดการรับรู้ข่าวสารข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซางในวงกว้าง คือ การบอกต่อ แนะนำในแวดวงสังคมออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง จาก

<http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html> ดังนี้

“ความเดิมตอนที่แล้ว วันเสาร์ที่ 20 พ.ย.53 หลังจากทานอาหารเช้า และถ่ายภาพเก็บความทรงจำเรียบร้อยแล้ว ผมได้มีโอกาสคุยกับนักท่องเที่ยวท่านหนึ่งที่ภูลังกา รีสอร์ท เล่าเรื่องราวการเดินทางสู่กันฟัง จึงได้รับคำแนะนำว่า ให้ไปที่ "ภูซาง" ต่อด้วย "บ้านฮวก" ซึ่งตรงกับข้อมูลที่ผมเคยได้รับคำแนะนำจากสมาชิกในห้อง Blueplanet แห่งนี้ ให้ไปเที่ยวบ้านฮวก ผมก็ยังลังเลใจอยู่ว่าจะไปดีหรือเปล่า เพราะกลัวไปแล้วไม่มีอะไร และแผนการเดิมของผมคิดว่าจะกลับไปนอนที่เชียงคำแล้วหาเที่ยวแถว ๆ เชียงคำอย่างละเอียดตัดสินใจเปลี่ยนแผนทันที มุ่งหน้าสู่อ.ภูซาง จ.พะเยา”

“ลืมบอกไปว่าหมู่บ้านแห่งนี้ ตั้งอยู่บนเส้นทางที่มุ่งหน้าสู่ภูชี้ฟ้า จ.เชียงราย ครับ ฉะนั้นใครมีแผนจะไปภูชี้ฟ้า อยากให้มาแวะที่หมู่บ้านแห่งนี้ดูนะครับ เดียวจะเล่าให้ฟังว่าบ้านฮวกแห่งนี้มีอะไรบ้าง”

อีกกิโลเดี๋ยวครับจะถึงแล้ว "บ้านฮวก"

เมืองชายแดนภูซาง หรือ บ้านฮวกและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบโดยเฉพาะในเขตอุทยานแห่งชาติภูซางในปัจจุบัน ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งที่มีความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวในแวดวงสังคมออนไลน์กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่นิยมการถ่ายภาพ ปั่นจักรยานเสือภูเขา กลุ่มนิยมนักท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ธรรมชาติ ฯลฯ เมื่อได้มีโอกาสมาเยือนนักท่องเที่ยวในสังคมออนไลน์ก็นำประสบการณ์การเดินทางมาเล่าสู่กันในบล็อกหรือห้องสนทนาของตน จนกลายเป็นกระแสการบอกต่อกันไป สิ่งที่ยืนยันได้ว่า บ้านฮวกกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนภายนอกรู้จักกันแล้ว คือลำดับเมืองท่องเที่ยวที่คนใฝ่ฝันอยากจะมาเยือนในภาคเหนือ ปรากฏว่าคะแนนโหวตที่ได้รับจัดอยู่ในลำดับที่ 5 จาก <http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html>) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่นักท่องเที่ยว นักเดินทางนิยมเข้าไปแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน

ตาราง 3.2 จำนวนและร้อยละของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว

n = 216

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการเดินทางท่องเที่ยวต่อปี		
$\bar{X} = 6.20$ SD = 5.85 Range = 1-40		
ประสบการณ์ในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว		
ไม่เคยมาเยือน	44	20.4
เคยมาเยือน	172	79.6
ลักษณะกลุ่มการเดินทางจำแนกตามความสัมพันธ์		
ครอบครัว	82	38.0
เพื่อน	59	27.3
ครอบครัวและเพื่อน	22	10.2
กลุ่มทำบุญ	53	24.5
ขนาดกลุ่มเดินทาง (จำนวนสมาชิกกลุ่มเดินทาง)		
เดินทางมาคนเดียว	32	14.8
2-5 คน	89	41.2
6-12 คน	73	33.7
13 – 35 คน	8	3.7
35- 70 คน	3	1.3
มากกว่า 70 คน	11	5.0
$\bar{X} = 17.66$ SD = 51.99 Range = 1-250		

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว		
เป็นจุดหมายปลายทางหลัก	39	18.1
เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง	155	71.8
เป็นจุดแวะพักระหว่างทางการเดินทาง	18	8.3
เป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น	4	1.9
สื่อที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง		
หนังสือพิมพ์	13	6.0
โทรทัศน์	9	4.2
วิทยุ	8	3.7
เพื่อน ญาติ หรือคนรู้จักแนะนำ	85	39.4
อินเทอร์เน็ต	53	24.5
หนังสือ วารสารทางการท่องเที่ยว	18	8.3
โบชัวร์ แผ่นพับ	3	1.4
ป้ายบอกทาง	23	10.6
ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางครั้งนี้		
1 วัน	42	19.4
2 วัน	52	24.1
3 วัน	79	36.6
4 วัน	36	16.7
5 วัน	6	2.8
6 วัน	1	.5
$\bar{X} = 2.60$ SD = 1.09 Range = 1-6		
ค่าใช้จ่าย		
$\bar{X} = 3,481.94$ SD = 4862.71 Range = 0-30,000		

เส้นทางการเดินทางของนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า เส้นทางการที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมักเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้

เส้นทางที่ 1 จาก อำเภอเชียงคำ อำเภอภูซาง แล้วไปภูชี้ฟ้า

เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวนิยมมากที่สุด โดยส่วนใหญ่แล้วมีเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางคือ ภูชี้ฟ้า และจากการสัมภาษณ์พบว่า นักท่องเที่ยวมักมาจากต่างจังหวัดเพื่อไปท่องเที่ยวยังภูชี้ฟ้า แล้วแวะเยือนแหล่งท่องเที่ยวรายทาง ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงคำ

เช่น วัดนันตาราม ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ วัดพระเจ้านั่งดิน อ.เชียงคำ จากนั้นเดินทางมายังอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยแวะเยือน น้ำตกภูซาง(น้ำตกอุ้น) บ้านฮวก จึงเดินทางต่อไปยังภูชี้ฟ้า

เส้นทางที่ 2 จากตัวเมืองเชียงราย อำเภอเทิง ภูชี้ฟ้า บ้านฮวก น้ำตกภูซาง อำเภอเชียงคำ

เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาจากเชียงราย แล้วไปท่องเที่ยวที่ภูชี้ฟ้า หลังจากนั้น ลงภูชี้ฟ้าทางบ้านฮวกแล้วแวะท่องเที่ยวที่บ้านฮวก น้ำตกภูซาง จากนั้นไปต่อยังอำเภอเชียงคำ

สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงอื่นๆ ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น ภูชมดาว ม่อนผาหม่น วัดบ้านฮวก วัดพระธาตุภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ บ้านสบบง(น้ำอ้อย) ยังไม่ได้รับการนิยมมากนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูล หรือสิ่งดึงดูดใจ ความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวจะรับรู้ได้เพียงป้ายบอกทางแต่ไม่ทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นๆมีความน่าสนใจอย่างไร ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาด้านสื่อที่จะทำให้ผู้มาเยือนได้รับรู้ หรือบริการด้านสื่อความหมายต่างๆ

แรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว

การศึกษาด้าน แรงจูงใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนออกเดินทางนั้น พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจด้านการได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติและได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่นในระดับมากที่สุด ส่วนในระดับมาก รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ การได้ทำบุญ อยากเป็นอิสระ มีโอกาสเรียนรู้ ศึกษา สภาพธรรมชาติ ความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว ได้หลีกเลี่ยงความจำเจจากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว ความภาคภูมิใจที่ได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ มีโอกาสหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมือง / แสวงหาความสงบ มีโอกาสพบปะ ผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อนได้แสดงออกซึ่งความมีเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัยเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม เสนอตามตาราง ต่อไปนี้

ตาราง 3.3 ร้อยละและค่าเฉลี่ยแรงจูงใจในการเดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยว

n= 216			
แรงจูงใจ	\bar{X}	SD	แปลค่า
1. ได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติ	3.47	0.64	มากที่สุด
2. ได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่น	3.22	0.91	มากที่สุด
3. การได้ทำบุญ	2.86	0.82	มาก

แรงจูงใจ	\bar{X}	SD	แปลค่า
4. อยากเป็นอิสระ	2.77	0.92	มาก
5. มีโอกาสเรียนรู้ ศึกษา สภาพธรรมชาติ	2.75	0.83	มาก
6. ความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว	2.73	1.01	มาก
7. ได้หลีกเลี่ยงความจำเจ จากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว	2.72	1.05	มาก
8. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว	2.69	0.99	มาก
9. ความภาคภูมิใจที่ได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ	2.68	1.00	มาก
10. มีโอกาสหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมือง / แสวงหาความสงบ	2.62	1.05	มาก
11. มีโอกาสพบปะ ผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น	2.59	0.84	มาก
12. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อน	2.49	0.95	มาก
13. ได้แสดงออกซึ่งความมีเอกลักษณ์ของตนเอง	2.49	0.99	มาก
14. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัยเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม	2.40	0.95	มาก
15. มีโอกาสผจญภัย เสี่ยงภัย ทำทาย	2.07	0.83	ปานกลาง
16. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคลที่ชื่นชอบ	1.69	1.23	ปานกลาง

3.3 ส่วนที่ 3 สิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือน

เมืองชายแดนภูซาง มีสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลจากบันทึกการเดินทาง ความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนแล้วนำเสนอในสังคมออนไลน์ หรือสื่ออินเทอร์เน็ตต่างๆ อาทิเช่น

www.hotsia.com www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E9996257/E9996257.html

<http://www.gonorththailand.com/blog/2010/136>

<http://www.thaitripdd.com/webboard/index.php?topic=3461.0>

<http://www.lannabiketrip.com/webboard/viewtopic.php?t=4426&postdays=0&postorder=asc&start=0&sid=378d1a4b837166643bc694f2226a4eb9>

<http://www.prachatai.com/journal/2010/11/31779>

http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1289301629&grp_id=no&catid=09

[http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=rinsayoyolive&month=04-04-](http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=rinsayoyolive&month=04-04-2011&group=1&gblog=162)

[2011&group=1&gblog=162](http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=rinsayoyolive&month=04-04-2011&group=1&gblog=162)

ภาพประกอบการบรรยายของนักท่องเที่ยวที่ได้มาเยือนเมืองชายแดนภูซาง
(ที่มา <http://www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E10034787/E10034787.html>)

โดยสรุปพบว่าสิ่งดึงดูดใจและความประทับใจของเมืองชายแดนภูซางในทัศนะของผู้มาเยือนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสิ่งดึงดูดใจ ดังต่อไปนี้

1. ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนสองแผ่นดิน การจำหน่ายของป่า ของพื้นเมือง ของแปลกที่หายากในเมืองใหญ่

"พะเยา" เป็นจังหวัดที่มีชายแดนติดต่อกับแขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) รวมระยะทางแนวชายแดนติดต่อกันทั้งสิ้นประมาณ 36 กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ติดกับอำเภอเชียงคำ 16 กิโลเมตร กิ่งอำเภอภูซาง 20 กิโลเมตร สภาพพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีช่องทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับการค้าชายแดนซึ่งเป็นช่องทางที่ประชาชนทั้งสองประเทศใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้า-ออก คือ "ก๊วหก" บริเวณบ้านฮวก หมู่ที่ 3 ตำบลภูซาง กิ่งอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อดีตเมื่อปี 2537 ได้มีการเปิดจุดผ่อนปรนชายแดนที่ก๊วหก บ้านฮวก เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศได้ติดต่อสื่อสารทำการค้าต่อกันและได้มีการปรับเปลี่ยนสภาพภูมิทัศน์ในเวลาต่อมา บ้านฮวก คือ จุดทำการค้าชายแดนในขณะนี้ เป็นเพียงจุดผ่อนปรนยังไม่เป็นด่านถาวร ที่ผ่านมาไม่มีเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เป็นแนวร่วมในการดูแลจุดนี้เข้ามาประจำ ขณะนี้ทางกรมการผังเมืองได้วางโครงการจัดทำผังเมืองตลาดชายแดนบ้านฮวก เพื่อจัดระบบการค้า สถานที่ราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

ปัจจุบันประชาชนทั้งสองประเทศดำเนินการค้าขายภายใต้ข้อตกลงที่จังหวัดพะเยาและแขวงไชยบุรี สปป.ลาวทำการบันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยตามแนวชายแดนไทย-ลาว จังหวัดพะเยา, สปป.ลาว-ไทย แขวงไชยบุรี เมื่อปี 2538 ทุกวันที่ 10 และ 30 ของทุกเดือน จะมีการเปิดตลาดนัดชายแดนเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้าชายแดน มีประชาชนมาทำการค้าประมาณวันละ 600-700 คน ทำให้ประชาชนจาก สปป.ลาวต้องมารอทำบัตรผ่านแดนตั้งแต่วันที่ 05.00 น.

ภาพ บรรยากาศตลาดนัดชายแดนบ้านฮวกซึ่งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างพี่น้องไทย - ลาว

ตัวอย่างความประทับใจที่นักท่องเที่ยวได้บรรยายในสื่ออินเทอร์เน็ตได้จาก www.hotsia.com “วันนี้ผมตื่นแต่เช้าเพื่อที่จะมาเดินชมตลาดชายแดนบ้านฮวก ในช่วงเช้านั้นจะมีชาวฝั่งมาจากเขาจำนวนมากเพื่อจะมาซื้อของและขายของ ส่วนชาวลาวที่ต่อแถวทำบัตรเข้าไทยตั้งแต่เช้านั้น จะเปิดด่านให้เข้ามาไทยตอนแปดโมงครึ่ง ในช่วงเช้าที่ผมไปเดินเล่น ก็จะเจอแต่คนไทย และชาวฝั่งมาขายของเป็นส่วนใหญ่ ที่บ้านฮวกนี้อากาศดีตลอดทั้งปี ไม่มีร้อนจะเย็นสบายตลอดปี เช้าวันนี้ช่วงต้นเมษายน ถึงขั้นหนาวต้องใส่เสื้อกันหนาวกันเลยทีเดียวครับ”

ตลาดชายแดนบ้านฮวก

ตลาดชายแดนบ้านฮวก

ชาวมังฆายจู้เสื่อ

ตลาดขายแดนบ้านฮวก

“เสน่ห์ของตลาดขายแดนบ้านฮวกที่ผมเห็นน่าจะเป็นของจากประเทศลาวที่เอามาขาย และของจากมังที่นำมาขาย ซึ่งไม่ค่อยได้พบเห็นที่ไหนมาก่อน อย่างวันที่ผมไป ผมไปเจอ "จู้เสื่อ" ซึ่งผู้ชายขายมังนำวางขาย เป็นจู้เสื่อตากแห้งนะครับ ไม่ใช่สดๆ ผมถามราคาเขาดูหากจำไม่ผิดก็หลายพันบาท เขาบอกว่าหายาก ส่วนใหญ่แล้วจะซื้อไปเพื่อตองยากินกันทั่วกันว่าสรรพคุณของจู้เสื่อเนี่ยจะเพิ่มกำลังทางเพศ และนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เสื่อสูญพันธุ์ไปเรื่อยๆ”

เขี้ยวหมูป่า

จู้เสื่อ

เด็กม้งชายฝักที่ตลาดชายแดนบ้านฮวก

ชาวม้งมาขายของแต่เช้า

อีกอย่างที่ผมไปพบเช้าที่บ้านฮวกคือ "ปางโบราณ" ปางเป็นสัตว์ป่าหายากอีกชนิดหนึ่ง ปางสามารถร่อนมาจากที่สูงได้เหมือนกระรอกบินที่ตัวโตๆ เมื่อพระอาทิตย์จะลับขอบฟ้า หรือ ยาม โพล้เล้ ปางจะแสดงพฤติกรรมชวนสงสัยอยู่อย่างหนึ่ง คือ ปางจะออกมาจากที่หลบนอน แล้วห้อยตัว ลงมา คล้ายค้างคาว โดยใช้เท้าหลังทั้งสองเกาะกิ่งไม้ แล้วทิ้งลำตัวห้อยลงมาในแนวดิ่ง ส่วนหัวและ เท้าหน้าจะม้วนงอเข้าหาลำตัว (หากมองผิวเผินจะเหมือนค้างคาวแม่ไก่กำลังห้อยหัวมาก) พฤติกรรมนี้ยังหาข้อสรุปไม่ได้ชัดเจน ปางจะห้อยตัวเช่นนี้ไปจนกว่าแสงสุดท้ายจะลับขอบฟ้าไป

บ้างที่มาขายที่ตลาดขายแดนบ้านฮวกวันนี้เราพบสองตัว แม่ค้าบอกว่ามีคนลาวมาฝากขาย ตัวละไม่กี่ร้อยบาท บ้างที่เราเห็นได้ถูกย่างมาเรียบร้อยแล้ว

2. วิถีชีวิตของผู้คนชนบท ชุมชนที่บ้านฮวกและในเขตอำเภอภูซางยังใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ใกล้ชิดและกลมกลืนกับธรรมชาติ ดั้งนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาเยือนจะสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม ดังประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้กล่าวไว้ เช่น การหาผ้าฝ้ายป่า การขุดตุน การหาปูผา จับปลา ขุดจิกุ้ง ฯลฯ

“เนื่องจากผมมาอยู่มาพักโฮมสเตย์ที่นี่ เลยได้รู้จักชาวบ้านหลายคน ก็ได้มีโอกาสไปช่วยเขาขายผ้าฝ้ายป่า ซึ่งที่หมู่บ้านฮวกนี้ จะมีพรานฝ้ายอยู่หนึ่งคน เขาจะหาฝ้ายมาและเอาผ้าฝ้ายขาย พรานฝ้ายที่นี่ใช้ชุดกันผึ้งในการไปหาฝ้าย มีหมวกและชุดคลุมอย่างดีไม่ต้องกลัวผึ้งต่อย ต่างจากที่เผ่าเมี่ยนที่เราไปเจอที่ไม่มีชุดป้องกันใช้ฝีมือล้วนๆ ผมก็ช่วยเขาตะโกนขายอยู่พักหนึ่ง ขายไม่ได้เลยสักขวดเดียว”

“กิจกรรมวันนี้ของผมนอกจากเดินเที่ยวตลาดแล้ว ยังออกไป "ขุดตุน" กับพี่พายัพด้วย แต่เสียดายไม่ได้ เพราะมันอยู่ลึกเกินไป พี่พายัพจึงต้องกลับมาเอาเบ็ดตุนไปตัก ตุนเป็นอาหารชั้นดีของชาวบ้านที่นี่ แต่นับวันจะหายากไปทุกทีแล้ว”

การขุดตุน

การขุดตุนของพี่พายัพ

3. **ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน** ผู้คนในชุมชนบ้านฮวกและพื้นที่ใกล้เคียงยังคงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับผู้มาเยือนด้วยความจริงใจ สร้างความประทับใจต่อผู้ที่ได้มาสัมผัสอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้กล่าวไว้ อาทิเช่น

“ชาวบ้านฮวกยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวอย่างมาก ช่วงผมขายน้ํามั้ํง ป้าบัวที่เคยคุยกัน ยังอุตส่าห์ไปหาอาหารเลี้ยงผมอีก 1 มื้อ ก่อนที่ผมจะเดินทางกลับจากบ้านฮวก และยังผูกข้อมืออวยพรผมอีกด้วย ขอขอบคุณคุณป้าบัวมา ณ. ที่นี้ด้วย”

4. โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน

เมืองชายแดนภูซางแห่งนี้ได้มีการตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ระดับชุมชนขึ้นโดยได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปัจจุบันได้มีการเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เกิดความประทับใจแล้วนำประชาสัมพันธ์กันปากต่อปาก โดยเฉพาะในสังคมออนไลน์ที่นิยมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านเว็บบอร์ดต่าง ๆ ตัวอย่างการนำเสนอประสบการณ์โฮมสเตย์ที่นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสจาก www.pantip.com/cafe/blueplanet/topic/E9996257

ดังนี้

“ดูที่พักของผมคืนนี้ก่อนครับ ห้องนอนบนชั้น 2 บ้านคุณยายพรทิพย์ นุเว” หรือป้าทิพย์ ไม่ได้ถ่ายห้องน้ํามาให้ชมนะครับ เพราะลืมนะครับ ห้องน้ําสะอาดครับ มีน้ํายุ่นด้วย เพราะที่น้ํอากาศหนาวเย็น มีเครื่องซักผ้าด้วยนะครับ ใครจะซักผ้าก็ใช้ได้เลย”

“เก็บของเสร็จคุณยายถามว่าเย็นนี้จะกินอะไรดี จะเอาข้าวผัด หรือผัดกระเพา มั้ํง ผมตอบไปว่า ยายทำอะไรกินผมก็กินอันนั้นแหละ ไม่ต้องจัดอะไรมาพิเศษ อาหารพื้นบ้านแบบที่ยายกินปกติ นั้นแหละครับ ผมจะมาสัมผัสชีวิตชาวบ้านฮวกแบบเต็ม ๆ ครับ”

คุณยายหนึ่งข้าวเหนียว หอมมาก ๆ

แบบนี้หรือเปล่าที่เค้าเรียกว่าผักสวนครัวรั้วกินได้ ยายทิพย์บอกว่าเมนูอาหารวันนี้รับรองผักปลอดสารพิษ 100% เพราะคุณยายปลูกเองไว้รอบ ๆ บ้าน

เห็นห้องครัวแบบนี้ คิดถึงบ้านนอกบ้านผมขึ้นมาทันทีครับ ผมไม่ได้เห็นบรรยากาศแบบนี้มานานมาก ๆ แล้ว ตั้งแต่หันหน้าเข้าเมืองกรุงเทพมหานคร เวียนอยู่ในเมืองหลวง ได้เห็นบรรยากาศแบบนี้ คิดถึงตอนเด็ก ๆ ที่อยู่กับย่าขึ้นมาทันที

คุณยายทิพย์ พิถีพิถัน
ในการปรุงอาหารให้ทาน

ระหว่างที่คุณยายกำลัง
ทำอาหาร ผมเลยปลีก
ตัวออกมาซื้รถเล่นใน

หมู่บ้านดีกว่าครับ บ้านฮวก ตั้งอยู่ในหุบเขาครับ มีทั้งนาข้าว ไร่ข้าวโพด สวนยางพารา ชาวบ้าน

ส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นคนที่ท้องถิ่น ยังไม่มีนายทุนเข้าไปเท่าไร มีบ้างก็ยังไม่เยอะครับ

บ้านฮวกแห่งนี้มีชายแดนติดกับประเทศลาวด้านแขวงไซยบุรี จะมีตลาดนัดไทย-ลาว ทุก ๆ วันที่

10 และ 30 ของทุกเดือนครับ สำหรับข้อมูลบ้านฮวกเพิ่มเติม เชิญที่ <http://www.taopooloo.com> ครับ ในนี้มีข้อมูลบ้านฮวกอย่างละเอียดเลยทีเดียว

บ้านฮวก มีครบครับ ทั้งภูมิประเทศที่สวยงาม วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ผู้คนที่อัธยาศัยดีเยี่ยม

จะ

การคมนาคม ที่สะดวกสบาย เหมาะมากครับที่สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งใหม่ของจังหวัดพะเยา มีกั้นด้วยนะ อยู่หน้าสถานีอนามัยครับ ถ้าเลี้ยวขวาขึ้นไปก็จะเป็นชายแดนไทย-ลาวครับ เส้นทางนี้สามารถเชื่อมต่อไปยังประเทศกลุ่มอินโดจีนได้ด้วยนะครับ

มีดแล้วกลับเข้าที่พักครับ อาบน้ำอาบท่า คุณยายเตรียมอาหารไว้คอยทำแล้ว เมนูวันนี้ อาหารพื้นบ้านครับ แกงผักบั้งใส่หนม และหมูสับน้ำพริกมะเขือ ผักต้ม เมนูแรกสารภาพว่าไม่เคยกินมาก่อนครับ พอได้ลิ้มรส ขอบอกว่าอร่อยมาก ๆ ครับ

คุณยายทิพย์ดักข้าวเหนียวให้ก้อนใหญ่ ๆ หอมนุ่ม มาก ๆ ครับ คุณยายบอกว่าเพิ่งจะเก็บเกี่ยวแล้ว ก็สีมาไว้หุงกินเมื่อสัปดาห์ก่อนนี้เอง กินอิ่มเสร็จสรรพ ก็เข้าห้องนอนหลับเอาแรงครับ เดี่ยวพรุ่งนี้จะตื่นแต่เข้าไปทำบุญวันลอยกระทง หรือยี่เป็ง ที่วัดกับคุณยายทิพย์

เช้าวันอาทิตย์ที่ 21 พ.ย. 53 ตื่นแต่เช้าครับ ล้างหน้า ล้างตา คุณยายเตรียมของไว้ให้แล้วเดี๋ยวจะไปทำบุญที่วัดกัน

ไม่มีบ้านไหนที่ไม่มาทำบุญที่วัดในวันพระใหญ่แบบนี้ครับ ชาวบ้านที่นี่เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากครับ เข้ามาในศาลาหลังเล็ก ๆ แห่งนี้แล้ว เอาข้าวเหนียวมาใส่ไว้ในถาดหน้าพระประธานครับ ได้มาศึกษาประเพณีท้องถิ่น ผมรู้สึกตื่นเต้นอยู่ตลอดเวลา มีอะไรหลาย ๆ อย่างที่ปฏิบัติไม่เหมือนกันกับในท้องถิ่นที่ผมเคยอยู่ รู้สึกดีมาก ๆ ครับ

ชาวบ้านอยู่กันเต็มศาลาเลยครับ ผมปลีกตัวออกมาด้านนอก นั่งฟังเสียงชาวบ้านสวดมนต์ในทำนองของคนภาคเหนือ รู้สึกว่าเป็นบทสวดมนต์ที่ไพเราะมากจริง ๆ

ภาพนี้ผู้ใหญ่บ้านถือโอกาสนี้ได้พูดคุยกับลูกบ้านที่วัดนี้เลยครับ

รั้วไม้ไผ่ แบบนี้ผมไม่เห็นมานานมาก ๆ แล้ว

ไม้ไผ่ เอามาเหลาบาง ๆ ก็จะกลายเป็น "ตอก" เอาไว้มัดของ มัดข้าวต้มมัด หรือทำเป็นเครื่องจักร
 สานต่าง ๆ ชาวบ้านวางตากแดดไว้อยู่ที่ริมถนนครับ

ตู้ไปรษณีย์สีแดง
 ๆ ที่ทั้งหมดบ้านมี
 อยู่ตู้เดียว ไม่
 เหมือนกับบางที่
 ที่ตอนนี้ตู้
 ไปรษณีย์จะเยอะ

กว่าบ้านคนเสียอี

ระหว่างทางเจอชาวบ้านกำลังเกี่ยวข้าวอยู่เลยถ่ายภาพมาซะหน่อย

5. งานตัดกบตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน

บ้านฮวก เป็นหมู่บ้านชายแดนมีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือ สปป.ลาว

ป้ายมีทั้งภาษาไทย และภาษาลาว เพราะเราเป็นพี่น้องกัน ด้านชายแดนที่นี่เป็นพื้นดินติดกันโดยไม่
 มีแม่น้ำมาขวางกั้นครับ ผมขออนุญาตเจ้าหน้าที่ เดินข้ามไปยังฝั่งลาว เย้ ๆ ได้เที่ยวเมืองนอกแล้ว
 วู้..ถึงจะข้ามมาแค่ 30 เมตรก็ตามที่ ซึ่งพระสงฆ์ทั้ง 2 ประเทศจะขึ้นไปทำพิธีกันที่ในส่วนของ
 ชายแดนฝั่งลาว แล้วเดินรับบิณฑบาตรลงมาจนถึงฝั่งไทย

6. งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

3.4 ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า ผู้มาเยือนมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรม การบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว คือ

อุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติภูซาง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้ความสำคัญคือ การชมทิวทัศน์ ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 2.95 รองลงมาได้แก่ การถ่ายภาพ ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก เที่ยวชมน้ำตก ได้แก่ น้ำตกภูซาง / น้ำตกโปงผา แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์ เดินป่าระยะไกล 2-3 วัน เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ปิกนิก/ประกอบอาหารชีวจิรยานเสือภูเขา ส่องดูสัตว์ ดูนก เที่ยวชมถ้ำ เช่น ถ้ำน้ำลอด ถ้ำน้ำตื้น ถ้ำผาแดง เที่ยวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลูและการดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์

ในส่วนบริการอื่นๆในอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า การบริการที่นักท่องเที่ยวต้องการ หรือให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ด้านบ้านพัก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.56 รองลงมาในระดับมากโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ได้แก่ การนวดแผนโบราณ / สปา นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล) ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง และบริการอื่นๆ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ต

บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซาง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด โดยเรียงตามลำดับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้ความสำคัญคือ การเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.28 ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมาตามลำดับได้แก่ การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก การนวดแผนโบราณ เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) รับประทานอาหาร

พื้นบ้าน / อาหารปลอดภัยของชุมชน ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การปักค้างคืน เรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง

ส่วนบริการอื่นๆในชุมชนบ้านฮวกที่นักท่องเที่ยวต้องการในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.74 มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟสด

ในด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับมากคือ งานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม) โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.91

เมืองคอบ สปป.ลาว ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง คือ เมืองคอบ สปป.ลาว รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนให้ความสำคัญคือการเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ 2.50 รองลงมา ได้แก่ การไปเยือน เมืองไซบุรี การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว และการไปเยือน เมืองหลวงพระบาง

รายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 3.4 แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมท่องเที่ยวและ การบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่นักท่องเที่ยวต้องการและให้ความสำคัญ

	\bar{X}	SD	แปลค่า
n= 216			
กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว			
อุทยานแห่งชาติภูซาง			
1. ชมทิวทัศน์	2.95	0.65	มาก
2. ถ่ายภาพ	2.91	0.97	มาก
3. ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก	2.87	0.99	มาก
4. ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก	2.78	1.15	มาก
5. ท่องชมน้ำตก ได้แก่ น้ำตกภูซาง / น้ำตกโปงผา	2.74	1.02	มาก
6. แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์	2.69	1.08	มาก
7. เดินป่าระยะไกล 2-3 วัน	2.58	1.07	มาก
8. เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ	2.51	1.24	มาก
9. ปิกนิก/ประกอบอาหาร	2.42	1.14	มาก
10. ชี่จักรยานเสือภูเขา	2.41	1.23	มาก
11. ส่องดูสัตว์ ดูนก	2.25	1.26	ปานกลาง

12. เทียวชมถ้ำ เช่น ถ้ำน้ำลอด ถ้ำน้ำตื้น ถ้ำผาแดง	2.18	1.12	ปานกลาง
13. เทียวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลู	2.11	1.25	ปานกลาง
14. ดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์	2.08	1.25	ปานกลาง
บริการอื่น ๆ ในอุทยานแห่งชาติภูซาง			
1. บ้านพัก	3.56	0.30	มากที่สุด
2. การนวดแผนโบราณ / สปา	2.62	1.04	มาก
3. นกสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์	2.51	1.07	มาก
4. ร้านอาหาร	2.51	0.91	มาก
5. ร้านกาแฟสด	2.49	0.91	มาก
6. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	2.47	0.99	มาก
7. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล)	2.41	1.04	มาก
8. ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง	2.20	1.19	ปานกลาง
9. บริการอื่น ๆ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ต	2.11	1.35	ปานกลาง

บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา

1. การเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย - ลาว	3.28	0.98	มากที่สุด
2. เยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก	3.28	0.89	มากที่สุด

	\bar{X}	SD	แปลค่า
กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว			
3. การนวดแผนโบราณ	3.26	1.13	มากที่สุด
4. เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน)	3.22	1.05	มากที่สุด
5. รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน	3.14	0.71	มากที่สุด
6. ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน	2.76	1.40	มาก
7. การปักค้างคืนเรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น	2.68	1.04	มาก
8. เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง	2.66	1.63	มาก
9. เรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน	2.39	1.06	ปานกลาง
10. การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน	2.31	1.01	ปานกลาง
11. การเช่าจักรยานชมหมู่บ้าน	2.29	1.05	ปานกลาง
12. เล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ	2.22	1.04	ปานกลาง
13. ชมและเรียนรู้การทำผ้า	2.17	1.05	ปานกลาง
14. เรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน	2.14	1.05	ปานกลาง

15. การเยี่ยมชมถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน	1.39	1.12	น้อย
บริการอื่น ๆ ในชุมชนบ้านฮวก			
1. นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	3.74	0.64	มากที่สุด
2. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว	2.87	0.38	มาก
3. ร้านอินเทอร์เน็ต	2.41	0.93	มาก
4. ร้านกาแฟสด	2.40	0.97	มาก
5. ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น	2.36	0.89	ปานกลาง
6. รถประจำทาง / รถเช่า / รถรับจ้าง	2.27	1.15	ปานกลาง
งานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง			
1. งานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)	2.91	0.97	มาก
2. งานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)	2.30	1.40	ปานกลาง
3. งานของดีเมืองภูซาง	2.18	1.24	ปานกลาง
	\bar{X}	SD	แปลค่า
กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว			
เมืองคอบ สปป.ลาว			
1. การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว	2.50	1.01	มาก
2. การไปเยือน เมืองไซบุรี	2.48	1.16	มาก
3. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว	2.42	1.18	มาก
4. การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง	2.41	1.24	มาก
5. ชมงานบุญประเพณี ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว	2.38	1.34	ปานกลาง
6. การเยี่ยมชมภูซี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว	2.32	1.08	ปานกลาง
7. การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว	2.29	1.32	ปานกลาง
8. ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว	2.20	1.25	ปานกลาง
9. การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว)	2.19	1.09	ปานกลาง

3.5 ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง จังหวัด

พะเยา นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนบ้านฮวก และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง นอกจากนี้ ได้มีการสำรวจข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต หรือห้องสนทนา หรือบล็อกที่กล่าวถึง การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนญูซาง ซึ่งมีผู้สนใจเข้ามาตั้งกระทู้ตอบคำถามในประเด็นนี้กันพอสมควร โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเปิดตัวเมืองชายแดนญูซางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา และมีสื่อหนังสือพิมพ์ได้ลงข่าวประชาสัมพันธ์

1. ความต้องการให้การพัฒนาโดยยึดหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนญูซางมีความยั่งยืนโดยไม่เปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น กระแสหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงกันมากคือ กระแสการพัฒนาที่ภาครัฐผลักดันบ้านฮวก เป็นปลายทาง ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยเนื่องจากภาพลักษณ์ของอำเภอปลายทางถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เริ่มเสื่อมโทรมแล้ว ตัวอย่างการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวกลุ่มชมรม ซอปเปอร์ที่มาเยือนญูซางดังนี้

บ้านฮวกในสายตาทหากจะเป็นปลายทาง หรือดังอย่างปลายทางนั้น ทรรศนะเห็นว่ายากเพราะถามถึงว่า บ้านฮวกแล้วนี่ถึงอะไร? วิถีชีวิต หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ยังไม่เห็นชัดเท่าไร หนึ่งในนั้นคือ บ้านฮวกได้ผ่านการพัฒนาไปแล้ว โดยเฉพาะร้านค้าบ้านเรือนในเส้นทางหลังกลางหมู่บ้าน

ความคิดเห็นของกลุ่มชมรมซอปเปอร์มองว่า ปลายทางด้วยตัวของปลายทางเริ่มจาก ฝรั่งเศส พักที่ปลายทาง แล้วไปพักภูเขาที่ฝั่งพม่า แล้วกลับมานอนที่ไทย จนเกิดกระแสการท่องเที่ยวขึ้น นายทุนเข้ามา สร้างโรงแรม รีสอร์ท ร้านค้า บาร์เหล้า ผับ ก่อผลกระทบวงกว้างในสังคมแก่ชาวเมืองปลายทางหนึ่ง คือ การปั่นราคา ข้าวของแพง ชนิดที่ว่า แพงกว่าเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวที่มาก็เกิดอาการเซ็ดจิ้งหลังไหลไปเที่ยวที่อื่น ชมภูเขา... เชียงคาน... ห้วยน้ำหนาว(จำชื่อไม่ได้แน่นอน) ผลกระทบไม่เพียงแค่นั้น เพราะร้านค้าและตลาด ไม่ได้แยกส่วนชัดเจน ราคานักท่องเที่ยว ราคาคนท้องถิ่น ราคาที่สูงตามกลไกตลาด ทำให้คนหาเช้ากินค่ำในปลายทาง อยู่ลำบากมากขึ้น มลภาวะในเวลากลางคืนที่เปลี่ยนไป เสียงดนตรี เสียงคน และความเสื่อมเสียของทรัพยากรธรรมชาติ กัดกร่อนวิถีชีวิตคนปลายทางเปิดเป็นผลทาง วิถีชีวิตสังคม และลึกขึ้นทุกขณะห้วงเวลา คนปลายทางไม่มีที่อยู่ คำๆนี้หมายความว่า คนปลายทางที่พื้นเพเป็นชาวเกษตรกร ค่าขายเล็กน้อย ไม่สามารถปรับตัวได้กับกลไกบริโภคนิยมที่เข้ามาพร้อมนายทุน มลภาวะต่างๆทำให้ คนปลายทางไม่ยอมอยู่ถิ่นเกิดกำเนิดตนเองในปลายทางมีร้านข้าวอยู่หนึ่งร้าน ที่ยังคงขายราคาเดิม ยี่สิบห้า สามสิบ เขาจึงชอบไปกินร้านนั้น

นักท่องเที่ยวกู่มนี้ยังมีความประทับใจกับราคาที่พักและอาหารที่บ้านฮวก คือ "ผมสั่งผัดกระเพรา ผมบอกไม่ชอบข้าวเยอะ ผมชอบผัดเยอะๆ หมูเยอะๆ ข้าวน้อยๆ ผมยืนดูแม่ค้าทำ (ร้านจันทร์ดี) กระเพราะที่เขาใส่ผมบอกใส่อีกเท่าตัว หมูที่เค้าใส่ ผมบอกใส่อีกเท่าตัว ข้าวที่เค้าให้มา ผมบอกเอาออกครึ่งหนึ่ง ไข่ดาวอีกฟอง ราคา สี่สิบบาท พิเศษขนาดนี้ ราคาสี่สิบ ผมรับได้ เหมาะสม"

"ที่แรกผมหาที่พัก จะพักบ้านพ่อหลวงวิจิตร ราคาสี่ร้อยบาท บ้านเค้าทำดี ราคาเหมาะสม โอเคผมรับได้ และพ่อหลวงบอกว่า จังหวัดจัดที่พักให้ ผมก็ขอโทษและอยากพักเดิน เค้าก็ไม่ว่าอะไร

นี่ละที่ผมต้องการให้คงอยู่ ถ้าบ้านฮวกจะเจริญ ก็ขอให้คงราคาที่เหมาะสมไว้ แล้วนักท่องเที่ยวจะอยากมาอีก"คำบอกเล่าเป็นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบได้ดีจากในฐานะนักท่องเที่ยวคนหนึ่ง ที่มองเห็นความต่างทรัพยากรธรรมชาติ มองอย่างเปรียบเทียบ...."ที่ปายจะมีแม่น้ำ วิวสวย ทางเดินนอนแล้วสนุก บ้านฮวกมีแม่น้ำเหมือนกัน ผมยังขังใจอยู่ว่าถ้าปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำได้ไหม? ตรงนี้ยังไม่มีคามมั่นใจ แต่ยังไงชะตอนนี้น้ำบ้านฮวกมีเสน่ห์สำคัญตรงที่ วิถีชีวิตคนบ้านฮวกที่มีน้ำจิตน้ำใจดี เอื้ออารีต่อผู้คน ซึ่งควรรักษาเอาไว้แบบนี้ให้ได้ตลอด"

2. การรักษาอัตลักษณ์ความดั้งเดิมของชุมชนบ้านฮวก เป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญอย่างยิ่งทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแวดวงออนไลน์ ดังตัวอย่างจาก <http://phayaforum.com/phayaorath/?p=10> ... omment-253 และ http://www.matichon.co.th/news_detail.p ... catid=0207 โดย คุณอภิเชต ผัดวงศ์

" ปลายฝนต้นหนาว นักท่องเที่ยวจำนวนมากคงอยากขึ้นมาสัมผัสทัศนียภาพและอากาศหนาวเย็นทางภาคเหนือ ผมเพิ่งกลับจากงานขึ้นบ้านใหม่ที่อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา บังเอิญได้นั่งโต๊ะร่วมกับผู้บริหารท้องถิ่นและข้าราชการผู้ใหญ่ระดับ จังหวัด เรื่องหนึ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นในวงสนทนาคือวันที่ 10 เดือนพฤศจิกายน 2553 จะมีการเปิดงานเมืองภูซางหุบเขาแห่งสายสัมพันธ์สองแผ่นดินที่ลานวัฒนธรรม บ้านฮวก บ้านฮวกเคยเป็นข่าวฮือฮา เมื่ออดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา เรียกประชุมหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้แทนชุมชนแกลงข่าวเตรียมความพร้อมเปิดพื้นที่ท่องเที่ยว"บ้านฮวก" เป็น "ปาย 2 " อันที่จริงคำว่า "ปาย 2" เริ่มคุ้นเคยคำนี้มาแล้วระยะหนึ่ง สื่อมวลชนเรียก เชียงคาน จังหวัดเลย ด้วยคำนี้กันอยู่บ้าง นัยว่าจะเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวที่นิยมแนวธรรมชาติหลังไหลไปชมความงามที่แนวชายฝั่งแม่น้ำโขง มีจุดสนใจตรงการปั่นจักรยานเที่ยวชมบ้านโบราณ ชมวิวแม่น้ำโขงและฝั่งลาว ชมทะเลหมอกในตอนเช้ามีด จากนั้นร่วมกันตั้งบาตรตามถนนชายโขง เข้าพักแบบ Home Stay สัมผัสบรรยากาศชาวบ้านที่บริการผู้มาเยือนอย่างไม่ตรีจิตถึงขั้นหุงหาอาหาร พร้อมข้าวเหนียวให้ใส่บาตร ว่ากันว่าเสน่ห์ของเชียงคานอยู่ที่เดินทางมาถึงเชียงคานทำให้รู้สึก ว่าชีวิตเดินช้าลง ไม่ต้องไปเร่งรีบกับชีวิตให้วุ่นวาย ใช้จักรยานแทนมอเตอร์ไซค์และรถยนต์ อาคารไม้เก่าแก่ดึงดูดให้ประทับใจ เดินไปทางไหนก็มีแต่รอยยิ้มและมิตรไมตรี อันนี้เท่าที่แอบเห็นตามรูปภาพนะครับ ผมเองก็ยังไม่เคยได้ไปกะเขา ผมนึกภาพเชียงคานอาจเปรียบได้กับสาววัยขบเผาะที่เพิ่งแตกเนื้อสาว ใครๆ ก็อยากไปเยือน อยากไปสัมผัส แต่ผมกลับคิดว่า ความงามในความเงียบ ของเชียงคานจะอยู่ได้นานอีกสักเท่าไร? ถ้าต่อไปจะต้องกลายเป็น "ปาย 2"

การจุดประกาย บ้านฮวก เป็นปาย 2 อาจทำให้ดูตื่นเต้นได้บ้าง อย่างน้อยจะทำให้สื่อมวลชนและนักท่องเที่ยวเงี่ยหูฟังสนใจใคร่รู้ว่า บ้านฮวก อยู่ไหน เป็นอย่างไร แม้หากมองด้านต้นทุนด้านท่องเที่ยวอาจเป็นคนละเรื่องเมื่อเทียบกับเชียงคาน

บ้านฮวกเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดนไทย-ลาว พื้นที่ครอบคลุมหมู่ 3,12 ต.ภูซาง อ.ภูซาง ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำนา ปลูกพืชไร่ ซึ่งตอนนี้มีสวนยางเกิดขึ้นแล้ว เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP Village Champion ขึ้นชื่อด้านหัตถกรรมผ้าทอของชาวไทยลื้อ ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพะเยา ประมาณ 100 กิโลเมตร ตามถนนสาย พะเยา-จุน-เชียงคำ-ภูซาง อยู่ไม่ไกลกับน้ำตกภูซางและน้ำตกห้วยโป่งผา ที่มีเตาปลูหาตุ๋นไต่ยาก เป็นเตาที่มีลักษณะพิเศษคือตัวเตี้ย มีขนาดเล็ก กระดองยาวเพียง 15-20 เซนติเมตร ส่วนหัวค่อนข้างโตและแบน ปากจุ่มเป็นตาขอและแข็งแรง มีหางยาวมาก ขาทั้งสี่มีนิ้วยาวเล็บแหลมคม และไม่สามารถหดหัวเข้ากระดองที่เรียวยาวได้ ทั้งบ้านฮวกและน้ำตกภูซางได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจาก อบต.ภูซางเป็นอย่างดี

บ้านฮวกมีผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีตลาดนัดนำสินค้าต่างๆ มาค้าขายกับประชาชนชาวลาว ทุกวันที่ 10, 20 และ 30 ของเดือน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถแวะมาหาซื้อของฝากติดไม้ติดมือกลับไปได้ บางท่านที่กลับจากไปเที่ยวภูซางฟ้าและผาตั้งที่เชียงรายหรือภูลังกาอาจจะถือ เอาที่นี้เป็นจุดแวะพักชมวิถีชีวิตชาวบ้านตามแนวชายแดนก็ยังพอไหว

แหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงไม่กี่กิโลเมตรอาทิ วัดนันทาราม เป็นวัดมีวิหารไม้หลังใหญ่รูปทรงแบบไทยใหญ่หลังคาหน้าจั่วยกเป็นช่อชั้น ลดหลั่นกันสวยงามมุงด้วยแป้นเกร็ด และวัดพระนั่งดิน Unseen Thailand พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่มีขอมขึ้นประดิษฐานบนฐานชุกชี เหตุอัศจรรย์นี้เอง ผู้คนจึงเรียกกันว่า 'พระนั่งดิน' จากนั้นเข้าสู่เมืองพะเยาเที่ยวกว๊านพะเยา นมัสการพระเจ้าตนหลวงต่อ

ที่บ้านฮวกนี้อำเภอภูซางได้ร่วมกับพี่น้องชาวลาว จัดพิธีทำบุญตักบาตรสองแผ่นดินขึ้นเป็นประจำทุกปีในห้วงเดือนธันวาคม เพื่อกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมโดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของจังหวัด

ชาวการจะเเนรมิตให้ด่านชายแดนบ้านฮวก เป็น "ปาย 2" เกิดเสียงสะท้อนจากคนในพื้นที่ที่ไม่ต้องการให้ภาพของบ้านฮวกต้องประสบชะตากรรมดังเช่นที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน วัชรศรีคำตัน นักวิชาการและสื่อท้องถิ่นได้เขียนบทความให้ความเห็นต่อการพัฒนาบ้านฮวก ดังนี้ *

ทำไมจะต้องให้ "บ้านฮวก" เหมือน "อำเภอปาย" ทั้งที่อยู่ห่างไกลกัน วิถีชีวิต ชาติพันธุ์ และเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็แตกต่างกัน คิดอย่างไร ทำอย่างไรมันก็ไม่เหมือนกัน "ปาย" ปัจจุบันแตกต่างไปจากสิบปีก่อนอย่างไร เป็นสิ่งที่ชาวบ้านดั้งเดิมของปายต้องการหรือไม่ ปาย กลายเป็นขยะที่เหม็นเน่า สูญเสียทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย กลายเป็นความวุ่นวาย โกลาหล ทุกซอกมุมเต็มไปด้วย เทค ผับ ร้านอาหาร โคโยตี้ นักท่องเที่ยวต่างถิ่น ผู้หญิงหากิน

ผู้ชายขายตัว เด็กวัยรุ่นติดยาเสพติด มั่วสุม ปัญหาโจร คนป่วยตั้งเดิมเขาอาจจะหวงคิดถึงอดีตอัน
เจ็บสงบ แต่ก็สายเกินไปแล้วที่จะกลับคืน

สิ่งที่น่าจะทำคือชวนคนบ้านฮวกมาช่วยกันค้นหาอัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ของตัวเองที่เป็นทุนทาง
สังคม เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น อาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ฯลฯ ธรรมชาติอันสวยงาม ซึ่งเป็น
จุดเด่น มาเป็นจุดขาย ไม่ใช่คิดหาแต่ความเจริญทางด้านวัตถุ แต่เอาเสียด้านจิตใจมาใส่ใน "บ้านฮวก"
แบบนั้นที่ไหนก็มี และหากไม่เตรียมพร้อมรับมือกับการท่องเที่ยวที่จะมาอย่างเป็นระบบ อาจ
ได้รับผลกระทบ

ไม่จำเป็นต้องเอาเงินตั้ง 100 ล้านไปเนรมิต "บ้านฮวก" ให้เป็น "ปาย 2" เพราะอย่างไร "บ้านฮวก"
ก็คือ บ้านฮวก "ปาย" ก็คือปาย ไม่มีวันที่จะเหมือนกันได้

ความร่ำรวยที่สร้างฝันให้ชาวบ้านนั้นจริงหรือ ใครกันแน่ที่จะได้รับผลประโยชน์เต็มๆ ใครเป็น
เจ้าของที่ดินบริเวณนั้น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าฯ นักการเมืองท้องถิ่น หรือนักการเมือง
ระดับประเทศ ยอมรับกันตรงๆ มาเลยสิครับ

ครับ...! ผมไม่แน่ใจว่า เชียงคาน จังหวัดเลย หรือบ้านฮวก จังหวัดพะเยา ที่แห่งใดจะควรคู่กับการ
สถาปนาให้เป็น "ปาย 2" ได้เร็วกว่ากัน แต่ที่ทราบก็คือ ที่ดินแถบบ้านฮวกรวมถึงกิจการบ้านพัก
ร้านตัดผม ร้านขายเสื้อผ้าพื้นเมือง ฯลฯ ที่เคยเป็นทำเลและอาชีพให้ชุมชนท้องถิ่นเลี้ยงชีพ มีรายได้
เพียงพอสำหรับส่งเสียลูกหลานให้ได้ร่ำได้เรียน

มาบัดนี้ มีนายหน้าและนักลงทุนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เข้ากว้านซื้อจำนวนมาก ไม่เว้นแม้แต่
ที่ดินส.ป.ก.4-01 เพื่อทำแหล่งที่พักรองรับนักท่องเที่ยว และสวนยางพารา ซึ่งถือว่าเป็นทำเลทอง
คนบ้านฮวกจริงๆ บางครอบครัวพากันขายที่ให้นายทุน ตอนนี้บางคนต้องเช่าจากนายทุนทำมาหา
กิน บางคนต้องไปเป็นลูกจ้างเขา วิถีชีวิตที่เคยเรียบง่ายเริ่มเปลี่ยนไป

หากมองในด้านเศรษฐกิจ ด้านท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม ผมก็เห็นด้วยกับการทุ่ม
งบประมาณในการนี้ เพราะเส้นทางนี้สามารถเชื่อมต่อไปหลวงพระบาง มรดกโลก เพียงแต่เป็นห่วง
ว่าจะต้องเตรียมชุมชนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ต้องศึกษาข้อดีข้อด้อยของ "ปาย" แล้วสรุปถอด
เป็นบทเรียน สร้างชุมชนพร้อมรับสิ่งใหม่ โดยให้กระหนาบวิถีชุมชนอย่างน้อยที่สุด การพัฒนาสินค้า
ด้านการบริโภค เสื้อผ้าผลิตภัณฑ์ทอมือ เครื่องใช้ต่างๆ ของกลุ่มอาชีพต้องทันกระแสโลก มิเช่นนั้น
จะถูกแย่งพื้นที่ทางการตลาดจากจีนและประเทศเพื่อนบ้าน

เสียงลือเสียงเล่าอ้างว่าการพัฒนาระยะที่ 1 และ 2 ไปได้ขนาดไหน การก่อสร้างถนน การพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องของรัฐที่บ้านฮวก นอกจากจะช่วยบั่นให้เศรษฐกิจคึกคัก การสร้างถนนเลียบเมืองใหม่ตามแผนระยะที่ 3 ที่จะใช้งบประมาณ 86 ล้านบาท อาจมีการตัดต้นไม้ใหญ่ข้างทางหรือเบิกพื้นที่หน้าดินใหม่ซึ่งจะเป็นการทำลาย สภาพแวดล้อม และจะส่งผลกระทบต่ออุทกภัยดังที่กำลังประสบกันอยู่

ประการสำคัญอย่าลืมว่าแถบนี้เป็นแนวชายแดน ฝ่ายเกี่ยวข้องต้องมีมาตรการเฝ้าระวังและปราบปรามการไหลทะลักเข้ามาของยาเสพติดที่เข้มงวด มิเช่นนั้นจะส่งผลร้ายต่อปัญหาสังคมระดับชาติในอนาคต

บทที่ 4

ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก ทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก

4.2 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง

4.1 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก

ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวกได้ศึกษาในด้านที่พักและร้านอาหารพบว่า

4.1.1 ด้านที่พัก

จากการศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักของชุมชนบ้านฮวก พบว่ามีที่พักที่เป็นให้บริการในรูปแบบของโฮมสเตย์ จำนวน 8 หลัง และที่พักในรูปแบบรีสอร์ท จำนวน 1 แห่ง ดังนี้

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดบ้านพักนักท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านฮวก

ชื่อที่พัก	จำนวนห้องนอน	จำนวนคนที่พักได้
อารีรีสอร์ท	4	8
ดีแอลโฮมสเตย์	4	8
โฮมสเตย์ พี่วุ้น	2	6
โฮมสเตย์ป่าไผ่	2	6
โฮมสเตย์ทุ่งตาทอง	4	8
โฮมสเตย์แม่ไข	1	2
โฮมสเตย์แม่ทรัพย์	1	2
โฮมสเตย์พ่ออินบั้น	1	2
โฮมสเตย์พี่พิศมัย	1	2
รวม	20	44

ดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ต่อวันสำหรับพักค้างคืนในบ้านพักของชุมชนบ้านฮวก รวมทั้งสิ้น 44 คน/วัน ซึ่งจากการสอบถามผู้ให้บริการพบว่าจำนวนห้องพักที่มีไว้บริการในขณะนี้ยังเพียงพอต่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักในชุมชนบ้านฮวก สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านที่พักในชุมชนบ้านฮวก (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยว (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 22
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	23 – 35
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	36 – 44
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 44

4.1.2 ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่ม

จากการศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านร้านอาหาร - เครื่องดื่ม พบว่ามีร้านอาหารที่เปิดให้บริการจำนวน 2 ร้าน และร้านเครื่องดื่มประเภทกาแฟสด จำนวน 2 ร้าน ซึ่งแต่ละร้านมีเวลาปิดเปิดที่แตกต่างกัน และพบว่าโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวใช้บริการร้านอาหาร – เครื่องดื่ม ประมาณ 40 นาทีต่อรอบ และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของร้านอาหาร – เครื่องดื่มดังนี้ ดังนี้

$$\text{PCC ร้านอาหาร (คน/วัน)} = \frac{[\text{จำนวนชั่วโมงที่เปิดบริการ} \times 60 \text{ นาที}] \times \text{จำนวนที่นั่ง}}{\text{จำนวนนาทีที่ใช้บริการ}}$$

ตารางที่ 4.3 รายละเอียดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวก

ชื่อร้าน	จำนวนที่ นั่ง	เวลาเปิดบริการ	จำนวนชม.ที่ เปิดบริการ	จำนวนที่รองรับได้ ต่อวัน
ร้านก๋วยเตี๋ยวเตี่ยวซัย	30	08.00 – 15.00	7	300
ร้านอาหารตามสั่งแม่จันทร์ดี	16	08.00 – 17.00	9	208
ร้านกาแฟและเบเกอรี่ พี่น้อย	8	08.00 – 18.00	10	120
ร้านบ้านดอยกาแฟ	20	09.00 – 18.00	9	260
รวม	74			888

ดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ต่อวันสำหรับร้านอาหารและเครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก รวมทั้งสิ้น 888 คนวัน ซึ่งจากการสอบถามนักท่องเที่ยวพบว่า ความหลากหลายของการบริการอาหารและเครื่องดื่มยังน้อยอยู่มาก และจากการสอบถามผู้ให้บริการพบว่า ในเวลาเร่งด่วน เช่น เวลา 11.00 – 13.00น. ในบางวันนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการโดยทั่วไปเข้ามาใช้บริการพร้อมกัน ทำให้ที่นั่งไม่เพียงพอและต้องรอนาน จึงทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจไปใช้บริการนอกชุมชน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยว (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 444
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	444 – 710
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	711 – 888
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 888

4.2 ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซางได้ศึกษาในด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร ลานจอดรถ

4.2.1 น้ำตกภูซาง

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่การใช้ประโยชน์กิจกรรมนันทนาการได้พิจารณาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ รวมทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ พื้นที่เล่นน้ำ ระยะทางของเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และพื้นที่ปิกนิก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) พื้นที่เล่นน้ำ

น้ำตกภูซาง เป็นน้ำตกขนาดเล็กมีน้ำไหลสม่ำเสมอตลอดปี เป็นน้ำตกชั้นเดียว สูงประมาณ 25 เมตร จุดเด่นของน้ำตกภูซางอยู่ตรงที่เป็นกระแสน้ำอุ่น อุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส น้ำใส ไม่มีกลิ่นของกำมะถัน สามารถอาบน้ำ เล่นน้ำ อย่างสบายในช่วงฤดูหนาว น้ำตกภูซางตั้งอยู่ที่ ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซางประมาณ 200 เมตร

จากการศึกษาค่ามาตรฐานสำหรับพื้นที่ในการเล่นน้ำ ของแหล่งน้ำตกมีค่าเท่ากับ 16 ตารางเมตร/คน และจากการสำรวจภาคสนาม พบว่า พื้นที่เล่นน้ำตกเป็นพื้นที่ของลำธารที่ไหลผ่านหน้าน้ำตก ซึ่งมีพื้นที่บริเวณหน้าน้ำตกที่สามารถเล่นน้ำได้ทั้งสิ้น 1,300 ตารางเมตร สำหรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมต่างๆ นั้น พบว่า จากการสำรวจและสังเกตการณ์ในช่วงของการศึกษาครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเล่นน้ำตกเฉลี่ย 20 นาที/รอบ/คน และทาง

อุทยานแห่งชาติ ภูซางเปิดให้บริการในการเข้าเยี่ยมชมตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00น. ดังนั้นนักท่องเที่ยวจะสามารถเล่นน้ำตกได้ประมาณ 27 รอบ/วัน และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เล่นน้ำตกภูซาง ดังนี้

$$\text{PCC พื้นที่เล่นน้ำตก (คน/วัน)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่เล่นน้ำ}}{16 \text{ ตารางเมตร/คน}} \times \text{จำนวนรอบ/วัน}$$

จากการคำนวณ พบว่า พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกภูซาง (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนคนเล่นน้ำ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 1,107
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	1,107 – 1,771
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	1,772 – 2,214
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 2,214

2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง

สำหรับเส้นทางเดินมีขนาดกว้างโดยเฉลี่ย 1.50 เมตร มีระยะทางประมาณ 996 เมตร คิดเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 1,494 ตารางเมตร ค่ามาตรฐานของเส้นทางศึกษาธรรมชาติมีค่าเท่ากับ 15 คน/เส้นทาง 1 กิโลเมตร (ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545) จากการสำรวจพบว่าเวลาที่ใช้ในการเดินศึกษาธรรมชาติใช้เวลาเฉลี่ย 50 นาที/รอบ ดังนั้นจำนวนรอบการเดินศึกษาธรรมชาติเส้นทางดังกล่าวมีทั้งสิ้น 11 รอบ/วัน ดังนั้นสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของเส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง ดังนี้

$$PCC \text{ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (คน/วัน)} = \text{จำนวนรอบ/วัน} \times 15 \text{ คน/เส้นทาง 1 กิโลเมตร}$$

ดังนั้น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยว (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 83
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	83 – 132
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	133 – 165
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 165

3) พื้นที่ลานปิกนิก

พื้นที่ลานปิกนิกของอุทยานแห่งชาติภูซางอยู่บริเวณหน้าน้ำตกภูซาง ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามพบว่า พื้นที่ปิกนิกมีทั้งสิ้น 6,265 ตารางเมตร จากการสำรวจและสังเกตการณ์ในช่วงของการศึกษาครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาในการปิกนิกเฉลี่ย 1 ชั่วโมง 16 นาที/รอบ/คน และทางอุทยานแห่งชาติภูซางเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00น. ดังนั้น นักท่องเที่ยวจะสามารถใช้บริการได้ 7 รอบ/วัน จากการศึกษาค่ามาตรฐานสำหรับพื้นที่ปิกนิกมีค่าเท่ากับ 12 ตารางเมตร/คน และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ปิกนิก ดังนี้

$$\text{PCC พื้นที่ปิกนิก (คน/วัน)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่ปิกนิก}}{12 \text{ ตารางเมตร/คน}} \times \text{จำนวนรอบ/วัน}$$

จากการคำนวณ พบว่า พื้นที่ปิกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิก (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนผู้ปิกนิก (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 1,827
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	1,827 – 2,923
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	2,924 – 3,654
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 3,654

4.2.2 ภูชมดาว

พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ของภูชมดาว บริเวณดอยผาหม่นน้อย ซึ่งจากการสำรวจภาคสนามพบว่า พื้นที่ชมทิวทัศน์มีทั้งสิ้น 300 ตารางเมตร จากการสำรวจและสังเกตการณ์ในช่วงของการศึกษาครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาในการชมทิวทัศน์เฉลี่ย 60 นาที/รอบ/คน และทางอุทยานแห่งชาติภูซางเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00น. ดังนั้น นักท่องเที่ยวจะสามารถใช้บริการได้ 9 รอบ/วัน จากการศึกษาค่ามาตรฐานสำหรับพื้นที่จุดชมทิวทัศน์มีค่าเท่ากับ 2 ตารางเมตร/คน และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ปิกนิก ดังนี้

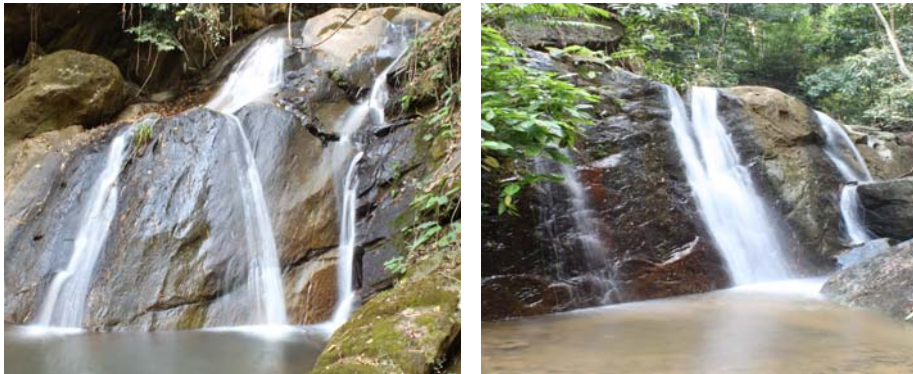
$$\text{PCC พื้นที่จุดชมทิวทัศน์ (คน/วัน)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่ลานชมทิวทัศน์}}{2 \text{ ตารางเมตร/คน}} \times \text{จำนวนรอบ/วัน}$$

จากการคำนวณ พบว่า พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูชมดาวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150 คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณพื้นที่ปิกนิกภูชมดาว (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนผู้ชมทิวทัศน์ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 675
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	676 – 1,080
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	1,081 – 1,350
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 1,350

4.2.3 น้ำตกโป่งผา

น้ำตกห้วยโป่งผา มีจำนวน 22 ชั้น เป็นน้ำตกที่มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาดอยผาหม่น และเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำเปือย มีน้ำไหลตลอดปีมากน้อยขึ้นอยู่กับฤดูกาล น้ำตกมีทั้งหมด 22 ชั้น แต่ละชั้นของน้ำตกมีความสวยงามแตกต่างกันออกไป ระยะทางจากชั้นแรกถึงชั้นบนสุด ประมาณ 1,500 เมตร ใช้เวลาในการเดินชมน้ำตกตลอดสายประมาณ 3 ชั่วโมง เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของเต่าปูลู ซึ่งเป็นเต่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์แล้วอีกด้วย ปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติภูซาง กำลังปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งของอุทยานแห่งชาติภูซาง

จากการศึกษาค่ามาตรฐานสำหรับพื้นที่ในการเล่นน้ำ ของแหล่งน้ำตกมีค่าเท่ากับ 16 ตารางเมตร/คน และจากการสำรวจภาคสนาม น้ำตกห้วยโป่งผาไม่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ จึงได้ใช้สถิติการเล่นน้ำของน้ำตกภูซางในการคำนวณ ซึ่งที่น้ำตกภูซางพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเล่นน้ำตกเฉลี่ย 20 นาที/รอบ/คน และทางอุทยานแห่งชาติภูซางเปิดให้บริการในการเข้าเยี่ยมชมตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00น. ดังนั้น นักท่องเที่ยวจะสามารถเล่นน้ำตกได้ประมาณ 27 รอบ/วัน และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เล่นน้ำตกโป่งผา ดังนี้

$$\text{PCC พื้นที่เล่นน้ำตก (คน/วัน)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่เล่นน้ำ}}{16 \text{ ตารางเมตร/คน}} \times \text{จำนวนรอบ/วัน}$$

ตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตก
ห้วยโป่งผา

ชั้นที่	ขนาดพื้นที่ โดยประมาณ (ตร.ม.)	จำนวนคนเล่นน้ำ (คน/รอบ)	จำนวนคนเล่น น้ำ/วัน (PCC)
1	40	3	81
2	35	2	54
3	30	2	54
4	12	1	27
5	16	1	27
6	16	1	27
7	20	1	27
8	40	3	81
9	36	2	54
10	48	3	81
11	20	1	27
12	48	3	81
13	42	3	81
14	12	1	27
15	16	1	27
16	22	1	27
17	36	2	54
18	50	3	81
19	16	1	27
20	48	3	81
21	12	1	27
22	20	1	27
รวม	365	42	1,080

จากการคำนวณ พบว่า พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยว
ได้ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับ
ผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผา
(ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนคนเล่นน้ำ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 540
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	540 – 864
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	865 – 1,080
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 1,080

4.2.4 พื้นที่ลานจอดรถ

ปัจจัยชีวิตนี้ พิจารณาถึงขนาดพื้นที่ลานจอดรถเป็นสำคัญ เนื่องจากขนาดพื้นที่ลานจอดรถเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการจัดการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมน้ำตกภูซางส่วนใหญ่เดินทางมาด้วยยานพาหนะทั้งประเภทรถยนต์ส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ และรถทัวร์ ซึ่งหากพื้นที่ลานจอดรถไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอหรือเกินขีดความสามารถที่ทางอุทยานแห่งชาติได้จัดเตรียมไว้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็จะไม่สามารถจอดรถเพื่อเข้าไปชมพื้นที่ได้ ดังนั้นขนาดพื้นที่รถ (ไม่รวมพื้นที่ถนน) จึงถูกนำมาพิจารณาในการประเมินขีดความสามารถในการ

รองรับนักท่องเที่ยว โดยพื้นที่จอร์ถยนต์ส่วนบุคคล 4 ที่นั่ง ไม่น้อยกว่า 12 ตารางเมตร/คัน รถทัวร์ ไม่น้อยกว่า 20 ตารางเมตร/คัน รถจักรยานยนต์ ไม่น้อยกว่า 2.40 ตารางเมตร/คัน จากการศึกษา พบว่า ทางอุทยานแห่งชาติได้จัดเตรียมพื้นที่จอดรถสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวไว้บริเวณหน้า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และลานจอดรถลานกางเต็นท์ โดยไม่ได้แยกพื้นที่สำหรับรถจักรยานยนต์ รถยนต์ หรือรถทัวร์

จากการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการ ประกอบกิจกรรม เฉลี่ย 1 ชั่วโมง 16 นาที/รอบ/คน และทางอุทยานแห่งชาติภูซางเปิดให้บริการ ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00น. ดังนั้น จะสามารถจอดรถได้ 7 รอบ/วัน

$$PCC \text{ พื้นที่ลานจอดรถ (คัน/วัน)} = \text{จำนวนรถ (คัน/รอบ)} \times \text{จำนวนรอบในการเยี่ยมชม}$$

ตารางที่ 4.11 ผลการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ลานจอดรถ

สถานที่	ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)	รถยนต์ส่วนบุคคล		รถทัวร์		รถจักรยานยนต์	
		คัน/รอบ	คัน/วัน	คัน/รอบ	คัน/วัน	คัน/รอบ	คัน/วัน
ลานจอดรถบริเวณหน้า ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	180	15	105	9	63	75	525
ลานจอดรถลานกางเต็นท์	442	36	252	22	154	184	1,288
รวม	622	51	357	31	217	259	1,813

จากการคำนวณ พบว่า ลานจอดรถสามารถจอร์ถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน แต่ทั้งนี้ในความเป็นจริงแล้วนักท่องเที่ยวมี พาหนะในการเดินทางทั้ง 3 รูปแบบ ฉะนั้นความเพียงพอของพื้นที่ลานจอดรถต้องขึ้นอยู่กับชนิดและ ปริมาณของพาหนะในวันนั้น สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดพื้นที่ลานจอดรถ
(ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของพื้นที่จอดรถ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คัน/วัน)		
	รถยนต์ส่วนบุคคล	รถทัวร์	รถจักรยานยนต์
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 178	< 108	< 906
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	178 – 285	108 – 173	906 – 1,450
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	286 – 357	174 – 217	1,451 – 1,813
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 357	> 217	> 1,813

4.2.5 ที่พักนักท่องเที่ยว

ปัจจัยในด้านนี้พิจารณาทั้งบริเวณบ้านพักนักท่องเที่ยว และพื้นที่ลานกางเต็นท์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) บ้านพักนักท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยชีวิตที่ประเด็นสำคัญสำหรับการกำหนดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนเตียงที่จัดเตรียมไว้ในบ้านพักนักท่องเที่ยว สำหรับรายละเอียดบ้านพักในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูซาง แบ่งเป็น 2 โซน ได้แก่

- โซนที่ 1 โซนที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซาง
- โซนที่ 2 โซนลานกางเต็นท์

ตารางที่ 4.13 รายละเอียดบ้านพักนักท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูซาง

บริเวณ	ชื่อที่พัก	ห้องนอน	ห้องน้ำ	จำนวนคนพัก
โซนที่ 1	บ้านคงไพร	2	2	6
โซนที่ 1	บ้านไทยยั่งยืน	3	2	7
โซนที่ 2	บ้านภูซาง 101/1	1	2	5
โซนที่ 2	บ้านภูซาง 101/1	1	2	5
รวม		7	8	23

ดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ต่อวันสำหรับพักค้างคืนในบ้านพักของอุทยานแห่งชาติภูซาง รวมทั้งสิ้น 23 คน/วัน

2) พื้นที่ลานกางเต็นท์

อุทยานแห่งชาติภูซางจัดเตรียมเต็นท์และสถานที่กางเต็นท์ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 2 แห่ง ได้แก่โซนที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูซาง และโซนลานกางเต็นท์ จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ลานกางเต็นท์บริเวณที่ทำการอุทยาน มีขนาดพื้นที่ 4,188 ตารางเมตร และพื้นที่ลานกางเต็นท์บริเวณลานกางเต็นท์ มีขนาดพื้นที่ 7,960 ตารางเมตร ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่กางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยว 10 ตารางเมตร/เต็นท์ 3 คน จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวน 2,388 คน/วัน ซึ่งสามารถคำนวณได้จากสูตร

$$PCC \text{ พื้นที่ลานกางเต็นท์ (คน/วัน)} = [\text{ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)} \div \text{ค่ามาตรฐาน 10 ตร.ม./เต็นท์}] \times 3 \text{ คน/เต็นท์}$$

สำหรับขีดความสามารถในการรองรับได้ของปัจจัยชีวิตด้านที่พักนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูซาง สามารถคำนวณได้จากสูตร

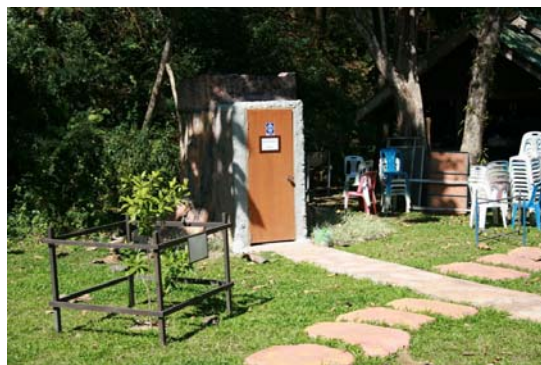
$$PCC \text{ ที่พักนทท. (คน/วัน)} = PCC \text{ บ้านพักนักท่องเที่ยว} + PCC \text{ พื้นที่ลานกางเต็นท์}$$

ดังนั้น ขีดความสามารถในการรองรับได้ที่พักนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูซาง มีค่าเท่ากับ 2,411 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของเกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุด แสดงดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พักนักท่องเที่ยว (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและ ขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 1,205
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	1,206 – 1,929
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	1,930 – 2,411
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 2,411

4.2.6 ห้องอาบน้ำ – ห้องสุขา

ปัจจัยชีวิตด้านนี้ถือเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการนำมาใช้ร่วมกับปัจจัยอื่นในการประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ตัวชี้วัดคือ จำนวนห้อง และรอบการใช้ต่อช่วงเวลา และจากการสำรวจปริมาณการใช้ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ พบว่า โดยเฉลี่ยมีระยะเวลาในการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว 5 นาที/รอบ และทางอุทยานเปิดบริการตั้งแต่วันที่ 08.00 – 17.00 น. ดังนั้น จะมีการใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น 108 รอบ/วัน

จากการศึกษาพบว่า จำนวนห้องอาบน้ำ และห้องสุขา ที่จัดเตรียมสำหรับนักท่องเที่ยว มีดังนี้

1) ห้องสุขา

1.1) ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ชาย มีห้องสุขา 2 ห้อง และปั๊สสาวะชาย 2 โถ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 435 คน/วัน
หญิง มีห้องสุขา 2 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 216 คน/วัน

1.2) บริเวณหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

ชาย มีห้องสุขา 5 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 540 คน/วัน
หญิง มีห้องสุขา 5 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 540 คน/วัน

1.3) ห้องสุขาคณพิการ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวพิการได้ 108 คน/วัน

1.4) ลานกางเต็นท์

ชาย มีห้องสุขา 5 ห้อง และปั๊สสาวะชาย 6 โถ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 1,188 คน/วัน
หญิง มีห้องสุขา 5 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 540 คน/วัน

2) ห้องอาบน้ำ

1.1) ลานกางเต็นท์

ห้องอาบมี 4 ห้อง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 432 คน/วัน

สามารถสรุปได้ว่า ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน สำหรับรายละเอียดของเกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุด แสดงดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของที่พักนักท่องเที่ยว (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและ ขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบ (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)	
	ห้องน้ำ	ห้องอาบน้ำ
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 1,783	< 216
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	1,783 – 2,853	216 – 345
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	2,854 – 3,567	346 – 432
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	> 3,567	> 432

4.2.7 ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่ม

จากการศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านร้านอาหาร - เครื่องดื่ม พบว่ามีร้านอาหารที่เปิดให้บริการจำนวน 2 โซน ด้วยกันคือ โซนร้านค้าด้านข้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และโซนร้านค้าสวัสดิการ และพบว่าโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวใช้บริการร้านอาหาร - เครื่องดื่ม ประมาณ 40 นาทีต่อรอบ และสามารถคำนวณขีดความสามารถในการรองรับได้ของร้านอาหาร - เครื่องดื่มดังนี้ ดังนี้

$$\text{PCC ร้านอาหาร (คน/วัน)} = \frac{[\text{จำนวนชั่วโมงที่เปิดบริการ} \times 60 \text{ นาที}] \times \text{จำนวนที่นั่ง}}{\text{จำนวนนาทีที่ใช้บริการ}}$$

ตารางที่ 4.3 รายละเอียดด้านร้านอาหาร - เครื่องดื่มภายในบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง

ชื่อร้าน	จำนวนที่นั่ง	เวลาเปิดบริการ	จำนวนชม.ที่เปิดบริการ	จำนวนที่รองรับได้ต่อวัน
โซนร้านค้าข้างศูนย์บริการข้อมูล	80	08.00 – 17.00	9	1,040
โซนร้านค้าสวัสดิการ	27	08.00 – 17.00	9	351
รวม	107			1,391

ดังนั้นจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถรองรับได้ต่อวันสำหรับร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ รวมทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน ซึ่งจากการสังเกตพบว่าแต่ละร้านค้าจะมีบริการเสิร์ฟให้ชิมเพื่อใช้นั่งเพื่อสั่งอาหารมารับประทานในบริเวณลานปีคนิคของอุทยาน ฉะนั้นพื้นที่ในการใช้รับประทานอาหารจึงมีเพิ่มขึ้น และจากการสอบถามผู้ให้บริการพบว่า ในช่วงวันหยุด และวันเสาร์ - อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ส่วนวันธรรมดามีคนมาท่องเที่ยวน้อย ร้านค้าบางร้านอาจไม่มาเปิดบริการ สำหรับรายละเอียดของการกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบจากการใช้ประโยชน์สูงสุด (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC) แสดงดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 เกณฑ์ระดับผลกระทบจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มในชุมชนบ้านฮวก (ค่าร้อยละที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC)

ระดับผลกระทบและขีดความสามารถในการรองรับ	ค่าเกณฑ์ระดับผลกระทบของจำนวนนักท่องเที่ยว (ระดับการใช้ประโยชน์ที่เป็นสัดส่วนกับค่า PCC:คน/วัน)
ผลกระทบน้อย (Below CC) < 50%	< 695
ผลกระทบปานกลาง (At& Approaching CC) 50 – 80%	695 – 1,112
ผลกระทบมาก (Exceeding CC) 81 – 100%	1,113 – 1,391
ผลกระทบรุนแรง (Cover CC) > 100%	>1,391

จากการศึกษาและการสังเกต พบว่าในปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางยังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อยู่อีกมาก ระดับผลกระทบในปัจจุบันยังอยู่ในระดับน้อย จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นได้อีก แต่อย่างไรก็ตาม ยังต้องควรมีการเฝ้าระวังผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและจิตใจอันเนื่องมาจากปริมาณและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

บทที่ 5

เครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในพื้นที่ศึกษาและพัฒนาเมืองชายแดนภูซาง (บ้านฮวก) ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในทุกภาคส่วนโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน และสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน ดังนั้นในส่วนของวัตถุประสงค์ที่ 4 นี้ คณะผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาถึงเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีผลการศึกษา 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่

- 5.1 ส่วนที่ 1 เครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก
- 5.2 ส่วนที่ 2 ทักษะคิดและความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ส่วนที่ 1 เครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยหาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชนซึ่งผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม หรือประชาชนเป็นผู้คัดเลือก โดยสรุปเครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวกได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่

- ก. คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก
- ข. กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หน้าที่ ดูแลความเรียบร้อย สวยงาม ความสะอาดของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ เช่น น้ำตกโป่งผา
- ค. กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ

- 1 กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร
ประธาน นายณรงค์ กัณฑ์เนตร
- 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก
ประธาน นส. ผัด สदान
- 3 กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง
ประธาน นายคเชนทร์ แก้วคำปา
- 4 กลุ่มคมนาคมขนส่ง (บริการรถสองแถว
รถปิกอัพ รถจักรยานเช่า ล้อเกวียน)
5. กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว

6 กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
(หมอเมือง นวดแผนโบราณ)

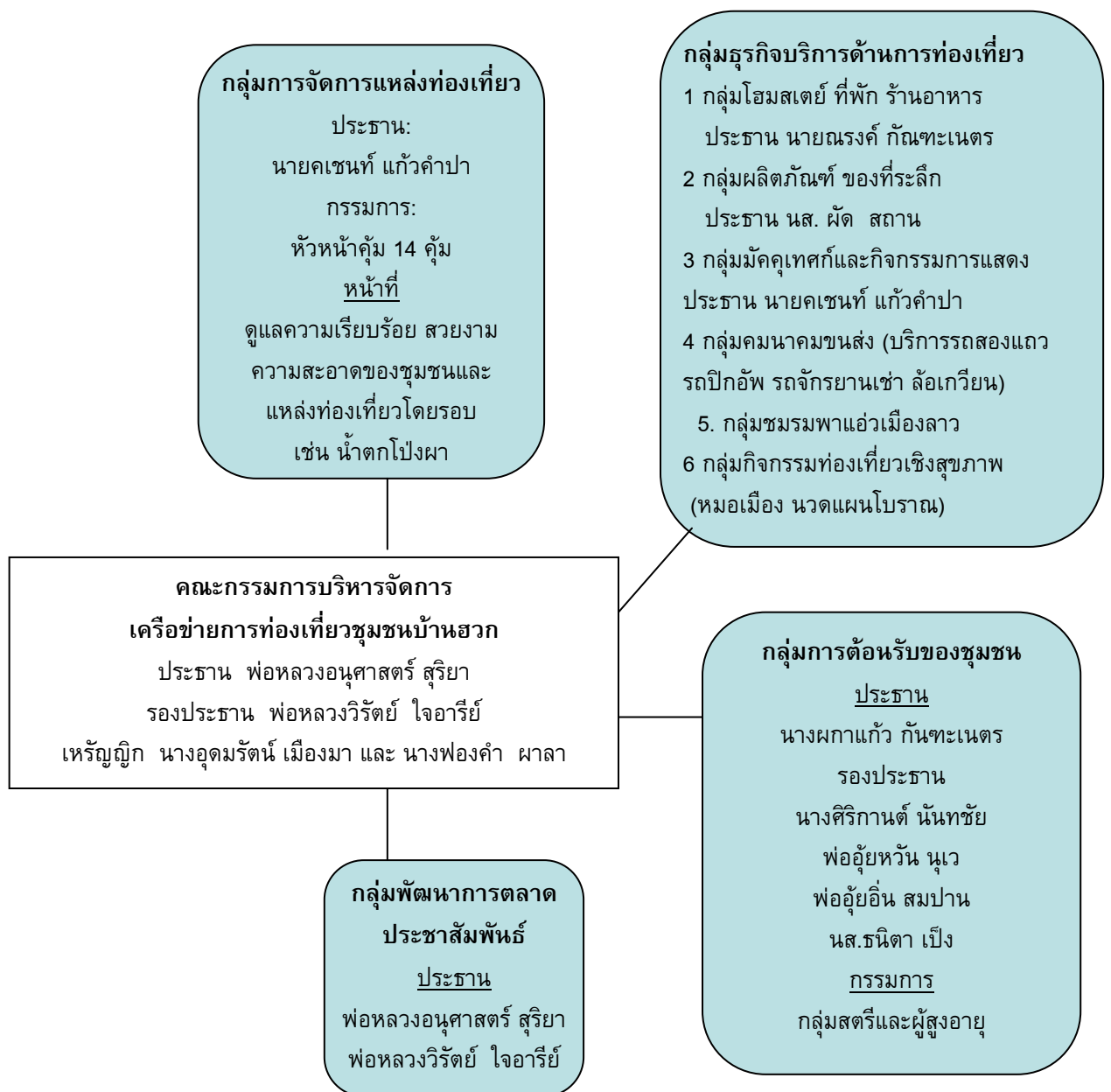
ง กลุ่มการต้อนรับของชุมชน

ประธาน นางผกาแก้ว กันทะเนตร

รองประธาน นางศิริกานต์ นันทชัย พ่ออุ้ยหวัน นุเว พ่ออุ้ยอิน สมปาน และนส.ชนิดา เป็ง
กรรมการ กลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ

จ กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์

แสดงดังภาพต่อไปนี้

ผลจากการดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวบ้านฮวก ได้มีผลงานทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นที่ประจักษ์ ตัวอย่างดังเช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะมีการจัดประกวดคุ่มบ้านนาอยู่ของหมู่บ้าน การพัฒนาโฮมสเตย์ของชุมชนจนได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาโดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์บ้านฮวก มีดังนี้

1. ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในการสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน
2. เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในชนบท
4. เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา
5. เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ยั่งยืน
6. เพื่อพัฒนาคนโดยใช้การรวมกลุ่มเป็นสื่อในการปลูกฝังให้มีคุณธรรมให้เกิดในท้องถิ่น

1. การติดต่อสอบถาม เกี่ยวกับ โฮมสเตย์และข้อมูลด้านการท่องเที่ยว
 พ่อหลวงอนุศาสตร์ สุริยา (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3)
 เบอร์โทร 081 961 7902
 พ่อหลวงวิรัตน์ ใจอารีย์ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12)
 เบอร์โทร 086 115 0584
 นางฉลาด ณ เชียงใหม่
 เบอร์โทร 089 558 2451

2. รูปแบบการบริหารจัดการ เป็นชุมชนโดยมีคณะกรรมการโฮมสเตย์บ้านฮวก
 เป็นผู้บริหารจัดการตามรายชื่อต่อไปนี้

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

1. ประธาน	นางพรทิพย์	บุเว
2. รองประธาน	นางนงคราญ	บุญเที่ยง
3. กรรมการฝ่ายตลาด	นางศรีสุดา	มณวรรณ
4. กรรมการฝ่ายบ้านพัก	นางยอด	อารีย์
	นางสุพันธ์	ผาลา
5. กรรมการฝ่ายเหรียญก	นายณรงค์	กันทะเนตร
6. กรรมการฝ่ายทะเบียน	นางวันเพ็ญ	สิงห์ชัย

7. กรรมการฝ่ายเลขานุการ	นางฉลาด	ณ เชียงใหม่
8. กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ /ประสานงาน		นายคเชนทร์ แก้วคำปา
9. กรรมการฝ่ายกิจกรรม	นางปภาดา	หน่อหล้า
10. กรรมการฝ่ายปฏิคม	นางผกาแก้ว	กัณฑ์เนตร
	นางศิริกานต์	นันทชัย
11. กรรมการอาวุโส	นายแก้ว	ทัศนพันธ์เพชร
	นายแก้ว	จันทร์แก้ว
	นายบุญยืน	เข้มทอง

คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย

1. พ่อหลวงอนุศาสตร์ สุริยา (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3) เบอร์โทร 081 961 7902
2. พ่อหลวงวิรัตน์ ใจอารีย์ (ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12) เบอร์โทร 086 115 0582
3. นายบุญสิงห์ การสุข
4. นายวันชัย ธรรมศิริ
5. นายทัย ยะมงคล
6. นายเปลี่ยน สมยอง
7. นายทรงดี กัณฑ์เนตร
8. นางนาถนรี ฐานะปัญญา (ท่องเที่ยวกัณฑ์พะเยา) เบอร์โทร 054 887 042
9. นายประพฤษ นามเหล่า (นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ) เบอร์โทร 054 887 042
10. ดร.ประกอบศิริ ภักดีพินิจ (อาจารย์สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวรพะเยา)
11. ดร.กรรณิกา พิมลศรี (อาจารย์สาขาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวรพะเยา) เบอร์โทร 089 631 5252
12. ดร.อดิศร เรือลม (สำนักงานโยธาและผังเมืองจังหวัดพะเยา)

จำนวนบ้านที่เป็นสมาชิก 10 หลังคาเรือน

การพัฒนาและรูปแบบการจัดการที่เป็นเอกลักษณ์ของ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น

ชุมชนบ้านฮวก ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ได้มีการเรียนรู้ การจัดการ และให้บริการโฮมสเตย์แก่ผู้มาเยือนได้ประมาณสองสามปีที่ผ่านมา ในระยะแรกทาง อบต.ภูซาง ได้มีการสร้างบ้านพักบริการให้แก่นักท่องเที่ยว (ซึ่งส่วนใหญ่จะเข้ามาพักในช่วงฤดูหนาวและเป็นเส้นทางเชื่อม โยงที่ไปภูชี้ฟ้า) จำนวน 2 หลัง บริเวณชายบ้าน(ห่างจากตัวชุมชนประมาณ 400 เมตร) ราคาพักค้างคืน 200-300 บาทต่อหลัง รวมทั้งมีเต็นท์ให้บริการหลังละ 50-100 บาท โดยใช้ชื่อว่า โฮมสเตย์ ปรากฏว่าระยะแรกมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่พอหมดฤดูกาลท่องเที่ยว และหมดงบประมาณของ อบต. ในการเข้ามาดูแล รวมทั้ง ไม่มีคณะกรรมการจัดการที่แน่นอน สุดท้ายในปีปัจจุบันบ้านพักอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านฮวกเองโดยมีผู้นำชุมชน (พ่อหลวงอนุศาสตร์ สุริยา และ พ่อหลวงวิรัตน์ ใจอารีย์) เป็นผู้นำในการสร้างมุมมองใหม่ให้แก่ชาวบ้าน โดยมองว่า โฮมสเตย์ที่ถูกต้องควรเป็นบ้านเดิมของเจ้าของบ้าน โดยเปิดบ้าน เตรียมบ้าน ให้พร้อมและคอยต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนที่ประสงค์จะพักค้างคืนและเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกับเจ้าของบ้าน พ่อหลวงได้มีการแนะนำและทดลองให้มีการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี รวมทั้งได้มีการประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่อให้ได้มีการพัฒนา จัดการโฮมสเตย์ขึ้นตามหลักวิชาการ โดยมี สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา และหน่วยราชการในชุมชน ให้การสนับสนุนโดยการพัฒนา และการจัดการได้อิงดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่พัฒนาโดยสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปี 2553 ดังนี้

1. ด้านที่พัก บ้านพักโฮมสเตย์ที่เคยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในบ้านฮวก มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 40 หลังคาเรือน รองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 200 คน แต่สำหรับการประเมินเพื่อเข้ารับเลือกให้ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทยนั้น คณะกรรมการโฮมสเตย์และสมาชิกต่างเห็นว่าขอส่งเข้ารับการประเมินจำนวน 10 หลังคาเรือน และทั้ง 10 หลังคาเรือน เป็นบ้านพักของชาวบ้านบ้านฮวก ซึ่งตั้งอยู่กระจายกันในหมู่บ้านและไม่ไกลกันนัก เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และประสานดูแลแขกสำหรับบ้านโฮมสเตย์นั้น ถึงแม้ว่าเจ้าบ้านและสมาชิกทั้งหมดอาศัยอยู่ในบ้านตามปกติ แต่จะมีการจัดให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว จัดให้มีเตียงหรือฟูก เครื่องนอน และมุ้ง ให้นักท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน และปลอกหมอนทุกวัน มีการดูแลเครื่องนอนอย่างดีให้มีความสะอาดไม่หมักหมม เช่น นำออกผึ่งแดดให้มียกกลิ่นแดดพอประมาณก่อนใช้ทุกวัน นอกจากนี้ ยังมีห้องน้ำที่สะอาด ซึ่งมีทั้งที่อยู่ภายในตัวบ้านและนอกบ้าน รวมทั้ง เป็นบ้านที่มีสุขลักษณะที่ดี ได้แก่ ความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยสำหรับโครงสร้างบ้านโฮมสเตย์ส่วนใหญ่เป็น บ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ ชั้นล่างเป็นปูน แต่ชั้นสองทำด้วยไม้ บางหลังเป็นบ้านปูนชั้นเดียว มีลักษณะเหมือนบ้านชนบททั่วไป

ตัวอย่างบ้านโฮมสเตย์ที่เป็นสมาชิก

บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น

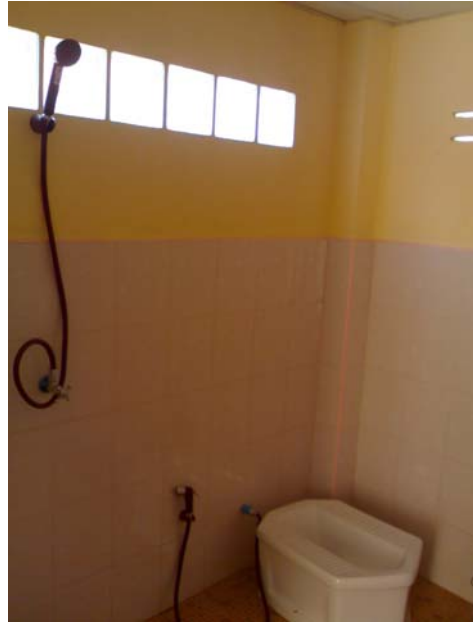
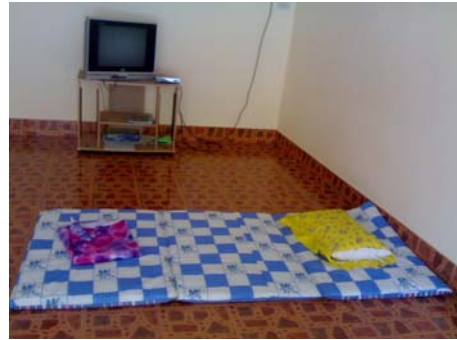

บ้านป่าฉลองที่แวดล้อมด้วยบึงเลี้ยงปลา แปลงผักปลอดสารพิษ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ทางเข้าหมู่บ้านที่มองเห็นดอยผาหม่นโอบกอดชุมชนแห่งนี้เอาไว้

ผู้มาเยือนจะสัมผัสกับนาขั้นบันได และแปลงผักปลอดสารพิษนาขั้นบันได

2. ด้านอาหารและโภชนาการ

เจ้าบ้านแต่ละหลังจะพิจารณาจัดทำอาหารพิเศษที่ตนเองมีความถนัดและปรุงได้อร่อย มีเอกลักษณ์มาบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอาหารเฉพาะถิ่น “หลามบอน” ที่ผู้มาเยือนจะได้ลิ้มลอง เพราะมีเฉพาะบ้านฮวกที่นี่ ที่เดียว นอกจากนี้ สามารถแบ่งประเภทของอาหารและวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารได้ ดังนี้

- 1) อาหารประจำชุมชน หมู่บ้าน เช่น หลามบอน มีทุกฤดู
- 2) อาหารสมุนไพร
- 3) อาหารจากธรรมชาติไม่มีการเพาะปลูก อาหารป่า ได้แก่ นาบผักกูด หน่อไม้ หนึบ หน่อ ผักหนาม และผักหวานป่า รดควั่น
- 4) อาหารจากพืชที่ปลูกอยู่ในท้องถิ่นและบริเวณบ้านของตนเอง เช่น บอน ชะอม

แทบทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านฮวก ผู้มาเยือนจะพบเห็นการปลูกผักสวนครัวแบบไร้สารพิษ ทั้งในบริเวณบ้าน และการตกแต่งเป็นไม้ประดับริมรั้ว

แปลงผักสดนานาพันธุ์: ที่ชาวบ้านปลูกบริเวณที่นา
กันเป็นทุ่งผัก บ้างก็ปลูกกันเป็นอาชีพหลัก บ้างก็
ปลูกในยามที่หมดฤดูการทำนา

อาหารที่บริการแก่ผู้มาเยือน จึงเป็นอาหารสุขภาพ
และเป็นพวกที่ปลอดภัยหรือไร้สารพิษ นำมา
เตรียมอย่างดี ปรุงตามตำราของครอบครัว และปรับ
รสชาติความเผ็ดและจัดจ้านของอาหารให้เหมาะสม
ตามกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งนี้อาหารดังกล่าว
นักท่องเที่ยวไม่สามารถหารับประทานได้ตาม
ภัตตาคารต่าง ๆ เช่น น้ำพริกต่าง ๆ

นอกจากอาหารที่ปรุงเองแล้ว ในหมู่บ้านยังมี
ร้านอาหาร ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไปใช้บริการได้ หรือกลุ่มผู้รับเหมาทำอาหาร

นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีมินิมาร์ทขายอาหารขบเคี้ยวและเครื่องดื่มหลายแห่ง ซึ่งมีราคาปกติ
ให้บริการที่ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว

ในกรณีที่มีการจัดเลี้ยงรวมเป็นหมู่คณะให้แก่นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อไม่ให้เกิดความจุก
ละหุกในการดูแลนักท่องเที่ยว และเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน จึงมีการจัดการอาหารในงาน
เลี้ยง 3 วิธีการ ดังนี้คือ

วิธีที่ 1 เจ้าบ้านจะปรุงอาหารที่บ้านตนเอง และนำอาหารมายังบริเวณที่จัดงานให้บริการเฉพาะแขก
ที่พักในบ้านของตนเองเท่านั้น

วิธีที่ 2 จะจัดให้กลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านหรือร้านค้าอาหารรับเหมาทำอาหารทั้งหมดตามความ
ประสงค์ของนักท่องเที่ยว

วิธีที่ 3 รวมกลุ่มแม่บ้านโฮมสเตย์มาทำอาหารกันเองเพื่อบริการนักท่องเที่ยวทั้งหมด ซึ่งวิธีที่ 3 จะ
เป็นวิธีสุดท้ายที่จะดำเนินการด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้น

อาหารเหนือเลิศรส ที่แม่บ้านปรุงด้วยหัวใจ คอยต้อนรับแขกแก้วสหายคำ

3. ด้านความปลอดภัย

โดยทั่ว ๆ ไป นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและทรัพย์สินเป็นประการต้น ๆ เช่น การป้องกันอุบัติเหตุ การเจ็บป่วยกะทันหัน หรือท้องเสียจากอาหารที่รับประทาน การสูญเสียทรัพย์สินจากโจร ขโมย หรือทำสิ่งของมีค่าหายแล้วไม่ได้คืน โดยปกติแล้ว บ้านฮวกเป็นชุมชนที่มีความสุขสงบ ปราศจากโจร ขโมย อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว บ้านฮวกโฮมสเตย์มีแผนผัง จึงดูแลจัดระบบความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) มีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยอยู่ที่หัวบ้านและท้ายบ้าน ตั้งแต่เวลา 19.00-24.00 น. ตลอดทุกคืน โดยอาสาสมัครของชุมชน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และลูกบ้าน รวม 15 คน หมุนเวียนทำหน้าที่ โดยทางโฮมสเตย์จะช่วยค่าใช้จ่ายเข้ากองกลาง 100 บาท/คืน เฉพาะวันที่ที่แขกมาพัก หรือบริการอาหาร น้ำดื่มตามสมควร อาสาสมัครดังกล่าว ได้รับอนุญาตจากอำเภอและสถานีตำรวจ ให้ทำหน้าที่ปกป้องรักษาความสงบในหมู่บ้าน ซึ่งมีสิทธิ์จับขโมยส่งตำรวจได้
- 2) เจ้าบ้านทุกบ้านมีหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อสถานีตำรวจและโรงพยาบาล
- 3) มีอาสาสมัครประจำบ้านอยู่ทุกหลังคาเรือน
- 4) มีการอบรมการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสาธารณสุขอำเภอ
- 5) กรณีนักท่องเที่ยวลืมนำสิ่งของมีค่าไว้ เจ้าบ้านจะนำส่งคืนเจ้าของทันทีโดยทางไปรษณีย์
- 6) มีระบบการรับฝากสิ่งของไว้ โดยมีแบบฟอร์มรับฝาก และทุกบ้านมีตู้เก็บสิ่งของมีค่าที่รับฝากไว้อย่างดี
- 7) ในชุมชนมีสมุนไพรรักษา และวิธีใช้ตามภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ว่านตะขาบ ป้องกันตะขาบในบริเวณบ้านและถอนพิษตะขาบ นางพญาพันชั่งรักษาโรคริดสีดวงทวาร

4. ด้านอัยาศัยไมตรี

ทางกลุ่มโฮมสเตย์ได้มีการตกลงกันเบื้องต้นในเรื่องการต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยแก่ผู้มาเยือนให้เป็นแนวทางเดียวกัน คือ มีการแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนทุกคน เพื่อรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของบ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เก็บผักสวนครัวร่วมกัน ทำกับข้าวร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น รวมทั้ง การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชนโดยเจ้าของบ้านมีการใช้รูปภาพหรือกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การไปไร่-นา การปลูกผัก การทอผ้า จักสาน เป็นต้น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม กับนักท่องเที่ยว อย่างเหมาะสม

5. ด้านรายการและกิจกรรมการท่องเที่ยว

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ณ บ้านฮวก ได้แก่

- การเดินป่าระยะไกล
- การเดินป่าระยะใกล้ (น้ำตกโป่งผา)
- การสัมผัสชนชมธรรมชาติ
- การเล่นน้ำตก (น้ำตกอุ่น น้ำตกภูซาง และน้ำตกโป่งผา)
- การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม
- การสัมผัสวิถีชีวิตชาวเหนือ
- การเดินทางข้ามไปเยือนประเทศลาว
- สัมผัสตลาดนัดชายแดน
- การศึกษาสมุนไพรป่า
- การดูดาว / ดูหิ่งห้อย ยามค่ำคืน
- การส่องสัตว์ ดูนก
- การเยี่ยมชมโครงการหลวงฯ
- การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ฯลฯ

บริการด้านการท่องเที่ยว มีอัตราค่าบริการ ดังนี้

อาสาสมัครนำเที่ยว วันละ	300บาท/คน
ข้ามไปลาว	800บาท/คน ต่อนักท่องเที่ยว 5 คน
ค่าที่พัก คนละ	100 บาท/คืน
ค่าอาหาร คนละ	50-70 บาท/มื้อ
และอาหารว่าง คนละ	25 บาท/มื้อ
หมวดแผนโบราณ ครั้งละ	200 บาท (2 ชั่วโมง)
การแสดงเยาวชน ฟ้อนย้อนยุค	
จ้อย ซอ ดนตรีพื้นเมือง ฟ้อน มายากลพื้นเมือง	700 บาท
บายศรีสู่ขวัญ	คนละ100 บาท
ค่าบริการจัดการ	20 บาทต่อคน
การเล่าประวัติหมู่บ้านโดยผู้อาวุโส	100 บาท

สินค้าที่ระลึกเด่น : ผ้าทอแปรรูป เช่น กระเป๋า เสื้อ กระโปรง เครื่องจักรสาน เช่น หมวก ตะกร้า
กระเป๋า เครื่องเงิน เช่น สร้อยข้อมือ สร้อยข้อมือ

6. ด้านทรัพยากร สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนบ้านฮวก

จะร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน โดยการรักษาบริเวณบ้านให้สะอาดเรียบร้อย ปลูกต้นไม้ร่มรื่น รวมทั้งไม้ดอกไม้ใบ และผักสวนครัว รั้วกินได้ ทำการตัดหญ้าตามริมถนนให้ดูเรียบร้อยอยู่เสมอ ส่วนการกำจัดขยะจะจัดให้มีถังไว้ที่หน้าบ้านเพื่อคัดแยกขยะรีไซเคิลพวก พลาสติก เช่น ขวดน้ำพลาสติก และขยะที่จะนำไปทำปุ๋ยได้ นอกจากนี้ในชุมชนได้มีการดำเนิน โครงการบ้านสะอาด ชุมชนนำอยู่ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย

สภาพบรรยากาศที่ตั้งของชุมชนที่อยู่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ

เต่าปูลู เต่ามหัศจรรย์ สัญลักษณ์ของบ้านฮวก เมืองภูซาง

บ้านฮวกซึ่งเป็นเมืองชายแดนภูซางมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยสรุปดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ ที่มีความงาม โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์
2. ชุมชนเมืองชายแดนมีสันติสุข สงบสุข ปลอดภัย สมาชิกชุมชนมีความสุข มีความสามัคคีปรองดองกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม มีพลัง มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง และสามารถป้องกันภัยอันตรายจากภายนอกได้
3. ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของท้องถิ่นวัดจากการแสดงออกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น และการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
4. ความเป็นเมืองชายแดนของภูซางเป็นเมืองชายแดนทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้มีประสบการณ์ต่างประเทศ
5. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับประเทศและระดับเมืองชายแดน
6. แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ที่ตั้งของเมืองชายแดนภูซางสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น ภูชี้ฟ้า
7. ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม
8. เมืองชายแดนภูซางสามารถเข้าถึงแม่น้ำโขงในฝั่งประเทศลาวได้เพียงสี่สิบกิโลเมตร ซึ่งสามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน
9. แหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด
10. การสัมผัสวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิม / การแสดงออกหรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชน
11. ศักยภาพของเมืองที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

7. ด้านรายได้เสริมและการเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน

มีการพัฒนาด้านของที่ระลึกเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวโดยเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ผ้าทอเจ็ดสี ผ้าทอสองแผ่นดิน ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การหัตถกรรม จักสาน ฯลฯ

8. การจัดการ

การดำเนินกิจกรรมโฮมสเตย์ ต้องมีวิธีการจัดการเป็นที่ดีและเป็นระบบในด้านการบริหารงาน กลุ่มโฮมสเตย์บ้านฮวก ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกและหลักประชาธิปไตย ซึ่งคณะกรรมการแต่ละตำแหน่งจะมีบทบาทและหน้าที่ชัดเจน

ระเบียบข้อบังคับกลุ่มโฮมสเตย์

กลุ่มโฮมสเตย์ ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนในแนวทางของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และพึ่งพาตนเอง อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวของอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยาอีกด้วย เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างยั่งยืน ดำเนินงานได้คล่องตัวและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มโฮมสเตย์ไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบบริหารงานการดำเนินงานของกลุ่มบ้านฮวกโฮมสเตย์ม่อนผาหม่น"

ข้อ 2 ที่ตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ บ้านฮวก ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ข้อ 3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์

1. ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในการสัมผัสธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน
2. เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในชนบท
4. เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา
5. เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ยั่งยืน
6. เพื่อพัฒนาคนโดยใช้การรวมกลุ่มเป็นสื่อในการปลูกฝังให้มีคุณธรรมให้เกิดในท้องถิ่น

ข้อ 4 แหล่งที่มาของเงินทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. การระดมหุ้นของสมาชิก
2. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
3. เงินบริจาค

ข้อ 5 คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์

1. ผู้สมัครต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม
2. ผู้สมัครต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในบ้านฮวก
3. ผู้สมัครต้องมีบ้านที่มั่นคงและแข็งแรงถูกสุขลักษณะ
4. ผู้สมัครเป็นสมาชิก ต้องมีอายุ 20 ปีขึ้นไป

ข้อ 6 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

การสมัครเป็นสมาชิกให้ผู้ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกยื่นใบสมัครตามแบบการรับสมัครต่อเลขานุการแล้วแจ้งให้คณะกรรมการพิจารณาต่อไป

ข้อ 7 สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก เมื่อ

1. ลาออก
2. ตาย
3. ขาดคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก
4. ทำให้กลุ่มได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง
5. ที่ประชุมใหญ่มีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

ข้อ 8 การคิดค่าธรรมเนียมแรกเข้า

ค่าธรรมเนียมแรกเข้า รายละเอียด 20 บาท

ข้อ 9 คณะกรรมการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ ประกอบด้วย

คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

1. ประธาน	นางพรทิพย์	บุเว
2. รองประธาน	นางนงคราญ	บุญเที่ยง
3. กรรมการฝ่ายตลาด	นางศรีสุดา	มณวรรณ
4. กรรมการฝ่ายบ้านพัก	นางยอด	อารีย์ และ นางสุพันธ์ ผาลา
5. กรรมการฝ่ายเหรียญก	นายณรงค์	กันทะเนตร
6. กรรมการฝ่ายทะเบียน	นางวันเพ็ญ	สิงห์ชัย
7. กรรมการฝ่ายเลขานุการ	นางฉลาด	ณ เชียงใหม่
8. กรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ /ประสานงาน		นายคเชนทร์ แก้วคำปา
9. กรรมการฝ่ายกิจกรรม	นางปภาดา	หน่อหล้า
10. กรรมการฝ่ายปฏิคม	นางผกาแก้ว	กันทะเนตรและ นางศิริกานต์ นันทชัย
11. กรรมการอาวุโส	นายแก้ว	ทัศนพันธ์เพชร
	นายแก้ว	จันทร์แก้ว
	นายบุญยืน	เข้มทอง

ข้อ 10 คณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารจัดการกลุ่มฯ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด
2. ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกลุ่มฯ
3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกลุ่มกำหนดหรือมอบหมาย

ข้อ 11 ประธานกลุ่มฯ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. เรียกประชุมคณะกรรมการกลุ่ม
2. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใดตามมติ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย
3. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามข้อบังคับและมติของคณะกรรมการ

ข้อ 12 ให้รองประธานทำหน้าที่แทนประธาน เมื่อประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน

ข้อ 13 เภรัญญิก มีหน้าที่รวบรวม จัดเก็บ ดูแลรักษาเงินทุนและรายได้รวม ทั้งการจัดทำบัญชี พร้อมทั้งควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปอย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อ 14 เลขานุการ มีหน้าที่ติดตามประสานงานทั่วไป นัดประชุมกรรมการ จัดและทำบันทึกรายงานการประชุม ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานของกองทุน

ข้อ 15 ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ผลิตเอกสาร สิ่งพิมพ์ ให้ข่าวสารแก่สมาชิก และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 16 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก และกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงคะแนนหนึ่งคะแนนเสียง ในกรณีเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงชี้ขาด

ข้อ 17 ระเบียบการเงิน

1. สมาชิกต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น ๆ ละ 100 บาท
2. ดอกผลเงินบริจาคและกองทุนอื่น ให้ถือเป็นรายได้ของกลุ่ม
3. ให้ประธานและกรรมการอีก 2 คน เปิดบัญชีและมีอำนาจเบิกจ่ายเงินโดยมีลายมือชื่อ 2 ใน 3 ร่วมกัน
4. การจ่ายเงินของกลุ่มให้ถือมติที่ประชุมเป็นสำคัญ
5. ต้องรายงานการเงินให้แก่ที่ประชุมใหญ่ทราบทุก 12 เดือน

นอกจากนี้ ยังมีค่าธรรมเนียมให้เกิดกลุ่มออมเงินขั้นต่ำเดือนละ 10 บาท ต่อหลัง

9. การบริหารจัดการด้านนักท่องเที่ยว / ผู้มาเยือน

การจองก่อนนักท่องเที่ยวมาเยือน

การรับนักท่องเที่ยวจะต้องมีการจองล่วงหน้าทางโทรศัพท์ เพื่อป้องกันความสับสนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ จะต้องติดต่อจองกับผู้ประสานงานกลุ่มโฮมสเตย์ (ผู้ใหญ่บ้าน)

การจองต้องทราบวัน เวลาที่จะเข้าพัก 2 วันล่วงหน้าก่อนเดินทาง และโทรศัพท์ติดต่อขณะเดินทาง เพื่อให้ทราบเวลาที่แน่นอนที่จะเดินทางมาถึงจุดหมายด้วย ซึ่งจะทำให้การจัดการต้อนรับโดยเฉพาะการเข้าพักเป็นกลุ่มใหญ่เป็นไปอย่างราบรื่น

การเตรียมการเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงบ้านฮวก

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง จะมีการต้อนรับด้วย สวย(กรวยใบตอง)ดอกไม้ให้ นักท่องเที่ยวหนีบหู ด้วยเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมในการต้อนรับของชุมชน และน้ำเย็น นอกจากนี้ ยังมี การรณรงค์ให้ใช้ น้ำบวย (กระบวยมะพร้าว) กระบอกไม้ไผ่ แก้วไม้ไผ่ โดยเจ้าบ้านทุกหลังจะมารอรับอย่างพร้อมหน้า และมีการต้อนรับโดยการโปรยข้าวสารจากผู้อาวุโสของหมู่บ้าน จากนั้น

จะมีการลงทะเบียนผู้เข้าพักพร้อมชำระค่าใช้จ่ายที่เหลือด้วย โดยจะมีแบบลงทะเบียนบันทึก ชื่อ ที่อยู่ ที่ชัดเจนพร้อมหมายเลขโทรศัพท์ของนักท่องเที่ยว และสำเนาบัตรประชาชนเพื่อการติดต่อกัน ภายหลัง หรือกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือไม่ปลอดภัยเกิดขึ้น

สำหรับการจัดนักท่องเที่ยวเข้าพัก กรณีมาเป็นกลุ่มใหญ่ จะจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าบ้านแต่ละหลัง ซึ่ง หากไม่มีกรณีเฉพาะจะไม่มีทางเลือกบ้าน จะจัดให้อยู่เวียนตามคิวกันไป อย่างไรก็ตาม หาก นักท่องเที่ยวต้องการดูงานและพูดคุยกับเจ้าบ้านเฉพาะราย ก็สามารถเข้าพักในบ้านที่เจ้าบ้าน ประกอบกิจการนั้น ๆ ได้เช่นกัน

กรณีที่นักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือ 1-2 ครอบครัว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเข้าพักในบ้าน ที่ตนเองชอบ หรือบ้านของตนเอง จะมีการจัดการให้จำนวนการต้อนรับนักท่องเที่ยวในแต่ละ หลังเท่ากันในเวลา 1 ปี ทั้งนี้ จึงจะไม่เกิดการเสียเปรียบหรือได้เปรียบระหว่างบ้านแต่ละหลัง

การเข้าพักเป็นกลุ่มใหญ่ จะใช้ลานโรงเรียนบ้านฮวก ลานต้นโพธิ์หน้าวัดบ้านฮวก เป็นสถานที่ ต้อนรับ เมื่อเจ้าบ้านนำนักท่องเที่ยวเข้าถึงบ้านตัวเองแล้ว จะมีการแนะนำตนเองและบุคคลใน ครอบครัวให้รู้จักกัน แนะนำสถานที่ต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน และห้องพักของ นักท่องเที่ยว พร้อมกับการเสิร์ฟน้ำและของว่างตามสมควร

จากนั้น จะมีการพูดคุยทำความเข้าใจและแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบถึงกฎระเบียบ สิ่งที่ได้ และ
ทำไม่ได้ให้นักท่องเที่ยวทราบ เช่น การฝากสิ่งของมีค่า การบอกกล่าวก่อนออกจากบ้าน เป็นต้น

เมื่อกิจกรรมการพักและท่องเที่ยวเสร็จสิ้น ก่อนเดินทางกลับเจ้าของบ้านจะขอให้นักท่องเที่ยวใน
บ้านตนเอง บันทึกความเห็น ชื่อ ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ลงในสมุดเยี่ยม ตรวจสอบของที่อาจลืมไว้
และพานักท่องเที่ยวไปส่งยังจุดรวมพล ณ บ้านประสานกลุ่ม เพื่อส่งนักท่องเที่ยวขึ้นรถ และเดินทาง
กลับ

การแบ่งรายได้ ตามระเบียบกลุ่มจะหักเงินเข้ากองกลางร้อยละ 10 ของรายได้ทั้งหมด เพื่อนำมาปัน
ผลและพัฒนากลุ่มต่อไป

กฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว

1. ห้ามนำอาวุธเข้ามาในชุมชน
2. ห้ามส่งเสียงดังหลัง 4 ทุ่ม
3. ห้ามนำยาเสพติดเข้ามาในชุมชน
4. ห้ามทะเลาะวิวาท

10. ด้านส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์

บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น เป็นการรวมกลุ่มของชาวบ้านผู้สนใจและได้มีการตกลง
กันเบื้องต้นว่า กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้มาเยือน ได้แก่ ผู้ใหญ่วัยกลางคนที่มีอาชีพการงานดี
กลุ่มนักเรียนนักศึกษา และกลุ่มประชาชนที่สนใจทั่วไป ส่วนการประชาสัมพันธ์นั้นได้มีการ
เตรียมการจัดทำศูนย์ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว การจัดทำแผ่นพับ อย่างไรก็ตามทางกลุ่มได้
ประสานงานกับ องค์กรหน่วยงานพี่เลี้ยงให้ช่วยประชาสัมพันธ์ เช่น สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
และกีฬาจังหวัดพะเยา มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา และหน่วยราชการในชุมชน รวมทั้ง
ประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

นอกจากด้านการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ของชุมชนจนกระทั่งได้รับรางวัลมาตรฐานโฮมส
เตย์ไทยแล้ว คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก และเครือข่ายทางการท่องเที่ยวของ
ชุมชนยังได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในด้านต่างๆโดยมีหน่วยงานภาครัฐและ
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุน เช่น การจัดงานเปิดเมืองภูซางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
ของจังหวัดพะเยาโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยาเป็นประธาน ได้ดำเนินการจัดในวันที่ 23
พฤศจิกายน 2553 และการจัดประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน ซึ่งสร้างความครึกครื้นและเกิดกระแส
การท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนได้ในระดับที่ดี

ภาพงานเปิดเมืองชายแดนภูซางให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
(แถลงข่าวเปิดเมืองโดยผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา)

ภาพงานตักบาตรสองแผ่นดิน

โดยสรุปแล้ว ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเครือข่ายทางการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมานั้น ได้เน้นการพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก โดยมีการร่วมศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันเพื่อนำมากำหนดแนวทางการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากที่สุด จากการดำเนินการพบว่า คณะกรรมการฯ ระดับชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างดังภาพ

ภาพ การประชุมหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ระดับชุมชน

ภาพ การประชุมหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ระดับอำเภอ

ภาพ การประชุมหรือการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ระดับจังหวัด

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองชายแดนภูซางที่ผ่านมามีเป็นที่ยึดตามองของสาธารณชน และสื่อมวลชนท้องถิ่นและระดับประเทศ ทำให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ในหลากหลายทิศทาง โดยเฉพาะการวิจารณ์ในเชิงลบของการพัฒนาที่อาจมีผลกระทบเกิดขึ้นกับชุมชน แม้ว่าทุกครั้งที่มีการเตรียมการ หรือพัฒนาสิ่งต่างๆให้เกิดขึ้นในชุมชนจะมีการทำการประชุมหมู่บ้านทุกครั้ง เช่น การรับฟังความคิดเห็นของชุมชนต่อการจะเข้ามาพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่ครั้งแรก การจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายทางการท่องเที่ยวชุมชน การเตรียมการเปิดเมืองภูซาง การประกวดหมู่บ้านอยู่ การทำประปาหมู่บ้านโดยชุมชนมีส่วนร่วม การพัฒนาโฮมสเตย์บ้านฮวก ฯลฯ ทุกแผนงานที่ได้ดำเนินการนั้นจะมีการสอบถามความคิดเห็นจากการประชาคม และการประชุมหมู่บ้านซึ่งมีประจำ ทุกวันที่ 3 หรือ 4 ของทุกเดือน แต่ทั้งนี้อาจมีสื่อภายนอก และคนบางกลุ่มในชุมชนที่ไม่ได้รับ ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาที่เกิดขึ้นจึงทำให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งทำให้ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางทั้งระดับชุมชน อำเภอและจังหวัด เห็นพ้อง ต้องกันว่าควรมีการศึกษา ทศนคติ ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก อ.ภูซาง จ.พะเยา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม (phenomenology theory) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550: 190 – 201 อ้างใน Peter Berger และ Thomas Luckmann, 1967) สรุปว่า ปรากฏการณ์หนึ่งใดจะมีความหมายอย่างไรโดยอัตโนมัติแต่คน แต่ละชุมชน หรือสังคมจะสร้างความหมาย ความจริงของสังคมตนขึ้นมาแล้วดำเนินชีวิตตาม แนวทางที่สร้างขึ้น ดังนั้น สังคมนั้นๆจะมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง ย่อมขึ้นอยู่กับ ความคิดเห็นของคนที่อยู่ในสังคมนั้น ตามแนวคิดนี้ มนุษย์จึงเป็นตัวสำคัญ เป็นตัวการให้เกิดสิ่งที่ เรียกว่า โครงสร้างสังคม และอาจมีผลเป็นตัวบังคับ เป็นตัวแบบที่มนุษย์ต้องปฏิบัติตามได้ โครงสร้างสังคมจึงถือเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลังมนุษย์ เป็นผลผลิตมนุษย์ อันมีเหตุมาจากสมาชิกใน สังคมนั้นเป็นสำคัญ เช่น ระเบียบแบบแผนจารีตประเพณี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับ ความต้องการหรือความเห็นของสมาชิกในชุมชนนั้น ส่วนปัญหาสังคมเกิดจากการไม่ยอมรับของ กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เรียกว่าปัญหานั้น เมื่อมีสิ่งไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น สมาชิกผู้ได้รับ ผลกระทบอาจรวมกันหาทางแก้ไขและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้ ดังนั้น จึงควรเน้น ความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนหรือในกลุ่มในช่วงหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเห็นว่า การศึกษา หรือการพัฒนาสังคมใดสังคมหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม หรือศึกษาสังคมจาก โลกชีวิตโดยมองผ่านสายตาของสมาชิกในสังคมนั้น

คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาถึง ทศนคติ ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ผล การศึกษานำเสนอต่อไปนี้

5.2 ส่วนที่ 2 ทักษะและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก อ.ภูซาง จ.พะเยา

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาถึง ทักษะและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำครอบครัวทุกหลังคาเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 324 หลังคาเรือน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 293 ชุด ซึ่งถือเป็นร้อยละ 90.43 ดำเนินการในช่วงเดือน ธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 มีเกณฑ์การแปลผลคือ 0 หมายถึง ไม่เลย/น้อยมาก 0.81 – 1.60 หมายถึง น้อย 1.67 – 2.40 หมายถึง ปานกลาง 2.41 – 3.20 หมายถึง มาก และ 3.21 – 4.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลจากการดำเนินงานวิจัยสรุปเป็นสองประเด็นหลัก คือ

- ก. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก
- ข. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน
- ค. ทักษะที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง
รายละเอียดดังต่อไปนี้

ก.การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวกในภาพรวมทั้งหมดยังมีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.55 จัดอยู่ในระดับที่ดี เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านพบว่า การมีส่วนร่วมที่จัดอยู่ในระดับที่ดีนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ 1.81 รองลงมาตามลำดับคือ การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับประทานอาหารดำเนินการโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ การมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุง ตกแต่งคุ่มบ้าน และการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ เช่น

การต้อนรับนักท่องเที่ยว

ส่วนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวกในระดับปานกลางซึ่งต้องมีการผลักดันให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การได้มีรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น รายได้จากโฮมสเตย์ ขายของ ฯลฯ
- การได้พัฒนาตนเอง เช่น ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว
- การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

- การมีส่วนร่วมคิด ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
- การเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยว
- การช่วยสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
- การเป็นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว

นำเสนอรายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก

n= 293		
การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	แปลผลระดับการมีส่วนร่วม
1. การช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	1.81	ดี
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบการดำเนินการ โครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ	1.79	ดี
3. การมีชุมชนน้อยมากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค	1.79	ดี
4. การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุง ตกแต่งคุ่มบ้าน	1.77	ดี
5. การมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยว	1.64	ดี
6. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การได้มีรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น รายได้จากโฮมสเตย์ ขายเป็น ฯลฯ	1.48	ปานกลาง
7. การได้พัฒนาตนเอง เช่น ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว	1.46	ปานกลาง
8. การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน	1.46	ปานกลาง
9. การมีส่วนร่วมคิด ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1.45	ปานกลาง
10. การเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยว	1.38	ปานกลาง
11. การช่วยสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน	1.37	ปานกลาง
12. การเป็นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว	1.22	ปานกลาง

ข. ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญและต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือ การเข้าจรรย์านชมหมู่บ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.34 ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีค่าคะแนนรองลงมาตามลำดับ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานมีชีวิต หรือ การเปิดบ้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว ถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) การนวดแผนโบราณ การชมและเรียนรู้การทอผ้า และการพัฒนาที่พัก บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น การพาเที่ยวหน้าตกโป่งผา การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง

บริการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก พบว่า ชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 3.45 และ ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ย 3.39 ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนบริการอื่นๆที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับได้แก่ นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รถประจำทาง / รถเช่า / รถรับจ้าง ที่พักแบบริสอร์ทของเอกชน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว ร้านอินเทอร์เน็ต และร้านกาแฟสด

ด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง พบว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการจัดงานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม) โดยมีค่าเฉลี่ย 3.41 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาตามลำดับคือ งานของดีเมืองภูซาง และงานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังเมืองคอบ สปป.ลาว นั้น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ 2.66 รองลงมาตามลำดับคือ การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว) การเยี่ยมชมภูชี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไชยบุรี และชมงานบุญประเพณี ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว

รายละเอียดเพิ่มเติม ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.2 ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

n= 293

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา		
1. การเช่าจักรยานชมหมู่บ้าน	3.34	มากที่สุด
2. พิพิธภัณฑ์มีชีวิต หรือ การเปิดบ้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน	2.98	มาก
3. ตลาดนัดชายแดน ไทย - ลาว	2.97	มาก
4. ถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน	2.94	มาก
5. การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก	2.92	มาก
6. รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดภัยของชุมชน	2.91	มาก
7. การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน)	2.85	มาก
8. การวางแผนโบราณ	2.84	มาก
9. การชมและเรียนรู้การทอผ้า	2.80	มาก
10. การพัฒนาที่พัก บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น	2.80	มาก
11. การพาเที่ยวน้ำตกโป่งผา	2.79	มาก
12. การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน	2.79	มาก
13. การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน	2.79	มาก
14. การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน	2.79	มาก
15. การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน	2.69	มาก
16. การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ	2.54	มาก
17. การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน	2.53	มาก
18. การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง	2.53	มาก
19. การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง	2.49	มาก
บริการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก		
1. สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ	3.45	มากที่สุด
2. ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น	3.39	มากที่สุด
3. นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	2.90	มาก
4. รถประจำทาง / รถเช่า / รถรับจ้าง	2.80	มาก
5. ที่พักแบบรีสอร์ทของเอกชน	2.77	มาก
6. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว	2.75	มาก
7. ร้านอินเทอร์เน็ต	2.33	มาก
8. ร้านกาแฟสด	2.59	มาก

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
งานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง		
1. งานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)	3.41	มากที่สุด
2. งานของดีเมืองภูซาง	2.97	มาก
3. งานทำบุญ เช่น ไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)	2.92	มาก
เมืองคอบ สปป.ลาว		
1. การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว	2.66	มาก
2. การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง	2.65	มาก
3. การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว)	2.64	มาก
4. การเยี่ยมชมภูชี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว	2.59	มาก
5. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว	2.58	มาก
6. การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว	2.57	มาก
7. ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว	2.55	มาก
8. การไปเยือน เมืองไชยบุรี	2.53	มาก
9. ชมงานบุญประเพณี ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว	2.47	มาก

ค. ทักษะที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง

ทักษะที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมภายในด้านทัศนคติของชุมชนโดยผู้วิจัยได้นำดัชนีวัดความสุขมาเป็นกรอบในการศึกษา โดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ซึ่งคณะผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชนควรมีผลต่อความสุขของคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยในภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.91 จัดอยู่ในระดับมากซึ่งถือว่าชุมชนยังคงมีความสุขต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เมื่อจำแนกทัศนคติในแต่ละด้านพบว่า ระดับคะแนนที่อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่

1. ท่านมีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต(ชีวิตความเป็นอยู่)ดีขึ้น
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกาย แรงใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน
5. ท่านคิดว่า ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวก และอำเภอภูซางต่อไป
6. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
7. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น
8. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา

ข้อความที่อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ

1. นักท่องเที่ยวมีส่วนทำลายความสงบสุขของชุมชน เช่น จราจรติดขัด เกิดความวุ่นวาย เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. การท่องเที่ยวมีส่วนสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจที่ดีขึ้น
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้รื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม
4. ท่านพอใจกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน
5. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้ดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัดภูมิทัศน์ การตกแต่งคุ้ม
6. บ้านน่าอยู่ น่ามอง ทำให้คนมีความสุข
7. ท่านรู้สึกมีความสุขมีความหวังกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
8. คนในชุมชนมีอิสระภาพ อิสระในการคิด การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
9. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นได้เน้นความเสมอภาค ลดช่องว่างในสังคม ทำให้คนมีความสุข

ข้อความที่อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับคือ

1. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดขยะเพิ่มขึ้นในชุมชน ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่นเหม็น รบกวน ที่ทิ้งขยะของชุมชนไม่เพียงพอ

ข้อความที่อยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับคือ

1. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกแยะ เศร้า เบื่อหน่าย หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ตั้งแต่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน

รายละเอียดเสนอดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5.3 ทศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง

ข้อความ	ค่าเฉลี่ย	n= 293
		แปลผล ระดับความคิดเห็น
1. ท่านมีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน	3.68	มากที่สุด
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง	3.66	มากที่สุด
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต(ชีวิตความเป็นอยู่)ดีขึ้น	3.62	มากที่สุด
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน	3.38	มากที่สุด
5. ท่านคิดว่า ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวกและอำเภอภูซางต่อไป	3.37	มากที่สุด
6. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น	3.34	มากที่สุด
7. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น	3.41	มากที่สุด
8. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา	3.31	มากที่สุด
9. นักท่องเที่ยวมีส่วนทำลายความสงบสุขของชุมชน เช่น จราจรติดขัด เกิดความวุ่นวาย เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.16	มาก
10. การท่องเที่ยวมีส่วนสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจที่ดีขึ้น	2.98	มาก

11.การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้รู้พื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิม	2.97	มาก
12.ท่านพอใจกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน	2.84	มาก
13.การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้ดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัดภูมิทัศน์ การตกแต่งค้มนบ้านนํายู่ นํามอง ทำให้คนมีความสุข	2.81	มาก
14.ท่านรู้สึกมีความสุขมีความหวังกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น	2.71	มาก
15.คนในชุมชนมีอิสระภาพ อิสระในการคิด การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	2.68	มาก
16.การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นได้เน้นความเสมอภาค ลดช่องว่างในสังคม ทำให้คนมีความสุข	2.65	มาก

	ค่าเฉลี่ย	แปลผล ระดับความคิดเห็น
ข้อความ		
2. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้	2.38	ปานกลาง
3. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดขยะเพิ่มขึ้นในชุมชน ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่นเหม็นรบกวน ที่ทิ้งขยะของชุมชนไม่เพียงพอ	2.18	ปานกลาง
4. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกแยะ เศร้า เบื่อหน่าย หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน	1.59	น้อย
5. ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ตั้งแต่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน	1.45	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.91	มาก

บทที่ 6

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีการใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ในพื้นที่ศึกษาและพัฒนาเมืองชายแดนภูซาง(บ้านฮวก)ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในทุกภาคส่วน ในส่วนของวัตถุประสงค์ด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น คณะผู้วิจัยได้มีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลทั้งด้านการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ การประชุมกลุ่มย่อย การประชุม การประชุมในระดับจังหวัด โดยสรุปผลการศึกษาดังกล่าวตามเนื้อหา ดังนี้

- 6.1 ผลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน
- 6.2 กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง
- 6.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

6.1 ผลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน

สรุปข้อมูลการสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนบ้านฮวก อันประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภาครัฐ และคณะกรรมการในอดีตและปัจจุบัน มีความคิดเห็นว่า เมืองชายแดนบ้านฮวกควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยทรงสนทนากับสื่อมวลชนในหมู่บ้านปัจจุบัน ทิศทางการพัฒนา ความรู้และการรับรู้ผลดีผลเสียของการพัฒนาเชิงการท่องเที่ยว เรื่องเล่าความเป็นมาและมุมมองในความรู้สึกที่มีต่องานตัดบาตรสองแผ่นดิน ดังเสนอต่อไปนี้

ทรงสนทนากับสื่อมวลชนในปัจจุบันและทิศทางการพัฒนาบ้านฮวกในอนาคต

โดยรวมแล้ว สภาพเศรษฐกิจในสายตาคอนบ้านฮวก ที่เกิดขึ้นจากมุมมองปัจจัยหลาย ๆ ส่วน ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภูซางและบ้านฮวกที่ยังไม่น่าสนใจ ด้านความสามารถในรองรับนักท่องเที่ยวและเสน่ห์ดึงดูดที่มีไม่มากของบ้านฮวก และจากการเข้ามาพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน หรือคณะวิจัยพัฒนาต่าง ๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ จากผู้ว่าและหน่วยงานทุกยุคสมัย ที่มาเป็นครั้งคราวตามแต่งบประมาณจะเอื้ออำนวย ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิมนิดหน่อย บ้านฮวกยังคงเป็นทางผ่าน เป็นตัวเลือกจุดแวะพัก และตัวชีวิตเศรษฐกิจบ้านฮวกในฤดูท่องเที่ยวแต่ละปีขึ้นอยู่กับความนิยมของนักท่องเที่ยวที่มีต่อภูซาง ความเป็นจริงที่ดำเนินมา

อย่างต่อเนื่องนี่คือสิ่งที่ชาวบ้านฮวกเฝ้ามองมาตลอด ซึ่งก็เป็นหนึ่งในสาเหตุของความต้องการรูปแบบการพัฒนาในอนาคต

- เป็นหนึ่งในความต้องการความจริงจังในการส่งเสริมของภาครัฐ และการประชาสัมพันธ์ (ป่าอากาศรี ฟอหลวงวิรัตน์)
- ความต้องการให้พัฒนาเพิ่มแนวทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองแก่คนส่วนรวม อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมที่สามารถใช้ทรัพยากรทางการเกษตรในหมู่บ้านประยุกต์เข้ากับแนวการท่องเที่ยว ที่จะทำให้ชาวเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่ไม่มีทุนไม่มีทำเลดีในการรองรับการท่องเที่ยว จะได้อีกช่องทางที่จะได้รับผลประโยชน์
- การปรับมาตรฐานโฮมสเตย์ในบ้านฮวก การเปิดอบรมผู้ประกอบการโฮมสเตย์เพิ่มเพื่อรักษาชื่อเสียงการบริการของโฮมสเตย์บ้านฮวก
- การให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่บ้านฮวกให้ดีขึ้นและมีเสน่ห์ดึงดูด
- เป็นหนึ่งในเสียงเรียกร้องให้คนบ้านฮวกหันหน้าคุยปรับความเข้าใจกันให้เห็นภาพการพัฒนาและปัญหาที่ตรงกัน สามัคคีร่วมใจมาพัฒนา
- การผลักดันให้เปิดด่านสากลไทยลาวถาวร เพื่อหวังผลการค้าขาย
- ให้ทุกภาคส่วนคิดคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะตกกับบ้านฮวกจากทุกโครงการ การกระทำ

การรับรู้ผลดีผลเสียของการพัฒนาเชิงการท่องเที่ยว: ปายสองในทรศนะคนบ้านฮวก

“บ้านฮวกทำปายได้” ข้อความห้วนบนหนังสือพิมพ์พะเยารัฐอาจเป็นหนึ่งในความหวังใญ่ แต่ในความเป็นจริงที่ได้สัมภาษณ์ชาวบ้านฮวกมานั้น ปายสองในความคิดชาวบ้านเป็นเพียงความเจริญอีกชื่อหนึ่งเท่านั้น ทุกคนในบ้านฮวกอยากให้เกิดการพัฒนา ซึ่งสำหรับชาวบ้านฮวกการพัฒนาที่วาก็หมายถึง ความเป็นอยู่ เรื่องปากท้องที่ดีขึ้นนั่นเอง และไม่ว่าอย่างไรชาวบ้านฮวกโดยรวมก็ยังอยากให้มีความเจริญที่ดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ บางความคิดเห็นระบุว่าต้องการให้บ้านฮวกเป็นบ้านฮวกคงเอกลักษณ์ไว้ ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วิถีสังคมบ้านฮวกไว้ รักษาไว้เป็นจุดขายการท่องเที่ยวของบ้านฮวก บางความคิดเห็น หวังใญ่ปากท้อง คิดอยากให้เกิดความเจริญการพัฒนาขึ้น ไม่ว่าจะทางใด ยอมรับได้ว่าการเจริญมักจะมาพร้อมกับความเสื่อมเสียวุ่นวาย และคาดหวังว่าผลดีจากความเจริญจะมากกว่าผลเสีย

โดยรวมชาวบ้านฮวกส่วนใหญ่ตอบไม่ได้แน่ชัดถึงผลดีผลเสียของการพัฒนาจากการท่องเที่ยว รวมถึงแนวทางหรือวิธีการรับมือ วิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวในอนาคต มีเพียงความรู้สึกที่ต้องการความเจริญ และไม่ต้องการผลเสียที่เกิดขึ้น

ทรรศนะการต่อการเปิดด่านชายแดนไทยลาวบ้านฮวก

ร้านค้าส่งบางส่วนเสียผลประโยชน์จากการมีจุดผ่อนปรนชายแดนไทยลาวบ้านกิวหก การให้สิทธิคนลาวในการเข้ามาในพื้นที่อำเภอเชียงคำซึ่งจากเดิมอนุญาตให้คนลาวอยู่ในเฉพาะเขตอำเภอภูซาง ทำให้ร้านค้าปลีกในภูซางขาดรายได้ไป บางความคิดเห็นอยากให้เปิดด่าน เพราะมองว่าด่านชายแดนไทยลาวถาวรจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน บางความเห็น ยังตั้งข้อสงสัยหากเมื่อเปิดด่านแล้ว บ้านฮวกจะยังเป็นทางผ่านเหมือนเดิมหรือไม่

สำหรับมุมมองของผู้ที่ทำเกษตรกรหรือผู้ที่ไม่ค่อยได้มีส่วนเกี่ยวข้องการท่องเที่ยว มองว่าการเปิดด่านจะทำให้ตนได้รับผลการพัฒนา แต่ไม่ได้ผลประโยชน์ กล่าวคือ ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา สาธารณูปโภค น้ำ ไฟ ถนน และมีตลาดคึกคักจับจ่ายซื้อของได้ใกล้บ้าน แต่ในด้านผลประโยชน์ที่จะได้รับ ก็ยังคงตกเป็นของผู้ที่มีทุน ที่ดินทำเล หรือธุรกิจรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่จะมาพร้อมกับการเปิดด่าน ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรจะไม่ได้ได้รับผลประโยชน์แต่อย่างใด

งานตักบาตรสองแผ่นดิน

โดยรวมแล้ว บอกเป็นเสียงเดียวกันถึง กระแสความศรัทธาที่แผ้วเบาถึง ทั้งจำนวนพระที่เข้าร่วมจากฝั่งไทยและลาว จำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม และมีเสียงเรียกร้องอยากให้หน่วยงานสนับสนุนทางด้านโครงการโปรโมทให้มากขึ้น และอยากให้จัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำไปทุกๆปี รวมถึงการเพิ่มความสัมพันธ์ทางการทูตในพื้นที่เพื่อขอความร่วมมือจากทางลาว เช่นจำนวนพระสงฆ์ การผ่อนปรนการผ่านด่านในช่วงงานตักบาตรแก่ชาวลาว เสียงทางบวกคือ ดี ได้เชื่อมสัมพันธ์ไทยลาว ในวันงานคนจะมาเยอะ คำขายคึกคักขึ้น

รายละเอียดจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน

สัมภาษณ์ หลวงพ่อสนั่น วัดบ้านฮวก

อยากให้บ้านฮวกพัฒนาไปทางใด ?

“ให้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้บ้านฮวกเจริญเหมือนเมืองปายให้เจริญแค่แหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม”

อยากให้ชาวบ้านฮวกโดดเด่นทางประเพณีอย่างไรบ้างครับ?

“ให้ทางบ้านฮวก ถ้ามีงานอะไรให้แต่งพื้นบ้าน ล้านนา จะทางล้านนาก็ได้ ทางลื้อก็ได้ เป็นคนพื้นเพใดก็ให้แต่งอย่างนั้น”

อยากให้หลวงพ่อบุญถึงงานตักบาตรสองแผ่นดิน?

“อยากให้มีงานตักบาตรสองแผ่นดินตลอดไป และอยากให้สื่อมวลชนช่วยสนับสนุนช่วยประชาสัมพันธ์ด้วยอยากให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไทยลาว”

ห้องรัตนาวดี สมแก้ว ม.3 โรงเรียนบ้านฮวก

บ้านฮวกในพื้นที่ในขนาดของห้อง อยากให้เป็นอะไร?

" บอต้องไปยะหยั่งมันก้า ปล่อยให้ไปเป็นธรรมชาติไปเลย

เพราะว่าอะไรถึงต้องปล่อยให้ไปเป็นธรรมชาติ?

" ถ้ามันพื้นไม้แห้ง ธรรมชาติจะสูญเสีย "

แล้วไม่ชอบความเจริญหรือ?

" ชอบเจ้า แต่อยากให้มันเป็นธรรมชาติเหมือนเก่า

หมายความว่าถ้าบ้านฮวกเจริญแล้วมันจะมีผลเสียหรือ?

" บอฮู้หน้าเจ้า แต่เดี๋ยวนี้ที่ดินอะไรก็แพง แล้วถ้าขายที่เรื่อยๆ ธรรมชาติก็ล้มไปด้วย "

จุดเด่นของธรรมชาติบ้านฮวกคืออะไรบ้างหรือ สิ่งที่เราชอบ?

" ชอบเต่าปูลู น้ำอักษิตปี ตอนนั้นจะมีในบ่อที่โรงเรียน "

โตขึ้นอยากทำอาชีพอะไร? จะอยู่บ้านฮวกต่อไหม หรือออกไปเมืองอื่น?

" อยู่ตามหมู่บ้าน "

แล้วทำงานอะไร ?

" ยังไม่ได้คิดเจ้า "

เดี๋ยวนี้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะกว่าแต่ก่อนไหม?

" เจ้า เข้ามาเที่ยวแล้วก็ไปแอ่วกู(ซื้อฟ้า)แล้วก็ลงมา บางทีก็มาพัก เมื่อวันทีสิบ (พ.ย.)ก็มีนักท่องเที่ยว "

แล้วมีนักท่องเที่ยวมาแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง?

" ดีใจเจ้าที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว "

อีกหน่อยอยากให้บ้านเราเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปทางใดบ้าง?

" พัฒนาให้เป็นจุดสนใจเจ้า "

สัมภาษณ์พ่อหลวงรัต

พ่อหลวงมั่นใจว่าสภาพภาคหน้านี้ รุ่ง...?

" รุ่ง ที่มันใจว่ารุ่งเพราะอะไร เพราะว่าจากสิบปีที่แล้ว มันเป็นอีกสภาพหนึ่ง จากห้าปีที่แล้ว มันมีคนมาผลักดันมันก็ไปอีกแบบ มันไม่มีที่ไหนหรอก ที่สภาพจะต้องเป็นป่าการพัฒนาเข้ามาก็ต้องเปลี่ยนไปบ้าง" การพัฒนาตรงนี้เราจะทำยังไงให้มันไปด้วยกันได้ทั้งสองส่วน อย่างแนวคิดอนุรักษ์ วิถีวัฒนธรรม อย่างพะเยารัฐก็จะมองหวังว่าวิถีชีวิตจะเปลี่ยน?

" จริงแล้วเขาไม่ได้มาอยู่ในพื้นที่เหมือนกันเรา เราอยู่ที่นี่เราจะรู้สึกซึ่งเป็นอย่างไร อย่างที่เรื่องที่ผ่านมาที่โดนกระแสนั้นหนา ลองสอบถามชาวบ้านทั้งหมด ชาวบ้านเค้าก็สนับสนุนขึ้นมา แต่บางคนเค้าอาจจะคิดว่าชาวบ้านมีความคิดไม่สูงชาวบ้านจะคิดไม่ออกนั้นไม่ใช่ คือเค้าเห็นภาพบู๊ป

แล้วเขาคิดว่าทำจริง ๆ จากลองถามว่าที่ผ่านมานี้บ้านฮวกมีก่อกวนกว้างขนาดนี้ ไฟเหลือง(ไฟสปอร์ตไลท์)ข้างถนนช่วงก่อนเข้าหมู่บ้านมีก่อกวน อันนี้มันก็มากับความเจริญแต่ชาวบ้านเนี่ยความเจริญเข้ามาแล้วเขาต้องเป็นคนไม่ดี ไม่ใช่ เขาก็ต้องปรับตัวเข้า ไซ้ใหม่ เขา(ชาวบ้าน)ก็ต้องหา จะทำอะไรเขา(ชาวบ้าน)ก็ต้องเข้าหาผู้นำว่า

"เอ...เราจะทำกันอย่างไร" ขนาดว่าจะขายนั้นขายนี้ บอกว่าสร้างนั้นนี่ขึ้นมาให้เป็นสินค้าโอท็อป เขา(ชาวบ้าน)ก็สนใจ แม่่นก่อกวน

มันมีคนส่วนน้อยสุด ที่เกิดที่นี้โตที่นี้จริง แต่ไม่เคยมาเห็นบ้านฮวกเลย ห้าปีสิบปีเข้ามาเห็นบ้านฮวกที่หนึ่ง "ไอ้ บ้านฮวกเปลี่ยนขนาดไหน เจริญขนาด" นี่คือกำอู๋เขาหนา อย่างน้อยที่ผ่านมาก็คือเพื่อนผม เขาไปอยู่กรุงเทพฯเป็นห้าหกปี กลับมา "เอ้า บ้านฮวกเปลี่ยนแปลงไปเหมือนในเมืองเลย" แล้วสุดท้ายเขาจะมาจับจุกอยู่ในบ้านฮวกไม่ได้ เพราะเขาไม่รู้จะทำ(อาชีพ)อะไร คนที่อยู่นี่ถึงไม่มีเรื่องการค้าเขาก็ต้องทำการเกษตร เขา(ชาวบ้าน)ก็อยู่ได้ แต่เขา(คนบ้านฮวก)ที่ไปทำงานต่างถิ่น)ไปอยู่หมู่บ้าน ถ้ากลับมาปี มันไม่รู้จะทำ(อาชีพ)อะไร มันก็เลยแพ้ว แพ้วไปไม่รู้จะอยู่ไหนก็เลยต้อง อยากรู้ให้เหมือนเดิม แม่่นก่อกวน? แล้วกระแสนั้นถามว่า คนบ้านฮวกลงเวปนั้นหมดก่อกวน ไม่ใช่ แล้วมันก็กระแสคนรอบข้าง อย่างกูซี้ฟ้า ทุกวันนี้ที่ผมสร้างรีสอร์ทที่นี่นะ เขาก็ยังมา..ถ้าทางด้านล่างเต็มก็เจียดมาด้านบนนะ" นี่คือการพูดเสียดสี ทั้งๆที่เรากำลังก่อสร้าง "

มันมีความขัดแย้งระหว่าง บนดอยและล่างดอยด้วยหรือ?

" เออ...มันต้องมี คือทางนั้นเค้าก็สร้างรีสอร์ท แต่การสนับสนุนทุกอย่างมาที่บ้านฮวก เหมือนบ้านฮวกจะเป็นปลายทางแต่ ถ้าเป็นปลายทางจริงๆ ทางบนจบ นักท่องเที่ยวก็ไม่ไปทางนั้น ทางปุ่นก็ต้องมีกระแสเข้ามา "

ทางปุ่นนี่ก็คือ ทางรีสอร์ทบนดอยกูซี้ฟ้า? แล้วทางนี้ก็คือแกวภูซาง?

" เออ....ภูซาง แกวข้างนอก แล้วอีกอย่างคือตอนนี้พื้นที่บ้านฮวกเนี่ย ถามว่าจะไปซื้อที่ไหนซื้อไม่ได้แล้วนะ "

" มันไม่ใช่ราคาแพงนะ เพราะ ถามว่าตอนเนี่ยคนบ้านฮวกเนี่ย อยากขายที่ดินใหม่ อยากขายเหมือนกัน แต่เอาเข้าจริงเค้าก็ไม่อยากขาย เพราะว่าอะไร? เพราะว่าพื้นที่บ้านฮวกมีจำกัด แล้วถามว่าถ้าเขาขายไปแล้วจะไปอยู่ที่ไหน? "

ความเป็นจริงของบ้านฮวกกับกระแสการท่องเที่ยวในมุมมองพ่อหลวงวิจิตร

" ผมก็มาคิดว่า การที่สร้างรีสอร์ทอย่างน้อยเนี่ย คือเราทำวิกฤตให้เป็นประโยชน์ เราก็สร้างมาเพื่อมีคนมาพัก แต่เราไม่คิดว่าถึงจะมีกระแสอะไรก็ช่างจะไม่มีคนมาพักมันไม่ใช่อย่างนั้น คือการท่องเที่ยว นี่คือขายแดน นี่คือตลาดนัดบ้านฮวก ถึงไม่มีนักท่องเที่ยว ก็มีพ่อค้าพ่อขายหรือคนจับจ่ายซื้อของอยู่แล้ว มันก็ยังคึกครื้นอยู่แล้ว ถามว่ามีตลาดนัดแล้วมีนักท่องเที่ยวไหม? มองดูแล้วประมาณสิบเปอร์เซ็นต์ คนหมู่บ้านเนี่ยมาซื้อขายกันเอง มันก็ยังอยู่ได้ และมันก็ต้องเจริญขึ้น มันไม่ใช่ว่าจะต้องไปพึ่งทางอื่น แต่ถ้าเราทำตรงจุดนี้แล้วมีทางอื่นเข้ามา เราถือว่ามันดีขึ้นเรื่อยๆ แต่เรื่องกระแสทุกอย่างผมเชื่อว่าไม่กระทบ แต่ว่ายังดีนะที่กระแสตรงนี้มันเป็นสิ่งเตือนใจเขา "

จุดเด่นของบ้านฮวกคืออะไร?

" หนึ่ง บ้านฮวกเป็นบ้านเก่าบ้านแก่ที่ติดชายแดน ส่วนมากครึ่งบ้านเป็นเชื้อสายชาวลาว เป็นชายแดนค้าขาย บ้านฮวกเคยทอดผ้า อดอยากซื้อผ้าทอให้มาบ้านฮวก เป็นทางผ่านขึ้นภูชี้ฟ้า "

พ่อหลวงอยากให้บ้านฮวกเจริญเหมือนปาย อย่างไร?

" อยากให้เหมือนปาย แต่เราไม่ใช่ว่าจะลอกเลียนปายมา ที่อยากให้เหมือนปายก็คือว่า อยากให้คนรู้จักเหมือนปาย แต่เราก็มีเอกลักษณ์ของเรา ถ้าเปรียบกันแล้วมันไม่ใช่เหมือนกันซักนิด บ้านฮวกคือบ้านฮวก "

ตักบาตรสองแผ่นดิน?

" เรื่องตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นสิ่งใหม่ที่จัดมาสี่ครั้ง แต่ปีหนึ่งเว้นปี ซึ่งมันอาจจะเป็นในเรื่องของหน่วยงานที่จะไปโรมท ปีที่สองจริง ๆ น่าจะจัดต่อเนื่องตอนนั้นผมยังไม่เป็นผู้ใหญ่บ้านผมยังตื่นตัวขนาดหนัก มีงานตักบาตรสองแผ่นดินแล้วมีงานดอกไม้บ้านที่ชายแดน ตอนนั้นปีแรก ไร่ ลุงทุนกันขนาดหนักไปซื้อดอกไม้ที่เชียงใหม่ มาประดับประดาหมู่บ้าน แต่ปีที่สอง งานก็ไม่มี ชาวบ้านก็บ่อเป็นหยิ่งนะ เขาก็มีของเขา สันปีก็มีการละเล่น รำวงกันธรรมดา มาถึงปีปัจจุบัน ปีต่อปีที่จัดงานมา งานจะกร่อย กร่อยเพราะมันก็มีเหมือนเดิม แต่เราต้องมีการไปโรมทที่กว้างหน่อย เพราะงานตักบาตรคือสุดยอด ตอนนี้อยากให้เป็นเอกลักษณ์เลย จัดต่อเนื่อง ไม่ว่าชุดไหนผู้นำชุดใด " การติดป้ายไปโรมทก็อยากให้ติดถาวร กำหนดการให้แน่นอนแล้วติดป้ายถาวร ในจุดที่คนเห็นเยอะๆ สามแยกด่านแม่ต้าที่จะไปเชียงใหม่ หรือ สี่แยกแม่ต้า "

แม่คำ พ่อบึง สรญา น้องปาริมนตร์(โบว์)

มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง

" แม่คำ สบายใจอยู่ เขามาท่องเที่ยวนี้ ก็มีรายได้เข้ามา "

น้องโบว์ ก็ดีเจ้า อยากให้บ้านฮวกเจริญกว่านี้ให้นักท่องเที่ยวมาเยอะๆ แล้วบ้านเราจะได้เจริญ

ถามถึงงานตักบาตรสองแผ่นดิน?

" แม่คำ มันก็มีวนอยู่ คนมันเยอะ ตักบาตรทุกปี ฤดูหนาวก็หนาววว ตักบาตรก็อบอุ่นใจ "

น้องโบว์ พระลาวพระไทย คนลาวคนไทยมารวมกัน มันม่วน "

บ้านฮวกจะเป็นปายสอง?

"น้องโบว์ มันจะเป็นไปได้ก้อ? เป็นไปได้เหมือนเขาก้อ "

น้องอยากให้เหมือนปายไหมคะ?

" ก้อยากอ้อมันเหมือนอยู่ "

นี่คือความเจริญหรือคะ?

" เจ้า..."

แล้วไอ้ที่เขาว่าผลเสียของเมืองปาย นักท่องเที่ยวมันเยอะแล้ววิถีชีวิตมันเปลี่ยน เสียงดัง กิน

เหล่ากันเยอะ คิดว่าไงบ้างครับ เพราะว่า มีคนมาเยอะมันตั้งมีปัญหาน้อ?

" แม่คำ อย่างคำกินกันดึกดื่นก็คงจะรำคาญอยู่ แต่ที่เขามาพักมาหยั่ง เป็ลบ่อใช้กินกัน ถึงเวลาทำงานก็ทำงาน ถึงเวลาหลับก็หลับ เขาไม่กินเหล้ากินยา "

แล้วห้องว่าไงครับ?

" ก็เหมือนกันเนอะ "

อาจจะต้องมีวิธีการจัดการที่เหมาะสม?

" เจ้า "

ก็ว่ากันไปเนอะตอนนั้น

" เจ้า "

ถ้าพูดถึงของดีเมืองกุซางหรือของดีเมืองบ้านฮวก มีอะไรบ้าง

" น่องโบว์ น้ำตกห้วยโป่งผา มีลิบเก่าชั้น ไปมาแล้วครบทุกชั้น "

พ่อหลวงตุ้ย

ตอนนี้สถานะการณ์บ้านเราในด้านท่องเที่ยวเป็นอย่างไรบ้าง?

" เป็นช่วงปลายปี ก็เริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามา บางคนก็มาในลักษณะของมาเที่ยวในชุมชน บางคนก็ยกโขยงขึ้นไปทางภูชี้ฟ้า บางคนก็อยากไปข้ามแดน ที่นี้อย่างว่ามันก็แค่ผ่อนปรนนะ ใครที่อยากไปเป็นกิจจะลักษณะจะต้องมาแจ้งทางหมู่บ้าน เราจะได้จัดมัคคุเทศให้ แล้วก็มีการพาไปกลับหรือไปพักค้างแรม ที่นี้บางคนมาโดยไม่ได้ศึกษามาก่อนก็จะติดขัด จริงๆไม่มีปัญหาอะไรกับทางลวณะนะ คือการเข้าการออกขอให้มีมันถูกต้องจะไม่มีมีความผิดใดๆทั้งสิ้น "

ผมฟังคนอื่นพูดว่าเวลาไปแล้วมีปัญหา จริงๆไม่จริงหรอก เพราะเขาไปไม่ถูกหลัก จริงๆก่อนจะเข้าไปเราต้องศึกษาซะก่อน บางคนไม่ศึกษาอยู่ก็ไป เห็นเขาไปก็ไปตาม ผลสุดท้ายเขาไม่ประสบความสำเร็จหรอก ความหมายก็คือ รู้ไม่เท่าถึงการณ์ ไปไม่ถูกขั้นตอน จริงๆแล้วลาวไม่ใช่ว่าทุกคนไปแล้วจะต้องเจอปัญหาไม่ใช่ ไปแล้วเค้ายังรักษานักท่องเที่ยวนะ เดิมทีผมก็เข้าใจว่าลาวทำไม่มันเข้มงวดอะไรกันนักหนา แต่อยู่ไปๆเป็นคนพื้นที่ศึกษาไปอ้อ...เค้าค่อนข้างจะรักษานักท่องเที่ยวได้ดี ก่อนจะไปเค้าจะซักเราละเอียด ว่าคุณจะไปทำอะไรที่ไหนอย่างไร ที่ถามเจาะลึกอย่างนี้เพราะว่าถ้าเกิดปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เขาจะได้ติดตามเราถูก เขาจะได้ป้องกันนักท่องเที่ยวและเอาเรากลับประเทศเราทัน ถ้าเค้าไม่ถามเราเขาจะตามเราทันได้อย่างไร เทคโนโลยีอะไรต่างๆค่อนข้างจะไม่ทั่วไม่ถึง กว่าจะตามเราได้ ปานนั้นเราอาจจะได้รับอันตราย เค้าต้องรู้ที่มาก่อนว่าเราอยู่ที่ไหน ไปทำอะไร ไปอยู่บ้านใคร ฉะนั้นใครจะไปท่องเที่ยวหรือทำอะไรให้มาประสานผมได้ ยินดี ๆ "

งานตัดกบตรสองแผ่นดิน

" ตักบาตรสองแผ่นดินปีนี้ ถ้าจะให้เวิร์คจริงๆทางจังหวัดทางอำเภออาจจะต้องลงแรงอีกนิด "

หนึ่ง ถ้าจะปล่อยในลักษณะให้จัดการกันเองเนี่ย มันก็ได้ คือที่ผมพูดอย่างนี้ก็หมายความว่าสองประเทศเราเนี่ย มันปกครองไม่เหมือนกัน เราอาจจะไปประชาธิปไตยแต่เค้ามีพรรคเดียว การจะทำอะไรซักอย่างมันต้องผ่านเค้าก่อน จะสังเกตเห็นว่าพ่อค้าคนทั่วไปเค้าจะเข้าออกสบาย แต่ที่นี้คนที่มีความตำแหน่งเนี่ย ก่อนจะออกพื้นที่อะไรได้มันค่อนข้างจะละเอียด ต้องได้รับการอนุมัติ โดยเฉพาะลาวหรือ หรอก จริงๆประเทศไทยเราข้าราชการในเวลาทำงานจะไปไหนต้องได้รับการอนุญาต แต่เขาค่อนข้างที่จะลึกกว่าเรา เพราะฉะนั้นผมจึงกล่าวว่า ทางจังหวัดต้องออกแรงอีกนิดหนึ่ง แล้วก็ทางอำเภอ " " ผมดูแล้วมันแบบขาดๆเกิดๆนะ ไม่เกินไม่มีหนะ ขาดๆเลยละ แต่ในลักษณะนี้เราต้องไปจอยกัน "

(คำว่า"แต่ในลักษณะนี้เราต้องไปจอยกัน" หมายถึงว่า การประสานงานของหน่วยงานฝั่งไปไปยังฝั่งลาว จะช่วยให้ทางหน่วยงานลาวเตรียมพร้อมในการร่วมงานได้ทัน ทั้งการทำเรื่องอนุญาตให้ชาวลาวเข้ามาร่วมงาน หรือการผ่อนผันด้านจุดผ่อนปรนในวันงาน เป็นต้น)

"ที่นี้ที่ผมเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ(งานตักบาตร) กว่านายอำเภอจะเข้าไประยะเวลาไม่นานสั้นเกิน " เขาจะเตรียมการไม่ทัน?

"ใช่ เขาต้องทำหนังสือถึงแขวงเค้า อยู่ๆเราไปจุ่ม(น่าจะจะเป็นกระแสตำบลที่มองว่าทางลาวไม่ยอมเข้าร่วมงาน) เกิดเค้าไม่มาเราจะเกิดติดขัดกับเค้าอีก ผมอยู่พื้นที่พอจะรู้ จริงๆเค้าไม่มีอะไรหรอก ต้องประสานแต่เนิ่นๆ เราอย่าเอาใจบ้านเราจนเกินไป คือบ้านเรามันเสรีใจ จะไปวันนี้กริ่งกร้างโทรถามนายอนุมัติกันได้ก็อนุมัติกันเลย แต่เขาไม่ใช่เข้าข้างเค้าหรือ เราอยู่พื้นที่เรารู้ดี เพราะฉะนั้นคือธรรมชาติการปกครองบ้านเค้า

"ใช่ นี่คือการท่องเที่ยวตักบาตรสองแผ่นดิน แต่ประชาชนทั้งสองฝั่ง ถ้ามีหัวเรือทำเนี่ย เขาสบายมาเข้าร่วมได้มันก็ยังดีกว่าเดิมเหมือนเดิม "

"แต่ที่นี้ทำยังไงก็ได้ให้มันเป็น ไฮไลท์ ให้ได้ในงานตักบาตรสองแผ่นดิน อาจจะมีเกจิพระอาจารย์ตั้งหรือพระสงฆ์ที่คนเลื่อมใสมาเนี่ย

ทั้งสองฝาก?

" เออ ใช่ ... ไม่จำเป็นต้องโปรโมทอะไรมากมายหรอก ถ้าเขารู้ว่าสิ้นปีนี่จะมีพระอาจารย์หรือพระที่เขาเลื่อมใสมาร่วมงานตักบาตรสองแผ่นดิน ้อ ..คนไม่มีที่จอดหรือรถ"

"การเตรียมการ ถ้าในลักษณะของคนในชุมชนจัดกันเองเนี่ย อาจจะให้เป็นธรรมชาติ อาจจะตักบาตรแต่เช้าเลยละ คือเราอาจจะเปิดช่วงเวลาค่อนข้างจะเช้า ประมาณ ตีห้า อันนี้มันคือ วิทยุอาจจะมาแต่เช้าบางคนอาจจะมาแต่เช้าไปรับหมอกไปสัมผัสกับอากาศที่มันหนาว แต่เราอาจจะทำพิธีการที่มันสายหน่อย ซักเจ็ดโมง อันนั้นคือรอเวลาผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เขาไปไม่ทัน แต่ปีนี้ทางอำเภอจะทำเจ็ดโมงผมว่ามันสายเกิน คำว่าสายนี้คือกว่าจะเสร็จพิธีการอะไร บรรยากาศมันไม่ให้ คือผมเข้าใจ เค้าคงอยากจะเทศ(แคร้)สำหรับคนทั่วไปที่ว่ามาไม่ทัน ก็เห็นด้วยอยู่ แต่ที่นี้ถ้าเราโปรโมทมีสื่อกระจายไป

ให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ?

"ไอ้ไอ ให้ตรงเวลา "

ปัญหาคือการประชาสัมพันธ์?

"ใช่ปัญหาคือการประชาสัมพันธ์ ถ้าเราทำแต่เช้านะ มันไม่ได้อย่างเดียวนะ หนึ่งมันได้บรรยากาศ สองประชาชนไม่เฉพาะคนบ้านฮวก ไม่ว่ารีสอร์ท โรงแรมหรืออะไรต่างๆ ต้องได้ผลประโยชน์ จากจุดนี้ด้วย เขาจะต้องมาพักแรมที่นี่ เพื่อให้ทันเวลาตีสี่ตีห้าหรือหกโมงเช้าเพื่อจะมอดักบาตรใส่บาตร "

"แต่นี้มันมองคนละภาพ เราอาจจะ ถ้าเราไปแสดงความคิดเห็นมากมันก็กระไรอยู่ ผมก็เลย เอ้า ไม่ ว่ากัน"

ครับ ค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป?

"ใช่ ๆ เนี่ยละ "

แต่รับรองได้ว่าประทับใจแน่นอน?

"ประทับใจแน่นอน"

"แต่จุดยืนอยากฝากเลยละ คือให้มันเป็นบรรทัดฐานหน่อย ไม่ใช่ปีนี้หกโมงเช้า ปีนี้มาเปลี่ยนเจ็ดโมง อย่งเนี่ย ทำให้นักท่องเที่ยว มัน เอ..มันอะไรเกิดขึ้นนั้นละ เนี่ยละมันไม่ชัดเจน ผมอยากให้เป็น อย่างนั้น"

จุดเด่นของตักบาตรสองแผ่นดินคืออะไรครับพอหลวงตุ้ย?

" จุดเด่น..ของส่วนตัวผมนะ จุดเด่นก็คือครั้งหนึ่งได้ตักบาตรพระสองแผ่นดิน คือหมายความว่าสอง ชาติมาร่วมตักบาตรที่นั่น แถมเป็นบรรยากาศที่ว่า มันไม่เหมือนที่ไหน มันหนาวว ความหนาว หมอก ช่อ่นั้นจะเป็นช่อหมอกผ่านและความสวยงาม ที่ไฮไลท์มากๆ คือคนอยู่ข้างล่างหรืออยู่ ข้างบน มองแล้วก็จะเห็นผ้าเหลืองของพระ เหลืองงง แล้วก็ประชาชนทั่วไปสองข้างทางคอยใส่ บาตร แถมบรรยากาศคือมีหมอกไหล ผ้าเหลืองก็ปรวิไหล เหมือนคลื่นนะ"

" อันนี้คือส่วนตัวผมนะ แล้วก็ส่วนหนึ่งก็เรื่องของผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าไปร่วมอาจจะสังฆาร ก็น่าเห็นใจ แต่ถ้ามีโอกาสก็อาจจะอำนวยความสะดวกให้ ลักษณะที่ รถรับส่ง แล้วก็คนที่พอจะเดินได้ก็ให้เดิน ขึ้นไป มันก็ยังได้บรรยากาศได้กำลังกายใจ มันเป็นเรื่องพิสูจน์ด้วยอยากให้ทุกคนช่วยกันคิดนะ "

" แล้วก็แถมอีกอย่างหนึ่ง อยากให้ท้องถิ่นหรือผู้ที่รับผิดชอบสองข้างทางเนี่ย มีหญ้าเขียว ไม่ใช่เป็น หญ้าคาแห้งสองข้างทาง ไม่จำเป็นต้องมีดอกตามฤดูกาลก็ได้ สองข้างทางให้มันมองโล่งมีหญ้าเขียว อาจจะจะมีละมที่กำลังเพาะปลูกสองข้างทาง จะดูสวยงาม "

ให้เป็นระเบียบให้ดูเรียบร้อย?

"ใช่ แต่ที่นี้ถึงฤดูกาลครั้งหนึ่งมาตัดครั้งหนึ่งมันไม่ยั่งยืน อยากให้ทำเป็นแบบยั่งยืนไปเลย เมื่อทางการมาคือทั่วไปเนี่ย หน่วยงานข้าราชการอยากให้ชาวบ้านทำก่อน ผมว่าอย่าไปมองภาพ อย่างนั้นมากเกินไป บางอย่างผมมองเห็นทางสุพรรณบุรี เค้ายั่งยืนได้ หมายความว่า ท้องที่ท้องถิ่น คนที่มีงบประมาณทำให้เค้าเลย แล้วหลังจากนั้นมอบให้เค้าดูแล อย่างนี้จะดีกว่า "

" คือบางอย่างเค้าทำไม่ได้ ถ้าจะให้เค้าทำตามมีตามเกิด ทำได้ แต่มันไม่ต่อเนื่อง เค้าจะต้องทำมา

หากิน มันไม่ใช่ว่าตัดหญ้าแค่ ห้าเมตรสิบเมตรไม่ใช่ นี่มันเป็นกิโยตี ลำพังพลังของผู้ใหญ่บ้านที่จะ สับเปลี่ยนหมุนเวียนราษฎรเข้าไปพัฒนาเนี่ย นึกภาพดูมันไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ นะครับ แต่ที่ทำกันได้ อย่างนี้ก็ถือว่า พลังเค้ามีเยอะ นี่ก็อยากฝากให้มันยังยืนสองข้างทาง นักท่องเที่ยวมาอยากไปดู ชายแดนหนอย โอ้หญ้าเขียว...อันนี้เข้าไปมีแต่หญ้าคามันก็ไม่ค่อยประทับใจ "

" จริง ๆ ผมอยากจะทำหลายครั้ง แต่ที่นั่นมันก็ยังใญ่อยู่เราเป็นคนพื้นที่ เตียวเค้าจะมองว่าคนพื้นที่ ไม่ทำอะไร ะไรอย่างนี้ จริง ๆ ปล่อยเราทำได้เราก็ทำตามมีตามเกิดเรา งบประมาณเราไม่มีเรามีแต่ กำลังกายกำลังใจเท่านั้นแหละ "

" จริง ๆ พวกเราทำกันอยู่แล้วละทุกวันนี้ คือเราทำเท่าที่เราทำได้ แต่ที่นี้จะให้มันเวิร์คใหม่มันไม่ เวิร์คหรอก เหมือนใจคนคิดนะ บางอย่างมันต้องให้มาผสมผสาน งบประมาณต้องมีบ้าง บางครั้ง คนเค้ามองว่างบประมาณมา

มันมาแต่คำพูดไง เมื่อก่อนเงินมันไม่มา... นี่พูดเรื่องจริงกันเลยละ "

" ผมพูดตรง ๆ เลยละ คนทั่วไปเขาคิดว่าบ้านฮวกได้งบเยอะแยะ คือมันมาแต่คำพูด แต่บางอย่างโอเค มาจริง ๆ มาแต่เพียงระยะหนึ่ง เบื้องต้น มา โอเคมาอันนี้เสร็จ "

" แต่ที่นั่นมันเป็นโครงการใหญ่ ๆ ผมเป็นผู้ใหญ่บ้างมาเนี่ยก็มีมาไม่เยอะหรอกครับ คำพูดเนี่ยมาเยอะ มาก อันนี้ก็พูดกันแบบตรง ๆ เลยละ "

" ความสะดวกอะไรต่าง ๆ เนี่ย จะต้องมีการนำค่าไฟอะไรเยอะแยะ เดิมที่บ้านเราเนี่ยการกินน้ำอะไรกิน จากบ่อใต้ดินสารพิษไม่มี แต่เดี๋ยวนี้มันไม่ใช่ "

" ผมมองว่าเป็นเรื่องสื่อมากกว่า หมายความว่าทุกคนมีทีวี อยากจะสะดวก หรือจากการสัญจร อาจจะไปดูงาน ไปท่องเที่ยว ไปเห็นมา อยากจะเปลี่ยนแปลงตัวเอง หมายความว่าอย่างนี้ แต่ถาม ว่าทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงมาจากการพัฒนา ไม่ใช่ "

จากการไปเห็นมาจากข้อนี้ก็เกิดความอยาก?

" ใช่ ที่วีนี้ หุย บ้านหลังนี้ อยากสวยเหมือนเค้าบ้าง อยากจะมีบ้าง อยากจะมีเครื่องอำนวยความสะดวก นี่จากสื่อ "

อ้อนี่คือผลกระทบ?

" ผลกระทบในส่วนนี้ แต่ลึก ๆ จริงในการพัฒนา ถ้ามองว่าการพัฒนามากกระทบวิถีชีวิตในส่วนนี้ ไม่ ไม่ เลย "

ถ้าค่อย ๆ พัฒนาไปมันจะเป็นไปได้ดีกว่านี้ แต่ว่าสื่อมาเป็นตัวเร่ง

" ถูกต้อง ๆ ตัวเร่งอีกอย่างหนึ่งคือการศึกษาลูกเค้า เดิมที่บ้านฮวกส่วนใหญ่จะจบกันแค่ ป.สี่ ป. หก จบป.หก แล้วก็เค้าจะเอาลูกเอาหลานเค้า บางคนเค้าไม่มีตั้งค์ส่ง เค้าก็เอามาช่วยทำไรทำนา "

" แต่เดี๋ยวนี้มันไม่ใช่ ภาคทฤษฎีมันบังคับเรียนให้ไปถึงนี้นั้น จากนั้นเมื่อเด็กมีความต้องการใ้รู้ อยากเรียน เค้าต้องมากระตุ้นที่พ่อแม่ พ่อแม่จำเป็นต้องสรรหาเรื่องการเงินการทองเพื่อจะส่งให้ลูก เรียน มันเลยเป็นเหมือน....

ทำให้แบบว่าเหมือนเดิมมันไม่พอแล้ว?

" มันไม่พอแล้วละ มันไม่พอ เดิมทีเค้าพอได้ลูกเค้าจบแค่ประถมนี่ออกมาก็ช่วยพ่อแม่ไถนาไถเคไม่มีปัญหาแต่อันนี้มันไม่ใช่ "

" การพัฒนาถามว่าทุกวันนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มันเปลี่ยนไปมันเกี่ยวกับการพัฒนาไหม? ไม่เกี่ยว เค้าทำมาตั้งหมานานอยู่แล้ว "

จริง ๆ แต่ก่อนมันก็พอเพียงพออยู่แล้ว

" พอเพียงพอแล้ว "

แต่ว่าเมื่อมีปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ด้านการศึกษา ทางด้านสื่อ มันก็เลยไม่พอเพียง...

(ไม่ขาดคำพ่อหลวงสวนมาว่า)

" การพัฒนาบ้านฮวกที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด เริ่มต้นที่ พลโทประยัด รอดโพธิทอง แม่ทัพภาคที่สาม เข้ามาพัฒนา เค้ามองเห็นบ้างฮวกเป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เค้ามาประเมินให้นักวิชาการมาคำนวณทุกสิ่งทุกอย่าง บ้านฮวกเป็นหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ มีความรักสามัคคี เหมือนกันผู้ว่า เขตศักดิ์ มากเลย คล้าย ๆ ไอเดียนะ "

เค้าเห็นความสำคัญ

" เห็นความสำคัญ ท่านพลโทประยัด รอดโพธิทอง เหมือนกันเค้าก็มองว่าเอ๊ะ บ้านฮวกเป็นคอมมิวนิสต์ใหม่ "

บ้านฮวกอยู่ไกลปืนเที่ยงอยู่กลางหุบเขาทำอย่างไร "

อ้อ...แต่ก่อนบ้านฮวกเป็นคอมมิวนิสต์?

" ไม่ใช่ ไม่ใช่ แต่เขาคิดว่าทำไมมันไม่เป็นคอมมิวนิสต์ คือหมู่บ้านเค้ามีพลังภายใน เค้ารักสามัคคี น่าจะเอาเป็นเยี่ยงอย่าง น่าจะให้เป็นหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เนี่ยละครับ หมู่บ้านเลยติดนิสัยมาจากจุดนั้น มีบ่อปลา เค้าเรียกว่าประมงน้ำผ่าน เค้าให้มีวิชาการทุกคร้วเรือน แต่เดิมทีจะมีน้ำไหลสองข้างทางนี่นะ ทุกหลังคาแถบจะมีบ่อปลาเลี้ยงกัน "

จริง ๆ ผมก็อยากให้เป็นอย่างนั้น แต่ไม่ได้ เดิมทีมันจะเป็นอย่างนั้น มีชีวิตชีวาช่วยกันกวาดถนนเนี่ยนะ ทุกเช้า ถ้าเป็นเตี้ยวันนี้มันจะเป็นไฮไลท์มาก ตื่นเช้ามานักท่องเที่ยวมาพักที่นี้เนาะ เค้าจะเห็นแม่บ้านกวาดถนนตั้งแต่หัวสะพานที่ป่าช้า ขึ้นมาไปถึงลานต้นโพธิ์ เค้าจะกวาดพากันกวาดถนน ถนนจะสะอาดแบบ ใครมาเห็นเค้าจะต้องอาย ใครมาเห็นเค้าจะต้องไม่ทิ้งขยะ อันนี้เค้าทำมาตั้งแต่ พ.ศ.2525 - 2531 "

"เค้าจะช่วยกันกวาด ไปถามคนทุกรุ่นได้เลยว่าเดิมทีเค้าจะเป็นยังไง โอ้ น่าประทับใจ ตอนนั้นจะเป็นไฮไลท์มากเลย ตอนนีถ้ามว่าคุณจะมาทำอย่างนั้นได้ไหมเนี่ย "

ก็ต้องถามคนในหมู่บ้านอีกทีหนึ่ง

" ก็ต้องถาม เค้าอยากให้เป็นอย่างนี้ใหม่ จะทำเพื่ออะไร แต่ที่นี้มันอย่างว่านะเนะ เหตุการณ์มันเปลี่ยนแปลงไปเยอะ เปลี่ยนแปลงเพราะ ผม ผมไม่อยากจะโทษใครนะเนะ ส่วนหนึ่งก็คือส่วนราชการ บางคนเค้าอาจจะมองภาพสูงเกินไป ไม่เข้าใจ จริง ๆ ถ้าปล่อยพวกเราเนี่ย เราก็จะเป็นของพวกเราไป "

พี่น้อง ชัยวงศ์ บ้านพักศรีจันทร์ 80-82

พี่น้องเป็นคนดูแลบ้านพักศรีจันทร์แทนเจ้าของซึ่งก็คือ น้ำ ของคุณนรินทร์ ก่อนที่จะมาทำบ้านพัก คุณนรินทร์เคยเป็นเจ้าของหน้าป่าไม้ที่อุทยานภูซาง ทราบข้อมูลปัญหาและสาเหตุการตัดไม้เถื่อนของชาวบ้าน ปัญหาการตัดไม้และสาเหตุจึงเป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ พี่นรินทร์

เมื่อชีวิตชาวบ้านผูกพันกับป่า ซึ่งเป็นทั้งแหล่งทรัพยากรและอาหาร การตัดไม้นั้นมีมานานแล้ว ตัดไม้เพื่อสร้างสิ่งก่อสร้าง หรือเป็นรายได้เสริมจากการเกษตรกรรม เพื่อให้พอเพียงกับค่าใช้จ่าย

" ทำทุกที่แหละ แอบทำ ทำมาเรื่อยๆบ้าง แต่ทำเป็นล่ำเป็นสันไม่มี จะปลูกบ้านบางที่ไม่มีเงิน ก็เอามาขายที่ละยก สองยก"

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ราคาพืชผล และต้นทุนปุ๋ย เป็นหนึ่งในสาเหตุการเข้าไปตัดไม้ขาย

" เค้าก็ไม่มีงานหะนะ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพดก็ขาดทุน ไปหางานโน่นงานนี่มันก็ไม่พอ จะรู้จะไปทำอะไรอยากให้มีโรงงานหรืองานอะไรที่เขาจัดมาช่วยในหมู่บ้าน"

" ปลูกข้าวโพดก็ขาดทุน ลงทุน 30 โล จะได้ 10 บาทยังไม่ถึงนะ เฉลี่ยแล้ว ราคาเค้าก็ไม่ออกให้ เตี้ยนี้ 5.40 สต. มันก็ขาดทุนอยู่แหละ ลงทุนไปเยอะ จำเป็นต้องปลูกไม่รู้จะปลูกอะไรแล้ว ปลูกข้าวโพด ปลูกถั่วก็ได้ดีอยู่นะถั่วหะ แค่นั้นก็ลงทุนสูง ปุ๋ยอะไรก็แพงหมด "

รายได้ที่ยังไม่ตอบสนองปัจจัยด้านการศึกษา อนาคตความมั่นคงในชีวิต จึงมีการเข้าเมืองไปขายแรงงานแต่กระนั้น บางรายที่เข้าไปก็ยังไม่มีความแน่นอน

" ส่วนมากเค้าจะเข้าไปกรุงเทพหมด ไปก็ไม่เหลือ บางคนต้องโทรมาขอค่ารถกลับบ้าน..."

ลองให้พี่น้องแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในแบบเที่ยวป่า แคมป์ เพราะพี่น้องเองก็ชอบการท่องเที่ยวแนวนี้และออกท่องเที่ยวในพื้นที่บ่อย

พวกขึ้นป่า แคมป์ ศึกษาธรรมชาติ ดูนก มันมีตรงไหนบ้างในบ้านฮวกครับ พี่ นอกจากขึ้นห้วยโป่งผาทอง กม.9 ที่ว่าสวยๆแล้ว แนะนำห้วยป่น้อยครับ?

" ไปก็ขึ้นบ้านกิว ยอดผาหม่นสูงๆนี่ อยู่ข้างบนมีหลักเขตอยู่ มอไซค์ขึ้นไป เหวเวียบ ขึ้นได้หมด" "ห้วยโป่งผาขึ้นทางข้างบนก็ได้ ห้วยผาลาด หมู่บ้านม้งเค้าก็มี เป็นหมู่บ้านบ้านเก่าที่เค้าก้อหินก้อทรายบ้านพังหมดแล้วนะ ก็สวยอยู่ในป่ามีต้นขนุนต้นมะม่วงอะไรเนี่ยนะ เนี่ยตรงป่าไม่เนี่ย ขึ้นไปประมาณซัก 2 กิโลเมตร เข้าทำนะเค้าทำเป็นคันดินๆเต็มไปหมด มันติดค่ายทหารพรานไปนั้นก็ปลอดภัย ทหารพรานอยู่ข้างๆ ติดต่อทางหน่วยป่าไม้ตรง กม.5 "

เจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวเดียวชัย

ร้านก๋วยเตี๋ยวสมุนไพร มีทั้งหมูและเนื้อต้มแยกหม้อ มุสลิมหรือผู้ไม่ทานเนื้อหรือหมูสามารถสั่งเมนูที่ตนสามารถทานได้อย่างสบายใจ ราคา สามสิบบาท น้ำบริการตนเอง ปริมาณคุ้มคำรสชาติอร่อยเป็นที่แนะนำของคนภูซางและบ้านฮวก

จุดเด่นบ้านฮวก ธรรมชาติและวิถีชีวิตชนบท อยากให้คงความเป็นบ้านฮวกอย่างนี้ไว้ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะได้ประทับใจในธรรมชาติ แยกที่พักโฮมสเตย์จะได้สัมผัสวิถีคนบ้านฮวกได้ เมื่อเริ่มก้าวเข้ามาในหมู่บ้าน

บ้านฮวกในฝัน อยากให้คนบ้านฮวกเข้าวัดมากขึ้น จากเดิมไม่ค่อยเข้าวัดหรือตักบาตรกัน คนเฒ่าคนแก่อยากให้เข้าวัด จิตใจจะได้ดี สอนลูกสอนหลานให้เป็นคนดี เรื่องกินเหล้าเมากการละเล่นต่างๆอยากให้ลดลง

ช่วงแรกที่เข้าอยู่ คนกินเหล้าเยอะมาก คนเสียสติเพราะเหล้าเยอะ เจ้เป็นคนหนึ่งที่จะคอย ผลักดันคอยบอกสนับสนุนให้ลดเหล้า ตอนนั้นก็ดีขึ้น เรื่องขยะ แต่ก่อนทิ้งกันทั่วไป กินตรงไหนทิ้งตรงนั้น เจ้เปิดร้านเองแรกๆก็ปวดหัวเมื่อใครมาทิ้งขยะหน้าร้าน ต้องคอยเตือนให้เค้าเก็บไปทิ้งถึงขยะ ตอนนั้นก็ดีขึ้น

ปัจจุบันนี้ก็พัฒนาขึ้นมามาก หากบ้านเรือนสะอาด ผู้คนดี นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเห็นจะเกิดความเคารพสถานที่ปัญหาต่างๆจากคนนอกและคนในก็จะลดลงได้ด้วยสังคมที่ดี

ร้านก๋วยเตี๋ยวและของชำแม่จันทร์ดี

ร้านแม่ดีเป็นร้านอาหารตามสั่งแห่งเดียวในบ้านฮวกและขายก๋วยเตี๋ยวควบคู่ไปด้วย เมื่เดิมนั้น ไม่มีอะไรโดดเด่นจากร้านอาหารตามสั่งทั่วไป แต่แม่บอกว่า ลูกค้าสั่งกินที่ไรก็หมดทุกที่... ที่ร้านแม่ดีเปิดเป็นร้านชำในตัวเลือกซื้อหากันได้ เปิดทุกวัน แปดโมงเช้าถึงประมาณหนึ่งทุ่ม บางครั้งลูกค้ามาเรียกก็จำต้องเปิด...

เรื่องเล่าจากร้านแม่ดี...แม่เค้าเคยเจอนักท่องเที่ยวที่มากับรถขึ้นภูชี้ฟ้า มาสั่งข้าวกินพอดี วันนั้นได้เตามาพอดี ก็เลยกำลังทำเตารับประทานอยู่ นักท่องเที่ยวสงสัยเลยถาม นี่คืออะไรครับ? นี่ก็คือเตา... เตาคืออะไรครับ? เตาก็คือสหาหร่ายน้ำนั้นเอง... เอามาทำกินอย่างไรครับ? ก็เอามาตำๆ กินสดก็ได้... พู๊ดไปพลางกระแทกสากกะเบือตำเตาลงครก นักท่องเที่ยวก็ขอถ่ายรูป แม่ก็พลางสนุกบอกคั่วก็อร่อย แล้วก็คั่วเตาให้ดู รูปก็ถ่ายไปเรื่อยๆ

ประมาณสองสามเดือน หลานที่อยู่อีสานก็โทรมาคุย “ป้าตำเตาป้ายะผมน้ำลายไหล” ป้าง “ผมจำครกได้ กระทะก็จำได้” “สรุปคือ รูปและเรื่องราวถูกถ่ายทอดลงอินเทอร์เน็ต

ดีแอลโฮมสเตย์

เปิดเมื่อวันที่ 10 ธ.ค. 53 จุดมุ่งหวังเปิดเป็นธุรกิจเสริมสร้างรายได้เพิ่มเติมจากธุรกิจค้าไม้จากประเทศลาว โฮมสเตย์ที่นี้เปิดโดยใช้บ้านตัวเองกันห้อง ออกเป็นสี่ห้อง ราคา 280ต่อห้อง พักห้องละสองคน มีเครื่องอำนวยความสะดวกคือพัดลมและเครื่องทำน้ำอุ่น มีกาแฟชา บริการ

ปัจจุบันผู้ดูแลคือ คุณลุงจุน มูลโมกข์ และ คุณป้าโกมล มูลโมกข์ ดูแลเจ้าของซึ่งเป็นญาติกัน เพียงแต่ทำธุรกิจค้าไม้ทางฝั่งภาคอีสานด้วย ภาระการดูแลโฮมสเตย์จึงตกเป็นหน้าที่ลุงป้า

ผู้จัดการโฮมสเตย์ทั้งสองบอกเล่าว่า แต่เดิมเป็นคนพื้นเพนครสวรรค์และได้ย้ายมาอยู่ที่นี้ได้ห้าปีแล้วโดยการทำธุรกิจค้าไม้ ซึ่งโฮมสเตย์ก็เปิดได้ไม่นาน ก็มีโอกาสด้อนรับนักท่องเที่ยวเลย เป็นคณะผ้าป่าว่าสามร้อยชีวิต ณ เวลานั้นโฮมสเตย์ที่บ้านฮวกมีไม่เพียงพอต้อนรับจำนวนนักท่องเที่ยวมากขนาดนั้น พ่อหลวงวิจิตร และพ่อหลวงตุ้ย ได้ร่วมแรงร่วมใจกับชาวบ้าน ระดมเงินมากางต้อนรับนักท่องเที่ยวบางส่วน และชาวบ้านบางส่วนได้อ้าแขนรับนักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านตนเองอย่างเต็มใจทั้งๆที่ ยังไม่มีความพร้อมและไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายโฮมสเตย์ ถึงแม้จะมีเสียงบ่นกล่าวมาบ้าง ในด้านความสะดวก หรือความสะดวกในการใช้ห้องน้ำร่วมกับห้องอาบ แต่นั่นก็เป็นคำติชมที่เปื้อนรอยยิ้มหวังจะให้ความคิดเห็นในส่วนต่อเป็นหนึ่งในแรงผลักดันการพัฒนา รูปแบบที่พักและรูปแบบการท่องเที่ยวบ้านฮวกต่อไป

ดีแอลโฮมสเตย์ กับ การร่วมพัฒนาการบ้านฮวกทางคุณลุงป่า ได้ให้การเข้าร่วมประชุมกับคุณไอ้พ่อหลวงบ้าน(พ่อรัตรพ่อตุ้ย) ทุกครั้ง มีแต่ทัศนคติที่เห็นด้วยตลอดด้วยความที่อยากเห็นบ้านฮวกเจริญในทุกๆด้าน กอรปกับความประทับใจในความมีน้ำใจ อภัยภัยถึงงามของชาวบ้านฮวก ไม่ว่าจะซองบริจาคสมทบทุน หรือนโยบายต่างๆ ทางดีแอลโฮมสเตย์ก็ได้ร่วมสนับสนุนทุกครั้งไป

ครั้งผู้เขียนถามถึงงานตัดกบตรสองแผ่นดิน จึงได้ทราบว่าตอนนี้มีนักท่องเที่ยวจองเต็มแล้วในช่วงวันที่ 29-30 ธ.ค. 53 ถามว่านักท่องเที่ยวทราบข่าวได้อย่างไร ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนๆที่รู้จักกันกับเจ้าของ ได้ทราบข่าวการตัดกบตรสองแผ่นดินก็สนใจจองห้องพักในช่วงเวลาเทศกาล

ทรรศนะเกี่ยวกับการพัฒนาโฮมสเตย์

คุณฉลาด อยากให้มีการเปิดอบรมโฮมสเตย์มากขึ้น เนื่องจากเมื่อวันที่ 10 ธ.ค. 53 มีทัวร์ผ้าป่ามากว่าสองร้อยชีวิต ได้มีชาวบ้านบางส่วนที่เปิดบ้านตัวเองเป็นโฮมสเตย์บ้าง แต่ไม่ได้ผ่านการอบรมและผ่านการปรับปรุงคุณภาพที่พักรวมถึงการผ่านการตรวจสอบมาตรฐานโฮมสเตย์ เข้ามารับนักท่องเที่ยวเข้าพัก ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่พอใจในบริการที่พักรู้สึกก่อให้เกิดชื่อเสียงแก่โฮมสเตย์บ้านฮวกโดยรวม ณ ตอนนี่ยังเป็นเรื่องได้เถียงกันอยู่ถึงมาตรฐานโฮมสเตย์บ้านฮวกบ้านฮวกเป็นปายสอง ผลดีและผลกระทบที่เกิด

คุณฉลาดมองเห็นทั้งสองด้าน อยากให้มีการพัฒนา อยากให้เกิดความเจริญ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีต่อบ้านฮวก ส่วนเรื่องผลกระทบนั้น คุณฉลาดให้แง่คิดเพียงหนึ่งเดียวคือ “หากคนบ้านฮวกสามัคคี ก็ไม่ต้องกลัวอะไร”

เรื่องการเข้ามาของนายทุน และการขายที่ดิน

จากคำบอกเล่า ตั้งแต่มีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามา การขายที่ดินนั้นส่วนมากจะเป็นรอบนอก ขยายสวนยางพารา หรือคนที่มียี่เยอะ จะแบ่งขายไปบ้าง ส่วนที่ในตัวหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านมีความคิดว่าจะไม่ขายเพราะขายไปแล้วจะไปอยู่ที่ไหน บางส่วนที่ขายบ้าง ก็เป็นการขายก่อนกระแสการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นขายนานมาแล้ว

อีกกรณีคือ บ้านฮวกมีพื้นที่น้อย หากขายไปแล้วก็ต้องไปซื้อที่อยู่บ้านอื่น ซึ่งถ้าพูดถึงคนบ้านฮวกแล้วยังไงก็ยังคงอยากอยู่ที่บ้านฮวก กับคนบ้านฮวก ในสังคมบ้านฮวก

ร้าน ดอย โตน งาน มือ โต้นจากสังคมเมืองสู่บ้านเล็กในชนบท

พี่ สมบูรณ์ เก้าจันทร์ เป็นผู้ดูแลร้านดอยโตนงานมือซึ่งเป็นร้านของนำสาว มีสินค้างานฝีมือ งานแฮนด์เมคจากกลุ่มแม่บ้านดอกคำใต้และในจังหวัดพะเยา บางชิ้นรับมาและบางชิ้นเป็นการสั่งทำตามโอเคียคุณนำ สินค้าแนะนำเช่น เสื้อพื้นเมืองประยุกต์ ที่รวมการออกแบบของนำสาวและฝีมือเย็บปักของกลุ่มแม่บ้านเข้าด้วยกันติด ๆ กับร้านดอยโตนงานมือนั้น เป็นซุ้มคามุงแฝก ในซุ้มนั้นขายปลาหมึกย่าง และพืชผลท้องถิ่นจำพวก แตงแก้ว ฟักทอง และแพง เป็นต้น ซึ่งก็เป็นผลผลิตของพี่สมบูรณ์ทั้งนั้น

ในครั้งแรกที่พบหน้าและเริ่มพูดคุยผมรู้สึกได้ว่าคนๆนี้พูดสำเนียงไทยภาคกลางชัด และยังผมใส่สำเนียงอารมณ์ให้เหมือนคุยกับคนภาคกลางด้วยกัน พี่คนนี้ก็ยิ่งคุยสนุกออกสำเนียงได้อย่างไม่มีท่าทีเขินอาย พอคุยมากเข้าจึงเข้าใจชีวิตที่โต้นขึ้นโต้นลงของพี่แก

เกิดเมืองดอกคำใต้ โต้นเข้ากรุง พี่สมบูรณ์ มีคุณแม่เป็นคนดอกคำใต้แต่เติบโตที่กรุงเทพฯ ใช้ชีวิตเยี่ยงคนเมืองกรุง ที่มีชีวิตเร่งด่วน ความเป็น(เสีย)เงินเป็น(เสีย)ทอง และสิ่งต่างๆเต็มไปด้วยแสงสีแว่น่าค้นหา เมื่อหากก็ทำให้ต้องจ่ายเพิ่ม เมื่อจ่ายเพิ่มมาก็ยังมีสิ่งต่างๆ รอคอยให้พี่สมบูรณ์เห็ดกระดาษที่จะจับจ่ายต่อไป ล้วนเป็นสิ่งที่เกินความจำเป็น อาชีพที่ทำอยู่ ณ ตอนนั้นคือเปิดร้านให้บริการอินเทอร์เน็ตจึงสร้างรายได้ไม่เพียงพอความกระดาษจ่าย “คุณหามาได้ หมิ่นหาก็ไม่พอ สองหมิ่นหาก็ยังไม่พอ ข้าวสามมืออย่างต่ำก็มือละสามสิบ สิ้นเดือนมาค่าน้ำไฟ ยาสิฟัน อุปกรณ์บริโภคไหนจะกินเที่ยวอีกเพื่อนชวนก็ไป หาได้เท่าไรก็ไม่เหลือ ชาติอีกต่างหาก ใ้แบบนั้นมันก็ไม่ใช้” หากเพียงกินอยู่รายได้ขนาดที่ว่าคงเพียงพอ แต่ชีวิตคนเมืองที่ขาดภูมิด้านทานทางสังคมย่อมหลงไปกับสิ่งยั่วยุ การเที่ยวผับบาร์ กินเหล้า สูบบุหรี่ หรือการสนุกบนความเสี่ยงเช่น พนันบอล นั้นก็ยิ่งทำให้อะไรๆมันแยลง

โต้นอีกครั้งจากเมืองกลับสู่ดอย ท่ามกลางกระแสสังคมเมืองที่ไหลกราก และพี่สมบูรณ์ก็ยังอีกเป็นคนหนึ่งที่ถูกพัดพานั้น ความลำบากในการหาเลี้ยงชีพเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นเตือนให้ถามตัวอยู่เสมอ ถึงสิ่งที่เป็นอยู่ สิ่งที่ต้องการ และความสุขที่แท้จริง เมื่อเริ่มคิดได้ประจวบเหมาะก็นำสาวที่ทำงานด้านพัฒนาสังคมชักชวนให้ลองกลับมาอยู่ที่บ้านห้วยसान อ.ภูซาง จ.พะเยา ดูแลร้าน ดอยโตนงานมือ และทดลองใช้ชีวิตอีกรูปแบบดู พี่สมบูรณ์จึงได้พบเห็นชีวิตอีกด้านซึ่งมีแต่ความเรียบง่ายไม่ตื่นตื่นแสบและจะธรรมดา

“มันต้องลองมาอยู่ก่อน จะได้ว่าอยู่ได้รึปล่าว” เป็นประโยคที่มักบอกเพื่อนฝูงทางโทรศัพท์เสมอ ไม่ปฏิเสธในมุมมองที่ต่างกันไป แต่ทุกคนขึ้นอยู่กับว่า คิดได้หรือไม่ เมื่อคิดได้เขาจะเลือก

ทางเดินได้เอง ต่างคนต่างความคิด แต่พี่สมบุรณ์ยังยืนยันว่าในตอนนี้มีความสุขดีกว่าเมื่อก่อนที่ชีวิตยังไม่มีความสุข ถึงรายได้ก็น้อยก็ยังเหลือเก็บ

ชีวิตคนเรา เมื่อเลือกที่จะเปลี่ยนก็จะเห็นความต่าง เมื่อเห็นความต่างจะเริ่มเปรียบเทียบ เมื่อเกิดการเปรียบเทียบก็เกิดความเข้าใจในทั้งสองสิ่ง ทุกวันนี้ พี่สมบุรณ์จะปลูกผักไว้ทานเอง คัดเลือกผลผลิตที่ดี ๆ เก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ กินผักที่ตนปลูก เหลือมากก็ขาย ระหว่างวันก็ดูแลร้านดอยโตนงานมือ ใช้เงินไม่เคยเกินวันละสามสิบบาท หมูสองกิโลอยู่เป็นครึ่งเดือน ชีวิตไม่รีบร้อน ไม่ทวิหน้า มีก็ทุกข์ไม่มีก็ทุกข์ แต่เมื่อพอจึงเกิดสุข ทุกวันนี้ร้านดอยโตนงานมือจึงเป็นร้านเฮนเมคโอเดียวที่เปิดด้วยความพอเพียง แม่น ณ ตอนนี้อาจจะดูสุดโต่งไปแต่ในอนาคต พี่สมบุรณ์จะมีร้านอินเทอร์เน็ตเล็กๆ ให้พอมีรายได้เป็นกอบกำบ้าง เพื่อเป็นอนาคตให้ลูกซึ่งอยู่กับยายที่พญาเมื่อมีความมั่นคงให้แก่ลูกแล้วเมื่อนั้นจะถือได้ว่าสมดุลงบความเป็นจริงตามการพัฒนาการท่องเที่ยว สั้น ๆ ง่าย ๆ ที่บอกแก่ผู้เขียนคือ “เป็นธรรมดาที่ความเจริญเข้ามาที่ไหน ความฉิบหายย่อมเกิด อยู่ที่ว่ายอมรับได้หรือไม่” เป็นอีกความเห็นหนึ่งของคนดอยโตนงานมือ ที่กระโจนไปมาระหว่างในเมืองและชนบท

โฮมสเตย์ป่าไผ่

คุณป่าเป็นจนท. นวดแผนไทยที่โรงพยาบาลเชียงคำ ทำลูกประคบสมุนไพรได้ด้วย โฮมสเตย์ป่าไผ่ มีด้วยกันสองห้องพัก จุได้ห้องละสามคน หากเพิ่มอาหารจะเป็นอาหารพื้นบ้านกินกับครอบครัวป่าไผ่ มีละห้าสิบบาท ถ้ามถึงรายได้จากโฮมสเตย์นั้นได้ไม่มากเท่าไร แต่ก็ถือว่าดี เพราะไม่ได้ลงทุนอะไรมาก แบ่งห้องให้พัก โฮมสเตย์ป่าไผ่นั้นก่อตั้งขึ้นไม่ได้มองที่ตัวเงินเป็นหลักหากแต่เป็นรายได้เสริมที่จะมาจุนเจือทางบ้าน และดูแลคุณลุงที่เป็นโรคไต ถึงตอนนี้จะเป็นเสาหลักในบ้าน แต่ก็ไม่ได้ทำให้ป่าไผ่คาดหวังโฮมสเตย์ของป่าต่อกระแสท่องเที่ยวบ้านฮวกผิดจากความเป็นจริงแต่อย่างใด “เรามองระยะไกล สอง สาม ปี คงไม่ใช่ต้องดูนานๆ”

การพัฒนาในอนาคตอยากให้พัฒนาไปด้วยกันอย่างควบคู่ ท่องเที่ยวและการเกษตร อยากให้ส่งเสริมอาชีพให้เด็ก ๆ ที่ไม่ได้เรียนต่อหรือจบม.สาม ให้สร้างรายได้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ป่าไผ่บอกถึงผลเสียการพัฒนาส่งเสริมของหน่วยงานที่ทำตามงบ หมดก็จบ ก่อผลให้ความตั้งใจของน้อง ๆ ผู้เข้าอบรม ที่กำลังก่อตัวนั้นจบลงไปกับงบที่หมดลงเช่นกัน “แต่ก่อนในหมู่บ้านก็มีการอบรมสกรีนเสื้อ ทำเป็นของฝากที่ระลึกขาย แต่ก็อบรมแบบไม่จริงจัง ก็อยากให้อบรมต่อเนื่อง เด็ก ๆ จะได้จริงจังมากขึ้น”

ความคิดเห็นของคนบ้านฮวกที่มีอาชีพเกษตรกร ป่าไผ่กล่าวว่า ส่วนใหญ่บ้านฮวกทำเกษตรกรรม คนที่มีทุนจะทำค้าขาย ชาวเกษตรกรมิได้คำนึงถึงการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวมากนัก เพียงแค่มุ่งหวังให้ราคาพืชผลดีขึ้น เศรษฐกิจในบ้านดีขึ้น ปลอดภัยเพียงแค่นี้

อนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่า การท่องเที่ยวในปัจจุบัน ไม่มีผลกระทบต่อชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรมทั้งทางบวกและลบ ณ เวลานี้

6.2 กลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

การระดมสมองเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนในครั้งนี้ ได้ทำการประมวลแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปเป็นกรอบแนวความคิด ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา โดยจำแนกตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ด้านตลาดการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย (conceptual framework)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1) ผู้นำชุมชน / องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน นายกองตำบลบริหารงานส่วนท้องถิ่น และสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในพื้นที่ตำบลภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา จำนวน 10 คน

2) ผู้ประกอบการด้านการบริการและการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าของกิจการร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พักในพื้นที่ ประธานหอการค้าจังหวัดพะเยา ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา ประธานสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา จำนวน 10 คน

3) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา รองผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัดพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นายอำเภอ และข้าราชการในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน

4) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา และผู้เชี่ยวชาญด้านโยธาและผังเมืองจังหวัดพะเยา จำนวน 8 คน

5) ประชาชนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมและการประชุมในพื้นที (โดยความสมัครใจ) ในการประชุม ครั้งที่ 1 มีจำนวนทั้งสิ้น 68 คน และการประชุมครั้งที่ 2 จำนวน 89 คน

การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง โดยวิธีการประชุมกลุ่มคณะกรรมการ (focus group) และใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT จากนั้นให้ค่าคะแนนเพื่อนำไป

กำหนด SPACE Matrix ซึ่งสามารถวิเคราะห์ตำแหน่งและทราบถึงกลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้ในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง หลังจากได้ข้อสรุปจากวิธีการประชุมกลุ่มคณะกรรมการฯ เรียบร้อยแล้ว ได้มีการประชุมระดับจังหวัด แล้วทำการประชาคมในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา จนกระทั่งได้บทสรุปของกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

6.2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวของเมือง

ชายแดนภูซาง

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง

โดยสรุปแล้วเมื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของเมืองชายแดนภูซางในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวจากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของ จุดแข็งและอุปสรรคหรือข้อจำกัด (x 4.26 ,y -4.10) ซึ่งสรุปได้ว่า จุดแข็งด้านทรัพยากรในเมืองชายแดนภูซางที่สำคัญ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ ที่มีความงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนเมืองชายแดนมีสันติสุข สงบสุข ปลอดภัย เป็นมิตร นอกจากนี้ ภูซางเป็นเมืองชายแดนทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้มีประสบการณ์ต่างประเทศ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับประเทศและระดับเมืองชายแดน รวมทั้ง ที่ตั้งของเมืองชายแดนภูซางสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น ภูชี้ฟ้า เขียงของ

ส่วนอุปสรรคหรือข้อจำกัดที่สำคัญ ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยรอบทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาถูกจัดความสำคัญเป็นลำดับรองลงมา ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ความแตกต่างของระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้าน และกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีรายละเอียดผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix โดยเรียงตามความสำคัญ แสดงดังตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง 6.1 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	การ ถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
จุดเด่น-จุดแข็ง			
1.ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติที่มีความงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์	0.15	4.5	0.68
2. ชุมชนเมืองชายแดนมีสันติสุข สงบสุข ปลอดภัย สมาชิกชุมชนมีความสุข มีความสามัคคีปรองดองกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม มีพลัง มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง และสามารถป้องกันภัยอันตรายจากภายนอกได้	0.10	4.6	0.46
3.ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของท้องถิ่นวัดจากการแสดงออกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ การให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น และการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว	0.10	4.3	0.43
4. ความเป็นเมืองชายแดนของภูซางเป็นเมืองชายแดนทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้มีประสบการณ์ต่างประเทศ	0.10	4.1	0.41
5.ความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับประเทศและระดับเมืองชายแดน	0.09	4.2	0.38
6. แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่ตั้งของเมืองชายแดนภูซางสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง เช่น ภูชี้ฟ้า	0.08	4.6	0.37
7.ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ วัฒนธรรม	0.08	4.5	0.36
8. เมืองภูซางสามารถเข้าถึงแม่น้ำโขงในฝั่งประเทศลาวได้เพียงสี่สิบกิโลเมตรซึ่งสามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน	0.07	4.0	0.28
9.แหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด	0.06	4.2	0.25
10.การสัมผัสวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิม / การแสดงออกหรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชน	0.07	3.5	0.24
11. ศักยภาพของเมืองที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	0.05	4.2	0.21
12. ศักยภาพของเมืองที่พร้อมจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตกแต่งเมืองด้วยศิลปะผสมการย้อนยุค	0.05	3.8	0.19
ค่าคะแนนรวม			4.26

คุณลักษณะ	การ ถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
จุดอ่อน			
1. ภาพลักษณ์และชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักกันมากนัก	0.50	3.2	1.60
2. ในปัจจุบันแม้ภูซางเป็นเมืองชายแดนแต่นักท่องเที่ยวมีข้อจำกัดไม่สามารถไปเยือนประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวก	0.30	4.6	1.38
3. การสร้างอรรถประโยชน์ของทรัพยากรไม่เต็มศักยภาพ ทำให้ความน่าสนใจลดน้อยลง	0.20	4.4	0.88
ค่าคะแนนรวม			3.86
โอกาส			
1. นโยบายการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอื่นๆ	0.34	4.3	1.46
2. ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงคาดว่าจะกลายเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ	0.25	3.6	0.90
3. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น	0.21	3.7	0.78
4. นโยบายการจัดการที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	0.09	4.1	0.37
5. การเดินทางไปหลวงพระบางโดยผ่านทางด่านเมืองชายแดนภูซาง(บ้านฮวก) มีความสะดวกกว่าทางเชียงของ	0.11	2.8	0.31
ค่าคะแนนรวม			3.82
อุปสรรค/ข้อจำกัด			
1. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดใกล้เคียงและในประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบทำให้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยาถูกจัดความสำคัญเป็นลำดับรองลงมา	0.28	4.4	1.23
2. ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม	0.20	4.1	0.82
3. ความแตกต่างของระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้าน	0.21	3.8	0.79
4. กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลง	0.19	4.2	0.79
5. นโยบายของหน่วยงานระดับสูงด้านการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคส่งเสริมการพัฒนาด้านถาวรในระดับต่ำ	0.12	3.9	0.47
ค่าคะแนนรวม			4.1

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านธุรกิจบริการการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเมืองชายแดนภูซางในด้านธุรกิจบริการการท่องเที่ยวจากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของ จุดแข็งและโอกาส (x 4.08 ,y 4.28) โดยพบว่า จุดแข็งด้านธุรกิจการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางที่สำคัญ คือ_ความมีอรรถยาศัยไมตรีของบุคลากรด้านบริการและการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การจับจ่ายซื้อของที่ระลึก ของพื้นเมืองต่าง ๆ ผู้ประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวและต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น และความคุ้มค่าเงิน (value for money)ในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนส่วนโอกาสในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเมืองภูซางที่สำคัญ คือ กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ขยายตัว เช่น กระแสการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค (retro tourism) รวมทั้ง กระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวระดับโลก ภูมิภาคและระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมทั้งมีเครือข่ายทางสังคมที่จะเข้ามาร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียดผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนน โดยเรียงตามความสำคัญ แสดงดังตาราง ดังต่อไปนี้

ตาราง 6.2 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	การถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก
จุดแข็ง			
1. ความมีอรรถยาศัยไมตรีของบุคลากรด้านบริการและการท่องเที่ยวในท้องถิ่น	0.21	4.2	0.88
2. การจับจ่ายซื้อของ (shopping) ของที่ระลึก ของพื้นเมืองต่าง ๆ	0.20	4.1	0.82
3. ผู้ประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความตื่นตัวและต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น	0.16	4.4	0.70
4. คุ้มค่าเงิน (value for money)การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนในเมืองชายแดนภูซางใช้ค่าใช้จ่ายไม่สูง การตั้งราคาที่ยุติธรรม ไม่สูงเกินจริง	0.16	4.3	0.69
5. นักธุรกิจท้องถิ่นมีศักยภาพด้านการค้าชายแดนกับ สปป.ลาว	0.11	4.1	0.45
6. ทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	0.09	3.2	0.29
7.ระบบความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์และบริการ	0.07	3.6	0.25
ค่าคะแนนรวม			4.08

คุณลักษณะ	การถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
จุดอ่อน			
1. งบประมาณลงทุนมีขีดจำกัด	0.13	4.2	0.55
2. ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวยังไม่ครบ คลุมครบทุกประเภท	0.14	3.9	0.55
3. ในเมืองชายแดนภูซางยังไม่มีร้านอาหารและเครื่องดื่มพื้นเมืองมาให้บริการนักท่องเที่ยว	0.12	4.2	0.50
4. ความสามารถในการติดต่อร่วมทุนกับกลุ่มเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่และนอกพื้นที่	0.12	4.0	0.48
5. ความร่วมมือร่วมใจในการเป็นเครือข่ายธุรกิจการท่องเที่ยวร่วมกันยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน	0.10	4.3	0.43
6. การสร้างและการนำเสนอลักษณะทางกายภาพได้แก่ การจัดระเบียบร้านค้า สถานที่ให้บริการ การจัดภูมิทัศน์ การดูแลรักษาสภาพ สิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบ	0.11	3.9	0.43
7. สินค้าของที่ระลึกขาดการเชื่อมโยงและนำเสนอ อัตลักษณ์สู่กระบวนการผลิต	0.10	3.7	0.37
8. คุณภาพของผลิตภัณฑ์บริการด้านการท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน	0.10	2.8	0.28
9. คุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวของ พนักงานเอกชนยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น ภาษาต่างประเทศ และการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ๆ	0.08	3.1	0.25
ค่าคะแนนรวม			3.84
โอกาส			
1. กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ขยายตัว เช่น กระแสการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค (retro tourism) รวมทั้ง กระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวระดับโลก ภูมิภาคและระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น	0.26	4.2	1.09
2. นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว	0.23	4.7	1.08
3. เครือข่ายทางสังคมที่พร้อมจะเข้ามาร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่	0.21	4.6	0.97
4. การขยายและพัฒนาธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ (low-cost airline) มีโอกาสทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนล้านนาตะวันออกมากขึ้น	0.05	3.8	0.19
5. การปรับปรุงท่าอากาศยานเชียงใหม่ - เพิ่มเที่ยวบิน และเที่ยวบินตรง มีโอกาสทำให้นักท่องเที่ยวมาเยือนล้านนาตะวันออกมากขึ้น	0.05	3.5	0.18

คุณลักษณะ	การถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
6. นโยบายของภาครัฐในการพัฒนาบุคลากรและการบริการสู่ระดับ มาตรฐานสากล	0.03	3.7	0.11
7. การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เพิ่มมากขึ้น	0.17	3.9	0.66
ค่าคะแนนรวม			4.28
อุปสรรค/ข้อจำกัด			
1. วิกฤตราคาน้ำมันแพง	0.25	4.2	1.05
2. ผลกระทบเชิงมหภาค	0.23	4.4	1.01
3. สภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย	0.16	3.6	0.58
4. เงื่อนไขกฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้าน	0.12	4.1	0.49
5. สภาวะการแข่งขันทางการท่องเที่ยว	0.10	3.1	0.31
6. การให้ความสำคัญในการพัฒนาบ้านฮวกของระดับประเทศมีไม่มากนัก	0.09	3.7	0.33
7. ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม	0.05	3.8	0.19
ค่าคะแนนรวม			3.96

3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านตลาดการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของเมืองชายแดนภูซางในด้านตลาดการท่องเที่ยวจากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของ จุดแข็งและโอกาส (x 4.47 , y 4.21) โดยด้านตลาดการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางมีจุดแข็งที่สำคัญ คือ ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้ ความคุ้มค่าเงิน (value for money) และการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในบริเวณใกล้เคียง ส่วนโอกาสในด้านตลาดการท่องเที่ยวเมืองภูซางที่สำคัญ คือ เครือข่ายทางสังคมที่พร้อมจะเข้ามาร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ กระแสความต้องการการความนิยมเดินทางท่องเที่ยวระดับโลก ภูมิภาคและระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง เช่น นักท่องเที่ยวจำนวนมากเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวหลัก คือ ภูชี้ฟ้าแล้วมักต้องการมาเยือนเมืองชายแดนภูซางซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน รวมทั้ง นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

ขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนน โดยเรียงตามความสำคัญ แสดงดังตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านตลาดการท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	การถ่วงน้ำหนัก	การให้คะแนน	ค่าคะแนนถ่วงน้ำหนัก
จุดแข็ง			
1.ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวได้	0.60	4.4	2.64
2.ความคุ้มค่าเงิน (value for money)	0.30	4.1	1.23
3.การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในบริเวณใกล้เคียง	0.10	4.2	0.42
ค่าคะแนนรวม			4.47
จุดอ่อน			
1.ขาดการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีการจัดทำสื่อต่าง ๆ ในพื้นที่	0.32	4.2	1.34
2.ขาดการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อ ต่าง ๆ เพื่อเชิญชวน กระตุ้น ให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทาง เข้ามาเยือน	0.22	4.4	0.97
3.การส่งเสริมการตลาดไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่เนื่องจากงบประมาณจำกัด	0.21	4.1	0.86
4.ภาพลักษณ์(Brand Image)หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่ยังเป็นนามธรรมและยังไม่ชัดเจน	0.25	4.5	1.13
ค่าคะแนนรวม			4.30
โอกาส			
1.เครือข่ายทางสังคมที่พร้อมจะเข้าร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่	0.14	4.4	0.62
2.กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ขยายตัว เช่น กระแสการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค (retro tourism) รวมทั้ง กระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวระดับโลก ภูมิภาคและระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น	0.33	4.5	1.49
3.พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง โดยศึกษาจากนักท่องเที่ยวจำนวนมากเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวหลัก คือ กูชู้ฟ้าแล้วมักต้องการมาเยือนเมืองชายแดนกุชชางซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน	0.21	4.2	0.88
4.นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว	0.10	3.2	0.32

คุณลักษณะ	การถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
5.การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	0.22	4.1	0.90
ค่าคะแนนรวม			4.21
อุปสรรค/ข้อจำกัด			
1.สภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอยและยังไม่ฟื้นตัวเท่าที่ควร	0.05	4.1	0.21
2.วิกฤตราคาน้ำมันแพง	0.21	4.2	0.88
3.ผลกระทบเชิงมหภาค ด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ การเมือง และโรค ระบาด	0.34	4.4	1.50
4.ภาวะการแข่งขันทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคฝั่งสูงขึ้น (MAY, SIN, VET, ect)	0.13	2.7	0.35
5.ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม มลพิษ น้ำ และฝุ่นละออง หรือ ปัญหาหมอก ควันภาคเหนือ	0.08	3.9	0.31
6.เงื่อนไขกฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้านไม่ชัดเจนทำให้ไม่เอื้อต่อ ข้อตกลงและความร่วมมือ	0.19	4.3	0.82
ค่าคะแนนรวม			4.07

4) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เมืองชายแดนภูซาง

เมื่อนำข้อมูลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของการบริหารจัดการภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางมาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix จากการวิเคราะห์ swot พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยของ (x,y) ที่มีค่ามากที่สุดคือ ด้านจุดอ่อนและข้อจำกัด ซึ่งมีค่า(x -4.38 , y - 4.12) แสดงถึงการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว มีจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทการเข้า ออก ระหว่าง เมืองชายแดน กับ ประเทศเพื่อนบ้านยังไม่พร้อม คมนาคมขนส่งเข้าถึงเมืองโดยระบบขนส่งมวลชน หรือ รถโดยสารประจำทางยังไม่สะดวกข้อจำกัดด้านงบประมาณและขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านระบบการสื่อความหมาย

สำหรับข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง(จีน ลาว พม่า)มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการประสานความเชื่อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวการกำหนดมาตรฐานและการ

ให้บริการต่างๆสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไม่ดีเท่าที่ควรทำให้ขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ เงื่อนไขกฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้านบางประการไม่ชัดเจนทำให้ไม่เอื้อต่อข้อตกลงและความร่วมมือซึ่งกันและกัน กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลง ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม มลพิษ น้ำ และฝุ่นละออง หรือ ปัญหาหมอกควันภาคเหนือ รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 ผลการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

คุณลักษณะ	การ ถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
จุดแข็ง			
1.เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง และโครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง	0.18	3.2	0.58
2. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็น	0.16	2.8	0.45
3. เจ้าหน้าที่ / บุคลากรมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	0.11	3.9	0.43
4. ความร่วมมือ ประสานงานระหว่างองค์กร หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว	0.10	4.3	0.43
5.นโยบายที่เปิดโอกาส ให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม	0.08	4.8	0.38
6. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย	0.10	3.6	0.36
7. ชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อม	0.08	3.7	0.30
8. ความร่วมมือระหว่างเมืองชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน	0.9	3.2	0.29
9.การกำหนดนโยบาย แผนงานด้านการท่องเที่ยว	0.05	4.4	0.22
10. เป็นองค์กรชุมชนที่มีการเรียนรู้ (learning organization)	0.05	4.2	0.21
ค่าคะแนนรวม			3.65
จุดอ่อน			
1.สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทการเข้า ออก ระหว่างเมืองชายแดน กับประเทศเพื่อนบ้านยังไม่พร้อม	0.31	4.8	1.49
2.คมนาคมขนส่งเข้าถึงเมืองโดยระบบขนส่งมวลชน หรือรถโดยสารประจำทาง ยังไม่สะดวก	0.28	4.6	1.29
3. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ	0.25	4.2	1.05
4. ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านระบบการสื่อความหมาย	0.15	3.8	0.57
ค่าคะแนนรวม			4.4

คุณลักษณะ	การ ถ่วง น้ำหนัก	การให้ คะแนน	ค่า คะแนน ถ่วง น้ำหนัก
โอกาส			
1.นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆอันส่งผลดีต่อการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว	0.35	4.0	1.40
2.กระแสความต้องการการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ขยายตัว รวมทั้งกระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวระดับโลก ภูมิภาคและระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น	0.22	4.3	0.95
3.การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	0.18	3.8	0.68
4.เครือข่ายทางสังคมที่พร้อมจะเข้าร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่	0.13	4.5	0.59
5.ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น	0.12	4.2	0.50
ค่าคะแนนรวม			4.12
อุปสรรค			
1.ความแตกต่างของระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง(จีน ลาว พม่า) ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการประสานความเชื่อมต่อ การพัฒนาการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานและการให้บริการต่างๆ	0.31	4.6	1.43
2.สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไม่ดีเท่าที่ควรทำให้ขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว	0.28	4.4	1.23
3.เงื่อนไขกฎเกณฑ์ นโยบายประเทศเพื่อนบ้านบางประการไม่ชัดเจนทำให้ไม่เอื้อต่อข้อตกลงและความร่วมมือซึ่งกันและกัน	0.22	4.8	1.06
4. กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้อัตราชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนแปลง	0.10	3.8	0.38
5.ภาวะสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม มลพิษ น้ำ และฝุ่นละออง หรือ ปัญหาหมอกควันภาคเหนือ	0.09	3.1	0.28
ค่าคะแนนรวม			4.38

6.2.2 การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง จังหวัด

พะเยา

จากการประเมินสภาวะแวดล้อมการท่องเที่ยวด้านต่างๆ และกำหนดค่าคะแนนในการทำ space matrix พบว่า เมืองชายแดนภูซางอยู่ในตำแหน่งที่มีจุดแข็งที่โดดเด่น ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านตลาดการท่องเที่ยว ด้านธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว แต่สำหรับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้นอยู่ในตำแหน่งที่มีทั้งข้อด้อย(จุดอ่อน) และอุปสรรค ซึ่งจำเป็นจะต้องดำเนินการทั้งเชิงรุกและปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการ รวมทั้ง ป้องกันอุปสรรคต่างๆ โดยมีการบริหารงานแบบบูรณาการ และสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดพะเยาในด้านอื่นๆ ซึ่งมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง พ.ศ. 2553-2557 ไว้ว่า “ภูซาง; เมืองแห่งความสุข ประตูอารยธรรมอินโดจีน” หรือ “Phuzang : Wellness Border Town” และพันธกิจสำคัญ คือ เสริมสร้างพันธมิตร พัฒนาจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว ป้องกันข้อจำกัด และเร่งแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมาตรฐาน และการยอมรับในระดับสากล โดยมีเป้า

ประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาในทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว และการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่คุณภาพทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต สังคมที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่ ให้เกิดความต่อเนื่อง และสมดุล อันนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

สำหรับกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซาง สามารถจำแนกเป็นประเด็นกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่น ชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก

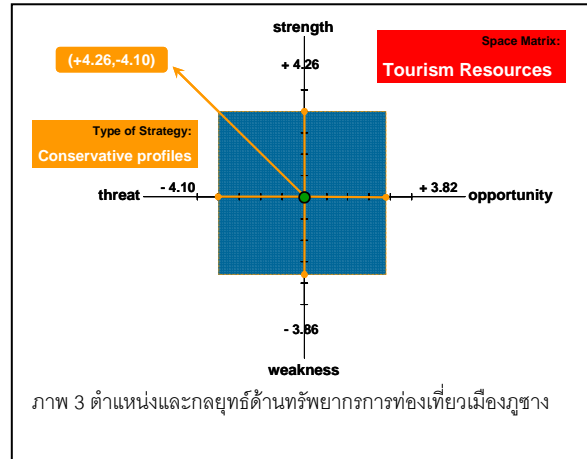
กลยุทธ์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว

โดยมีแนวทางการพัฒนาในแผนงาน จำนวน 17 แผนงาน รายละเอียดแต่ละกลยุทธ์ ดังนี้

1) กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่นชัดเจน

จากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของ จุดแข็ง และอุปสรรคหรือข้อจำกัด (x 4.26 ,y 4.10-) ซึ่งสรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่ควรนำมาประยุกต์ใช้คือ

Conservative profiles หรือ ST Strategies อธิบายได้ดังภาพที่ 3 การสร้างพันธมิตร พัฒนาโดยใช้จุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีความโดดเด่น ชัดเจน เพื่อลดผลกระทบของภาวะคุกคามจากภายนอก โดยสรุปผลจากการเห็นชอบ

ของประชาคมให้มีแผนงานตามกลยุทธ์ดังกล่าว คือ การสร้างความโดดเด่นของทรัพยากรซึ่งมีศักยภาพสูงโดยเฉพาะการเป็นเมืองชายแดนอันสงบสุข เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน การเป็นแหล่งธรรมชาติทั้งพืชพันธุ์ สัตว์ป่า และวัฒนธรรมที่หลากหลาย สำหรับแผนงานในกลยุทธ์นี้ ได้แก่

แผนงานที่ 1 เมืองแห่งความสงบสุข ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน

แผนงานที่ 2 เมืองแห่งมหัศจรรย์ธรรมชาติงาม จุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism)

แผนงานที่ 3 การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเลาะเลียบตะเข็บล้านนาตะวันออก

แผนงานที่ 4 กุซางแหล่งวัฒนธรรมแห่งชนชาติสองแผ่นดิน

นอกจากนี้ ในการประชาคมยังได้มีการนำเอาจุดเด่นของพื้นที่เข้ามาผนวกกับชื่อเมืองกุซางให้เกิดภาพลักษณ์ของพื้นที่ที่โดดเด่น ชัดเจน โดยนำชื่อในภาษาอังกฤษ คือ PHUZANG มาอธิบายความหมายในแต่ละตัวอักษร ดังนี้

กุซาง หรือ P H U S A N G มีความน่าสนใจ ดังต่อไปนี้

P: Peaceful and Pooloo เมืองชายแดนที่สงบสุขปลอดภัย และเต่าปูลู

H: Happiness เมืองที่มีความสุขกาย สบายใจทั้งผู้คนและผู้มาเยือน

U: Unique เมืองที่มีเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมชนชาติสองแผ่นดิน เช่น การตัดบาตรสองแผ่นดิน ตลาดนัดไทย-ลาว ชุมชนไทลื้อกุซาง

S: Smile รอยยิ้มและมิตรภาพ

A: Amazing มหัศจรรย์แห่งน้ำตกอุ่นแห่งเดียวในประเทศไทย และความงามของผ้าทอเจ็ดสี ผ้าทอสองแผ่นดิน งานเซ่นไหว้ดวงชาวบ้าน (เมษา)

N: Natural ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ล้อมรอบชุมชนซึ่งเป็นแหล่งสมุนไพรและอาหารสุขภาพ พืชผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยพิษ ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ เช่น น้ำอ้อย สบง ของดีภูซาง ข้าวกำ

G: Great เมืองที่ดีที่สุด

คำอธิบายเพิ่มเติม

P: Peaceful ภูซางเป็นชุมชนเมืองชายแดนมีสันติสุข สงบสุข ปลอดภัย สมาชิกชุมชนมีความสุข มีความสามัคคีปรองดองกัน ทำงานเพื่อส่วนรวม มีพลัง มีความสามารถในการแก้ปัญหาและการขัดแย้ง และสามารถป้องกันภัยอันตรายจากภายนอกได้

Pooloo เต่าปูลูถือเป็นเต่าที่แปลกกว่าเต่าชนิดอื่นคือ มีหัวโตมาก มีขนาดกว้างหัวประมาณครึ่งหนึ่งของความกว้างกระดองหลัง มีปากงุ้มแหลมคล้ายปากนกแก้ว หัวหดเข้ากระดองไม่ได้ แต่มีคอยาวยื่นออกมาได้มาก เคลื่อนไหวได้รวดเร็ว มีความสามารถในการปีนต้นไม้ และกอนหิน ขาและเท้าของเต่าปูลูมีขนาดใหญ่และแข็งแรงหดเข้ากระดองไม่ได้ ขาหน้าและขาหลังของเต่าปูลูมีเกล็ดหุ้มทั้งหมด หางของเต่าปูลูยาวมาก มีความยาวมากกว่าความยาวกระดองหลังในอัตราเฉลี่ยความยาวกระดองหลังต่อความยาวหาง มีค่าเท่ากับ 1:1.34 เต่าปูลูจึงจัดว่าเป็นเต่าที่มีหางยาวที่สุดในโลก อีกทั้งเป็นสัตว์ที่ทนไฟป่ามาก จึงถือได้ว่าเต่าปูลูเป็นสัตว์ที่น่าทึ่งหลายประการสถานภาพปัจจุบัน เป็นสัตว์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ เนื่องจากถูกคุกคามถิ่นที่อยู่อาศัยและถูกจับเป็นสัตว์เลี้ยงและปรุงยาสมุนไพร ทางชุมชนภูซางอุทยานแห่งชาติภูซาง และโรงเรียนบ้านฮวกจึงได้มีความร่วมมือกันที่จะอนุรักษ์พันธุ์เต่าปูลู เช่น ทางอุทยานแห่งชาติภูซางได้มีการทำสถานที่เพาะพันธุ์เต่าปูลู ชุมชนบ้านฮวกเองยังนำเต่าปูลูมาเป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน(ชุมชนเต่าปูลู) เนื่องจากยังมีอยู่พอสมควรในป่าธรรมชาติของหมู่บ้านเช่น น้ำตกโป่งผาถือเป็นบ้านของเต่าปูลู อีกทั้งสื่อถึงความ เป็นชุมชนที่รักธรรมชาติ สัญลักษณ์ของเต่าที่มีความหมายเกี่ยวกับอายุยืน และเพื่อกระตุ้นให้ผู้คนเห็นความสำคัญของเต่าปูลูแล้วเกิดการอนุรักษ์ต่อไป

H: Happiness เมืองที่มีความสุขกาย สบายใจทั้งผู้คนและผู้มาเยือน

U: Unique เมืองที่มีเอกลักษณ์แห่งวัฒนธรรมชนชาติสองแผ่นดิน เช่น งานตักบาตรสองแผ่นดิน (30 ธันวาคมของทุกปี) ตลาดนัดไทย-ลาว ชุมชน ความเป็นเมืองชายแดนที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน(สปป.ลาว)ทั้งในระดับประเทศ ระดับเมือง ระดับชุมชน นอกจากนี้ในความเป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่า ภูซางยังมีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ชุมชนที่หลากหลายเช่น ไทลื้อ ม้ง ลาว ฯลฯ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิม/ การแสดงออกหรือการปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชนที่ยังคงสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น

- S: Smile รอยยิ้มและมิตรภาพ ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของท้องถิ่น เช่น การให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น และความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว
- A: Amazing ความมหัศจรรย์
- * ความมหัศจรรย์แห่งน้ำตกอุ่นแห่งเดียวในประเทศไทย หรือ น้ำตกภูซางเป็นน้ำตกชั้นเดียว ซึ่งตกลงสู่แอ่งน้ำเบื้องล่าง สูงประมาณ 25 เมตร จุดเด่นของน้ำตกภูซางคือ เป็นน้ำตกที่เป็นกระแสน้ำอุ่นมีอุณหภูมิประมาณ 35 องศาเซลเซียส นอกจากนี้ บริเวณน้ำตกภูซางยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีจุดเด่นอยู่ที่ บ่อน้ำซับอุ่น ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำตกภูซาง มีลักษณะเป็นธารน้ำอุ่นผุดจากใต้ดิน มีสภาพโดยรอบเป็นพรุน้ำจืด เต็มไปด้วยแมกไม้หนานาพรรณที่หาดูได้ยาก
 - * ความมหัศจรรย์แห่งความงามของผ้าทอเจ็ดสี ผ้าทอเจ็ดสีเกิดขึ้นจากการคิดค้นและจัดทำขึ้นโดยกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านฮวกซึ่งทำการจดลิขสิทธิ์แล้ว เส้นไหมที่ถักทอเป็นผ้าผืนสวยงามเจ็ดสีถือว่าเป็นผ้ามงคล สามารถใช้ได้ทุกวันทั้งเจ็ดวันในสัปดาห์ แรบบันดาลใจมาจากคติความเชื่อของคนไทยที่ถือเรื่องการสวมใส่ผ้าอันเป็นสิริมงคลของแต่ละวัน ดังนั้น หากผู้ที่ได้ใส่ผ้าทอเจ็ดสีจึงเป็นสิริมงคลได้ทุกวัน นอกจากนี้ ผ้าทอที่จำหน่ายในชุมชนยังถือเป็นผ้าทอสองแผ่นดินเนื่องจากได้มีการว่าจ้างให้ชาวเมืองคอบ สปป.ลาว ให้ช่วยทอ และฝากจำหน่ายได้ ดังนั้นจึงถือได้ว่าผ้าทอที่เกิดขึ้นจากเส้นไหมที่เรียงร้อยกันเป็นผืนผ้าอันเหนียวแน่นงดงาม เป็นเสมือนตัวแทนที่สื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของทั้งสองแผ่นดินที่แน่นแฟ้น
 - * ความมหัศจรรย์ในงานเช่นไหว้ดวงชาวบ้าน ดงชาวบ้าน หรือชาวบ้านเรียกกันว่า ดงจาวบ้านเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่สิงสถิตของเทพยดา เหล่าบรรพบุรุษของชุมชน อาทิเช่น พญาแถน พ่อเฒ่าหนัก(ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน) ฯลฯ สิ่งมหัศจรรย์เกี่ยวกับเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครอง รักษาให้ลูกหลานในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ชาวบ้านฮวกจะมีพิธีเช่นไหว้ครั้งใหญ่ประจำปีประมาณเดือนเมษายน-พฤษภาคม
- N: Natural ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ล้อมรอบชุมชนซึ่งเป็นแหล่งสมุนไพรและอาหารสุขภาพ พืชผลการเกษตรอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ เช่น น้ำอ้อยสบบงของดีภูซาง ข้าวเก่า ผักปลอดสารพิษ
- G: Great เมืองที่ดีที่สุด
- จากคุณลักษณะของชุมชนที่มีทั้งความงดงามของธรรมชาติ วิถีชีวิตดั้งเดิม บรรยากาศดี และอาหารจากธรรมชาติอันปลอดสารพิษ รวมทั้ง ผลิตภัณฑ์อันเป็นของดีภูซางที่หลากหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้ภูซางเป็นเมืองที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน เรียนรู้ และใช้ชีวิต ดังจะเห็นจากบุคคลสำคัญหลายท่านเลือกภูซางเป็นเมืองหลังเกษียณอายุราชการ (เช่น คุณสุธี ภูจินดา นายอำเภอภูซางคนปัจจุบัน คนต่างถิ่นที่เคยสัมผัสมาหลายเมืองหลายอำเภอตลอดอายุราชการก็ยังเลือกภูซางในการเป็นเมืองที่จะใช้ชีวิตหลังการเกษียณ)

จากจุดเด่นของเมืองต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีความน่าสนใจในอนาคตที่จะเป็นแรงหนุนทำให้เมืองภูซางเป็นเมืองชายแดนสำคัญของประเทศไทยอีกจุดหนึ่ง คือ การเป็นด่านสากลซึ่งจะทำให้เมืองภูซางโดยเฉพาะบ้านฮวกจะเป็นจุดที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงนี้ได้ทั้ง สปป.ลาว จีนตอนใต้และเวียดนาม อันทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวและการค้าที่สำคัญ ข้อได้เปรียบของเมืองภูซางเมื่อเทียบกับเมืองชายแดนอื่นในภูมิภาคเดียวกันคือ ที่ตั้งของเมืองชายแดนภูซางสามารถเชื่อมโยงกับฝั่งลาวได้สะดวกกว่าด่านห้วยโก๋น(น่าน) สามารถเดินทางโดยรถยนต์ไปถึง เมืองหลวงพระบางได้สะดวกและใกล้กว่ากว่า โดยเฉพาะ ถ้านักท่องเที่ยวเดินทางมาจากเชียงใหม่

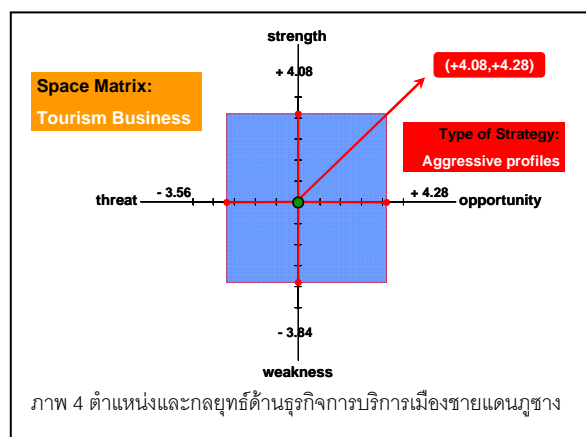
ระยะทางที่จะสามารถเป็นเส้นทางท่องเที่ยวสำคัญในอนาคต คือ

บ้านฮวก เมืองคอบ(ปากคอบ) ชมแม่น้ำโขง	30 กม.
(นักท่องเที่ยวจะสามารถชมแม่น้ำโขงจุดแรกที่อยู่ในฝั่งลาว)	
เมืองคอบ ไปเชียงฮ่อน	30 กม.
เชียงฮ่อนไปเมืองเงิน	50 กม.
เมืองเงิน ไปหงสา	40 กม.
หงสา ไปไชยบุรี	90 กม.
ไชยบุรี ไปหลวงพระบาง	90 กม.
รวมระยะทางจากบ้านฮวกถึงหลวงพระบางเพียงประมาณ	330 กม.

ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ก่อนที่จะมีการพัฒนาเปิดเป็นด่านสากลในอนาคต และในจุดนี้สามารถสานสัมพันธ์ระหว่างเมืองชายแดนสองแผ่นดินให้มีความมั่นคง มีมิตรภาพที่ดีโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ รวมทั้ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการในด้านแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการ และการตลาด พัฒนาความสามารถในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเที่ยวในภูมิภาคนี้ และที่สำคัญในการพัฒนานั้นจะต้องส่งเสริมทัศนคติด้านการท่องเที่ยวที่ดีแก่ชุมชนท้องถิ่น

2) กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก

เมื่อวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของเมืองชายแดนภูซางในด้านธุรกิจบริการการท่องเที่ยวจากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของ จุดแข็งและโอกาส (x 4.08 ,y 4.28) สรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่ควรนำมาประยุกต์ใช้คือ Aggressive หรือ SO

ภาพ 4 ตำแหน่งและกลยุทธ์ด้านธุรกิจบริการเมืองชายแดนภูซาง

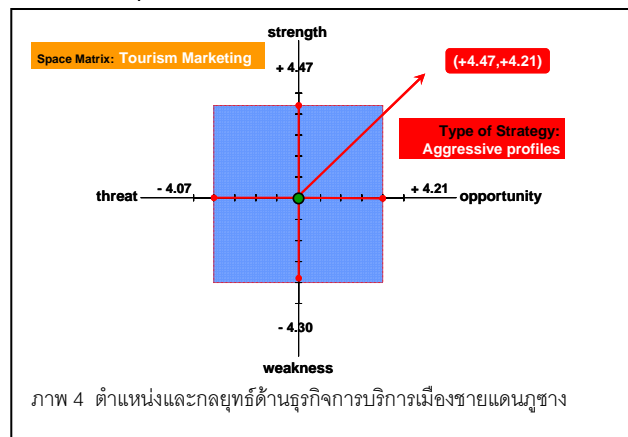
Strategies การรุกไปข้างหน้า(ดังภาพ 4) โดยใช้จุดแข็งและโอกาสจากภายนอกเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบ ซึ่งผลจากการเห็นชอบของประชาคมในพื้นที่ สรุปแผนงานที่ควรดำเนินการ ได้แก่

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมความเข้มแข็งและศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่
- แผนงานที่ 2 การสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวในทุกระดับ
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมในผลิตภัณฑ์ การบริการและการรองรับนักท่องเที่ยวของภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว
- แผนงานที่ 4 การพัฒนามาตรฐาน ควบคุมและตรวจสอบการบริการ

ทั้งนี้ในการประชาคมมีมติเพิ่มเติม คือ ควรส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านการบริการและการท่องเที่ยวโดยคนในพื้นที่ และป้องกันการคุกคามจากนายทุนภายนอก

3) กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก

จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของเมืองชายแดนภูซางในด้านตลาดการท่องเที่ยว จากการนำข้อมูลวิเคราะห์ swot มาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยค่าที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ค่าคะแนนของจุดแข็งและโอกาส (x 4.47 ,y 4.21) สรุปได้ว่ากลยุทธ์ที่ควรนำมาประยุกต์ใช้คือ Aggressive

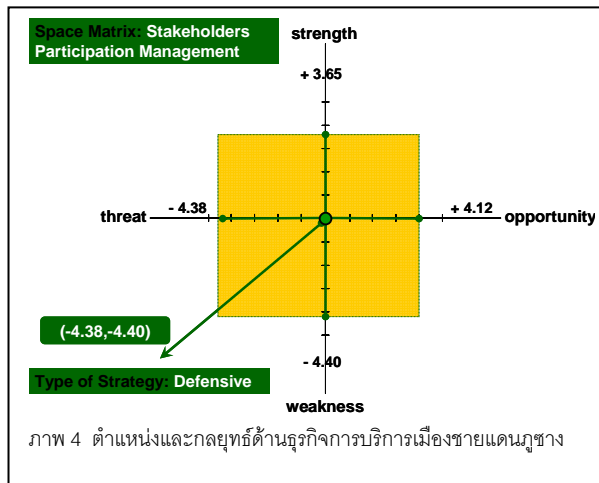

หรือ SO Strategies การรุกไปข้างหน้า อธิบายได้ดังภาพ 5 โดยใช้จุดแข็งและโอกาสจากภายนอกเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบ ซึ่งผลจากการเห็นชอบของประชาคมในพื้นที่ สรุปแผนงานที่ควรดำเนินการ ได้แก่

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เช่น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการตลาดอย่างจริงจัง
- แผนงานที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของเมืองภูซาง: เมืองแห่งความสุข ประตูสู่อารยธรรมอินโดจีน

4) กลยุทธ์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว

เมื่อนำข้อมูลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางมาทำการประเมินและกำหนดค่าคะแนนเพื่อทำ space matrix จากการวิเคราะห์ swot พบว่าได้ผลการวิเคราะห์เชิง

ปริมาณโดยค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักเฉลี่ยของ (x,y) ที่มีค่ามากที่สุดคือ ด้านจุดอ่อนและข้อจำกัด ซึ่งมีค่า(x -4.38 , y -4.12) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ควรใช้กลยุทธ์การจัดการคือ Defensive หรือ WT Strategies แสดงดังภาพ 5 ที่จะต้องปรับเปลี่ยนระบบภายในของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เป็นยุทธวิธีตั้งรับแล้วป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากอุปสรรค ข้อจำกัด ภาวะคุกคามจากภายนอก โดยกำหนดแผนงาน ซึ่งผ่านการเห็นชอบจาก

ประชาคมแล้ว ดังต่อไปนี้

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมให้งานด้านการท่องเที่ยวได้รับการบรรจุเอาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวสองแผ่นดินกับประเทศเพื่อนบ้าน(ลาว)
- แผนงานที่ 4 การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง ระบบความปลอดภัย และระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมป้องกันมลภาวะในพื้นที่
- แผนงานที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 6 ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น

สำหรับ แนวทางการพัฒนาและประชาสัมพันธ์เมืองภูซางแม้ในปัจจุบันคุณลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเมืองชายแดน นักท่องเที่ยวยังไม่มีโอกาสได้มีประสบการณ์ต่างประเทศ(ข้อจำกัดของการเข้าออกผ่านทางไปยัง สปป.ลาว) ก็ตาม แต่เมืองภูซางก็ยังคงเป็นเมืองที่น่าสนใจอื่นและความเป็นชุมชนที่มีด้านชายแดนที่ยังคงเชื่อมโยงชุมชนของทั้งสองแผ่นดินมาเนิ่นนานอยู่นั้น จึงควร

นำมาเป็นจุดขายโดยใช้ประเพณีตักบาตรสองแผ่นดิน ให้เป็นหนึ่งในประเพณีสำคัญของจังหวัดพะเยา โดยสรุปแล้ว จึงขอเสนอเพื่อพิจารณาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาและประชาสัมพันธ์ ดังนี้

1) กำหนดให้งานตักบาตรสองแผ่นดิน เป็นประเพณีสำคัญ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นงานบุญหลักของจังหวัดพะเยา ซึ่งจะเป็นการเสริมให้นักท่องเที่ยวทราบว่าเมืองพะเยาเป็นเมืองศาสนาที่มีทั้งการเวียนเทียนกลางน้ำ การตักบาตรสองแผ่นดิน นอกจากนี้ งานตักบาตรสองแผ่นดินควรมีใจความหลัก (theme) ในการนำเสนอเมืองที่สื่อถึง การเป็นเมืองชายแดนที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน (สปป.ลาว) และเชื่อมโยงกับการครบรอบความสัมพันธ์ไทย-ลาว 60 ปี (ซึ่งเป็นงานระดับประเทศ) โดยใช้สโลแกนว่า หุบเขาแห่งสายสัมพันธ์สองแผ่นดิน

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม คือ Retro Tourism และนำเสนอเป็นจุดขายของชุมชนในแนวหวนคืนสู่อดีต

2.1) คีนส์วิถีชีวิตอันใกล้ขีดธรรมชาติ เช่น วิถีบ้านฮวกที่มีของป่า อาหารธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์

2.2) คีนส์วัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม เช่น การบูชาดวงชาวบ้าน การตักบาตรสองแผ่นดินเพื่อเสริมสิริมงคลต้อนรับปีใหม่

2.3) คีนส์ธรรมชาติให้แก่โลก เช่น อนุรักษ์พื้นที่ฟูเต่าปลูกที่ร่วมกันทั้งภาครัฐ ชุมชน

6.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

ในการดำเนินการประชาคมชุมชนขั้นตอนสุดท้ายได้นำเสนอผลความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง และกลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ต่อประชาคมนำผลการประชาคมเสนอต่อที่ประชุมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

6.3.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ประชาคมส่วนใหญ่มีความต้องการในทิศทาง ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางต้องพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสร้างมลพิษจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารจัดการต้องอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) การดำเนินการท่องเที่ยวควรให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มวางแผนและดำเนินการด้วยตนเอง โดยภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนควรเป็นผู้ชี้แนะหรือให้คำปรึกษา มากกว่าการเข้ามาสั่งการให้ปฏิบัติแล้วออกจากชุมชนไป

3) การดำเนินงานด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมอบให้กับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการในงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่าบุคคลภายนอกชุมชน

4) ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำการวิธีการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชุมชนเชื่อมโยงอื่น

5) พัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกยังอยู่ในระดับผลกระทบน้อย

6) การดำเนินงานของภาครัฐในการเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นผลชัดเจนและทำด้วยความจริงใจ

7) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ทักษะการทอผ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

6.3.2 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

1) การส่งเสริมการตลาดควรทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น กลุ่มถ่ายรูป กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) เน้นการส่งเสริมการตลาดเชิงรุก โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3) การสร้างภาพลักษณ์ของเมืองแห่งความสุข: ประตูดสู่อารยธรรมอินโดจีน

6.3.3 การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพของชุมชน อาทิ

1) ถนนปลอดฝุ่น ทางเชื่อมระหว่างวัดบ้านฮวกไปยังตลาดชายแดนบ้านฮวก

2) ทางระบายน้ำบริเวณตอนใต้ของชุมชน

3) แสงไฟส่องสว่างในชุมชน

4) ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะบริเวณตลาดชายแดน

5) การพัฒนาโครงการถนนคนเดินในชุมชน

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 5 ประการ คือ ประการแรก ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ประการที่สอง พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ประการที่สาม ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางการท่องเที่ยว ประการที่สี่ การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน และประการสุดท้าย กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

7.1 ผลการวิจัย

7.1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต และการท่องเที่ยวเมืองชายแดน

ในการศึกษาศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของบ้านฮวกหมู่ที่ 3 และ 12 ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง และพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติภูซางในครั้งนี้ ได้พิจารณาจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตโดยมีแผนงานรองรับจากอุทยานแห่งชาติภูซาง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ น้ำตกภูซาง บ่อน้ำซับอุ่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซาง น้ำตกห้วยโป่งผา ภูซมดาว ส่วนทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้ คือ พระธาตุภูซาง เหินไถลื้อ งานตักบาตรสองแผ่นดิน งานตานข้าวใหม่ งานเลี้ยงปางลูกปางหลาน งานเลี้ยงผีต่าน งานเลี้ยงผีตางบ้าน งานบนข้าวเจ้า งานตานก้วยสลาท ส่วนการท่องเที่ยวเมืองชายแดนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ คือ ตลาดนัดชายแดนไทย – สปป. ลาว และการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองลาว

7.1.2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ลักษณะการเดินทางและการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มากับกลุ่มครอบครัว ทั้งนี้ยังพบข้อสังเกตขณะทำการเก็บข้อมูลในพื้นที่ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยือนบ้านฮวกนั้นมีกลุ่มที่สนใจในแนวทำบุญประกอบกับการได้ท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วยมีจำนวนมากถึงสิบคณะด้วยกัน ดังนั้นจึงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายสำคัญในการทำการตลาดต่อไป เป้าหมายในการเดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซางถือเป็น แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่การเดินทางมาเยือนจะมีเป้าหมายหลักคือ การได้ไปท่องเที่ยวภูซังฟ้า โดยแหล่งท่องเที่ยวบ้านฮวก น้ำตกภูซางจัดอยู่ในโปรแกรมหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทาง สื่อที่เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักเมืองชายแดนภูซาง ส่วนใหญ่รู้จักเพื่อน/ญาติ/คนรู้จักแนะนำ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต การศึกษาด้านแรงจูงใจซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้คนออกเดินทางนั้น พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจด้านการได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติและได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่นในระดับมากที่สุด

ด้านสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเยือน และเมื่อได้มาสัมผัสแล้วเกิดความประทับใจมากมายหลายประการ คือ 1) ตลาดนัดชายแดนไทย- สปป.ลาว ซึ่งมีบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างคนสองแผ่นดิน การจำหน่ายของป่า ของพื้นเมือง ของแปลกที่หายากในเมืองใหญ่ 2) วิถีชีวิตของผู้คนชนบท การสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบชนบทไทยที่ยังคงมีอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม 3) ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าบ้าน ผู้คนในชุมชนบ้านฮวกและพื้นที่ใกล้เคียง ยังคงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับผู้มาเยือนด้วยความจริงใจ สร้างความประทับใจต่อผู้ที่ได้มาสัมผัสอย่างยิ่ง 4) โฮมสเตย์บ้านฮวกกับการสัมผัสวิถีชุมชน นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เกิดความประทับใจแล้วนำประชาสัมพันธ์กันปากต่อปาก โดยเฉพาะในสังคมออนไลน์ที่นิยมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ 5) งานตักบาตรสองแผ่นดินและการสัมผัสดินแดนประเทศเพื่อนบ้าน 6) งานหัตถกรรม ผ้าทอและของที่ระลึกแบบพื้นเมืองประจำถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว พบว่า ผู้มาเยือนมีความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรม การบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว คือ อุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการชมทิวทัศน์ การถ่ายภาพ ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก เที่ยวชมน้ำตก แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์ เดินป่าระยะไกล เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ปิกนิก/ประกอบอาหาร ขี่จักรยานเสือภูเขา ส่องดูสัตว์ ดูนก เที่ยวชมถ้ำ เที่ยวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลูและการดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์ ในส่วนบริการอื่นๆในอุทยานแห่งชาติภูซาง พบว่า การบริการที่นักท่องเที่ยวต้องการ หรือให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ด้านบ้านพัก รองลงมาได้แก่ การนวดแผนโบราณ / สปา นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์

ร้านอาหาร ร้านกาแฟสด เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล) ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง และบริการอื่นๆ ได้แก่ ระบบอินเทอร์เน็ต

ในส่วนที่บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา พบว่า ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในการเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก การนวดแผนโบราณ เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การปักค้างคืนเรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง ส่วนบริการอื่นๆ ในชุมชนบ้านฮวกที่นักท่องเที่ยวต้องการในระดับมาก คือ นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านกาแฟสด ในด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับมากคือ งานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)

ด้านการเข้าไปท่องเที่ยวเมืองคอบ สปป.ลาว ผู้มาเยือนส่วนใหญ่มีความสนใจในแหล่งเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไชยบุรี การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว และการไปเยือน เมืองหลวงพระบาง

7.1.3 ขีดความสามารถในการรองรับทางด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ในการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซาง ได้แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชนบ้านฮวก

1.1) ด้านที่พัก พบว่ามีที่พักที่เป็นให้บริการในรูปแบบของโฮมสเตย์ จำนวน 8 หลัง และที่พักในรูปแบบรีสอร์ท จำนวน 1 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 44 คน/วัน

1.2) ด้านร้านอาหาร – เครื่องดื่มภายในชุมชนบ้านฮวกสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 888 คน/วัน

2) ขีดความสามารถในการรองรับได้ของอุทยานแห่งชาติภูซาง

2.1) ด้านพื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 82 คน/รอบ คิดเป็น 2,214 คน/วัน

2.2) เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมได้ทั้งสิ้น 165 คน/วัน

- 2.3) พื้นที่ปีกนิกบริเวณน้ำตกภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 522 คน/รอบ คิดเป็น 3,654 คน/วัน
- 2.4) พื้นที่ลานชมทิวทัศน์ภูซางจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 150 คน/รอบ คิดเป็น 1,350 คน/วัน
- 2.5) พื้นที่เล่นน้ำบริเวณน้ำตกห้วยโป่งผาจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 42 คน/รอบ คิดเป็น 1,080 คน/วัน
- 2.6) ลานจอดรถสามารถจอดรถยนต์ส่วนบุคคลได้ 357 คัน/วัน รถทัวร์ได้ 217 คัน/วัน และรถจักรยานยนต์ได้ 1,813 คัน/วัน
- 2.7) ที่พักนักท่องเที่ยวจะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 2,411 คน/วัน
- 2.8) ห้องสุขาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซาง จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 3,567 คน/วัน สำหรับห้องอาบน้ำ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 432 คน/วัน
- 2.9) ร้านอาหารและเครื่องดื่มบริเวณอุทยานแห่งชาติภูซางได้ จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งสิ้น 1,391 คน/วัน

7.1.4 การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

ส่วนที่ 1 เครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวก

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานกับชุมชนในการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยหาตัวแทนของชุมชนในการเป็นแกนนำและสมาชิกของแต่ละเครือข่ายชุมชนซึ่งผ่านการเห็นชอบจากเวทีประชาคม หรือประชาชนเป็นผู้คัดเลือก โดยสรุปเครือข่ายชุมชนทางการท่องเที่ยวบ้านฮวกได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ เป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่

- 1) คณะกรรมการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนบ้านฮวก
- 2) กลุ่มการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3) กลุ่มธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว จำแนกเป็นกลุ่มย่อยคือ
 - 3.1) กลุ่มโฮมสเตย์ ที่พัก ร้านอาหาร
 - 3.2) กลุ่มผลิตภัณฑ์ ของที่ระลึก
 - 3.3) กลุ่มมัคคุเทศก์และกิจกรรมการแสดง
 - 3.4) กลุ่มคมนาคมขนส่ง (บริการรถสองแถว รถปิกอัพ รถจักรยานเช่า ล้อเกวียน)
 - 3.5) กลุ่มชมรมพาแ่วเมืองลาว
 - 3.6) กลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (หมอมือ นวดแผนโบราณ)
- 4) กลุ่มการต้อนรับของชุมชน
- 5) กลุ่มพัฒนาการตลาดประชาสัมพันธ์

โดยสรุปแล้ว ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเครือข่ายทางการท่องเที่ยวชุมชนที่ผ่านมานั้น ได้เน้นการพัฒนาคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก โดยมีการร่วมศึกษาศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกันเพื่อนำมากำหนดแนวทางการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากที่สุด จากการดำเนินการพบว่า คณะกรรมการฯ ระดับชุมชน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

ในด้านทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำครอบครัวทุกหลังคาเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 324 หลังคาเรือน ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 293 ชุด ซึ่งถือเป็นร้อยละ 90.43 ดำเนินการในช่วงเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 ผลจากการดำเนินงานวิจัยสรุปเป็นสามประเด็นหลัก คือ

1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านฮวก ในภาพรวมทั้งหมดจัดอยู่ในระดับที่ดี เมื่อจำแนกการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านพบว่า การมีส่วนร่วมที่จัดอยู่ในระดับที่ดีนั้น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมาตามลำดับคือ การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบการดำเนินการโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ การมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุง ตกแต่งคุ่มบ้าน และการมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ

2) ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน พบว่าชุมชนให้ความสำคัญและต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวคือ การเช่าจักรยานชมหมู่บ้าน มีพิพิธภัณฑ์มีชีวิต หรือ การเปิดบ้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลาดนัดชายแดน ไทย – ลาว ถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน) การวาดแผนโบราณ การชมและเรียนรู้การทอผ้า และการพัฒนาที่พัก บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น การพาเที่ยวน้ำตกโป่งผา การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง ด้านบริการด้านการท่องเที่ยวอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก พบว่าชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาด้านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ด้านงานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง พบว่าชุมชนให้ความสำคัญต่อการจัดงานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม) รองลงมาคือ งานของดีเมืองภูซาง และงานทำบุญ เช่น ไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)

สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังเมืองคอบ สปป.ลาว นั้น พบว่า ชุมชนท้องถิ่นให้ความสำคัญต่อการเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว รองลงมาตามลำดับคือ การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว) การเยี่ยมชมภูซี้ฟ้ากลางแม่น้ำโขงในผัง สปป.ลาว การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในผัง สปป.ลาว การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว การไปเยือน เมืองไซบุรี และ ชุมงานบุญประเพณี ณ ผังเมืองคอบ สปป.ลาว

ในด้านทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอภูซาง เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมภายในด้านทัศนคติของชุมชนโดยผู้วิจัยได้นำดัชนีวัดความสุขมาเป็นกรอบในการศึกษาโดยนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ซึ่งคณะผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับชุมชนควรมีผลต่อความสุขของคนในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติเชิงบวกกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว จัดอยู่ในระดับมาก ซึ่งถือว่าชุมชนยังคงมีความสุขต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เมื่อจำแนกทัศนคติในแต่ละด้านพบว่า ระดับคะแนนที่อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดเรียงตามลำดับ ได้แก่

- 1) มีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน
- 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง
- 3) การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) ดีขึ้น
- 4) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน
- 5) ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวก และอำเภอภูซางต่อไป
- 6) ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น
- 7) รู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา

7.1.5 การกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวบ้านฮวก พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนบ้านฮวก อันประกอบด้วย ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานสนับสนุนภาครัฐ และคณะกรรมการในอดีตและปัจจุบัน มีความคิดเห็นว่า เมืองชายแดนบ้านฮวกควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

1) กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซาง สามารถจำแนกเป็นประเด็นกลยุทธ์ 4 ด้าน คือ

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาจุดแข็งของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้โดดเด่น ชัดเจน

- แผนงานที่ 1 เมืองแห่งความสุข ประตูดสู่อารยธรรมอินโดจีน
- แผนงานที่ 2 เมืองแห่งมหัศจรรย์ธรรมชาติงาม จุดหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness tourism)
- แผนงานที่ 3 การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวและเลียบตะเข็บล้านนาตะวันออก
- แผนงานที่ 4 ภูซางแหล่งวัฒนธรรมแห่งชนชาติสองแผ่นดิน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมความเข้มแข็งและศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่
- แผนงานที่ 2 การสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวในทุกระดับ
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างพัฒนาศักยภาพ ความพร้อมในผลิตภัณฑ์ การบริการและการรองรับนักท่องเที่ยวของภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว
- แผนงานที่ 4 การพัฒนามาตรฐาน ควบคุมและตรวจสอบการบริการ

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงรุก

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมการตลาด การประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง เช่น การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาด้านตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริมการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการตลาดอย่างจริงจัง
- แผนงานที่ 3 การสร้างภาพลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของเมืองภูซาง: เมืองแห่งความสุข ประตูดสู่อารยธรรมอินโดจีน

กลยุทธ์ที่ 4 การปรับเปลี่ยนภายในระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- แผนงานที่ 1 ส่งเสริมให้งานด้านการท่องเที่ยวได้รับการบรรจุเอาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ
- แผนงานที่ 2 ส่งเสริม และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 3 เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวสองแผ่นดินกับประเทศเพื่อนบ้าน(ลาว)

- แผนงานที่ 4 การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโรค การคมนาคมขนส่ง ระบบความปลอดภัย และระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมป้องกันมลภาวะในพื้นที่
- แผนงานที่ 5 ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ เอกชนและชุมชนท้องถิ่น
- แผนงานที่ 6 ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น

2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง

ในการดำเนินการประชาคมชุมชนขั้นต้นสุดท้ายได้นำเสนอผลความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง และกลยุทธ์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ต่อประชาคมนำผลการประชาคมเสนอต่อที่ประชุมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด โดยมีผลสรุปดังต่อไปนี้

2.1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในด้านบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซาง ประชาคมส่วนใหญ่มีความต้องการในทิศทาง ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางต้องพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยสร้างมลพิษจากการท่องเที่ยวให้น้อยที่สุด ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริหารจัดการต้องอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน

2) การดำเนินการท่องเที่ยวควรให้ชุมชนเป็นผู้ริเริ่มวางแผนและดำเนินการด้วยตนเอง โดยภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกชุมชนควรเป็นผู้ชี้แนะหรือให้คำปรึกษา มากกว่าการเข้ามาสั่งการให้ปฏิบัติแล้วออกจากชุมชนไป

3) การดำเนินงานด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมอบให้กับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการมากกว่าการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาดำเนินการในงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่าบุคคลภายนอกชุมชน

4) ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำการวิธีการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับชุมชนเชื่อมโยงอื่น

5) พัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันขีดความสามารถในการรองรับได้ทางกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกยังอยู่ในระดับผลกระทบน้อย

6) การดำเนินงานของภาครัฐในการเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นผลชัดเจนและทำด้วยความจริงใจ

7) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เช่น ทักษะการทอผ้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

2.2) การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว

1) การส่งเสริมการตลาดควรทำอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการเจาะกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวเฉพาะ เช่น กลุ่มถ่ายรูป กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) เน้นการส่งเสริมการตลาดเชิงรุก โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาใช้ในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3) การสร้างภาพลักษณ์ของเมืองแห่งความสุข: ประตูดสู่อารยธรรมอินโดจีน

2.3) การพัฒนาทางกายภาพชุมชน

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพของชุมชน อาทิ

1) ถนนปลอดฝุ่น ทางเชื่อมระหว่างวัดบ้านฮวกไปยังตลาดชายแดนบ้านฮวก

2) ทางระบายน้ำบริเวณตอนใต้ของชุมชน

3) แสงไฟส่องสว่างในชุมชน

4) ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะบริเวณตลาดชายแดน

5) การพัฒนาโครงการถนนคนเดินในชุมชน

7.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวคิดในการวางแผนเพื่อการทำงาน โดยแบ่งได้ดังนี้

1) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนภูซางมีอยู่มากมายหลายด้าน โดยมีผลการวิจัยที่มีผู้ให้ข้อเสนอแนะและมุมมองในด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายซึ่งหน่วยงานทั้งภาคราชการและเอกชนควรใช้ข้อมูลเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนการตัดสินใจในการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการดำเนินงานในส่วนของการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

3) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนบ้านฮวกมีความต้องการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ฉะนั้นภาคราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน

4) การดำเนินงานของภาครัฐทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการกลางควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเข้าไปดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ ของชุมชน เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้ที่ทราบความต้องการ ปัญหา และความสามารถของในการของชุมชนมากที่สุด

5) ควรมีหน่วยงานที่เข้าส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไว้ เพื่อให้เกิดการรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

6) ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งจากข้อมูลด้านขีดความสามารถในการรองรับของชุมชนพบว่าด้านการบริการร้านอาหาร – เครื่องดื่ม ควรมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

8) คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ ควรจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองชายแดนภูซางร่วมกัน เพื่อสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ป้ายสื่อความหมาย รวมทั้งประชาสัมพันธ์

9) นักวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินงานกับชุมชน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการประมาณ 1 – 2 ปี เพื่อเป็นที่ปรึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาให้ต่อเนื่อง

11) สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ควรพิจารณาให้การสนับสนุนด้านวิชาการโดยการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมและการจัดอบรม สำหรับประเด็นเทคนิควิชาการที่ควรมีการดำเนินการถ่ายทอดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมีข้อเสนอแนะดังนี้

11.1) การจัดฝึกอบรมหลักสูตรการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ เช่น ผ้าทอ ผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

11.2) การอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อการรองรับการท่องเที่ยว

11.3) ถ่ายทอดวิธีการจัดกิจกรรมนันทนาการรูปแบบอื่นๆ ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนารูปแบบกิจกรรมในชุมชนได้

11.4) ถ่ายทอดการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์

12) ความเข้มแข็งหรือความพร้อมของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ไม่อาจปรากฏผลได้อย่างรวดเร็วหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย แต่การดำเนินงานในครั้งนี้ทำให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งน่าจะนำไปสู่ความสามารถในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของชุมชนในระดับหนึ่ง ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมกระบวนการทำงานวิจัยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 ข้อเสนอแนะต่องานวิจัย

1) หลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัยนี้แล้ว ควรส่งเสริมให้มีการทำวิจัยในประเด็นต่อเนื่อง เช่น การส่งเสริมการตลาด การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะจุด การบริหารจัดการ เป็นต้น

7.2.3 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1) ควรมีการพัฒนาเพื่อเพิ่มทักษะในการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การเป็นผู้นำชม
2) ควรมีการพัฒนาภูมิทัศน์ภายในชุมชนให้สวยงาม สะอาด พร้อมทั้งเตรียมต้อนรับผู้เยี่ยมชม

3) ควรมีการส่งข่าวประชาสัมพันธ์ไปยังภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นขวัญกำลังใจต่อผู้ที่ตั้งใจทำงาน

4) ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องและมากขึ้นเป็นลำดับ เพื่อให้หน่วยงานภายนอกได้รับทราบว่าชุมชนมีกิจกรรมอะไร และอย่างไรบ้าง และช่วยให้เกิดการประชาสัมพันธ์หรือบอกและและอาจมีงบประมาณในการสนับสนุนในบางกิจกรรม

5) ผู้นำชุมชนของชุมชนทั้งสองหมู่บ้าน และสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยว ควรมีการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านในชุมชน โดยประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้กับสมาชิกในชุมชนได้ทราบ และชักชวนให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ให้มากขึ้น นอกจากนั้นควรจัดประชุมเพื่อพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้บ่อยครั้งขึ้น โดยมีต้องรอให้บุคคลภายนอก เช่น นักวิจัยหรือนักพัฒนาเข้ามากระตุ้นหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

คำชี้แจง 😊

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัย เพื่อการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเมืองชายแดนภูซาง จ.พะเยา และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านตอบคำถามทุกข้อในแบบสอบถามนี้ **คำตอบของท่านไม่มีถูกหรือผิด** และผู้วิจัยขอรับรองว่า **ข้อมูลต่างๆที่ท่านตอบในแบบสอบถาม จะไม่มีผลกระทบต่อตัวท่านหรือบุคคลใดๆ** และเพื่อจกัใช้ข้อมูลเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป สำหรับแบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 6 ส่วน คือ...

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ประสบการณ์และรูปแบบด้านการท่องเที่ยว
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว
4. ความต้องการเกี่ยวกับการบริการด้านการท่องเที่ยว
5. ข้อเสนอแนะทั่วไป

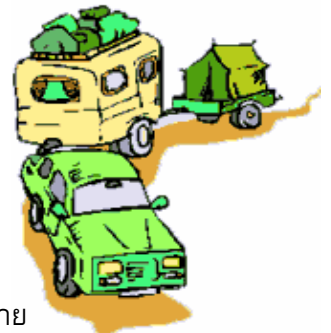
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ (...) ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย :

ดร.ประกอบศิริ ภักดีพิณีจ และ ดร.กรรณิกา พิมลศรี

สาขาวิชาการท่องเที่ยว สำนักวิชาวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุปี
3. สถานภาพการสมรส โสด สมรส หย่า / แยกกันอยู่ หม้าย
อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา มัธยมศึกษา /ปวช. อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
พนักงานบริษัทเอกชน เกษตรกร
นักเรียน / นักศึกษา แม่บ้าน
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยเฉลี่ยบาท
7. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ อำเภอ /เขต.....จังหวัด.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว

1. ท่านเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศปีละประมาณ.....ครั้ง
2. โดยทั่วไปสถานที่ท่องเที่ยวที่ท่านนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว ได้แก่.... (โปรดเรียงลำดับ1-7)
 - (.....) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
 - (.....) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ / โบราณสถาน / ศาสนา
 - (.....) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตชนเผ่า ชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ
 - (.....) แหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิตด้านอาชีพ เช่น เกษตรกรรม หัตถกรรม
 - (.....) แหล่งท่องเที่ยวทางการกีฬา
 - (.....) แหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าและของที่ระลึก
 - (.....) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่านเดินทาง...
 - เดินทางมาคนเดียว
 - เดินทางมาเป็นกลุ่ม(โปรดระบุ...)
 - กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มครอบครัวและกลุ่มเพื่อน
 - อื่นๆ โปรดระบุ.....
 โดยมีจำนวนบุคคลร่วมเดินทางทั้งสิ้น(รวมทั้งตัวท่าน) จำนวน.....คน
4. ชนิดของพาหนะที่ท่านใช้เดินทางในครั้ง นี้ คือ..
 - รถยนต์ส่วนตัว จักรยานยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง
 - รถบัส หรือรถตู้ บริษัทนำเที่ยว รถเช่าเหมาเอง อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านมาเยือน หรือวางแผนเดินทางไปเยือนในเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ ได้แก่ (โปรดเรียงลำดับตามแหล่งท่องเที่ยวที่ท่านไปเยือน)

(.....) อำเภอเมืองเชียงราย	(.....) อ.แม่สาย	(.....) อ.เชียงแสน
(.....) อ. เชียงของ	(.....) ผาตั้ง	(.....) ภูชี้ฟ้า
(.....) ภูซมดาว	(.....) ม่อนผาหม่น	(.....) วัดบ้านฮวก
(.....) บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง	(.....) วัดพระธาตุภูซาง	(.....) น้ำตกห้วยโป่งผา
(.....) น้ำตกภูซาง (น้ำตกอุ่น)	(.....) อ่างเก็บน้ำห้วยไฟ	(.....) ถ้ำ
(.....) วัดนันทาราม อ.เชียงคำ	(.....) ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	(.....) ภูลังกา
(.....) วัดพระเจ้านั่งดิน อ.เชียงคำ	(.....) อำเภอเมืองพะเยา	(.....) อำเภอเมืองน่าน
(.....) แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ (โปรดระบุ).....		
6. สำหรับ บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ ถือเป็น
 - เป็นจุดหมายปลายทางหลัก เป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของการเดินทางครั้งนี้
 - เป็นจุดแวะพักระหว่างทางการเดินทาง เป็นเพียงทางผ่านเท่านั้น
7. ท่านเคยเดินทางท่องเที่ยวมาบ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา แล้วจำนวน ครั้ง
8. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอภูซาง จ.พะเยา จากแหล่งข้อมูลใด(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ เพื่อน / ญาติ / คนรู้จัก แนะนำ
 - อินเทอร์เน็ต หนังสือ/นิตยสาร โบชัว ป้ายบอกทาง
 - อื่นๆ โปรดระบุ.....
9. ระยะเวลาที่ท่านใช้ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ จำนวนวัน
- 10.ค่าใช้จ่ายที่ท่านใช้ในการท่องเที่ยวครั้งนี้ โดยประมาณบาท

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้

สิ่งต่างๆต่อไปนี้มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของท่านมากน้อยเพียงใด

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ได้พักผ่อนหย่อนใจในแหล่งธรรมชาติ					
2. มีโอกาสเรียนรู้ ศึกษา สภาพธรรมชาติ					
3. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับกลุ่มเพื่อน					
4. มีโอกาสทำกิจกรรม ใช้เวลาว่างร่วมกับครอบครัว					
5. มีโอกาสพบปะ ผูกมิตรและสังสรรค์กับผู้อื่น					
6. มีโอกาสผจญภัย เสี่ยงภัย ทำทาย					
7. ได้เลียนแบบหรือปฏิบัติตามบุคคลที่ชื่นชอบ					
8. มีโอกาสหลีกเลี่ยงความวุ่นวายของเมือง / แสวงหาความสงบ					
9. ได้แสดงออกซึ่งความมีเอกลักษณ์ของตนเอง					
10. ได้หลีกเลี่ยงความจำเจ จากสิ่งแวดล้อมที่คุ้นเคยเป็นการชั่วคราว					
11. ได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนอื่น					
12. ความภาคภูมิใจที่ได้ท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ					
13. อยากเป็นอิสระ					
14. ได้แสดงออกซึ่งความทันสมัยเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม					
15. ความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัว					
17. อื่นๆโปรดระบุ					

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว

ระดับความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง :

หากท่านมีเวลาพอ ท่านมีความต้องการ หรือสนใจที่จะไปเยือนสถานที่ท่องเที่ยวหรือกระทำการกิจกรรมท่องเที่ยว รวมทั้งต้องการที่จะรับบริการทางการท่องเที่ยวต่อไปนี้ มากน้อยแค่ไหน

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
อุทยานแห่งชาติภูซาง					
1. ชมทิวทัศน์					
2. ชมพระอาทิตย์ขึ้น / ตก					
3. ถ่ายภาพ					
4. แคมป์ปิ้ง / กางเต็นท์					
5. ปิกนิก/ประกอบอาหาร					
6. เที่ยวชมน้ำตก ได้แก่ น้ำตกภูซาง / น้ำตกโป่งผา					
7. ว่ายน้ำ เล่นน้ำตก					
8. เรียนรู้ในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
9. เดินป่าระยะไกล 2-3 วัน					

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
10. เที่ยวชมแหล่งเพาะพันธุ์เต่าปูลู					
11. เที่ยวชมถ้ำ เช่น ถ้ำน้ำลอด ถ้ำน้ำตื้น ถ้ำผาแดง					
12. ขี่จักรยานเสือภูเขา					
13. ดูดาวศึกษาท้องฟ้า ดาราศาสตร์					
14. ส่องดูสัตว์ ดูนก					
บริการอื่นๆในอุทยานแห่งชาติภูซาง					
1. ของที่ระลึก / ของฝากที่เป็นสัญลักษณ์ของ อช.ภูซาง					
2. บ้านพัก					
3. นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์					
4. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (ศูนย์ข้อมูล)					
5. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ					
6. ร้านกาแฟสด					
7. ร้านอาหาร					
8. การนวดแผนโบราณ / สปา					
9. บริการอื่นๆ ได้แก่					
บ้านฮวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา					
1. การพักค้างคืนเรียนรู้วิถีชุมชน ณ บ้านฮวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น					
2. การเยี่ยมชมตลาดนัดชายแดน ไทย - ลาว					
3. การเยี่ยมชมถนนคนเดิน – กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน					
4. การนวดแผนโบราณ					
5. เรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอพื้นบ้าน)					
6. เรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน					
7. เรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน					
8. ชมและเรียนรู้การทอผ้า					
9. การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน					
10. การเข้าจักรยานชมหมู่บ้าน					
11. ชมการแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน					
12. รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน					
13. เยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านฮวก					
14. เยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง					
บริการอื่นๆในชุมชนบ้านฮวก					
1. นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน					
2. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว					
3. รถประจำทาง / รถเช่า / รถรับจ้าง					
4. ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น					
5. ร้านอินเทอร์เน็ต					

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยมาก
6. ร้านกาแฟสด					
7. บริการอื่นๆ ที่ท่านต้องการ ได้แก่					
งานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง					
1. งานตัดบาตรสองแผ่นดิน (31 ธันวาคม)					
2. งานของดีเมืองภูซาง					
3. งานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)					
เมืองคอบ สปป.ลาว					
1. การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว)					
2. การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว					
3. การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว					
4. ชมงานบุญประเพณี ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว					
5. ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว					
6. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว					
7. การไปเยือน เมืองไซบุรี					
8. การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะทั่วไป

ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางในการส่งเสริม พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาเสียสละเวลา...ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอบคุณค่ะ ขอขอบคุณด้วยใจจริง..

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

คำชี้แจง ☺

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลในการวิจัย เพื่อการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนบ้านฮวก อ.ภูซาง จ.พะเยา ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาท่านตอบคำถามทุกข้อในแบบสอบถามนี้ **คำตอบของท่านไม่มีถูกหรือผิด** และผู้วิจัยขอรับรองว่า **ข้อมูลต่างๆที่ท่านตอบในแบบสอบถาม จะไม่มีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายต่อตัวท่านหรือบุคคลใดๆ** และเพื่อจกใช้ข้อมูลเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป สำหรับแบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งสิ้น 4 ส่วน คือ...

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ประสบการณ์และการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน
3. ความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
4. ข้อเสนอแนะทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ (...) ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี พร้อมทั้งขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย :

ดร.กรรณิกา พิมลศรีและดร.ประกอบศิริ ภักดีพินิจ

สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุปี
3. สถานภาพการสมรส โสด สมรส หย่า / แยกกันอยู่ หม้าย
อื่นๆ โปรดระบุ.....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ประถมศึกษา มัธยมศึกษา /ปวช. อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
พนักงานบริษัทเอกชน เกษตรกร
นักเรียน / นักศึกษา แม่บ้าน
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้ต่อเดือนของท่านโดยเฉลี่ยบาท

ตอนที่ 2 ประสพการณ์และการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนด้านใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - เป็นผู้นำชุมชน โดยมีรายชื่ออยู่ในคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือตำบล
 - เป็นคณะกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวระดับชุมชน
 - เป็นคณะกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวระดับอำเภอ
 - เป็นคณะกรรมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด
 - เป็นสมาชิกชมรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มOTOP กลุ่มมัดคุเทศก์ กลุ่มโฮมสเตย์ ฯลฯ
 - ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน
2. ท่านมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาชีพด้านการท่องเที่ยวในด้านใดบ้าง
 - เป็นเจ้าหน้าที่ หรือผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - เป็นผู้ประกอบการซึ่งเป็นอาชีพหลักของท่าน เช่น เป็นเจ้าของร้านขายของที่ระลึก ร้านอาหาร ฯลฯ
 - เป็นอาชีพรองของท่าน เช่น การทำโฮมสเตย์ การทำของที่ระลึก ฯลฯ
 - มีคนในครอบครัวของท่านประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
 - มีเพื่อนหรือคนรู้จักของท่านประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
 - ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับท่าน
3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในบ้านสวัก หรือในอำเภอภูซางด้านใดบ้าง (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

การมีส่วนร่วม	ความถี่ในการมีส่วนร่วม			
	ไม่เคยเลย (0)	เคยกระทำบ้าง (1)	กระทำบ่อย (2)	กระทำบ่อยมาก หรือทุกครั้ง(3)
1. การมีส่วนร่วมรับรู้ ได้แก่ การรับรู้ รับทราบการดำเนินการโครงการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวต่างๆ				
2. การมีส่วนร่วมคิด ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว				
3. การเป็นคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยว				
4. การเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นการพัฒนาการท่องเที่ยว				
5. การช่วยพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การปรับปรุงตกแต่งคุ้มบ้าน				
6. การช่วยสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน				
7. การช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน				
8. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การได้มีรายได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น รายได้จากโฮมสเตย์ ขายของ ฯลฯ				
9. การได้พัฒนาตนเอง เช่น ได้รับความรู้จากการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว				

การมีส่วนร่วม	ความถี่ในการมีส่วนร่วม			
	ไม่เคยเลย (0)	เคยกระทำบ้าง (1)	กระทำบ่อย (2)	กระทำบ่อยมาก หรือทุกครั้ง(3)
10. การมีชุมชนนำอยู่มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ชุมชนมีการจัด ภูมิทัศน์ให้สวยงาม การปรับปรุงสาธารณูปโภค				
11. การมีส่วนร่วมตรวจสอบ ประเมินผลการพัฒนาการ ท่องเที่ยวชุมชน				
12. การมีส่วนร่วมด้านอื่นๆ โปรดระบุ				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยว

3.1 ท่านมีความต้องการ หรือเห็นด้วยกับการพัฒนากิจกรรมและบริการทางการท่องเที่ยวในชุมชนต่อไปนี้ มากน้อยแค่ไหน

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	ไม่เห็น ด้วย เลย	เห็น ด้วย เล็กน้อย	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย มาก ที่สุด
บ้านสวก ต.ภูซาง อ.ภูซาง จ.พะเยา					
1. การพัฒนาที่พัก บ้านสวกโฮมสเตย์ ม่อนผาหม่น					
2. ตลาดนัดชายแดน ไทย - ลาว					
3. ถนนคนเดิน - กาดโบราณ งานทำมือของชุมชน					
4. การวางแผนโบราณ					
5. การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร กับหมอเมือง (หมอฟันบ้าน)					
6. การเรียนรู้วิถีเกษตรกับชุมชน					
7. การเรียนรู้งานหัตถกรรม จักสาน					
8. การชมและเรียนรู้การทอผ้า					
9. การนั่งล้อวัว (เกวียน) ชมวิถีชีวิตชุมชน					
10. การเล่นน้ำในลำธาร /อ่างเก็บน้ำ					
11. การเข้าจักรยานชมหมู่บ้าน					
12. การแสดงดนตรี ฟ้อนรำของหมู่บ้าน					
13. รับประทานอาหารพื้นบ้าน / อาหารปลอดสารพิษของชุมชน					
14. การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดบ้านสวก					
15. การเยี่ยมชม สักการบูชา วัดพระธาตุภูซาง					
16. การพาเที่ยวน้ำตกโป่งผา					
17. การตั้งแคมป์ในหมู่บ้าน					
18. การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงในอำเภอภูซาง					
บริการอื่นๆในชุมชนบ้านสวก					
1. นักสื่อความหมาย / มัคคุเทศก์ท้องถิ่น นำชมแหล่งท่องเที่ยวชุมชน					
2. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น / ผู้นำทางไปเยือนเมืองคอบ สปป.ลาว					
3. รถประจำทาง / รถเช่า / รถรับจ้าง					

กิจกรรมและบริการด้านการท่องเที่ยว	ไม่เห็นด้วยเลย	เห็นด้วยเล็กน้อย	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยมากที่สุด
4. ของที่ระลึกที่เป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น					
5. ร้านอินเทอร์เน็ต					
6. ร้านกาแฟสด					
7. ที่พักแบบรีสอร์ทของเอกชน					
8. สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น ป้าย โบชัว ฯลฯ					
9. บริการอื่นๆ ที่ท่านต้องการ ได้แก่					
งานเทศกาล ประเพณี ณ เมืองชายแดนภูซาง					
1. งานตักบาตรสองแผ่นดิน (29-30 ธันวาคม)					
2. งานของดีเมืองภูซาง					
3. งานทำบุญ เช่นไหว้ เลี้ยงศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (เม.ย.)					
เมืองคอบ สปป.ลาว					
1. การข้ามพรมแดนไปเยือนแผ่นดิน สปป.ลาว (ไป-กลับในวันเดียว)					
2. การเข้าไปพักค้างคืนใน สปป.ลาว					
3. การเยี่ยมชมแม่น้ำโขง ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว					
4. การเยี่ยมชมภูซำฟ้ากลางแม่น้ำโขงในฝั่ง สปป.ลาว					
5. ชมงานบุญประเพณี ณ ฝั่งเมืองคอบ สปป.ลาว					
6. ชมธรรมชาติในเมืองคอบ สปป.ลาว					
7. การเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนในฝั่ง สปป.ลาว					
8. การไปเยือน เมืองไซบุรี					
9. การไปเยือน เมืองหลวงพระบาง					

3.2 ท่านคิดว่า จุดเด่นหรือเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านฮวกหรืออำเภอกุซางที่สามารถนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยวมาเยือนได้ คือ

.....

.....

.....

3.3 ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในบ้านฮวก อำเภอกุซาง

ข้อความ	ไม่เห็นด้วยเลย	เห็นด้วยเล็กน้อย	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยมากที่สุด
1. ท่านพอใจกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน					
2. ท่านรู้สึกมีความสุขมีความหวังกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น					
3. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกแย้ เศร้า เบื่อหน่าย หดหู่ ลึ้นหวังวิตกกังวลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน					

ข้อความ	ไม่เห็นด้วยเลย	เห็นด้วยเล็กน้อย	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยมากที่สุด
4. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้ดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น มีการจัดภูมิทัศน์ การตกแต่งคุ่มบ้านน่านอน น่านอน ทำให้คนมีความสุข					
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น					
6. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นได้เน้นความเสมอภาค ลดช่องว่างในสังคม ทำให้คนมีความสุข					
7. การท่องเที่ยวมีส่วนสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจที่ดีขึ้น					
8. คนในชุมชนมีอิสระภาพ อิสระในการคิด การพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว					
9. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชุมชนได้รื้อฟื้น และอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิตดั้งเดิม					
10. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดขยะเพิ่มขึ้นในชุมชน ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่นเหม็นรบกวน ที่ทิ้งขยะของชุมชนไม่เพียงพอ					
11. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีธรรมาภิบาล โปร่งใสตรวจสอบได้					
12. นักท่องเที่ยวมีส่วนทำลายความสงบสุขของชุมชน เช่น จราจรติดขัด เกิดความวุ่นวาย เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
13. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น					
14. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง					
15. ท่านรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของท่านมีแต่ความทุกข์ตั้งแต่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชน					
16. การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้คุณภาพชีวิต(ชีวิตความเป็นอยู่)ดีขึ้น					
17. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดพะเยา					
18. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมีส่วนทำให้ผู้คนในชุมชนเกิดการเสียสละแรงกาย แรงใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาชุมชน					
19. ท่านมีความยินดีที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนต้อนรับและเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่ทุกคนที่มาเยือน					
20. ท่านคิดว่า ควรมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านฮวกและอำเภอภูซางต่อไป					

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ท่านคิดว่า ควรมีแนวทางในการส่งเสริม พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนภูซางอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาเสียสละเวลา...ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ภาคผนวก ค

แบบสำรวจขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ อุทยานแห่งชาติภูซาง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยว

1. ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
2. ลักษณะ
3. พิกัด GPS - เก็บตำแหน่งขอบเขตรอบแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อย 4 จุด - ถ้าเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ให้เก็บตำแหน่งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเส้นทางและตลอดเส้นทางเป็นระยะๆ ให้ห่างกันไม่เกิน 500 เมตร โดยประมาณ หรือจุดที่เป็นสถานีสื่อความหมาย
 - 3.1 Q..... UTM.....
 - 3.2 Q..... UTM.....
 - 3.3 Q..... UTM.....
 - 3.4 Q..... UTM.....
 - 3.5 Q..... UTM.....
 - 3.6 Q..... UTM.....
4. ที่ตั้งทางการปกครองส่วนท้องถิ่น ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
5. สเกตซ์ขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยว/เส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ทำการประเมิน (หมายเหตุที่วัดตำแหน่งขอบเขตลงในภาพสเกตซ์ด้วย) ขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง บริเวณที่ตั้งของทรัพยากรหลัก (Key Resource) และครอบคลุมบริเวณที่นักท่องเที่ยวใช้ประโยชน์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ น้ำตก.....

1) พื้นที่เล่นน้ำ

$$PCC \text{ พื้นที่เล่นน้ำตก (คน/วัน)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่เล่นน้ำ} \times \text{จำนวนรอบ/วัน}}{16 \text{ ตร.ม./คน}}$$

ข้อมูลที่ต้องการ

1. ขนาดของพื้นที่ที่ลงเล่นน้ำได้โดยประมาณ (ตร.ม.)
2. เวลาที่เล่นน้ำตกโดยเฉลี่ย (นาที)(นาที/รอบ/คน)
3. เวลาที่เปิดให้บริการ.....
4. จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ช่วงฤดูการท่องเที่ยว ต.ค. – เม.ย.).....คน
จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวันธรรมดา (ช่วงฤดูการท่องเที่ยว ต.ค. – เม.ย.).....คน

2) พื้นที่ทางขึ้นน้ำตก

$$\text{จำนวน นทท. (คน/รอบ)} = \frac{\text{ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)}}{\text{ค่ามาตรฐาน 2 ตร.ม./คน}}$$

$$PCC \text{ เส้นทางขึ้นน้ำตก (คน/วัน)} = \text{จำนวน นทท. (คน/รอบ)} \times \text{จำนวนรอบหมุนเวียน (รอบ/วัน)}$$

ข้อมูลที่ต้องการ

1. ความกว้างของทางเดินโดยเฉลี่ย (วัดทุก 100 ม.)ม.

จุดที่	ความกว้าง	จุดที่	ความกว้าง
1		11	
2		12	
3		13	
4		14	
5		15	
6		16	
7		17	
8		18	
9		19	
10		20	

2. ระยะทางทั้งหมดม.
3. ระยะเวลาในการเดินจากจุดเริ่มต้นถึงปลายทาง.....นาที
4. เวลาที่เปิดให้บริการ.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ.....

PCC เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (คน/วัน) = จำนวนรอบ/วัน x 15 คน/เส้นทาง 1 กิโลเมตร

ข้อมูลที่ต้องการ

1. ความกว้างของทางเดินโดยเฉลี่ย (วัดทุก 100 ม.) ม.

จุดที่	ความกว้าง	จุดที่	ความกว้าง
1		11	
2		12	
3		13	
4		14	
5		15	
6		16	
7		17	
8		18	
9		19	
10		20	

2. ระยะทางทั้งหมดม.

3. ระยะเวลาในการเดินจากจุดเริ่มต้นถึงปลายทาง.....นาที

4. เวลาที่เปิดให้บริการ.....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้านพื้นที่ลานจอดรถ
แหล่งท่องเที่ยว.....

PCC พื้นที่ลานจอดรถ (คน/วัน) = จำนวนนทท. (คน/รอบ) x จำนวนรอบในการเยี่ยมชม (รอบ/วัน)

ข้อมูลที่ต้องการ

1. พื้นที่จอดรถยนต์ส่วนบุคคลทั้งหมดตร.ม. (1คัน/12ตร.ม.)
2. พื้นที่จอดรถทัวร์ตร.ม.(1คัน/20ตร.ม.)
3. พื้นที่จอดรถจักรยานยนต์.....ตร.ม.(1คัน/2.40ตร.ม.)
4. ระยะเวลาที่จอด

คนที่/กลุ่มที่	จำนวนนาที	คนที่/กลุ่มที่	จำนวนนาที
1		11	
2		12	
3		13	
4		14	
5		15	
6		16	
7		17	
8		18	
9		19	
10		20	

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ด้านขยะ
แหล่งท่องเที่ยว.....

ข้อมูลที่ต้องการ

1. จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ต.ค. – เม.ย.)
พักแรม จำนวนคน
ไป – กลับ จำนวนคน
2. จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงวันธรรมดา (ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ต.ค. – เม.ย.)
พักแรม จำนวนคน
ไป – กลับ จำนวนคน
3. จำนวนเจ้าหน้าที่เฉลี่ยต่อวัน.....คน
4. ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเฉลี่ย
วันหยุด.....กิโลกรัม/วัน (ช่วง)
วันธรรมดา.....กิโลกรัม/วัน (ช่วง)

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ที่พักนักท่องเที่ยว
แหล่งท่องเที่ยว.....

$$\text{PCC ที่พักนทท. (คน/วัน)} = \text{PCC บ้านพักนักท่องเที่ยว} + \text{PCC พื้นที่ลานกางเต็นท์}$$

1) บ้านพักนักท่องเที่ยว

ข้อมูลที่ต้องการ

บริเวณ	ชื่อที่พัก	ห้องนอน	ห้องน้ำ	จำนวนคนพัก
โซน.....				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				

2) พื้นที่ลานกางเต็นท์

$$\text{PCC พื้นที่ลานกางเต็นท์ (คน/วัน)} = [\text{ขนาดพื้นที่ (ตร.ม.)} \div \text{ค่ามาตรฐาน 10 ตร.ม./เต็นท์}] \times 3 \text{ คน/เต็นท์}$$

ข้อมูลที่ต้องการ

1. พื้นที่ลานกางเต็นท์ตร.ม.

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ห้องสุขา - ห้องน้ำ
แหล่งท่องเที่ยว.....

ข้อมูลที่ต้องการ

1. จำนวนพื้นที่ ห้องสุขา - ห้องน้ำ

บริเวณ	ห้องอาบน้ำ	ห้องน้ำชาย	โถปัสสาวะชาย	ห้องน้ำหญิง
โซน.....				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
โซน				
รวม				

2. เวลาที่เปิดให้บริการ.....

3. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการทำธุระส่วนตัวในห้องน้ำนาที (สังเกตอย่างน้อย 20 คน)

คนที่	จำนวนนาที	คนที่	จำนวนนาที
1		11	
2		12	
3		13	
4		14	
5		15	
6		16	
7		17	
8		18	
9		19	
10		20	

ส่วนที่ 8 ข้อมูลเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ร้านอาหาร

แหล่งท่องเที่ยว.....

ข้อมูลที่ต้องการ

1. จำนวนร้านอาหาร.....ร้าน

2. จำนวนที่นั่งในร้านอาหาร

บริเวณ	ชื่อร้าน	จำนวนที่นั่งในร้าน
โซน.....		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		
โซน		

3. เวลาที่เปิดให้บริการ.....

4. ระยะเวลาในการรับประทานอาหารโดยเฉลี่ยนาที (ช่วงเวลาอาหารกลางวัน 11.00 -14.00น.)

5. ระยะเวลาในการรับประทานอาหารโดยเฉลี่ยนาที (นอกเวลาอาหารกลางวัน)

คนที่/กลุ่มที่	เวลา	จำนวนนาที	คนที่/กลุ่มที่	เวลา	จำนวนนาที
1			11		
2			12		
3			13		
4			14		
5			15		
6			16		
7			17		
8			18		
9			19		
10			20		